

Temsiller ve Hikayeler

TAKDİM.....	26
ALLAH (celle celâluhû)	28
Allah'tan Bahsetmek.....	28
Eczahane.....	28
O Sarayı Yapan.....	29
Olmayan Veremez	29
Fabrika Kapıcısı	29
Değişenler Değişmeyenden.....	30
Biz Uzak, “O” Yakın	30
Hüve Nüktesi	31
Emir ve İrade Arşı	32
Deliller Silsilesi	32
İki Zıt	33
Cilve ve Sanat	33
Mukaddes Memnuniyet	33
Varlığın Derinliği	34
TEVHİD.....	34
Kime Ait	34
Ayasofya'nın Kubbesi.....	35
Mahlûkâtın Eşrefi İnsan	35
Bir Şeye Rab Olmak	36
Bir Tek zât	36
Ordu Kuvveti.....	37
Hepsi Aynı Terziden	37
Mahiyet Farkı.....	37
Zerre ve Güneş	37
Askerin Hâli.....	38

Devletin Telefonu	38
Sebep Maddi İse	38
Her Tarafı Görmek	38
Ya Hâkim Ya Mahkûm	39
Yazı	39
Toprak	39
Tabiat Kitaptır	40
Mânevî İp	40
Müdahaleyi Red	40
Yüz Subaya Bir Asker	40
Rahmetin İhtişamı	41
Senin Gözünle	41
Hedef Meyvedir	41
Kandaki Zerreler	41
Bana Bak	42
Semavî Cisimler	42
Bulutlar	43
Mübarek Nil	43
Kalblerin ve Akılların İcmaı	43
İbadetler	43
Bal Arısı	43
Süt Fabrikaları	44
Şemsin Azametinden	44
Suyun Membaı	44
Kesret Vahdete	45
İsimler ve Cilveleri	45
Kudretin Tasarrufu	45

Yakınlık-Uzaklık	45
Küfürde Israr	45
İkisi Bir	45
İMAN.....	46
Gülenler ve Ağlayanlar	46
Antika Sanat.....	46
İman Gıdadır	47
Aklın Azabı	47
İsbat Kolay	48
Bin Kapılı Saray	48
Akisler ve Resimler	48
Güneşi Güneşten	48
Yol	49
Yok Var, Var Yok	49
Dışarda Yangın Var	49
PEYGAMBERİMİZ	50
Mükemmel Muhatap.....	50
O'nu Tasdik İçin	50
Risaleti Umumî	50
Sükut ile Kabul	51
Zahirî İhtilaf	51
Tavus Kuşu	51
Kabukta Aranmaz	51
Saadet Asrına Gitmek	52
Şeytanı Susturan Delil.....	53
Başlarını Okşarken	54
Bilinenin Söylenmesi.....	55

Sıdkına Şehadet	55
Karagözlülük	55
Koparılması Mümkün Değil	55
Ebu Talib'in İmanı	56
Erbabından Sormak	56
KUR'ÂN	57
Kur'ân'ın ve Fennin Bakışı.....	57
Kuşatan Bakış.....	58
Hangi Makamda	58
Bakış Farkı.....	58
Kur'ân Definesi	59
Meydan Kur'ân'ın	59
Her Yerden Su.....	60
İnsan Eli Yetişemez	60
Dağlar Direk	60
Tekrar	61
Delil İddiadan Gizli	61
Karanlıktan Aydınlığa.....	61
Bayramlar Vardır	61
Yol İkidir	62
Ruhlara Hediye	62
Bir Üstad	62
Söndürülmez Güneş	62
Surlar Yıkılınca	63
HAŞİR	63
Tekrar Dirilmek	63
Şefkatli Padişah.....	64

İkincisi Daha Kolay	65
Başka Maksat.....	65
Buranın Değil	66
Dostların Yanı	66
Bitkisel Hayat.....	66
Cennet Fikri	66
Evlâdına Kavuşmak	67
Almanya'nın Serveti Kadar	67
Red ve Kabul	67
Hiç Olmasa	67
Yontulmuş Taşlar	68
Kısa Ömürlü Gül.....	68
Hıfz Kanunu	68
Cismin Değişmesi.....	68
Hacda.....	68
KADER.....	69
İyilik-Kötülük.....	69
İyilik ve Kötülüğün Yaratılması	69
Kader Adildir.....	69
Dümenci	70
Bilme ve Olma	70
Tercih Meselesi.....	70
Talebin Gücü.....	70
Sebep-Netice	70
Kadere İman Lezzeti	71
Vehmî Daire.....	71
MELEKLER	71

Meleklerin Varlığı	71
Ayrı Hükûmetler	72
Kırk Bin Baş	73
Meleklerin Timsali	73
Akla Perde.....	73
İBADET	73
Hangisi Daha Kolay	73
Senden İsteriz	74
Kim Muhtaç	75
Âlemin Rengi.....	75
Nev'lerin İbadeti	75
Fıtrat ve İbadet	76
Aşiretin İsyanı	76
Kumandan Kalmak.....	76
NAMAZ	76
Namaz Bileti.....	76
Her Gün Namaz	77
Ücreti Az Değil	77
Tahiyyat	78
Miran Aşireti Reisi	78
Kelepçelerin Çözülmesi.....	79
Cumaya Gitmek İçin.....	80
ZİKİR.....	80
Her Şey Allah Der	80
Namazı Bırakmış	81
Kedilerin Mübarekliği	81
Çınar Ağacında.....	81

İNSAN.....	81
İnsanın Görevi.....	81
Kârlı Ticaret.....	82
Söz Kur'ân'ın	83
Farklı Alışveriş.....	84
İnsana Bakar	85
İnsan Sarayı.....	85
Gaflet Unuttursa da.....	86
İnsan Makinesi.....	86
Dünyayı Yutan Zerre	86
Vücudun Daireleri.....	87
İnsandaki Teraziler.....	87
Zarar Vermemesi	87
Duruma Göre	87
KÂİNAT.....	89
Tılsım Çözülüyor	89
Gül Goncası.....	90
Altı Gün	90
Pencereler	91
Fıtratın Sözü.....	91
Dünya Gemisi.....	92
CENNET	92
Cismanî Haşır	92
Nebi ile Aynı Sofrada	92
Cennetin Genişliği.....	93
Hazreti Yusuf (aleyhisselâm)	93
Cennet Çekirdeği	93

CEHENNEM.....	93
Küçük Cehennem.....	93
Ateş Unsuru.....	94
BEKA.....	94
Mânevî Vücutlar.....	94
Cennette Seyretmek.....	94
Meyve Gibi.....	95
Kâinat Fabrikası.....	95
PEYGAMBERLER.....	95
Ulûhiyet ve Risalet.....	95
Peygamberlerin Kabulü.....	95
Karıştırmak.....	96
Sarsılmaz Delil.....	96
Hazreti İsa.....	96
Suret Koku ve Eşya Nakli.....	97
HİKMET.....	97
Yaratılış Hikmeti.....	97
Kafdağı.....	98
Kokuşan.....	99
Uyuyan Adam.....	99
Kabiliyetlerin Tahriki.....	99
İkinci Cihan Harbinde.....	100
Mana-yı Harfi.....	100
Matbaadaki Harfler.....	101
Yaratılış ve Hikmet.....	101
Üç Kılavuz.....	101
Şeriatın Hikmetleri.....	102

Hikmet İllet	102
Atkı İpleri	102
Modellik Ücreti	103
Temizlik ve Kuddüs İsmi	103
Sultanın Ünvanları	104
Sanattaki İsimler	104
EHADÎYET	105
Akıllar Boğulması	105
Ehadîyet ve Vahidîyet	105
ORUÇ	106
“Buyurunuz” Emri	106
Her Uzun Orucu	106
Ene ve Ente	107
SÜNNET-İ SENİYYE	107
Mantıkî Kıyas	107
Tıbbın Edebi	107
Sevdiğine Benzemek	108
DUA	108
Sahibinden İstemek	108
Sebeplerin Bir Araya Gelmesi	108
Hazreti Yunus'un Kıssası	109
Yağmur Duası	109
Çocukların Duası	109
NURANÎYET	110
Kesif ve Latîf Şeylerin Aksi	110
Azrail (aleyhisselâm)	110
Elini Uzatma	111

MİRAC.....	111
Mirac, Velâyet ve Risalet	111
Rubûbiyet Daireleri.....	112
Cismiyle Çıkmak.....	113
Sadece Ruhu Değil	113
Bin Seneyi Bir Dakikada	113
Emsali Çok.....	113
Sarayın Katları.....	114
Mucizevî Kitap	114
Müjde	115
Görünen “O” Değil, O'ndan	115
Gölge Değil Hakikat	115
GAYB	116
Mugayyebat-ı Hamse	116
Yaralı Uzun İmdadına.....	116
Nasıl Lezzet Alırlar	116
İNKÂR.....	117
Adem-i Kabul Kabul-Ü Adem	117
Dümendeki Adam	117
Birbirine Kuvvet Vermez.....	117
Aşikâr Hurafe	118
Zındıka Fikri.....	118
İnkâr ve İsbat	118
Küfrün İç Yüzü.....	119
Küfür Tohumları.....	119
Canavara Acımak	119
KARDEŞLİK	119

Masum Sıfatlar	119
Çakıl Taşı	119
Bir Göz İçin	120
O Kadar Düşman Varken	120
Ezilmemek İçin	120
Dağı Görmemek	120
Haksıza Yardım	120
Musibeti Hissetmek	121
Hayalî Ziyaeddin	121
Âhiret Kardeşleri	122
Taşların Arkadaşlığı	122
Birbirini Tenkit	122
Ispartalı'yım	122
ADALET	123
Büyük Vaadler Ve Korkunç Tehditler	123
Semavî Tokat	123
Denge ve Orta Yol	123
DÜMENDEKİ ADAM	124
Nasıl Eşitlik	124
Adalet İçin	124
İyilikler Umuma	124
Kimi Kime	125
Başına Sonuna Bakmadan	125
HIRS-KORKU-ŞÖHRET	125
Hırs Hakkında	125
Korku Hissi	125
Görünmek Hastalığı	126

İHLÂS.....	127
Fabrikanın Çarkları.....	127
Kuvvet İhlâsta	127
Müşterek Çalışma	128
Huzurda Olmak	128
Ramazan'da	128
Rekabet ve Kıskançlık	128
Rıza-yı İlâhî.....	129
Küçük Değil	129
Haklı Çıkmak	129
Rağbet Beklemek.....	129
NİMET	130
Verilen Değil Veren.....	130
"Kum Biiznillah!"	130
Kaşlar Göze	130
Umumî Nimet	131
Terazi ve Müfettiş.....	131
RIZIK.....	131
Rızkın Teminatı	131
Rızık ve Kuvvet.....	131
İKTİSAT	132
Kapıcıyı Şımartmak	132
Tok Gözlülük	133
Daha Civanmert.....	133
Lezzetin Bilinmesi	133
Bereket	133
Cimrilik Ve İktisat.....	134

Bir Misal	134
Zekat	134
İnsanların Ekseri	135
TAHRİP	135
Tahrip Kolay	135
Tekrar ve Şiddetli İrşad	135
ŞEYTAN	136
Küçük Şer	136
Şeytana Ait Nokta	136
FAZİLET	136
Kim Efdal	136
Hakikatin Yüzü	136
Nerede Ne Doğru	137
İLLET	137
Bir Faydası	137
Bir Hikmet Hükmü Değiştirmez	137
Binlerce Şart	138
Sözlük	138
Erbabının Sözü	138
Niçin Temsil	138
Lisan Ve Deri	139
Lafız Manasız Olmaz	139
Zekatı Yeter	139
Kitap Başka Tefsir Başka	140
Tefsir Ve Şeriat Olması İçin	140
Kendini Konuşur	140
Milliyetçilik	140

Hülâgu'yu Oku	140
Türkçülük	141
SEVK-İ İLAHÎ	141
Sevk-i İlâhî	141
RİSALE-İ NUR.....	142
Yazdıran	142
Bediüzzaman Dede	142
Tamirat Ve Islah.....	142
Sahrada Saraya Rastlamak	142
Doktora Derman	143
Tevafuk	143
Müjdeli Bir Rüya	143
Hafız Değilim.....	143
Hususî İhsan.....	143
Beklenmeyen İkramlar	144
Haneler	144
Elmas Cevher Nur	144
Nurun Kerameti	144
Nur'ların Kıymeti.....	145
Bir Güne Bir Ömür	145
Okudukça Okumak	145
Diyanet Riyasetine.....	145
Gül Fabrikası	146
Yasin'ler Tılsımı Açtı	146
Bir Rüya.....	146
Köyümüz Ve Ben.....	147
Her Soruya Cevap	147

Emniyet Müdürüne	147
Avrupa Mağlup Edemez	147
Bereket	148
Kırlara Çıkması	148
Küfrevi Hazretleri.....	148
Siyah Mürekkep.....	149
MESULİYET.....	149
Koyunlarınız Kadar.....	149
Valiye İkaz.....	149
BENLİK	150
Hristiyanlık Ve Biz	150
Sahiplik İddiası	150
Benliklerin Firavunlaşması.....	150
HASTALIK	151
İhtar	151
Musibet Mi? Nimet Mi?	151
Zamanın Uzaması	151
Aldatmayan Nasihat	151
Bu Da Geçer	152
O Bizi Terk Etmeden	152
Zıddıyla-Temizlik-Merak	152
İki Genç İki Sene.....	152
Saliha Kadın	152
Hz. Eyyüb'ün Kafilesi.....	153
Vakit Geçmiyor	153
Anne Baba Bereketi	153
En Büyük Rica	154

Altı Cihetli Dehşet	154
Esarette	155
Medrese-î Yusufiye.....	156
İbadet	157
Sabrı Dağıtmamak	158
ÂL-İ BEYT.....	158
Cibillî Kurbiyet	158
Velayet Hilafet.....	158
Ne Me Gerek	158
Yaz İhtarı.....	159
Küçük Cezalar	159
Mehdî	159
Kalbi İşletmek	160
VARTA, ÇUKUR VEYA TEHLİKE	160
Sineğe Deniz	160
Varta	160
Bir Yaratıcıyı Kabullenmemek.....	160
Hangi Saadet.....	161
Baki Fiyatı Vermek.....	161
Devekuşu	161
Fani Boğuşmalar	161
Boğuşmaları Merak	161
ZELZELE	162
Tüfeği Atan	162
HARAM	162
Geleceğin Sineması.....	162
Gençlik Keyifleri	162

Havayı Şükürle Doldurmak	162
Zehirli Bal	162
Sabır Kahramanı	163
Meşihat'ın Yanması	164
Temizlikle İlgili	164
Harama Nazar	164
İlmin İzzeti	164
Günahlı Zevkler	165
Vesvese	165
İhtimal Ve Şüphe	165
LEZZET	166
Bir İltifat	166
Vazife Lezzeti	166
İyilikte Lezzet	167
EDEB	167
Haddini Bilmek	167
Kulun Vazifesi	167
Kaynak Değil Ayna	167
Sedd-İ Zülkarneyn	168
TEVEKKÜL	168
Tevekkül	168
Belanın Defi İçin	168
TEŞBİH	169
Teşbih Ve Avam	169
Dar Bakış	169
"Arzı Boynuzunda Taşıyan Öküz"	170
ÇOCUK TERBİYESİ	170

Tam Şefkat.....	170
Masum Çocuklar.....	170
TESETTÜR.....	171
Aile Hayatı	171
Siper Ve Kale.....	171
Sefahatin Cezası.....	171
SİNEKLER.....	172
Nüşhaların Teksiri	172
Sineklerin Şikayeti.....	172
Sıhhiye Memurları	173
Sinekler	173
Sinekten Nefse.....	173
Gedaya Gedalık.....	173
Niyet Başka	174
İTAAT	174
Üslûptaki Haşmet	174
Büyük Küçük Aynı	174
İÇTİHAT	175
İçtihat.....	175
TOPLUM.....	175
Mergup Meta	175
Maddî Hava	176
Üç Dört Şeye Muhtaçken.....	176
SAHABE.....	176
Sahabenin Ulviyeti.....	176
Kızb Ve Sıdk Arası Mesafe.....	177
Yol Farkı	177

Sebep Olma	177
MEZHEPLER	177
Mezheplerin Muhtelif Ahkâmı	177
NİZAM	178
Tevfik'in Gözbebeğine	178
Denge	179
Büyük Küçük Bir	179
Sema Damı	179
ÂHİRZAMAN	179
Asrın Dalâleti	179
Ümmetin İstikameti	179
KAHRAMANLIK	180
Topların Kurtarılması	180
Esir Düşmesi	180
Anglikan Kilisesine	181
Siper Hattında	181
İman Uğrunda	181
İmandan Gelen Kahramanlık	181
KABİR	182
Men Rabbüke	182
SADAKAT	182
Bir Buçuk Mürid	182
Şeyhin Şeyhi	183
SULH	183
En Güzeli	183
Eski Mahpuslara	183
Kılıç Çekilmez	184

CESARET	184
İkişer İkişer Gelsinler	184
Size Kıyam Edemem.....	184
Siz De Talebesiniz	185
At Yarışında.....	185
ZULÜM.....	186
Barla'ya Gönderilmesi	186
Ejderhanın Zararı	186
Takip Ve Tarassut	186
Parmak Yaralansa	186
Kalbe Karışamazsınız.....	187
İntikam.....	187
Selâm Verene	187
Zehirlenmesi.....	187
TEDBİR	188
Habbeyi Kubbe	188
Gavurun Güllesi	188
MÜNAFIK	189
Mühürlü Kalbler.....	189
Zehirle Tedavi	189
Siyah Gözlük	189
Sahte Ateş.....	189
Nimetin Mevkisi.....	190
HIRİSTİYANLIK.....	190
İsa Ruhullah	190
MÜCEDDİD	190
Mevlânâ Halid Ve Bediüzzaman	190

Bir Sadık Rüya	191
Mevlâna Halid'in Cübbesi	192
İHTAR	192
Kıyas İçin Değil	192
Mânevî İkaz.....	193
SEVGİ	193
Bizzat Sevilen	193
Mukaddes Memnuniyet Ve Muhabbet	193
Sevgi Kime	194
ŞÜKÜR.....	194
Elma Sevgisi	194
Küfran-ı Nimet	194
HAYAT	195
Şehitlerin Hayatı	195
İnsanlar Adedince Dünya.....	195
Bir Saniye Bir Sene.....	196
Dar Dünya.....	196
Kıyamete Kadar	197
SİYASET	197
Nur ve Topuz	197
ŞEHİD	198
Çok Şey Kazanmak.....	198
TAZİYE	198
Çocuk Taziyesi.....	198
ASAYİŞ.....	198
Endişelendirmemek.....	198
Karışmayın	199

Tahriklere Kapılmamak.....	199
Vacip Değil	199
BEREKET	200
Cevizli Tatlı	200
Dokuz Zarar	200
EĞİTİM	200
Şeyh Sanan Tepesinde	200
Vatanın Birliği İçin	201
Medresetü'z-Zehra	201
İSTİKBAL	202
Avrupa'ya Hamile	202
HÜRRİYET	202
Kim İstemez	202
GAVS-I ÂZAM	202
Bir Cevize Ve Fatiha	202
Cerrahî Müdahale	202
İLİM	203
Peygamberleri Ziyaret	203
Üç Ayda Tahsil	203
Kardeşi ve Molla Fethullah	204
Talebeliğin İzzeti	204
Her Soruya Cevap Verilir	205
Kabiliyet	205
MEŞVERET	205
Kıtalar El Kaldıracak	205
HİRSIZLIK	206
Hırsızlık Yok	206

CERBEZE.....	206
Güzel Görmek.....	206
Kusurları Görmek.....	206
CUMHURİYET.....	207
Cumhuriyetçi Karıncalar	207
SAVAŞ ADABI	207
Ermeni Çocukları.....	207
HİCRAN	207
Çınar Ağacı.....	207
KİYAMET	208
Büyük Kıyamet.....	208
Güneşin Batıdan Doğması	208
Dâbbetü'l-Arz.....	209
Sadece Bir Taş.....	209
Köprüler	209
HİZMET	210
Vazife Başında	210
Rüyadaki Ziyaret	210
Sana İyi Hizmete Zarar.....	210
Demokrat Dindar Milletvekillerine	211
Serçe Kuşu	211
Yılanlar	211
Gülistan'dan.....	212
Doğru Öğrenmiş mi	212
Şemsi Söndürmek	212
Sizi Titretmek İçin	213
Mekke'de Olsam	213

TAKDİM

Temsiller ve hikâyeler, insanlığın yaratıldığı ilk günden bu yana hakikatlere açılan pencereler olarak hep kullanılmıştır. Hususiyle bizim kültürümüzde çok ciddi bir yeri ve değeri vardır.

"Allah, Hz. Âdem'e menşe olsun diye topraktan has bir parça almak için Cibril'i gönderdi. Toprak, 'Rabb'ime karşı kusurlu hale gelmekten Allah'a sığınırım.' dedi. Cibril, sığınana sığınma hakkı tanıdı, almadı..."

Yukarda nakledilen kısım, gerçek midir, bilemem... Ama yüksek bir hakikati olduğu muhakkaktır. Asıl değil, fasıl, yani anlatılmak istenen çok güzel ve önemlidir.

Daha sonra nice peygamberler ve hakikat erleri bu yolu kullanmıştır.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) de, birçok cami ifadesinde bu tarzı tercih etmiştir. Bir yerde vazifesini anlatırken, "Bir Zât, muhteşem bir ziyafet sofrası hazırladı. O sofraya halkı davet etmesi için bir memurunu, elçisini gönderdi. O davetçinin davetine kulak verenler o ziyafetten istifade ettiler, vermeyenler mahrum kaldılar." şeklinde tasvir buyurur.

Kur'ân ise, kıssaların en güzelini anlatır.

Bu aydınlık yolda yürüyen Hz. Ali'den, Mevlâna'ya, ondan günümüzün söz sultanlarına kadar birçok ufuk insan hikâyeleri ve temsilleri kullanmıştır.

Tabii ki bu tarz sadece bize ait bir şey değildir. Balzac'a, Hugo'ya, Tolstoy'a ve emsallerine bakanlar, sözlerini akla yaklaştırmak için temsil dürbünleri denilebilecek hikâyeleri tercih ettiklerini görürler.

Temsiller ve hikâyeler, çok defa girift hakikatlerin inceliklerine girmeye yarayan bir mikroskop, uzak ve yüksek şeyleri aklın gözüne yaklaştıran bir dürbün ve teleskop vazifesi görmüştür.

Bizim kültürümüzde özü bulmak çok önemlidir. Geniş tasvir ve tafsillerden, eşyadaki çokluk içerisinde akılları dağıtıp, kafaları karıştırmaktansa; birliğe erdirmek, durultmak, görüntüyü netleştirmek daha çok tercih edilmiştir. Zira bizim temel anlayışımızda her şey kendisinin ötesinde bir gaye içindir.

Roman, çok önemli bir anlatım vesilesi olsa bile bizde daha çok misal, menkıbe ve hikâyelerin tercih edilmiş olmasının bir sebebi de budur.

Bediüzzaman Hazretleri'nin, Risale-i Nur'lardaki temsil ve hikâyeleri ise, altı aylık bir mesafeyi altı saatte almaya vesile olan uçak gibidir. Asrımızın müşküllerini o rahatlık ve fevkalâdelik içerisinde halletmektedir. Bu yola lakayt kalmak, uçağa küsüp kağnıyı tercih etmek, Bill Gates'i reddedip bilgisayar kullanmayarak kütüphaneler dolusu kitabı sırtında taşımaya çalışmak gibi bir şeydir. İlimlerde, ret, nefret ve tarafgirlik olmamalıdır.

Buraya, kuş bakışı bir çalışma ile Nur deryasındaki hikâye ve temsillerin ancak bir kısmı alınmış, özü ve özeti anlatılmaya çalışılmıştır.

Anlatılmaya çalışılırken, zaman zaman temsiller tarafımızdan izah edilmiş, misalin içine, Nur'da geçmeyen misaller yazılmıştır. Kitap, Nur'daki misallerin birebir aynı olmadığı ve altına çalışmayı yapan şahsın adı yazıldığı için, misal içre misal ihtiva etmesinin mahzuru yoktur.

Güzelliklerin bütünü o muhteşem eserlere, çirkinliklerin tamamı bize aittir, sözü bile haddini bilmezlik olur ve elbette ki öyledir.

Hayırlara vesile olması dileğiyle...

Mehmet AKAR, 2012

ALLAH (celle celâluhû)

Allah'tan Bahsetmek

Mükemmel bir eczahanenin her kavanozunda, harika ve hassas ölçülerle hazırlanmış ilaçlar vardır. O eczahanedeki ilaçlar, maharetli, kimyager, maksatlı bir eczacının varlığına ve özelliklerine şahittir.

Bitkileri, hayvanları, havası, suyu, gıdası ile bu dünya eczahanesi, çarşıdaki eczaneden ne kadar büyük ve mükemmel ise, o derecede kendi eczacısı olan Hakîm-i Zülcelâl'e şahittir. O'nu tanıtır ve tarif eder.

Binlerce çeşit kumaşı basit bir fabrikadan dokuyan makine nasıl maharetli makinistini ve fabrikatörünü tanıtırsa, yüz bin başlı, her başında binlerce mükemmel fabrika bulunan bu seyyar makine-i rabbânî de, ustasını ve sahibini bildirir, tarif eder.

Gayet mükemmel bir erzak deposunun, sahibini; onun güç ve kuvvetini tanıtması gibi, bir senede yirmi dört bin senelik mesafede seyahat eden ve yüz binlerce çeşit ayrı ayrı erzak isteyen misafirlerinin ihtiyaçlarına cevap veren, baharı büyük bir vagon gibi binlerce çeşit ayrı ayrı yiyeceklerle doldurarak kışta erzakı biten biçarelere getiren bu rahmânî iâşe ambarı da, Sahibini, Mutasarrıfını, Müdebbirini bildirir, tanıtır.

İçerisinde yüz bin çeşit milletten; silahları, elbiseleri, talimleri, terhisleri ayrı yüz binlerce askerin bulunduğu ve askerlerinden hiç birisinin hiç bir ihtiyacını şaşırmadan, karıştırmadan yerine getiren ordu, onun muhteşem kumandanına şahittir ve o kumandanı takdirlerle sevdirebilir.

Öyle de, yeryüzü ordugâhında, bitkilerden ve hayvanlardan müteşekkil milletlerin, yüz binlerce ayrı nevinin, hiç birisinin elbise, erzak, silah, talim ve terhisinin hiç karıştırılmadan, şaşırlmadan yapılması, her baharda yeniden silah altına alınan milyonlarca askerden hiç birinde, hiç bir karışıklık çıkmaması, küre-i arzın Kumandan-ı Âzam'ını hayretler ve takdislerle bildirir, hamdler ve tesbihlerle sevdirebilir.

Muhteşem elektrik lambalarının elektrikçiyi göstermesi gibi, dünyadan milyon defa daha büyük ve süratli, yanmak maddeleri tükenmeyen lambalar da Sâni'ini tanıtır ve hayran bırakır.

İnce kalemlerle yazılan ve bir satırında, bin kitap kadar bilgi bulunan bir kitabın yazarına şehâdeti gibi, her biri bir harf, bir kelime, bir sayfa, bir kitap olan mahlûkât da Kâtibine, Nakkaşına şahittir.

Fenler ve ilimler, Allah'ın yazdığı muhteşem ve büyük kitabın sadece birkaç satırında dolaşan kitapçıklardır ve bu satırlardaki harflerin şekline, mürekkebine, yani maddesine baktığı kadar manasına bakmaya da muvaffak olanlar kâinatın sahibini bulurlar. (11. Şuâ, 6. Mesele)

Eczahane

Bir eczahanedeki ilaçlar, o ilaçları meydana getiren maddelerin her birisinden çok ince bir hesapla, bir-iki dirhem bundan, üç-dört dirhem ötekinden alınarak yapılır. Eğer, birinden bir-iki dirhem fazla veya noksan alınsa o ilaç hususiyetini kaybeder, belki zehir olur.

Hiç mümkün müdür ki, o ilaçları meydana getiren maddeler, garip bir tesadüfle, içinde bulundukları şişelerin devrilmesi ile oluşsun. Her birinden belli bir miktar aksın. Zerre kadar idraki olan bir insan “Bu fikri kabul etmem.” diyecektir.

O ilaçlar ve eczahane, maksatlı, bilgili, serveti olan bir eczacıya şahitlik ettiği gibi, bu dünya eczahanesi de, o eczahaneden ne kadar büyük ve mükemmelse, o kadar kendi eczacısını tanıttırır, sevdirebilir, hayran bırakır. “Kör, sağır, hudutsuz, sel gibi akan unsurların, tabiatın ve sebeplerin işidir.” diyen adam, “O ilaçlar ve ambalajlar şişelerin devrilmesi ile olmuş.” diyen adamdan daha ahmadır. (23. Lem'a, 1. Yol, Birincisi).

O Sarayı Yapan

Mükemmel cevherler kullanılarak muhteşem bir saray yapılmış. Saray inşa edilirken, aynı gün içerisinde dünyanın şarkından, garbindan, şimalinden, cenubundan o cevherler ve kıymetli taşlar kolayca getirilmiş. Çünkü o cevherlerden bir kısmı sadece Çin'de, diğer kısmı Endülüste, bir kısmı Yemen'de, bir kısmı Sibiryada ve sair memleketlerde bulunuyormuş. Herkes o sarayın sahibinin bütün dünyaya sözü geçen mucizekâr bir hâkim olduğunu anlamış.

İşte, her bir hayvan, öyle ilâhî bir saraydır. Özellikle insan, o sarayların en güzeli ve o kasırların en hayranlık uyandıranıdır. Ve bu insan denilen sarayın cevherlerinin bir kısmı ruhlar âleminden, bir kısmı misal âleminden ve Levh-i Mahfuz'dan, bir kısmı hava âleminden, nur âleminden, unsurlar âlemindendir. Onun için ihtiyaçları ebede kadar uzanır, emelleri göklerin ve yerin her tabakasına yayılır, ilgisi, irtibatı dünyaya, âhirete dağılır.

Madem insanın mahiyeti böyledir, onu yapan ancak, dünya ve âhirete birer menzil, yere ve göğe birer sayfa, ezel ve ebede dün ve yarın gibi hükmeden bir Zât olabilir. Öyleyse insan beklediğini, dünyanın ve âhiretin dizginini elinde tutandan bekler, istediğini O'ndan ister; ibadeti O'nadır. (17. Lem'a, 14. Nota, 1. Remiz).

Olmayan Veremez

Birisi, bir başkasına para veriyorsa, kendisinde para olması lazımdır, olmasa veremez. Işık verenin ışıklı olması, nurlandırmanın nurlu olması gerekir. İhsan gınadan, lütuf latiften gelir.

Aynen öyle de, var olmayan varlığı, görmeyen gözü, işitmeyen kulağı, güzel olmayan güzelliği veremez. O, Basîr'dir ki, biz görüyoruz. O, Semî'dir ki, biz duyuyoruz. O Kayyum'dur ki, biz varlığımızı devam ettiriyoruz.

Akarsuyun üzerinde parıldayan ışıklar nasıl gökteki dâimî güneşe şahitse, gelip geçen güzellikler de Şems-i Sermedî'ye, Ezelî Allah'a şahittir. (32. Söz, 3. Maksat, 3. Remiz, 4. Hüccet).

Fabrika Kapıcısı

Bir fabrikanın girişindeki kulübede oturan kapıcıya, küçük bir taş, kemik ve pamuk gibi birer madde verilir. Daha sonra onları veren adam aynı kulübeciğe gelir ve mahsulâtı almak

ister. Kapıcı ona, tonlarca şeker, top top kumaş, binlerce mücevher, mükemmel dikilmiş elbiseler, leziz yiyecekler verir. O adam ve ahmak olmayan herkes anlar ki, o kadar az şeyden, bu kadar çok ve güzel şeyi, o kapıcı yapamaz ve yapmamıştır. Hem o küçük kulübe de buna müsait değildir. Orası sadece bir kapıdır. O şeyler o kulübeciğin ötesinde, görünmeyen muhteşem tezgâhlarda dokunmuş ve hazırlanmıştır.

Aynen misaldeki gibi, toprağın zerreleri, küçücük bir çekirdekten, o kadar çok şey dokuma işini kendisi yapmaz. Belki toprak, sadece rahmet hazinelerinin bir kapıcısıdır.

Sesleri, renkleri, görüntüleri, farklı farklı lisanları nakleden hava zerreleri de, bu kadar önemli ve çeşitli icraatı kendileri yapamaz.

Zerreler, Sâni-i Zülcelâl'in, emrini, iznini, tercihini ve kuvvetini ilan eder. (30. Söz, 2. Maksat, 1. Nokta, 1. Mebhas).

Değişenler Değişmeyenden

Yerdeki aynaların değişmesi, gökteki güneşin değiştiğini değil, aksine civelere tazelendiğini gösterir. Hem ezeli, ebedi, dâimî, her bakımdan mutlak kemâlde ve Zât'ında kendine yeten, başkasına benzemeyen ve dayanmayan, maddeden mücerred, mekandan, kayıttan, imkândan münezze, beri ve yüce olan Zât-ı Akdes'in değişmesi ve yenilenmesi muhaldir.

Bütün gelip geçenler, yıkılıp bozulanlar, yıkılmayanı gösterir. Akıp giden bir nehirde parlayan ve karanlığa girince kaybolan, yeni gelenlerde parıltısını devam ettiren ışıkcıklar, gökteki güneşin devamına şahittir.

Değişmek ve yenilenmek ihtiyaçtan, başkasına dayanmaktır. Allah, Vâcibü'l-Vücûd'dur, yani Vücûdu Zât'ındandır. Kendine yeten, değişmez ve başkasına dayanmaya, yenilenmeye muhtaç olmaz. (30. Lem'a, 6. Nükte, 4. Şuâ).

Biz Uzak, "O" Yakın

Allah (celle celâluhû), mahlûkâtına şahdamarından daha yakındır.

O'nun, "Nur" isminin tecellisine mazhar olan güneş, iliklerimize kadar ısı ve ışıyla yakın, biz ona uzağız. Güneş girdiği her yerde hâzır ve nâzırdır. Azametinin gereği olarak, büyük-küçük hiç bir şey onun ihatası dışına çıkamaz. Her zerre kabiliyeti nispetinde güneşin akislerini gösterir. Güneşin tecellileri, hem geniş, hem çabuk ve hem de onun için kolaydır. Zerre ile seyyare emrine karşı eşittir. Denizin yüzüne yaydığı ışıklarını zerreye de aynı nizam ve ahenk ile yayar.

O'nun bir mahlûku olan ve O'nun "Nur" ismi yanında çok kesif, karanlık ve cansız kalan güneş, "Nur" ismine âyinedârlığı ile mahlûkâta bu kadar yakın ise; O'nun yakınlığı, ihatası, hâkimiyeti nihayetsizdir.

O'na ait olan mahlûkâta O, o mahlûkâtın bizzat kendisinden bile daha yakın ve hâkimdir. (14. Söz, Dördüncüsü).

Hüve Nüktesi

'Hüve', bir işaret zamiridir ve "o" demektir. 'Hüve', mutlak ve müphem bir işarettir. Yani, 'o' derken ne kastediliyorsa, 'o', onun urbasını giyer. Ve bu lafız, bizzat bir şeyi kastetmediğinden manası gizlidir.

'Hüve' lafzının ihtar ettiği zarif nükte hava ve toprak sayfasının mütalaası ile çok açık bir şekilde görünür.

Havada gaz atomları vardır. Atomlar maddenin en küçük yapı taşıdır. Bu atomların her birinin vücûdu birbirinden ayrıdır. Bir odada bulunan iki ayrı televizyon gibi...

Bilim adamları, insanlığın asırlar boyu birbirine naklettiği bilgileri üst üste koyarak, ciddi bir bilgi birikiminden sonra ancak görüntü nakline, televizyon yapmaya muvaffak oldular. Hatta ilmî yetersizliklerinden ötürü ilk yapıldığında televizyonu insanlığa renkli olarak hediye edemediler.

Televizyon, almaç-vermeç görevi yapıyordu ve bu bir ilmin mahsulü idi. Televizyonu gören, arkasındaki binlerce yıllık ilmi görebilmeli idi.

Biz dünyaya geldiğimiz andan itibaren, en net haliyle, âlemi renkli seyrediyoruz. Televizyon eğer bir ilmin, bir bilginin eseri ise, çok daha muhteşem işleyen gözler onun çok ötesindeki bir ilmin eseridir.

Ayrıca, bir şey küçüldükçe onun sanatı artar. Çünkü artık, yapılan her şey daha ince hesaplarla yapılmalı, o bir yazı kabul edilirse daha ince kalemle yazılmalıdır.

Mesela, mübarek bir kuş gibi havada uçan, her yere konan, temizlik görevi yapan karasineklerin üzerindeki sanat, helikopterdeki sanatın çok ötesindedir.

Gözümüzün bir yönüyle televizyon vazifesi yapması gibi, havadaki gaz atomları da televizyon vazifesi yapar. Görüntüyü ve sesi havadaki atomlardan biri alır, diğerine verir. Âdeta, bir nefeslik havada trilyonlarca televizyon uçuşur, televizyonlar havada gezer.

Bir beyaz kâğıda, birkaç tane nokta konulsa, birbirine karışır. Bir adam, birkaç işi bir anda yapsa şaşırır. Bir kulak, birkaç şeye birden kulak veremediği gibi, bir ağız, birkaç şeyi bir anda söyleyemez.

Herkes şahit ki, hava zerreleri birçok işi bir arada gördüğü halde şaşırmıyorlar, karıştırmıyorlar. Aynı anda, bir ince ağız ve kulak gibi on adamın ayrı ayrı kelimelerini işitiyor ve söylüyorlar. Hiç zaaf göstermeden alıyor ve taşıyorlar. Gök gürültüleri ve dalgalar, intizamlarını bozmuyor. Vazifelerini ihmal etmiyorlar, kesintiye uğramıyorlar. Sanki herkesin sesini, tonuna ve gücüne kadar tanıyorlar. Sanki her dili biliyorlar. İngiliz'le İngilizce, Türk'le, Türkçe konuşuyorlar. Her yüzü ve her görüntüyü anında, renkli ve net bir şekilde naklediyorlar. Bununla beraber daha pek çok önemli vazifeyi aynı anda yapıyorlar. Elektriği, ışığı naklediyorlar. Çekme ve itme kuvveti onların omzunda taşıyor. Bitki ve hayvanların nefesini muhteşem bir nizamla yetiştiriyorlar. Bitkilerin tohumlanmasında görev yapıyorlar.

İşte bütün bunları yaparken, âdeta gürül gürül, “Görmez, duymaz, akılsız ve cansız bizler bu kadar işi kendimiz yapmıyoruz. Biz O’nu gösteren aynalar ve O’nu haykıran dilleriz. O var! Yapan, yaratan O’ dur! Bizim her birimizde bin dâhî kadar kadar ilim ve kudret yoktur. Biz, O’nun ilminin şahidiyiz.” diyor, 'Hüve' nüktesiyle O’nu anlatıyor, daima O’na işaret edip, her işi yaparken hal dilleriyle âdeta “O!” “O!” “O!” diye bağırıyor, ilan ediyorlar.

Yoksa bir kâse toprağın, bütün bitkilerin şeklini, yaprağını, meyvesini lezzetini bilmesi ve onları dokuması mümkün değildir. Bir avuç torağın içinde binlerce fabrika yoktur. Sadece, zerrelere O’nun kudretiyle iş görmesi ve O’nu haykırması vardır.

Evet, hava ve toprak, emir ve irade-i ilâhînin bir arşıdır. (13. Söz, Hüve Nüktesi).

Emir ve İrade Arşı

Emir ve iradenin arşı havadır. Hava, Nakkaş-ı Ezelî’nin çok garip mucizelerine mazhardır.

Ağzımızdaki hava ile harfleri ve kelimeleri ekeriz, birden sümbüllendir. Âdeta, havada zamansız bir anda, bir kelime, bir tohum gibi sümbüllendir, hadsiz kelimeleri bir anda yeşertir. Ağzından çıkmadan bir kelime binlerce, milyonlarca olur. Sanki her bir hava zerresi, itaatkâr bir askerin kumandanının emrini beklemesi gibi emir bekler, 'emr-i kün feyekun'dan cilvelenen iradeye itaat eder. Bir harf, bir anda binlerce olur.

Mesela, bir ahize ve radyo, bir insanın konuşmasını, aynı anda o kadar yerde işittirir ve hava zerrelere 'kün feyekun' emrine itaatini öylesine gösterir ki, hava zerrelere ile çok geniş bir dairede o emre haricî bir vücut giydirilir. Maddî bir hususiyete inkılap ettirilir.

İşte, hava, Rahmân-ı Rahîm'in misafirlerine tahsis ettiği çevik ve çabuk bir hizmetkârdır. O’nun emirlerini tebliğ için telefon ahizesi gibi vazifelerine koşar, hatta o kutsî emirleri bitki ve hayvanlara bile tebliğ ederler.

Hülâsa hava zerrelere, hayata hizmet eder, kanı temizler, bünyedeki ateşi alır, çıkarken ağızda harflerin teşekkülüne vesile olur, bilmediğimiz noktalara ulaşır, göremediğimiz işlerde çalışırlar.

Özellikle Kur’ân’ın harfleri, merkez düğmeleri gibidir, okunduğunda ellerin ulaşamadığı sistemleri harekete geçirir, hastalıklara ilaç ve şifa olur. (13. Söz, Hüve Nüktesi).

Deliller Silsilesi

Mükemmel, süslü, nakışlı bir saray, mükemmel ustalığa delildir. Mükemmel fiil olan o ustalık, mükemmel bir fâile, bir ustaya "nakkaş" gibi bir unvan ve isimle delildir. O mükemmel isim, mükemmel sıfata delildir. O mükemmel sanat ve sıfat, ustanın kabiliyetine delildir. O mükemmel kabiliyet, ustanın zâtına ve zâtındaki yüceliğe delildir.

Aynen öyle de, bu kâinat sarayı, mükemmel ef’âle delildir. Kemâl-i ef’âl, bir Fâil-i Mükemmel’e, o Fâilin kemâl-i esmâsına, yani Musavvir, Müzeyyin, Hakîm, Rahîm gibi isimlerin kemâline delildir. İsimler, o Fâilin kemâl-i sıfâtına delildir. O evsafın kemâli, şuûnât-ı zâtiyenin kemâline, o da Zât-ı Zîşuûn’un kemâline delildir.

O Zât'ın, kemâlinin ziyası, şuûn, sıfât, esmâ, ef'âl ve âsâr perdelerinden geçtiği halde bu kadar güzel ve mükemmeldir. (32. Söz, 3. Maksat, 3. Remiz, 1. Hüccet).

İki Zıt

İki zıt şey bir arada bulunmaz. Mutlak kudret, Allah'ın zâtına ait bir hususiyettir. Kudretin zıddı olan acz, O Zât'ta yoktur.

Zâtî ve hakikî kudrette mertebe olmaz. Acz o kudretin içine giremez, onu derecelendiremez. Fakat, mahlûkâtta kudret zâtî olmadığı için, zıtlar birbirine girebilir. Ve o şeylerin derecesi, zıddı ile bilinir. Mesela, sıcaklığın bilinmesi, soğğun onu derecelendirmesi, ona tesiri iledir.

Ezelî Kudret'te mertebe olmadığı için, en küçük ile en büyük, o kudrete göre birdir.

İnsandaki bütün vasıflar, asılları itibarı ile kendisine ait olmadığı için nisbîdir. Allah'a (celle celâluhû), ait bütün vasıflar ise hakikîdir. (29. Söz, 2. Maksat, 3. Esas, 1. Mesele).

Cilve ve Sanat

Harika ve emsalsiz bir tavus kuşu farz edelim. O kuş, gayet büyük, süslü, doğudan batıya bir anda uçabilen, kuzeyden güneye kadar geniş kanatlı, her bir tüyü dâhiyâne nakışlı ve sanatlıdır. İki adam, akıl ve kalb kanatları ile o kuşun yüksek mertebelerine uçmak, onu anlamak isterler.

Birisi, tavus kuşunun haline, harikulade nakışlı tüyelerine bakar. Çok sever. İnce tefekkürü kısmen bırakıp, aşka ve şevke tutunur, aşk ve şevk mesleği ile yol almaya çalışır.

Fakat görür ki, o sevdiği nakışlar her gün değişip, kaybolur. O adam, kendini teselli etmek için, 'Bir nakkaşın nakşı ve sanatıdır.' demesi gerekirken, "Bu tavus kuşunun ruhu o kadar yüksektir ki, onun sanatkârı onun içindedir. Bu görünen o ruhun icadı değil, zahirî vücûdu ve cilvesidir. O vücûdun yüksekliğinden her dakikada başka bir güzellik görünür." der.

Diğer adam: "Bu mizanlı nakışlar bir iradenin ve kastın eseridir. İradesiz cilve, tercihsiz görünme olmaz. Evet, tavusun mahiyeti güzeldir, fakat fâili ile kesinlikle aynı değildir. Bu yaldızlı kanatları yazan kâtip, onun içinde olamaz. O nakışlar, onun kaleminin ucu ile yazılmıştır." der.

Evet, kâinat denilen misali tavusun ziynetleri, o tavusu yaratanın yaldızlı birer mektubudur, –hâşâ– O'nun zahirî vücûdu veya görüntüsü değildir. (9. Lem'a, Zeyl, 1. Nükte).

Mukaddes Memnuniyet

Gayet merhametli, zengin ve cömert bir zât, fitratındaki yüksek karakterlerin gereği olarak, fakir ve muhtaç insanları, mükemmel ziyafetlerle donattığı büyük bir gemiye bindirip denizlerde dünya turuna çıkarır. Kendisi de, onlara yüksek bir pencereden bakar. Muhtaçların minnettarlıklarından, karınlarını doyurmalarından, lezzet almalarından memnun olur, sevinir.

Bir insan, asıl sahibi kendisi olmadığı, ancak Rahmet hazinelerinden gelen nimetleri dağıtan bir kepçe vazifesi gördüğü halde bu kadar memnun ve mesrur olursa, bütün

hayvanları, insanları, melekleri, cinleri ve ruhları sefine-i rahmanî olan dünya gemisine bindiren, zeminin yüzünde hadsiz sofrâ-i rabbanîyi açan, kâinatın değişik tabakalarında seyahat ettiren ve dâr-ı bekada cennetlerinden her birini bir dâimî sofrâ şeklinde yaratan Zât-ı Hayy-ı Kayyûm da, "memnuniyet-i mukaddese," "iftihar-ı kudsî" ve "lezzet-i mukaddese" gibi isimlerle işaret edilip anlatılan bir hakikatle memnun ve hoşnuttur.

Muhtaçları memnun etmeyi murad eden bu hakikat, merhamet ve saltanat, dâimî faaliyeti ve mütemadi yaratmayı netice verir. (30. Lem'a, 6. Nûkte, 4. Şua).

Varlığın Derinliği

Varlığın mahiyeti ve dereceleri farklıdır. Âlemleri ayırır. Onun içindir ki, kendi içinde derinliği olan bir zerre, başka bir tabakadaki bir dağ kadar olabilir, o kadar yükü taşıyabilir.

Mesela, maddî âlemde, beyinde bir hardal tanesi kadar yer işgal eden hafıza kuvveti, mânevî âlemde bir kütüphane kadar vücûdu içine alabilir. Ve maddî âlemdeki tırnak gibi bir aynaya, misal elemdeki koca bir şehir sığabilir. Bir göz aynasına koca semanın yıldızları ile sığması gibi... Eğer o aynanın ve o hafızanın şuuru ve icat kuvveti olsaydı, o bir zerrecik kuvvetleri ile mana âleminde çok geniş tasarruflar yapabilirlerdi.

Demek ki, vücûd derinlik kazandıkça kuvveti artar. Ve eğer vücûd, tam bir derinlik kazanarak maddî urbasından sıyrılırsa, kayıt altına girmezse, o zaman küçük bir hareketle koca âlemleri çevirebilir.

İşte, bu temsillerin çok ötesinde, şu kâinatın Sâni-i Zülcelâli, Vâcibü'l-Vücûd'dur. O'nun vücûdu zâtîdir, zevali muhaldır ve vücûd tabakalarının en râsihi, hâkimi, en esaslısı, en kuvvetlisi, en mükemmeli.

O derece Vücûd-u Vâcib, varlığı o derece ötenin ötesinde, o derece hakikatlidir ki, yaratılmışlar O'na nisbeten son derece hafif ve zayıf, gölgenin gölgesi kalırlar. Onun içindir ki Muhyiddin-i Arabi gibi bir hakikat eri, varlığın vücûdunu hayal derecesine indirmiş, "Vâcibü'l-Vücûd'a nispetle, başka şeylere vücûdu var denilmemeli, onlar vücûd ünvanına layık değiller." diye hükmetmiştir. (20. Mektup, 2. Makam, 10. Kelime, Üçüncüsü, 1. Sır).

TEVHİD

Kime Ait

Her yapan, eserinin üzerine kendisine ait olduğunu göstermek için adını yazar ve bir şeyin kime ait olduğu iki türlü bilinir.

Birincisi, uzaktan uzağa ve cahilânedir ki, "Bu kadar şeyin sahibi olsa olsa o olabilir." şeklinde bir bilmedir. Böyle bir bilmede şüphesizlik yoktur. Yakınlık kazanılmamıştır. Tanıma azdır. Bilgi kulaktan dolma ve sevk iledir. 'Acaba' ya açıktır.

İkincisi, hakikî bilmedir ki, onda şüphenin zerresi olmadığı gibi, sevk değil tasdiktir. Böyle bir hale eren insan her eserin üzerinde müessirin, eser sahibinin taklit edilmez mührünü okur. 'Bu ona aittir, işte her parçasında adı silinmez kalemle yazıyor.' der. Sağdan soldan esen şüphe

fırtınalarından, günahkarlık psikolojisinden gelen reddiyelerden etkilenmez. Akı ve kalbi her zaman hakikate açıktır.

Mesela birisi, "Yüzlerce tırın taşıdığı bu kadar bisküvi ancak şuna aittir." dese, desiseciler tek tek bisküvilerin üzerindeki isimleri okumadığı için onu yanıltabilir. Fakat değil tırın kapağını açmak, en küçük paketçiyi bile açan bir insanı yedi düvel gelse kanaatinden şaşırtamaz.

Aynen misaldeki gibi, Allah'ı bilmek de iki türlüdür. Birincisi, amiyanedir, takliddir ki, "Bu kadar mevcudat sonsuz güç sahibi birisine aittir" şeklindeki bir imandır. Diğer, hakikî imandır ki, onda marifet-i İlahî, yani; her eserin üzerine Allah'ın koyduğu mührü görme, esmayı okuma vardır.

Yaratıcıyı inkar etmemek, Kur'ân'ın, kâinatın ve Efendimizin (sav) tarif ettiği Allah'a iman etmek değildir. İman başka, inkar etmemek başkadır. (22.Söz 2.Makam)

Ayasofya'nın Kubbesi

Ayasofya'nın kubbesindeki taşların eğer mimarın emrine ve sanatına tabi olmadıkları düşünülürse, her bir taşın Mimar Sinan kadar mimarlıkta maharetli olması gerekir.

Düşmemek için omuz omuza verdiklerinden, her biri, diğerine, "Gel beraber omuz omuza vereceğiz." diye emir verecek kadar hakim, aynı anda biri diğerine muhtaç olduğundan mahkum olmalıdır, ki bu imkansızdır, muhaldir.

Öyle de, Ayasofya'nın kubbesinden bin defa daha sanatlı ve maksatlı olan zerrelere, Allah'a verilmez ise, her birinde Sani-i Kâinat kadar vasıf bulunmalıdır.

Bir tek Zât'ı kabul etmeyen adamın, o Zât'ın kudretinin kör zerrelere adedince olmasını kabul etmesi ne kadar ahmakçadır. (30.Söz 2.Maksat 2.Nokta)

Mahlûkâtın Eşrefi İnsan

Bütün varlıkların etrafında pervane edildiği insan, açıkça görülmektedir ki, mahlûkâtın en şerefli, iradesi ve tasarrufu en geniş olanıdır. İnsanın ise ilk akla gelen ve en kolay görünen fiilleri, yemesi, konuşması ve düşünmesidir. Halbuki, yemek, konuşmak ve düşünmek, binlerce hikmetli icraatın neticesidir. Mesela, yiyeceğin sindiriminden hücrelere gıda olmasına, oradan insan yapısına yerleşmesine kadar ki muhteşem icraatta, insanın iradesine bırakılan sadece ağızına konulan dişleri hareket ettirip çiğnemesidir.

Konuşmak icraatında yaptığı ancak, harflerin kalıplarına havayı sokup çıkarmasıdır. Halbuki, ağızda bir çekirdek gibi duran kelime, bir ağaç gibi milyonlarca aynı kelimeyi meyve verir, milyonlarca vasıta ile dinleyicilerin kulağına gönderilir. Bu misali ağaca insanın hayalinin eli bile ancak yetişirken, meydana getirilmesinde ne aklının eli ve ne de iradesi yetişebilir. Havadaki zerrelere o kelimeler söylettirilirse, hangi akıl onları konuşturup insanlar adedince dili onlara öğretebilir?

Demek, mahlûkâtın en eşrefinin icatta eli bu kadar bağlı ise, cansızların ve şuursuz behimî varlıkların, şuurlu gibi görünen icraatlarında tasarrufları yoktur. (32.Söz 2.Mevkîf 1.Maksat)

Bir Şeye Rab Olmak

Bütün tabiatperestler adına bir hayalî şahsı tasavvur edelim. O şahıs, evvela mevcudatın en küçüğü olan bir zerreye rast gelir. Ona Rabb ve malik olmak istediğini söyler. O zerre hikmet-i rabbanî diliyle: "Benim birçok görevim var. Her varlığın içine giriyorum. Bütün bunları bana yaptıracak ilim ve kudret sende varsa..."

Hem benim gibi sayısı belirsiz zerreler var. Eğer hepimizi emrinin altına alacak bir iktidara sahip isen...

Bir intizam içerisinde çalıştığım ve bir parçası olduğum varlıkların, mesela, bir canlının kanında bulunan trilyonlarca alyuvarın da sahibi isen.... Onların yaptığı bütün vazifeleri biliyorsan ve buna gücün yetiyorsa... Hem onların ait oldukları kanı, o kanın ait olduğu vücuttaki bir hücreyi, o vücuttaki bütün hücreleri, o hücrelerden oluşan vücudu, insanlar adedince vücutları, o insanların maddi ve mânevî mahiyetlerini, onların hesaba gelmez özelliklerini, her birinin üzerine vurulan şahsa hususî mühürleri, kabile kabile arkasından gelen beşer taifelerini, asırları, insanların üzerinde misafir edildiği dünyayı, dünyanın ayrı ayrı birer sahife gibi olan mevsimlerini ve coğrafyasını, atmosferi, bulutu, yağmuru, rutubeti, üzerinde yaşanan toprağı, bir dinamit gibi patlamaya müsait merkezini, dünyanın oturduğu yörüngeyi, gök cisimlerini, onların sahip olduğu yörüngelerden ötürü milyarlarcası ile ilgili zaman ayarını, birbirine çarpmamalarını, gezegeni olduğumuz güneşi, onun ısı ve ışığını ve daha hadsiz nice şeyleri biliyorsan, hepsine hakimsen ve sözün geçiyorsa bana da hakimlik iddia edebilirsin. Çünkü ben bütünüyle irtibatlıyım. Birimizi yapan kim ise hepimizi yapan da odur.

Hem el de karıştıramazsın. Zira, başka bir el karışsa, hepimiz karışacağız. Beni, yani bir zerreyi elinde tutan kim ise, koca kâinatı elinde tutan da o Zât'tır. Böyle bir Zât'ın sanatına, senin gibi cansız, katı, karanlık, görmez, duymaz, anlamaz, bilmez tabiat ve inkar fikri el karıştıramaz, sus ve defol git!" der.

O iddiacı, bütün maddeperestler adına mukabele eder ve: "Sen kendi kendine sahip ol, ne için başkası adına çalışıyorsun?" der.

Zerre ona cevaben der ki: "Güneş gibi bir dimağım, ışıkları kadar ilmim olsa idi, her yere yetişse ve her şeyin yanında bulunabilse idim, her şey benim sözümü dinleseydi, belki senin gibi ahmaklık yapıp böyle bir iddiada bulunurdum. Ezele, ebede, afaka ve enfüse eli yetişen ancak bir Zât olabilir. Haydi, defol. Sen, onun mahlûkâtı yanında kendine yer bulamazsın. Arının karnını yazan kudret ile semaları tanzim eden kudret aynı eldir."

Böylece, dinin aleyhindeki felsefe hakkında verilen idam kararı Kur'ân'dan alınan dersler ile infaz edilir ve inkar fikri esfeli safiline kadar kovulur.(32.Söz 1.Mevkîf)

Bir Tek Zât

Güneş, müşahhas bir vücudu olduğu halde, havadaki zerreler ve parlak şeyler adedince yerde bulunur, onlarla âdeta konuşur. Her yerde olmasına rağmen, hiç bir yerde değildir. Bir yere tesiri diğerine tesirine mani olmaz.

Bir ağacın, bir çekirdeğinden neşet eden on bin meyvede ve onların her birinde bulunan yüzlerce çekirdekte, o ilk çekirdeğin asıl hayatı ve kanunları bulunduğu halde, hiç bir yerde de madden bulunmaz. O ilk çekirdeğe en uzak, en yakın gibidir.

Zat-ı Ehad-i Samed'in, irade sıfatının bir küçük cilvesi, milyonlarca yerde, milyonlarca işe vasıtasız sebep olursa, kudret ve iradesinin bütün yaratılmışlardaki tasarrufu apaçık görünür. (32.Söz 2.Mevkîf 2.Maksat)

Ordu Kuvveti

Bir padişahın, her bir askerinin arkasında o padişahın bütün ordusu manen hazırdir ve onun için bir asker bir ordu kadar kuvvetlidir. Bu kuvvetle bir asker bir şahı esir edip, padişahı adına hükmeder.

Hem o padişah, saltanatının birliğinden ötürü, bir orduyu bir asker gibi idare eder.

Öyle de, şu kâinatın Sanii, Vahid olduğundan, bir şeye bütün eşyada tecelli eden esmasını tahşid eder. Nihayetsiz bir sanatla, kıymetli bir şekilde icat eder. Lüzum olsa, bütün varlığı o bir tek şeye baktırır. Her şeyi, bir şeyin yardımına koşturur. Bütün eşyayı da bir tek şey gibi icat eder. (20.Mektup 2.Makam 10.Kelime Üçüncüsü)

Hepsi Aynı Terziden

Bir ordunun bütün askerlerinin teçhizatı aynı yerden alınsa, bir tek asker kadar kolay olur. Eğer ayrı ayrı yerlerde teçhizatı yapılsa, bir ordunun teçhizi için gereken bütün fabrikalar bir asker için de gerekir. Askerler adedince terzi, dikiş makinesi, silah fabrikası lazımdır.

Bir ağacın meyveleri bir tek köke bağlanmaz ise, her bir meyve için bir ağaç kadar müşkülât ortaya çıkar. Her meyve bir tek köke isnad edilirse, binlerce meyve tek bir meyve kadar kolay olur.

Şu kâinatın Sanii, Vahid-i Ehad olduğu için, vahdetle iş görür. Bütün eşya bir eşya kadar kolay olur.(20.Mektup 2.Makam 10.Kelime Üçüncüsü)

Mahiyet Farkı

Nasıl ki, kemerli kubbelerdeki ustalık sanatı o kubbedeki taşlara havale edilirse, o kubbe vücuda gelmez. Veya bir taburun idaresi bir nefere bırakılırsa, o taburda intizam kalmaz. O kubbe için taş nevinden olmayan bir ustaya, o taburun nizamı için de neferin ötesinde bir mertebe sahibi zabite ihtiyaç vardır.

Öyle de, Vâcibü'l-Vücûd'un kutsî mahiyeti, var ettiği mahlûklar cinsinden değildir. O mukaddes mahiyetin varlığı bizzat kendindendir ve maddeden mücerredir. Misli, misali yoktur. Onun içindir ki, Ona, baharın icadı bir ağaç kadar, Cennet ve Cehennem'in icadı, kışın ölmüş bir ağacın baharda diriltilmesi kadar kolaydır. (20.Mektup 2.Makam 10.Kelime Üçüncüsü 2.Sır)

Zerre ve Güneş

Şeffaf, parlak bir zerrenin, zerre kadar bir nuru olabilir. Fakat o zerre güneşe bağlansa, güneşin ışığını, yedi rengini, hararetini, hatta mesafesini bile içine alabilir. Demek ki, o zerre kendi başına kalsa, gördüğü iş kendi kadar, güneşe bağlansa, onun memuru, bir nevi aynası olsa, güneşin bir kısım numuneleri kadar iş görebilir.

Öyle de, her zerrenin varlığı kendine verilirse, o zaman muhit bir ilim ve kudret sahibi olması gerekirken, Vahid-i Ehade verilirse nihayetsiz bir ilim ve kudrete istinad eder.(20.Mektup 10.Kelime Zeyl 1.Temsil)

Askerin Hâli

Bir muharebe zamanında, iki kardeşten birisi kendine güvenip devlete intisap etmez. Bütün cihazını kendi tedarik edip taşımak zorunda kaldığı gibi, düşman ordusundan ancak bir onbaşı ile baş edebilir.

Diğeri, padişaha intisab ettiği için, koca bir ordu kadar kuvvet kazanır. Düşmanın koca bir müşirini padişahı adına esir alır.

Öyle de, Vahid-i Ehade isnad eden her zerre kendi kuvvetinin çok ötesinde işe muvaffak olur. Karınca Firavun'un sarayını başına geçirir, sinek Nemrut'u gebertip cehenneme atar, bir mikrop en cebbar bir zalimi kabre sokar, bir çam çekirdeği dağ gibi çam ağacını bütün tezgâhı ile sırtında taşır.(20.Mektup 10.Kelime Zeyl 2.Temsil)

Devletin Telefonu

İki arkadaş, hiç bilmedikleri bir memleketin coğrafi özelliklerini istatistik verilerle yazmak isterler. Birisi, o memleketin padişahına bağlılığını ilan edip, devletin telefon dairesine gider. Kendi telefonunun kablosunu, devletin telefon hattına bağlar. O kadarcık bir masraftan sonra her yerle görüşür, mükemmel bir eser yazar.

Diğeri, eğer devletin telefonuna bağlanmaz ise, ya o yerlerde elli sene gezip bir eser yazmalı veya çok büyük masraflar ederek o memleketteki telefon hatları kadar hat kurmalıdır.

Öyle de, Vahid-i Ehade isnad eden her zerre, her yeri gören bir göze, her şeyi işiten bir kulağa, herkese geçen bir söze sahipmiş gibi bir cilve-i Rabbaniye, bir görünüme mazhar olur.

(20. Mektup, 10. Kelime, Zeyl, 3. Temsil)

Sebep Maddi İse

Bir sineğin küçük bir uzvu kâinatın ekser unsurları ve kanunları ile alakadardır, belki onların bir hülasasıdır. Eğer Ezeli Kudret'e verilmez, her şey maddeye bağlanır ve mana inkar edilirse, o maddi sebepler sineğin küçücük vücudunun yanında ve içinde hazır bulunmalıdır.

Sebep maddi ise, neticenin yanındadır. Yani, sineğin iğne ucu gibi parmaklarının yerleşmediği bir hücrecikte âlemin bütün unsurları ve maddeleri bulunmalı, bir usta gibi içine girip çalışmalıdır.

En ahmak felsefeciler bile böyle bir düşünceden utanmalıdırlar. (23.Lem'a 1.Yol 2.Muhal)

Her Tarafı Görmek

Eğer, zerrelerin Kadir-i Ezelînin küçük birer memuru olduğu kabul edilmezse, o zaman insanın göz bebeğinde çalışan her zerreye, bulunduğu vücudun her tarafını, irtibatla olduğu bütün kâinatı gören bir göz, geçmişini ve geleceğini, neslini ve aslını, unsurların menbalarını ve rızıkların madenlerini bilecek bir akıl lazımdır.

Bütününde zerre kadar akıl olmadığı için dalalete batmış bir insanın, zerresinde bin Eflatun kadar aklın, ilmin ve şuurun bulunduğuna ihtimal vermek divaneleri bile güldürecek bir ahmaklıktır. (23.Lem'a 2.Mesele Birincisi)

Ya Hâkim Ya Mahkûm

Zerreler, eğer şu âlemin ustasının emrine tabi birer memur olmasalar, o zaman her zerrenin, cesedi oluşturan diğer zerrelerin hepsine hem mutlak hakim, hem mutlak mahkum olması gerekir. Yani birbirinin dengi ve benzeri iken, hakimiyet açısından zıt olmalı; birbirinin emsaliyken biri diğerine mutlak hakim, öteki diğerine mutlak mahkum olmalı, hem bu hususiyetleri her ikisi de aynı anda taşınmalıdır. Hem eli, imkanı dar bir zerre, hem de – hâşâ– Vâcibü'l-Vücûd'a ait isimlerin bütününe sahip bir zerre olmak gibi imkansız iki hususiyeti cem etmelidir.

Havaya, gıdaya, suya, ısıya muhtaç bir hücre; ağza, burna, nefes borusuna, akciğere, ondaki hücrelere, atmosfere, güneşe, oksijene, alyuvarlara, ağaçlara, dile, dişlere, meyvelere, toprağa, kan damarlarına, beyne, sinir sistemine emir verebilmeli, "Emrimi dinlemeyenin hali perişan olur!" diyebilmeli ve hem de "İstediklerimi çabuk bana getirin!" deme ihtiyacı ile malûl olmalıdır.

Eğer her şeye, her zerreye ulûhiyet verilir, Allah kabul edilmezse, bir insanın ayağının altındaki hücre, hem dünyaya hükmü geçen bir hakim, hem de herkese yalvaran bir dilenci olur. Bir şey ya hâkimdir, ya mahkûmdur. Eli, ömrü, iktidarı kısa olan mahlûkât mahkûm, Allah hâkimdir. (23.Lem'a 2.Mesele 2.Muhal)

Yazı

Bir el, bir mektubun sayfalarını yazabilir. Eğer, o mektubun "Her bir harfı kendi kendine olmuş." denilirse veya tabiata havale edilirse, her bir harf için demir bir kalıp gerekir. O zaman, o kalıplar içinde kalemler, kalıplar, eller gerekir. Bu anlayış, bir biri içinde sayısız imkansızlıkları gerektiren bir divanelik ve deli safsatası olur. (23.Lem'a 2.Mesele 3.Muhal)

Toprak

Gerek hayvanların ve bitkilerin tohumlarını, gerekse yumurtaları meydana getiren temel maddeler aynıdır. Hepsinde, oksijen, hidrojen, karbon ve azot karışımı vardır.

Hava, su, ısı ve ışık da, basit, şuursuz, sel gibi akan, kimse ile tanışıp konuşmayan maddelerdir.

Eğer, çiçekler için saksılık vazifesini yerine getiren bir kase toprak Kadir-i Ezelîye verilmezse, o çiçeklerin yetişmesi için o kadcık şeyin içerisinde Avrupa'daki bütün matbaalar ve fabrikalar adedince tezgâhlar bulunması gerekir.

Hem, o bir kase toprak zemin bahçesinde yetişen her bitkinin ihtiyacını, şeklini, meyvesini, şurubunu, yaprağını boyunu bilmeli, ona göre dokumalıdır.

İşte inkar, bu kadar ahmakça bir anlayış ve yoldur.(23.Lem'a 3.Kelime 2.Muhal)

Tabiat Kitaptır

Vahşi bir adam, boş bir sahrada kurulan ve medeniyetin bütün eserleriyle süslenen mükemmel bir saraya girmiş. Binlerce ihtiyaca cevap veren eşyaları görmüş. Sonra kendince araştırmaya başlamış. Sarayın nakış ve sanatlarına hayran kaldıkça oranın dışında da birilerinin, bir dünyanın ve dünyaların olacağını unutmuş. O sarayın ustasını sarayın içindeki şeylerin arasında aramaya başlamış. Neye baksa, o şeyin o sarayı yapabileceğine ihtimal verememiş. Birine havale etmek, kendini tatmin etmek için, o sarayın fihristesinin ve kanunlarının yazılı olduğu defteri bulmuş. Saraya takılı kalan zihnini toparlayamamış, "Bu sarayı yapan bu defterdir." demeye başlamış, vahşice hezeyanlara düşmüş.

Onun gibi, tabiat, Kader-i İlahî'nin bir yaz boz tahtası, İlahî adaletin, Rabbanî fihristenin, kanunların kaydedildiği bir kitaptır, kâtip değildir. Gözsüz, kulaksız, şuursuz bu kitap, mutlak rubûbiyete ait icraatları yapamaz.(23.Lem'a 3.Kelime 3.Muhal 1.Misal)

Mânevî İp

Vahşi bir adam, bir kışlaya girer ve askerlerin hareketlerini hayranlıkla seyreder. Bakar ki, hepsi, bir emirle, birtek asker gibi, birlikte hareket edip, "Ateş!" emri ile ateş ederler. Vahşi aklı, padişahı, kumandanı, kanunu bilmediği için birbirlerine bir iple bağlı olduklarını zanneder. O ipin ne kadar harika olduğunu düşünür.

Sonra, Ayasofya gibi bir camiye gider, cemaatin bir adamın sesi ile hareket ettiğini görür. Semadan gelen mânevî bağı ve emri bilmediğinden, onların da birbirine maddî iplerle bağlı olduğunu düşünür. En vahşi hayvanları bile güldürecek maskaraca bir fikre düşer.

İşte Ezel ve Ebed Sultanının sayısız askerlerinin bir kışlası, Mabud-u Ezelînin muntazam bir mescidi olan kâinata, küfrün vahşeti ile bakan bir münkir, Mabud-u Ezelînin kanunlarını ve Rabbanî kudretinin cilvelerini, "tabiat" diye isimlendirdikleri vehimlere yükler. Nakışı nakkaş, sanatı sanatkar, hükmü hakim zannetme vahşetini gösterir.(23.Lem'a 3.Kelime 3.Muhal 2.Misal)

Müdahaleyi Red

Hakimiyetin gereği, müdahaleyi reddetmektir. En küçük bir hakim, bir memur, hakimiyetine oğlunun müdahalesini bile kabul etmez. Bir nahiyedeki iki müdürden, bir memleketteki iki padişaha kadar, hakimiyetteki istiklalin gerektirdiği "iştiraki reddetme kanunu" insanlık tarihindeki bir çok karışıklıklarla kendini göstermiştir.

Acaba aciz ve yardıma muhtaç insan, hakimiyetin bir gölgesine mazhar iken müdahaleyi bu kadar reddederse, Zât-ı Zülcelâl'in, şirki ve şirk düşüncesini reddi, o hakimiyetin zaruri bir gereği olarak ne kadardır, kıyas edilebilir.(23.Lem'a 3.Kelime 3.Muhal El cevap)

Yüz Subaya Bir Asker

Bir subayın emrine yüz askerin verilmesi, yüz subayın emrine bir askerin verilmesinden yüz derece daha kolay bir durumdur.

Binlerce meyvenin bir meyve ağacına verilmesi, her meyvenin bir başka ağaca verilmesinden daha kolaydır.

İşte, bütün varlığın nihayetsiz bir Kudret tarafından icadı bir tek varlık kadar kolay iken, bir tek varlığın sebeplere havale edilmesi bütün mevcudat kadar zordur.(23.Lem'a Hatime 2.Sual)

Rahmetin İhtişamı

Güçsüz ve iradesiz bir yavrunun imdadına umulmadık bir yerden, yani kan ve fişkı ortasından beyaz, saf ve temiz bir süt göndermeye, tevhid açısından bakılırsa, birden, umum yavrularda harikulade görünen şefkat ve merhamet, Rahmet-i Rahman'ın nihayetsiz güzelliğini mükemmel bir ihtişamla gösterir.

Bir yönüyle büyük bir hastane olan yeryüzünde, dehşetli bir hastalıkta ve bulaşıcı hastalıklarda, herkese âlem eczanesinden şifa ihsan edilmesi de o rahmetin ihtişamına, azametine ve genişliğine ayinedir.(1.Şua 1.Makam 1.Meyve)

Senin Gözünle

Gözü veren Zât, hem gözü görür, hem ince bir mana ile gözün gördüğünü görür, sonra verir. Evet, senin gözüne bir gözlük yapan gözlükçü usta, göze gözlüğün yakıştığını görür, sonra yapar. Hem kulağı veren Zât, elbette o kulağın işittiklerini işitir, sonra yapar, verir. Sair sıfatlar da buna kıyas edilebilir.

Kendisinde olmayan başkasına veremez. Görmeyi veren kendi görendir. Gözü yapan, o gözü hem kendi görür, hem o gözle görür. Hem kendi nazarıyla, hem gayrın nazarıyla asarına bakar. Mukaddes memnuniyeti ile kendisi memnun olur, sizi memnun eder. (2.Şua 1.Makam 1.Meyve)

Hedef Meyvedir

Meyveli bir ağacın sahibinin, o ağaçla ilgili an fazla alâka duyduğu ve kıymet verdiği şey, o ağacın meyveleri ve tohumlarıdır. O ağacın sahibi onları kimseye bırakmaz ve kaptırmaz.

Öyle de, şu kâinat ağacının dalları olan unsurları, o unsurların ucundaki çiçekler ve yapraklar hükmünde olan bitkileri, hayvanları, o yaprakların ve çiçeklerin en yukarısındaki meyveleri hükmünde olan insanları; insanların çekirdekleri olan kalbleri, hafızaları ve onların meyvesi hükmünde olan şükürleri bu kâinatın sahibi başka ellere bırakmaz, saltanatını ve mabudîyetini bozmaz.(2.Şua 2.Makam Birincisi)

Kandaki Zerreler

Kandaki her bir zerre o kadar çok vazifeyi muntazam bir şekilde görür ki, yıldızlardan geri kalmaz. Kanda bulunan her bir alyuvar ve akyuvar cesedin muhafazası ve beslenmesi hususunda şuurlu gibi öyle çalışırlar ki, en iyi erzak memurlarından ve muhafız askerlerden daha mükemmel iş görürler.

Alyuvar, oksijeni ve besinleri taşıırken hiç bir hücreyi unutmadığı gibi, hiç bir görevini de ihmal etmez. Akyuvarlar ise vücuda giren ve girebilecek olan her türlü yabancı maddeye karşı gözünü kırpmadan ve mola vermeden çarpışan ve savaşın her tür tekniklerini kullanan askerler gibidir. Vücuda giren yabancı bir maddeyi aralarındaki hafıza memurları kaydeder ve ani bir baskında hazırlıklı olmak için o kayıt her zaman muhafaza edilir.

Güçlerinin yetmediği bir mikroba veya maddeye karşı omuz omuza verir, vücutlarını birleştirirler. Kimileri gerekirse ölümü seve seve göze alır. Etrafında bir çember, fibröz doku ile ördükleri bir duvar oluştururlar.

Düşmanı görünce anında alarma geçer, bütün arkadaşlarına haber verirler. O düşmana göre askerler silahlanır. Gerekirse yenileri askere alınır. Ve yapacağı işe göre eğitilir.

Cesetteki her hücre en mükemmel bir saraydan daha güzel idare edilir. İnsanın haberinin bile olmadığı bu milyarlarca icraat, onun bedeninde her an bir rahmet eli tarafından yapılır. Yoksa ne hayatın devamı ve ne de lezzeti mümkündür. (4.Şua 2.Makam 3.Muktazisi)

Bana Bak

İnsan âdeta bu dünya misafirhanesinin seyyahıdır. Çocukluktan kabre kadar süren ömür seyahatinde her sene, her mevsim bir başka bahçededir.

İnsan hayatı yavaş yavaş, alışarak tanır. Ve alışmak, insanın varlıklardaki harikulâdeliği görmesine mani olur. Gözüne ülfet perdesi iner.

Hayalen insanın yetişkin bir halde dünyaya geldiği düşünülür ve bir kamera ile adım adım takip edilirse, o, gördüğü her varlığa kendisini buraya getireni soracak ve her şey de ona "Bana bak, seni buraya göndereni benimle bilebilir ve bulabilirsin." diyecektir.

O adam, kendisini göndereni göklerden, gök cisimlerinden, güneşten, yerden, yağmurdan, denizlerden, dağlardan, nehirlerden, ağaçlardan ve sair bütün varlıklardan soracak ve hep aynı cevabı alacaktır. "Beni oku!" sesini duyacaktır onlardan...

Ve okudukça varlığın sırrı; bu misafirhaneyi kimin yaptığı, misafiri kimin gönderdiği, ne için gönderildiği, nereden gelip, nereye gittiği apaçık ortaya çıkacaktır. (7.Şua Ayet-ül Kübra)

Semavî Cisimler

Bazıları dünyadan bin defa büyük olan gök cisimleri, fırlatılan bir top güllesinden yetmiş kat daha süratli dönerler. Birbirine çarpmadan gezerler. Boşlukta direksiz dururlar. Sönmeden, yağları, gazları, benzinleri bitmeden mütemadiyen yanarlar. Hiç bir gürültü ve karışıklık çıkmaz. Hiç birisi cüssesine güvenip haddini aşmaz, isyan etmez. O kadar kalabalık içerisinde hiç bir enkaz ve kire rastlanmaz. Hepsinin hesabı, çehresi birbirine benzer, mahiyetlerinde bir gül kadar muhteşem bir ahenk vardır. Gündüz güneşle yeryüzünü seyreden insanlar, her akşam, bir sinemadaki tabloları seyrediyormuşçasına, gece karanlıkla gökyüzünü, haşmetli manevralardan hasıl olan manzaraları seyrederler. Bu muhteşem idare ve tanzimden çıkan hakikat, kâinatın Halikının varlığına ve birliğine apaçık delildir. (7.Şua Ayet-ül Kübra 1.Basamak)

Bulutlar

Zemin ile asuman arasında boşlukta duran bulut, yaşamak ateşinin hararetini söndürür, yer bahçesini sular ve yeryüzü misafirlerine hayat suyu getirir.

Muntazam bir ordunun acele emirlerle görünüp gizlenmesi gibi, bulutlar görünür, gizlenir.

"Yağmur başına arş!" emrini aldığı anda, bir saat, belki birkaç dakika içerisinde semayı dolduran bulutlar emir bekler gibi durur. Müsaade edilince yağmurunu boşaltır, çekil denilince çekilir.

Ne zaman yağıp, ne zaman durması gerektiğini o şüursuz bulutlar ve onlardan hasıl olan yağmur elbette bilemez.

Bulutlar, maksatlı ve şefkatli bir iradenin habercisidir.(7.Şua Ayet-ül Kübra 1.Mertebe)

Mübarek Nil

Nehirlerin faydaları, görevleri, gelir ve giderleri o kadar maksatlı ve merhametlidir ki, bir Rahman-ı Zülcelâl'in ikramı olduğu, onun rahmet hazinelerinden geldiği apaçık görünür. Hatta o kadar olağanüstü depolanıp, sarf edilirler ki, Efendimizden, "Dört nehir cennetten geliyor." diye rivayet edilmiştir.

Mesela, Mısır'ın kumistanını gülistana çeviren mübarek Nil nehri, kuzeyden, Ay Dağı denilen bir dağdan, küçük bir deniz gibi tükenmeden akar. Altı aydaki akıntısı buz şeklinde toplansa o dağdan daha büyük olur. Halbuki o dağdan ona ayrılan mahzen, dağın altı da biri olamaz. Geliri ise o hararetli mıntıkaya az yağan yağmurdur. Halbuki susamış toprak, o az yağan yağmuru da mahzene inmeden emer, çok az bir kısmı belki ancak ulaşır.

Yağmurun yağışı, gelir gider dengesini koruyamadığından, o gelir, bu gideri karşılamadığından, gaybî bir cennetten geliyor rivayeti gayet güzel ve manalıdır. (7.Şua Ayet-ül Kübra 3.Mertebe)

Kalblerin ve Akılların İcmaı

Kabiliyet, meslek ve mezhepleri birbirbirinden farklı, nurlu akılların ve selim kalblerin tevhidde, aynı noktada buluşmaları, aynı şeyi tasdiki, hakikat güneşine açılan öyle bir penceredir ki, o ittifaktan güneşe ayinedârlık eden deniz gibi büyük bir ayine hasıl olur. (7.Şua 1.Makam 13.Mertebe)

İbadetler

Dünyadaki ekser insanların inançlarına göre bir ibadette bulunmaları, sair canlıların ve hatta cansızların fitratlarının gereği olarak yaptıkları vazifelerin âdeta onların bir nevi kulluğu ve teşekkürü olması, bir Mabudu Mutlak'a şehadet eder. Fitratlara yerleştirilen kulluk sevki onun sonsuz Ulûhiyet'ini ve ibadetleri kabulünü gösterir. (7.Şua 2.Bab 1.Hakikat)

Bal Arısı

Bal arısı, öyle bir kudret mucizesidir ki, koca bir sureye "Nahl Suresi" denilerek onun adı verilmiştir. Çünkü küçük bir bal makinesi olan arının başında, onun, o çok önemli vazifesinin

programını yazmak, küçücük karnında leziz gıdaların en tatlılarından olan balı pişirmek, süngücüğüne tahrib etmek ve öldürmek özelliğinde olan zehiri kendisine hiç zarar vermeyecek bir şekilde yerleştirmek, nihayetsiz bir ilme, hikmete, sanata ve iradeye şahadet eder. Adetsiz çokluktaki arıların hepsi aynı kudret eline aittir. Kör, şuursuz, mizansız tesadüfün eli karışamaz.(7.Şua İkinci Hakikat 1.Ayet)

Süt Fabrikaları

Başta inek, deve, koyun, keçi olmak üzere, süt fabrikaları olan validelerin memelerine, kan ve fişkı içinde, bulaştırmadan ve bulandırmadan, saf, temiz, hoş, besleyici, beyaz sütü koymak, ondan daha şirin bir şekilde validelerin sinelerine ruhlarını feda ettirecek şefkati yerleştirmek apaçık bir Rahmet'e şahittir, hiç bir kör kuvvete havale edilemez.(7. Şuâ, 2. Hakikat, 2.Ayet)

Şemsin Azametinden

Güneş, akıllı, irade sahibi farz edilirse, ışığı ile bütün âlemi aydınlatırken, pis, kokuşmuş bir zerre de onun ışığından istifade ettiği zaman, güneşe, "Niçin bu pis, bu kokuşmuş zerreye meşgul oldu, niye ona ışığını verdi?" denilebilir mi? Bu güneşin azametine bir eksiklik getirmediği için hiç bir akıl sahibi diyemez. Zira değil noksanlık, bunun güneşin azametinden olduğu bellidir.

Öyle de, Cenâb-ı Hakkın, irade, ilim, kudret gibi sair sıfatları da umumîdir, şamildir, her şeyi kuşatmıştır. Ve Cenâb-ı Hakkın sanatını hakikî aksettiren ancak üzerinde çok özellik toplanmış, camî eserleridir. Bir eser ölçü olamaz. Cenâb-ı Hakkın bir zerreyi muhatap alması, küçük şeylerden bahsetmesi, tenezzül-ü İlâhî olduğu gibi, sıfatlarının şumulünden, her şeyi içine almasındandır. (İşarat)

Suyun Membai

Su arayan iki şahıstan bir tanesi yukarıya, diğeri aşağıya gider. Her ikisi de pek çok su arkları görürler.

Yukarıya giden şahıs, doğru çeşmenin başına gider, suyun kaynağını bulur; tatlı, temiz bir su olduğunu anlar. O kaynaktan akan bütün su arkları hakkındaki kanaati temiz ve tatlı olduğu mevzuunda nettir. Şüphesi ve vehmi yoktur.

Aşağıya giden diğere şahıs ise, suyun membaini görmediğinden arklara tek tek bakmak ihtiyacı hisseder, suyun tatlı olup olmadığını anlamak için deliller arar. Vehimlere maruz kalır, küçük bir kuruntu ile kafası karışır.

Aynaya bakan iki kişiden, şeffaf yüzüne bakan hem kendini, hem başka şeyleri görebilir. Arkasından, karanlık yüzünden bakan hiç bir şey göremez.

Öyle de, Allah'ın sanatına Allah'a iman yönünden bakmak gerekir. Yoksa, Cudi Dağı'nı bir sineğin saklaması, görünmesine mani olabilmesi gibi, insan, kendi gözünün önünü kapatan manasız bir vehimden ötürü hakikati göremez hale gelebilir. Akli kesrette boğmadan, vahidiyet ve ehadiyet tecellileri okunmalıdır.

Membai bulamayanın aklı karıştırılabilir.(İşarat)

Kesret Vahdete

Kesret vahdete verilmediği takdirde, vahdeti kesrete vermek mecburiyeti doğar. Halbuki bir subay, yüz nefere kumanda etse de, bir nefere yüz subay kumanda edemez.

Bir ordudaki askerin tamamına elbise dikmek için ne kadar alet, edevat ve makine lazım ise; bir asker için de o kadar lâzımdır. Bir kitabın bin nüshasıyla, bir nüshasının ücreti matbaada birdir. Bazen tek bir nüsha daha pahalıdır.

Her şeyi bir ele vermek daha kolay ve makuldür.(Mesnevi- Lem'alar 10. Lem'a)

İsimler ve Cilveleri

Bir canlı vücuda geldiğinde Bari (düzenle yaratan) isminin cilvesine, şekillendiğinde Musavvir (şekil veren) sıfatının cilvesine, gıdalandığı zaman Rezzak (rıзык veren) isminin cilvesine, hastalıktan şifa bulduğunda Şafi (şifa veren) isminin cilvesine mazhardır. Bu isim ve sıfatların tecellileri birbirini desteklerken, aynı zamanda da hususîleşir. Biri diğerinin önüne çıkar.(Mesnevi - Katre)

Kudretin Tasarrufu

Bir salkım üzümün yapılmasına ince, cansız bir dal; bir cam parçasına güneşin sığmasına küçük bir delikten ışığın geçmesi; bir evin aydınlanmasına bir kibritin yanması vesile olur. Böyle büyük neticelerin o küçük sebeplere bağlanması Cenâb-ı Hakk'ın kudretine ait tasarrufu gündüz gibi aşikâre gösterir.(Mesnevi- Katre)

Yakınlık-Uzaklık

Güneşin yakınlık ve uzaklık olmak üzere iki özelliği vardır. Güneşin eli, insana yetişir, ışıyla başını okşar. Güneş insana yakındır. Fakat, insanın eli ona yetişemediği için, insan uzaktır. İnsan ondan uzak olduğu için "O bana tesir edemez." dese veya o yakın olduğu için "Ona tesir edebilirim" dese, cehaletini ilan etmiş olur.

Yaratıcı ile insan arasında da öyle bir yakınlık ve uzaklık vardır. Yakınlık yaratıcıdan, uzaklık insandandır. İnsan nefsinin uzaklığına bakıp Halıkına "Bana tesir edemez." derse, dalalet düşer.(Mesnevi-Katrenin Zeyli-Remiz)

Küfürde İsrar

Bir insan, her tarafının güneş görmesini istiyorsa, Mevlevi gibi dönerek her tarafını güneşe gösterecek veya güneşi o uzaklıktan yanına getirip kendi etrafında çevirecektir.

İman yolu, suda havada, ışıta yürümek kadar kolay, küfür yolu buzda yürümekten daha zor ve tehlikelidir. İnsan, inatla güneşi kendi etrafında döndürmek gibi bir çılgınlığa düşmemeli, muhali talep etmemelidir.

İmanın yolunun kolaylığı mâkuliyetinden ve makbuliyetindendir. (Mesnevî, Katre'nin Zeyli- Remiz)

İkisi Bir

Bir kelimenin işitilmesinde bir adamla, bin adam birdir. Yaratılış hususunda da, kudret-i ezeliye için bir şey, bin şey birdir. Tür ve fert arasında fark yoktur.(Mesnevi- Katrenin Zeyli-Remiz)

İMAN

Gülenler ve Ağlayanlar

İki kişi, hem zevk, hem ticaret için seyahate çıkar. Birisi, kendini beğenmiş bir bahtsız; diğeri Hakk'ı, hakikati bilen bir talihlidir.

Birincisinin yolu bir memlekete düşer ve ona oradaki canlı cansız her şey ağlıyor, inliyor gibi görünür. Hiç kimse birbirini tanımamakta, herkes bir diğesine zarar vermek için fırsat kollamaktadır. Sofralar ancak güçlü olanlar içindir. Fakat onlar da tatsalar bile doyamamakta, lokmalar daha midelerine inmeden sofradan kovulmaktadırlar. Tadanlar tattığına pişmandır. Her şey ayrılık azabıyla korkunç bir boşluğa düşüyor gibi vaveyla koparmaktadır.

Diğerinin yolu da aynı memlekete düşer, fakat onun gördüğü şey diğersinden bütünüyle farklıdır. Herkes şevkle, itekle çok önemli işlerde çalışmaktadır ve herkes birbirinin vazifesini tamamlayan yardımcılardır. O sesler vaveyla, ağlama, inleme değil; varlık ahenginden çıkan sevinç türküleridir. Her yerde ziyafetler, sofralar vardır. O sofralarda en güçlüler, çocuklar gibi en zayıfların hizmetçisidir. O sofralardaki numunelerden tadanlar, hakikî, geniş sofralara davet edilmektedir. Ayrılık yok, vazifeden terhis ve kavuşmak vardır.

Sanki birincisinin gördüğü her şey, kalbindeki kasvet gibi karanlık ve çirkin, diğerinin gördüğü her şey, kalbi gibi temiz, güzel ve aydınlıktır. Sanki gönülleri gözlerine göz olmuş gibidir.

O iki kişiden birincisi kafirdir ki, ona göre varlık başını taştan taş vuran, avare mahluklardır; ikincisi ise mü'mindir ki, onun nazarında bütün mevcudat bir merhametli sultanın kıymetli ve sevinçli misafirleridir, her şeyin ipi onun elinde, her hazinenin anahtarı onun yanındadır. Kafire sevinci, hüznü, terhisi, her şeyin bittiği an ve ayrılık zannettiren küfrüdür.

İmanda cennet çekirdeği, küfürde cehennem tohumu saklıdır.(2. Söz)

Antika Sanat

İnsanın kıymetini ortaya çıkaran imandır. Üzerinde tecelli eden İlahî sanatların ve Rabbanî isimlerin nakışları iman ile görünür hale gelir ve iman ile gelişir.

Küfür, o irtibatı koparır, o nakışları karartır. İnsanın kıymetini sadece maddi değerine düşürür.

İçerisine ışığın nuru girmemiş bir avizenin ne üzerindeki nakışlar ve ne de kendisi hakikî manası ile görünür.

İnsanların sanatları içerisinde de maddenin kıymeti ile sanatın kıymeti ayrı ayrıdır. Bazen eşit, bazen madde daha kıymetli, bazen de maddenin kıymeti bir ise sanatın kıymeti milyondur.

Beş kuruşluk bir demir, demirciler çarşısında ancak o kadar değer ifade ederken, antikacılar çarşısında üzerindeki sanattan ve sanatkârına nispetten ötürürü beş milyar kıymet kazanabilir.

İşte insan, Cenâb-ı Hakkın böyle antika bir sanatıdır ki, kâinata bir fihriste suretinde yaratılmıştır. Küfür ile o intisap kesilir ise, kıymeti ancak maddesi itibarı ile dir ki, mahlûkâtın en acizi, en kederlisi, en muhtacı derecesine tefessüh eder. Elmas iken kömür olur.(23.Söz 1.Mebhas 1.Nokta)

İman Gıdadır

İnsan ekmeksiz yaşayamaz, fakat meyvesiz yaşayabilir. Evi olmayan bir adama yapılacak şey, odaların süslenmesinden, tozların alınmasından bahsetmek değil, hane sahibi olmasına yardımcı olmaktır.

İmansız cennete giden yok, fakat tasavvufsuz cennete giden pek çoktur. Tasavvuf meyvedir, hakikat-ı İslamiye gıdadır.

Eskiden kırk senelik bir ruhanî seyir ile iman hakikatlerindeki esrara ve şüphesiz marifete ancak çıkılabilirdi. Kırk dakikada o hakikatlere çıkmaya bir yol bulunsa ona karşı lakayt kalınmaz. Eskiden kırk senede gidilen bir yola, dört saatte götüren bir uçağa ilgisiz kalınamayacağı gibi...

Onun içindir ki, bugün, nur eczalarına gördürülen bu vazifeye, yani iman ve İslam'a ait hakikatlerin izah ve takviyesine bütün gayretlerin sarf edilmesi gerekir.

Eğer, İmam-ı Rabbanî (rahmetullâhi aleyh), Şeyh Abdulkadir Geylanî (rahmetullâhi aleyh), Nakşibendî (rahmetullâhi aleyh), gibi zâtlar, bu zamanda yaşasalardı, bütün himmetlerini bu işe sarf edeceklerdi.(5. Mektup)

Aklın Azabı

Bir hayalî vakıada, birbirine bakan iki yüksek dağ gördüm. Dağların arasına bir köprü kurulmuştu ve ben üzerindeydim. Köprünün altından derin bir dere geçiyordu. Dünyayı koyu bir karanlık istila etmişti. Sağ tarafta büyük bir mezarlık, sol tarafta korkunç fırtınalar ve karışıklıklar vardı. Köprünün altı uçurumdu. Bu dehşet içerisinde cebimdeki zayıf ışıklı feneri çıkardım. Nereye tuttu isem canavarlar, ejderhalar, aslanlar çıktı. "Eyvah, bu fener başıma bela imiş" dedim, fenerimi taş a çarpıp kırdım. Birden o fenerin kırılması ile dünyayı aydınlatan bir elektrik lambasının düğmesine dokunmuşum gibi, o karanlık dağıldı, her şeyin hakikati göründü. Baktım ki, o köprü, muntazam bir ovada mükemmel bir cadde, o mezarlık, insanların sevinçle yaşadığı bir meclis, sol taraf, enfes bir seyir ve ziyafet yeri, canavarlar, itaatkar hizmetçilermiş.

Allah'a imandan gelen huzur ile ayetler okuyarak o hayali vakıadan ayrıldım. İman olmayınca aklın azab olduğunu anladım.

O iki dağ, dünya ve âhiret, o köprü hayat yolu, sağ, geçmiş, sol, gelecek, o fener ise, benliğinin mahkumu, vahiyden mahrum kuru akıldır.

El feneri ezeli ışığı bulmak için kullanılmalıdır.(23.Söz 2.Nokta)

İsbat Kolay

Bir adam, "Nar diye bir meyve yoktur." dese, semanın katlarından, denizin derinliklerine ve yeryüzünün bütün bahçelerine kadar her yeri dolaşmalı, sonra da "Yok." dememeli, sadece "Bulamadım." demelidir. Zira, belki vardır da o bulamamıştır.

"Nar var!" diyen adam ise, bir tane narı getirip gösterirse, artık hem dünyaları dolaşmasına gerek kalmaz, hem de "var!" diye kati bir hüküm söyleyebilir. Binlerce insanın "Yok!" veya "Bulamadım!" demesi onun davasına zarar vermez.

Onun içindir ki, bir isbat edici, çok reddediciye tercih edilir.(13.Lem'a 13.İşaret 3.Nokta)

Bin Kapılı Saray

Bin kapılı bir sarayın bir kapısı açık ise o saraya girilir, öteki kapılar da açılır. Eğer bütün kapılar açık ise, o saraya girilemeyeceği söylenemez. Bir iki kapısı, bir adamın bulunduğu yerden kapalı gibi görünüyorsa, bu o kapıların gerçekten de kapalı olduğunu göstermeyeceği gibi, saraya girilmesine de zarar vermez. Belki o adamın gözü zayıftır veya kendi gözündeki perdeyi kapının üzerinde zannediyordur.

İşte iman hakikatleri o saray gibidir. Her bir delil, bir anahtardır. İspat eder, kapıları açar. Şeytan, ya gaflet ya cehalet sebebi ile o adam için kapalı kalan bir kapıyı gösterir, bütün diğer delilleri nazarından silmeye çalışır. Hatta " O saraya girilmez!" derken, sarayın varlığını ve güzelliğini inkar ettirmeye bile uğraşır. Bin kapılı sarayda, bir kapı ile aldatmak ister.

İnsan, suallerinin cevabını öğrenerek, kendisine kapalı görünen kapı bırakmamalıdır.(13.Lem'a 13. İşaret 3. Nokta)

Akisler ve Resimler

Cenâb-ı Hakk'ın sanat şaheserlerinin akislerine, resimlerine bakıldığında kudretinin emsalsizliği görülür. Mesela, bir ayna semaya karşı tutulduğu zaman, sema, derinliğiyle, nakışlarıyla, yıldızlarıyla aynanın içine akseder.

Sınırsız semayı, insanlar adedince göz bebeğine sıkıştırmak sonsuz kudrete ait taklit edilmez bir sanattır. Elbette, ne aynanın yüzü kendi kendine, ne göz bebeği kendi kudretiyle bütün semayı içine alacak kudrete sahiptir. İkisi de neyin olup bittiğinin farkında bile değildir. Olsa olsa zahiri sebep olabilirler, yapan ve yaptıran olamazlar.(İşarat-Bakara)

Güneşi Güneşten

Dünyaya sırf yaratıcısını bulmak için gelen seyyah, aklına: "Biz her şeyden Halıkımızı sorduk, en güzel cevapları eksiksiz aldık. Şimdi ilim, irade ve kudret gibi sıfatlarının

görüldüğü, isimlerinin cilveleri olan eserlerine bakarak, 'Güneşi güneşten sormak lazım' misalindeki gibi davranacağız ve dünyaya başka bir nazarla bir seyahat daha yapacağız" dedi.

Bilinmeyen, bilenden sorularak öğrenilir. Rabbimizi Rabbimizden sormak, Kur'ân'ından ve Peygamberinden (sallallâhu aleyhi ve sellem) O Alim-i Mutlak'ı dinlemekle olur.(15.Şua 2.Makam 1.Numune)

Yol

O seyyah, ikinci bir cereyan olan dalalet ehli gibi dünya gemisine bindi. Kur'ân'ın hikmetlerine tabi olmadan, fen ve felsefe gözlüğü ile baktı. Coğrafya fenninin gözüyle dünyanın, sınırsız bir boşlukta, bir senede yirmi bin senelik bir daireyi, yani küçük bir cismin aynı yolu yirmi bin senede alacağı bir mesafeyi, top güllesinden yetmiş defa daha süratli bir hareketle gezdiğini gördü. Eğer bir dakika yolunu şaşırsa veya bir serseri yıldızla çarparsa, parçalanarak sınırsız fezada kaybolacağını, biçare yolcularını, bütün canlıları yokluğa, hiçliğe dökeceğini düşündü. "Gazabına uğrayanların ve sapıtmış olanların yoluna değil-Fatiha Suresi-7" ayetinin haber verdiği dehşetli hali, "Yahut onların amelleri, derin bir denizin karanlıklarına benzer- Nur Suresi-40" ayetinin ihtar ettiği boğucu karanlığı hissetti.

"Eyvah! Ne yaptık? Bu dehşetli gemiye neden bindik? Bundan kurtulmak çaresi nedir?" diyerek felsefenin kör gözlüğünü kırdı. "Kendilerine nimet ve ihsanda bulunduğu peygamberlerinin ve onlara tâbi olan salih kullarının yoluna ilet-Fatiha-7" hakikatının tesirine girdi.

Birden Kur'ân'ın hikmetleri, aklına, hakikat yolunu gösteren dürbününü verdi. "Şimdi bak!" dedi. Baktı, "Göklerin ve yerin Rabbi-Ra'd Suresi- 16-, "Üzerinde gezin ve Allah'ın verdiği rızıklardan yiyin diye, yeryüzünü sizin emrinize veren Odur- Mülk Suresi- 15"ayetleri önünü güneş gibi aydınlattı.

Memleket-i Rabbanîyede, Halık-ı Zülcelâl'in misafirlerini gezdirdiğini anladı.(15.Şua 2.Makam 2.Numune)

Yok Var, Var Yok

Nefislerini firavunlaştırmış insanlar, ellerinde küçük bir iradeden başka bir şey olmadığını, hiç bir şeyi yok edemedikleri gibi, hiç bir şeyi de yoktan icad edemediklerini, çok güvendikleri tabiatın elinde de bir şey olmadığını görünce, "Yoktan var olmaz, var da yok olmaz." diyerek, batıl anlayışlarını Kadir-i Mutlak'a teşmil etmek isterler.

Her senede yüz binlerce türü yeniden icad eden, semayı ve arzı altı günde yaratan, mahlûkâta altı gün ömür veren, her baharda kâinattan daha sanatlı ve hikmetli bir kâinatı inşa eden kudret ve ilimden, bir yazıyı göstermek için sürülen madde gibi, ilim defterindeki varlıkları, kudret defterinde, cisimleri ile göstermesini ve bu kadar varlık var edilmişken, yoktan var etmesini uzak görmek ahmakça ve cahilce bir anlayışsızlıktır.

Var olduğu halde "Yoğu var edemez." diyen adam, yok olmalı!(23.Lem'a Hatime 3.Sual)

Dışarda Yangın Var

"Bana, 'Sen şuna buna niçin sataştın?' diyorlar. Farkında değilim. Karşımda müthiş bir yangın var. Alevleri göklere yükseliyor. İçinde evladım yanıyor, imanım tutuşmuş yanıyor. O yangını söndürmeye, imanımı kurtarmaya koşuyorum. Yolda biri beni kösteklemek istemiş de ayağım ona çarpmış; ne ehemmiyeti var? O müthiş yangın karşısında bu küçük hâdise bir kıymet ifade eder mi? Dar düşünceler, dar görüşler!"(İsparta Hayatı-Tahliller-Eşref Edip)

PEYGAMBERİMİZ

Mükemmel Muhatap

Bu kâinatın sahibi elbette bilerek yapıyor. Madem yapan bilir, elbette bilen konuşur. Madem konuşacak, şuur ve fikir sahipleri ile, onlardan şuur en fazla inkişaf eden insanlarla, insanların en uygunu ve mükemmelleri ile, onlardan rehberleri ile, rehberler içerisinde peygamberlerle ve peygamberler içerisinde de, dost ve düşmanın ittifakı ile, istidadı ve ahlakı en yüksek, dünyanın yarısını, insanlığın beşte birini mânevî hükmü altına almış olan, günde beş defa kendisine biat tazelenilen, medih ve dua edilen Hazreti Muhammed Aleyhissalatü Vesselam ile konuşacak ve konuşmuş ve resûl yapacak ve yapmış ve bütün insanlığa rehber yapacak ve yapmıştır.(19.Mektup 1.İşaret)

O'nu Tasdik İçin

Bir padişahın meclisinde, birisi, "Padişah, beni falan işe memur etti." dese... O mecliste bulunanlar o vazifenin ona verildiğine delil isteseler... Ve padişah "Evet" dese... O adam sözünü en kuvvetli bir delille ispat etmiş olur.

Padişah, o adamın sözüne "Evet" diyor gibi, onun o vazifesi ile ilgili bir meselede, onun iltiması ile her zamanki adetini ve vaziyetini değiştirse, bu, o adamın hatırının yüksekliğine ve görevinin tasdikine elbette ki "Evet" sözünden daha kati ve sağlam bir delildir.

Öyle de, Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem) dava etmiş ki:

"Ben şu kâinatın Sahibinin elçisiyim. Delilim, benim iltimas ve duam ile her zamanki adetlerini değiştirmesidir. İşte, parmaklarımdan beş musluklu bir çeşme gibi su akıtıyor. Ayı, bir parmağımın işareti ile ikiye ayırıyor. Şu ağaç, sözüme itaat edip beni tasdik için yanıma geliyor. İki, üç kişiyi ancak doyuracak bir yemek, dua ve elimin teması ile iki yüz, üç yüz adamı doyuruyor."

Demek, Allah (celle celâluhû), Efendimiz'e verdiği mucizelerle Onun peygamberliğini ilân ve tasdik ediyor.(19.Mektup 2.İşaret)

Risaleti Umumî

Nasıl ki, bir şanlı padişahın en büyük bir memuru, çeşit çeşit hediyelerle birçok kavmin bir arada bulunduğu bir şehre geldiği zaman, her taife onu kendileri adına karşılamak için bir temsilcisini gönderir.

Öyle de, Ezel ve Ebed Sultanının, en büyük memuru olan Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem), O Sultanın bütün mahlûkâtına gönderdiği hediyelerle âleme teşrif ettiği zaman, taştan, sudan, ağaçtan, hayvandan, insandan tut, ta aydan, güneşten, yıldızlara kadar her taife ona ait

bir mucizeyi göstererek, Onun nübüvvetini alkışlamış ve kendi dillerince "Hoş geldin!" demiştir.(19.Mektup 3.İşaret)

Sükut ile Kabul

Bir adamın, bir topluluk içerisinde verdiği bir haberde, o topluluk, o adamın kendileri ile ilgili söylediği sözlere sükut ile mukabele eder ve onu yalanlamaz ise, onun sözlerini kabul etmiş olur. Özellikle, bu topluluk tenkitte rahat, hataya karşı hassas ve yalana karşı nefretle bakıyorsa, onların sükutu o hâdisenin meydana geldiğine kati bir delildir.

Peygamberimizin (sallallâhu aleyhi ve sellem) dersleri, mucizeleri ve nübüvveti ile ilgili delillerinden bir kısmı işte bu şekilde sükutî bir tevatürledir.

Tevatür, yalanda ittifak etmesi mümkün olmayan bir cemaatin verdiği haberdur. Efendimiz ile ilgili bir hâdiseyi, bir kişi haber verdiğinde, onlarla birlikte olan yüz kişiden hiç birisi ona itiraz etmiyor ise, sükutları ile tasdik ediyorlar demektir.(19.Mektup 4.İşaret 3.Esas)

Zahirî ihtilaf

Bir hâdisenin haber verilmesinde, hâdisenin vuku bulması ile ilgili ihtilaf olmamasına rağmen, hâdiseyi birisi bir şekilde, diğeri bir başka şekilde anlatıyor, manada ittifak olmasına rağmen, lafızda ihtilaf oluyor ise, buna mânevî tevatür denir.

Mesela, "Peygamberimizin elini değdirdiği küçük bir tabak yemek iki yüz adamı doyurdu." deniliyor, fakat, birisi 'falanın bahçesindeydik.' derken, diğeri 'Filanın bahçesinde idik.' diyor ise veya, 'Yüz elli kişi idi, iki yüz kişi idi.' gibi ana manayı değiştirmeyen ihtilâflar oluyorsa, bu zahiri ihtilâfın o mânevî tevatüre zararı yoktur.

Diğer bir tevatür de sarîh tevatürdür ki, onu hem bir topluluk ve hem de birçok ağız birlikte nakletmiştir.(19.Mektup 4.İşaret 3.Esas)

Tavus Kuşu

Tavus kuşu gibi pek güzel ve muhteşem bir kuş yumurtadan çıkar, gelişir, semalara kanatlanır. O kuşun güzelliğini, donanımını, nakışlarını yerdeki yumurtanın kabuğunda arayan, aradığını bulamaz. O adamın yaptığı ahmaklık olur.

Peygamberimiz'e (sallallâhu aleyhi ve sellem) sathî bir gözle, beşerî bir urba ile bakan, onun hususîyetlerini derinliğiyle, mânevî yönleriyle göremez, anlayamaz. Tavus kuşunu yumurtada arayan adamın durumuna düşer.(Mesnevi-Hubab)

Kabukta Aranmaz

Hiç tavus kuşu ve yumurtası görmemiş, dünyaya ve hâdiselere yabancı bir adama, "Bu kocaman ve rengârenk kuş, şu küçük ve kuru kabuktan çıktı." deseniz, inanmayacak ve belki de sizi kendisi ile alay etmekle suçlayacaktır.

Aynı adama, "Bu ağaç şu çekirdekten çıktı." deseniz ve semaya ser çeken bir hurma ağacı ile onun küçük çekirdeğini gösterseniz, suratınıza garip garip bakacak ve niyetinizin ne

olduğunu anlamaya çalışacaktır. O adam, belki de bilinmez bir niyetle kendisine olmazı olur göstermeye çalıştığınızı zannedecektir.

Allah'ın kudretinden ve hikmetindendir ki, küçük şeylerden büyük şeyler yaratır. O dileyince, "olmaz"lar olur.

Aynen öyle de, Hz. Muhammed (sav)'in, cenneti meyve veren "cennet çiçeği" misal varlığını, varlığın yaratılmasından ebede uzanan kök ve dallarını, bir cennet bülbülünü andıran mânevî kanatlarını beşeriyet urbası içerisinde arayan O'nun hakikatine ulaşamaz.

Kalb, ruh, idrak ve hayal gözünü yukarılara kaldırıp Zât-ı Nuranî'sine bakılırsa Cibril'i arkada bırakan O zâtın mahiyetine pencereler açılabilir. Böylece, O zâtın mukaddes mahiyetine karşı, düşüncede, sözde, hâlde hüremetsizlik andıran durumlara düşülmemiş olur. (19. Mektup 4. İşaret 6. Esas)

Saadet Asrına Gitmek

Eğer istersen gel, saadet asrına, Arap Yarımadası'na gidelim. Hayalî olarak da olsa, onu vazifesinin başında görüp, ziyaret edelim.

İşte bak, içinin nuru yüzüne aksetmiş bir zât, elinde mucizevî bir kitapla varlığın sırlarını çözüyor. Bütün akılların hayrette kaldığı, "Necisin? Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?" suallerine makul ve ikna edici cevaplar veriyor.

Bak, ondan öyle bir hakikat ışığı yayılıyor ki, eğer onun irşadı dışındaki bir anlayış ile kâinata baksan, her şeyi çaresiz, maksatsız, üstesinden gelemediği şeylerin altında ezilip ağlayan, ölüme, idama, yokluğa mahkum zavallılar olarak görürsün. Kendini gülenin olmadığı bir matemhanede zannedersin.

Fakat onun neşrettiği nur ile bakınca, bütün mevcudat, çok güzel bir misafirhanede ağırlanan, çok önemli vazifeleri olan ve buradan daha güzel diyarlara gönderilen, bütün bunların sevinç ve süruru ile vazifeden terhislerini bekleyen, iç içe gül goncası gibi birbirinin elinden tutan, yardımına koşan ve sonsuza yürüyen saadet yolcularına döner.

O nur ile varlık, manası anlaşılmayan kitap gibi olmaktan kurtulur. Birer önemli mektup haline gelir. Ve varlıklar içerisinde en aciz ve zaif olan insan, sultanın en has, en nazik ve nazenin misafiri olur.

O zât, ebedî saadetin habercisi ve bu yerlerin sahibine ait hazinelerin en büyük kâşifidir.

İşte bak, bu geniş adanın, adetlerinde inatçı vahşi bir kavmini, bir hamlede dem ve damarlarına kadar tesir ederek ahlâkın en güzeli ile donattı. Bütün insanlara muallim ve medenî milletlere üstad eyledi.

Mesleğinin erbabı insanlar, çok büyük gayretlerle, sigara gibi küçük bir alışkanlıktan, çok küçük bir azınlığı kurtarmaya ancak muvaffak olabiliyorlar. Halbuki bu zât, çok önemli adetleri, çok büyük bir kavimden, çok küçük bir kuvvetle, az bir zamanda kaldırarak, yerlerine çok yüksek hasletleri tesis eyledi. Onu görmeyenlerin yüzüne Arap Yarımadası'nı

çarpmayız. Bu zamanda, yüzlerce filozoflarını alıp oraya gitseler, yüz sene çalışsalar, o zâtın bir senede yaptığının yüzde birini yapabilirler mi? Katiyen ve asla!

Herkes bilir ki, küçük bir adam, çok bir şeyin kaybedilip kazanılmayacağı küçük fakat tartışmalı bir meselede, küçük bir yalanı, düşmanlarının yanında sıkılmadan ve telaşlanmadan söyleyemez.

Bu zât, pek büyük bir vazifede, pek büyük bir vazifedâr olarak, pek büyük bir haysiyetle, pek büyük bir düşmanlık karşısında, emniyete muhtaç bir halde, pek büyük meseleleri azamî samimîyet ve saffetle, pervasızca ve hasımlarının damarına dokunacak bir tarz ile söylerken, yalanın onun sözlerine karışması hiç mümkün müdür? Asla!

Hak aldatmaz, hakikat aldanmaz.

Bilirsin ki, insanı en fazla tahrik eden duygulardan birisi meraktır. Hatta, "Ömrünün ve malının yarısını ver, aydan ve gezegenlerden gelen birisi oranın hâlini, oralarda nelerin olduğunu sana haber verecek. Hem ilerde senin başına neler geleceğini söyleyecek." deseler, merakın varsa vereceksin.

Halbuki o zât, memleketinde güneşin lamba, yıldızların pervanelik yaptığı bir Sultan'dan haberler getiriyor. Değil otuz kırk sene sonrasını, insanın ebede kadar sürecektir hayatında başına gelecek şeyleri anlatıyor. Bu dünyevî istikbal ona nisbeten bir katre kadardır. Bizi nimetleriyle perverde eden semavat ve arzın İlahının bizden ne istediğini haber veriyor. Hem hayalî konuşmuyor. Görmüş, görüyor ve gördüğünü söylüyor.

O zât, irşadıyla ebedî saadete ermemize vesile olduğu gibi, varlığı ile de ebedî saadet saraylarının vücuduna vesiledir. Onun merhametli sahibi, elbette onu misafir edeceği sarayları hazırlayacaktır.

Onun risaleti, bu imtihan meydanının açılmasına sebep olduğu gibi, kulluğu da öbür dünyanın açılmasına sebeptir.

Ve o Zât'ın elinde en büyük mucizesi olarak tuttuğu Kur'ân'ı Hakim, bütün hakikat ve mucizeleri ile, O zâtın peygamberliğinin en parlak delilidir.

Ey hayali arkadaşım! Şimdilik kâfidir, geri gitmeliyiz. Bu zamanda yüz sene kalsak, yine de o Zât'ın muhteşem icraatlarından yüzde birini tamamen görüp doyamayız. Gel, dönerken üzerinden geçtiğimiz her asra bakalım. O hidayet güneşi ile her asrın nasıl çiçek bahçesine döndüğünü müşahade edelim. Bak, her asırda, Ebu Hanife, Şafii, Ebu Bayezid-i Bestami, Şah-ı Geylanî, Şah-ı Nakşibend, İmam-ı Gazalî, İmam-ı Rabbanî gibi milyonlarca nurlu meyveler var.

Bütün varlık O'na hayran ve hakkaniyetinin şahididir. (19.Mektup 1.Zeyl 3-14.Reşha)

Şeytanı Susturan Delil

İnsan, bir şey hakkında üç sebeple yanılabılır. Uzaktan bakıyorsa, çok kısa bir an bakabiliyorsa ve gözü bozuk ise... Bunlar olunca belki bir insan, sineği kartal, ateş böceğini güneş, zır cahili alim, çobanı padişah diye alkışlayabilir.

Yoksa, ister müsbet ister menfi manada olsun, bir insanın baktığı birisi hakkında yanılması muhaldir. Haksız ve hakikatsiz bir insanı alkışlayanlar bile, kendilerine menfi manada da olsa stad kabul ettikleri birisi hakkında yanılmazlar. Kendileri şer ise, üstadları şeytana ders verecek kadar çukurdur ve çukurdadır. Yoksa, kendileri gibi olmayan birisini o koltuğa değil yıllarca, belki dakikalarca bile oturtmazlar.

Mesele, menfi manada bile böyle iken müsbet manada tamamen imkansızdır. Zira, sunilik, cehalet, hile, hak ve hakikat mesleğinde, salah yolunda bütünüyle sıtır.

Efendimiz (sallallāhu aleyhi ve sellem), Allah'ın şanı yüce peygamberidir. Elinde tuttuğu kitap Allah kelimidir. Peygamberimiz, yalancı bir şimşek gibi, bir an insanların ufkunda çakıp kaybolmamıştır. Çocukluğundan hayatının sonuna kadar hep insanların önünde olmuştur. Sürekli nlerini aydınlatan, ışığı ve ısıısıyla karanlıkları kovan güneşin, yıllar boyu ateş böceği olduğu halde, insanlara kendisini güneş olarak tanıtmaması mümkünse, beşerin en efdalinin, fazilette, fedakarlıkta, idrakte, takvada, ibadette en nde olanının, haşa, öyle olmadan kendini öyle göstermesi mümkündür. Böyle bir düşünceden şeytan bile feryat fıgan ile kaçaacaktır.

Çünkü, birbirine yakın şeyler birbiriyle karıştırılır. Bedevi bir adamın İbn-i Sina gibi bir dahiye taklidine aldanacak insan var mıdır? İbn-i Sina gibi dahiler Hz. Muhammed (sallallāhu aleyhi ve sellem) kapısının ancak birer küçük çırağı olabilir veya daha doğrusu, o kadar bile olamaz.

Efendimize bakan insanlar uzaktan değil, en yakınından bakmışlardır. Zira beşerî bir kısım adap ve erkanları bile onlara, O ders vermiştir. Temizlik adabından yemek yemesine kadar her şeyine vakıf olunan ve asırlar boyu taklit edilen ikinci bir insanı tarih kaydetmiş değildir.

"Nasıl adım atardı, nasıl tebessüm ederdi, nasıl bakardı, evindeki durumu ne idi?" den, devlet idaresine, oradan savaşı meydanlarına kadar her şeyi bir ibadet neşvesi ile takip ve kaydedilmiştir. Yakından bakan bir insanın sineğe kartal demesi mümkün müdür?

Ona bir an değil, bir ömür bakılmıştır.

Ve ona bakan gözler insanlığın nazarı en keskin olanlarıdır. Bakışlarında en küçük bir bulanıklık ve arıza yoktur. Zira, Hz. Ebubekir gibi, Nebi'nin arkasındaki boşluğu hakkıyla dolduran bir ufuk, Hz. Ömer gibi, insanlık tarihinin idare ve adaletiyle iftihar ettiği yüz akı bir insan, Hz. Osman gibi nezahet, fedakarlık ve haya zirvesi, Hz. Ali gibi, yanında beşerin dahilerinin cahilliğiyle sırtacağı bir ilim kapısı ve sayısı yüz binleri bulan ve her biri medeni milletlere üstadlık yapan Sahabe Efendilerimiz (rae), bu manadaki bir göz zaafı ile bir arada düşünülebilir mi?

O bir ışıkçık değil, bir güneştir; bir damla değil, bir ummandır.(26.Mektup 1.Mebhas)

Başlarını Okşarken

Resûl-i Ekrem'in (sallallāhu aleyhi ve sellem), Hz. Hasan ve Hüseyin Efendilerimize gösterdiği fevkalāde şefkat ve verdiği kıymet, sadece torunu olmalarından ötürü değil, aynı zamanda nübüvvet vazifesindendir. Çünkü onlar nuranî bir silsilenin menşei, mümessili ve fihristesidir.

Evet, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), Hz. Hasan'ın başını şefkatle öperken, onun mübarek neslinden gelen ve yaşadıkları asrı ve asırları aydınlatan Gavs-ı Azam Şah-ı Geylanî gibi pek çok zâtların o silsileden geleceğini görmüş ve onlar hesabına onun başını öpmüştür. Demek o iltifatta onların da hisseleri vardır. O bütününe ait bir takdir ve teşviktir.

Hem, Hz. Hüseyin'e gösterdiği fevkalâde şefkat ve ehemmiyette, onun nurani silsilesinden gelen Zeynelabidin ve Cafer-i Sadık gibi şanlı imamların ve mehdimisal nurani zâtların hissesi vardır. Ve o iltifat dahi peygamberliğine, hep davasını düşündüğüne delildir, çünkü o iltifat din adına ve risâlet vazifesi hesabınadır.(4.Lem'a 2.Nükte)

Bilinenin Söylenmesi

"Bir kelâmın manası malum ve bedihî ise, o mana murad değil, onun bir lâzımı, bir tabii muraddır." Yani, bilinenin ifade edilmesinde, onun ilk akla gelen manası değil, kastedilen manası anlatılmaktadır.

Mesela, birisine, "Sen hafızsın." denilse, elbette ki, onun hafız olduğu ona öğretilmeye çalışılmamakta, o sözü söyleyenin, onun hafız olduğunu bildiği anlatılmaktadır.

Bunun gibi, Cenâb-ı Hakkın rızık istemediğinin ifadesindeki bir maksat, "Benim adıma konuşan Peygamberimin sizden bir şey, bir rızık istemesi benim istememdir ki, bu da muhaldır ve sizin vazifeniz, benim garantim altında olan rızığınız için çalışmak değil, kulluktur." demektir.(28.Lem'a 2.Nükte 2.Vecih)

Sıdkına Şehadet

O zâtın (a.s.m) hayatının başından sonuna bütün tavırları ve hareketleri dikkatle incelendiğinde, her bir hareketi harikulade değilse de doğruluğunun şahididir.

Mesela, mağara da, Ebu Bekri's-Sıddık ile beraber kurtuluş ümidinin tamamen kesildiği bir anda, "Korkma! Allah bizimle beraberdir!" diyerek onu teselli etmesi, cesaretini, tereddütsüz ve korkusuz olduğunu, doğruluğunu ve Allah'a dayandığından ötürü yüreğinde duyduğu sınırsız güveni gösterir.(İşarat- Nübüvvet Hakkında)

Karagözlülük

Fitrî karagözlülük, yapma karagözlülük gibi değildir. Sun'î bir şey ne kadar güzel olursa olsun, tabii olan şeyin mertebesine yetişemez, onun yerini alamaz. Bir şeyin sun'î olduğu onun her hâlden belli olur.

Hazreti Muhammed (a.s.m.), kendi kendini gösteren bir güneş gibidir. Her hâli sıdkına ve samimîyetine şahittir. Haşa, tabiatında bir fenalık olanın, bunu bütün bir ömür veya en azından gençliğinde, bir şekilde, dışarı vurmaması mümkün değildir.

Halbuki bütün ömrünü istikamet, metanet ve iffet zirvesinde yaşadığına düşmanları bile şahittir.(İşarat-Nübüvvet Hakkında)

Koparılması Mümkün Değil

"Başta Buharî ve Müslim, kütüb-ü sahiha beyan ediyorlar ki: Abdurrahman ibn-i Ebi Bekr-i Sıddık der:

Biz yüz otuz Sahabe, bir seferde Resûl-i Ekrem Aleyhissalatü Vesselam ile beraberdik. Dört avuç miktarı olan bir sa' için hamur yapıldı. Bir keçi dahi kesildi, pişirildi; yalnız ciğer ve böbrekleri kebab yapıldı. Kasem ederim, o kebaptan, yüz otuz Sahabeden her birisine bir parça kesti, verdi. Sonra Resûl-i Ekrem Aleyhissalatü Vesselam pişmiş eti iki kaseye koydu. Biz umumumuz tok oluncaya kadar yedik; fazla kaldı. Ben fazlasını deveye yükledim."

Malumdur ki, zayıf şeyler birleştikçe kuvvetlenir. İncecik ipler bir araya gelince halat olur. O halatlar bir araya getirilse kimse koparamaz.

İşte, on beş çeşit mucizenin, sadece bereketle ilgili bölümünün, on beş kısmından bir kısmına ait on beş misalden bir tanesi buraya alındı. O misallerden bir tanesi bile nübüvveti ispat etmeye yetecek kuvvettedir. Muhal farz, bunlardan bir kısmı kuvvetsiz sayılsa, yine de kuvvetsiz olmaz. Çünkü, kuvvetli ile ittifak eden kuvvet kazanır.

O on beş misal bir araya gelince kuvvetli ve büyük bir mucize görünür. Bu kuvvetli mucize, bereketle ilgili buraya alınmayan on dört kısım mucize ile omuz omuza verince, kuvvetli halatların koparılamaması gibi, o mucizelerin vukuu evhama meydan vermeyecek ölçüde kuvvet kazanır.

İşte bu koparılması imkansız halatlar kadar kuvvetli mucizeler, diğer on dört çeşit mucize ile bir araya gelince, dağ kadar kuvvetli nübüvvet-i Ahmediye direği olur ve kendi bakışındaki bulanıklıktan ötürü bu muhteşem direği görmeyen, hala şüphe kurtları taşıyan adamın ne kadar akılsız olduğu rahatlıkla anlaşılır. (19.Mektup 4.Misal ve Bir Nükte) **Teşbihin**

Tefsiri

Bir gün huzur-u Nebevide derince bir gürültü işitilir. Efendimiz : "Yetmiş senedir cehenneme yuvarlanan bir taş şimdi cehennem dibine düştü. Bu gürültü onun gürültüsüdür." diye ferman buyurur. Bir müddet sonra birisi gelir ve "Yetmiş yaşındaki falan münafık öldü." der. Efendimizin belîğ bir temsille beyan ettiği hâdisenin tevilini gösterir.

Misaldeki gibi, Efendimizin (sallallâhu aleyhi ve sellem) bazı çok yönlü ve teşbihli ifadelerinde tefsire ihtiyaç vardır.(19.Mektup 4.İşaret 2.Esas)

Ebu Talib'in İmanı

Cenâb'ı Hakk'ın, kışta bazı yerlerde baharı yaratması, uyku vasıtası ile bazı insanların zindanını saraya çevirmesi gibi, Efendimizin risaletini değil şahsını seven, inkârından olmasa da, belki kavmî taassubundan veya hatırını sayan insanlara 'Dinini değiştirdi.' dedirtmek istememesinden ötürü iman etmemiş olan Ebu Talib'in, yeğenine duyduğu şefkatini ve vefasını Allah boşa çıkarmayacak, belki de ona Cehennem içinde bir hususî cennet ihsan edecektir.

Yine de, gaybı ancak Allah bilir.(28.Mektup 8.Mesele 8.Nükte)

Erbabından Sormak

İnsan ilaca muhtaç ise, bir doktora gider. Hendese ile ilgili meseleleri mühendisten sorar. Dini meseleleri müftüden öğrenir.

Öyle de, ehadis-i Nebevîyeyi gelecek asırlara ders vermek için, Sahabelerin alimlerinden bir kısmı manen o işle vazifelendirilmişti. Bütün güçleri ile ona çalışıyorlardı. Mesela, Hz. Ebu Hureyre, bütün hayatını hadislerin kaydedilmesine ve muhafazasına vermişti. Hz. Ömer, daha çok idari işlerle, hilafetle meşguldü. Onun içindir ki, Ebu Hureyre, Enes, Cabir gibi zâtların hadis nakilleri daha fazla iken, bazılarının onlara nisbeten daha az idi. (19.Mektup 10.İşaret)

KUR'ÂN

Kur'ân'ın ve Fennin Bakışı

Bir zamanlar, hem dindar, hem sanatkar, hem sözü her şeye geçen meşhur bir hakim, Kur'ân-ı Kerim'i, manasındaki kutsîyete yakışır bir şekilde yazmak istedi. Bunun için en kıymetli cevherleri kullandı. Manaya harika bir elbise giydirdi. Ondaki geniş hakikati ifade edebilmek için her çeşit malzemeden aldı. Sanatının bütün inceliklerini gösterdi. Öylesine yüksek bir hakikate gölge düşün istemiyordu. Onun için en pahalı şeyler mürekkep olarak kullanılsa değerdı. Bazı harflerini elmas ve zümrütle, bir kısmını lü'lü ve akikle, bir taifesini pırlanta ve mercanla, bir nevini altın ve gümüşle, bir bölümünü ışıkla, nurla, yıldızla, hayatla, kanla, canla, tenle, terle, şefkatle, sevgiyle, ikramla, meyveyle, merhametle yazdı. Kitap öylesine süslü, öylesine iç açıcı, öylesine renkli, öylesine mükemmel olmuştu ki, okunmak için yazılan kitabı seyredenler bile hayran kalıyordu.

Sonra o hakim, bu süslü ve ziynetli Kur'ân'ı, bir ecnebi filozofa ve bir Müslüman alime gösterdi. Hem tecrübe etmek ve hem de mükafat vermek için, onlardan, o kitabı izah eden bir eser yazmalarını istedi.

Filozof, yazdığı eserinde, sadece, o kitabın yazıldığı zeminden, kullanılan cevherlerden, o cevherlerin özelliklerinden ve birbiriyle olan münasebetlerinden bahsediyor, fakat manasına hiç ilişmiyordu. Halbuki, o kadar kıymetli cevher mana için kullanılmıştı. O kitap, elbette ki manasız harf yığınları değildi. Hiç bir kitap böyle okunmamalı idi. Bir kitabı, beyaz bir kağıdın üzerinde, ince uçlu mavi bir dolmakalemle çizilmiş aşağı yukarı giden çizgiler, muhtelif şekiller der gibi okumak, o kitabın yazarını “Beni manasız şeyler yazmakla suçlayamazsın!” diyerek hiddetlendirirdi.

Müslüman alim ise, ona baktığı zaman anladı ki, o Kitab-ı Mübin'dir, Kur'ân'ı Hakim'dir. Bu hakperest zât, ondaki yüksek manaları okudu, anladı. Kullanılan cevherlerden ve onların özelliklerinden bahsederken, onların o yüksek hakikatların cisimleşmiş dili olduklarını, gölge düşürmeyecek cevherlerin onun için tercih edildiğini bildi.

O ikisi, eserlerini takdim ettiklerinde, hakim, tabiat perest filozofun cevherleri tanımakta maharetli olduğunu, fakat manasını hiç anlayamadığını gördü. Kitabını başına vurup, huzurundan kovdu. Sonra, o müdakkik âlimin kitabını inceledi. Bu inceleme, gayet güzel bir tefsir ve hakkı takdir olmuştu. Kitabının her harfini on altınla mükafatlandırdı.

O ziynetli Kur'ân, bin bir sanatlarla süslenmiş bu muhteşem kâinattır. O hakim ise, Hakim-i Ezelî olan Allah'tır (celle celâluhû). O iki adamdan birisi Kur'ân talebesi, diğeri dinsiz feylesoftur.

Güya Allah'ın rahmetinin cisimleşip yağmur olması gibi, bütün kâinat cisimleşmiş hakikatlerdir.(12.Söz 1.Esas)

Kuşatan Bakış

Kur'ân'ın mucizevî ifadelerinde varlığın hakikati, dünyanın yaratılmasından, âhiretin en nihai ufuklarına, zerreden güneşe, ferşten Arş'a, öylesine bir uyum içindedir ki, yaratılış ağacı en net tablolarla resmedilmektedir.

Gayet büyük bir ağaç farz edelim ki, o ağaç bir görünmez perde ile saklanmış olsun. Elbette her ağacın uzuvları; dalları, yaprakları uyum içindedir. İnsanın uzuvlarındaki uyum gibi... Her bir uzvun yüzü maksadına, meyvesine dönüktür. Fakat bu ağaç kâinat kadar büyük olduğu için, herkes o ağacı tarif ederken kendi bulunduğu yeri tarif eder. Bakışı o ağacı kuşatamayanlardan biri kökünden, biri dalından, biri yaprağından bahseder. Fakat birisi, o büyük ağacı muhteşem bir uyum içerisinde, en küçük ayrıntısına kadar, net ve tam olarak tarif etse, anlaşılır ki onun bakışı bütün ağacı kuşatmıştır ve onun için ağacın üzerindeki bütün örtüler ve perdeler kaldırılmıştır. Onu dinlemeyen bütün tarifçiler kendi nazarlarına takılıp kaldıkları için aldanmaya mahkumdur.

Evet, şecere-i hilkatin tarifçisi Kur'ân'dır.(13.Söz)

Hangi Makamda

Kur'ân'ın sözü, bütün sözlerin ve ilhamların üstündedir.

Mesela, bir sultan raiyetiyle iki türlü konuşur. Birincisi, hususî telefonuyla, küçük, özel bir meseleyi ifade etmek içindir. Diğeri, bir yaverinin ağzından, o yerlerin sultanı olma makamında umumî ve büyük bir mevzuu tebliğ içindir.

Bir valinin, bir tüccardan, ihtiyacı olan bir şeyi satın alması ile umumî ticaret kanunlarını vaaz etmesi arasındaki fark gibi...

Kur'ân'da Allah (celle celâluhû), Âlemlerin Rabbi ve Sultan-ı Ezelî olarak konuşurken, ilham da, bir kulunun kalbine, sadece onun şahsına hitaben tenezzül-ü İlahî ile konuşur.(12.Söz 4.Esas)

Bakış Farkı

Kur'ân, güneş için, "Dönen bir siracdır, bir lambadır." der. Zira güneşten, güneş için bahsetmiyor. Birinci hedefi mahiyetini izah da değildir. Nasıl bir nizamın zenbereği olduğunu anlatarak, Saniini gösteren bir ayine olduğunu söylüyor.

"Güneş döner." derken, yaz kış, gece gündüz deveranındaki ince hikmet ve rahmete işaret eder. "Sirac" tabiriyle âlemi bir saray gibi göstererek, o süslü ve sanatlı saraydaki nimetler ile ihsanat-ı İlahîyi akla getirir.

Sersem ve geveze felsefe ise, güneşten, etrafına parçaları dağılmış bir ateş kütlesi olarak bahseder. Azametini ve mahiyetini anlatır. İnsana bir dehşet ve hayret hissi verir, ama ruha yüksek bir irfan dersi vermez. Zahiri tantanalı, batını koftur.

Kur'ân, özü gösterirken, felsefe akli kesrette dağıtır, kabukta dolaşır.(19.Mektup 14.Reşha)

Kur'ân Definesi

Çeşitli cevherlerin bulunduğu kıymetli bir definedeki ziynetleri keşfetmek için birkaç adam denize dalar. Denizin dibinde araştırma yapanlardan birisinin eline uzunca bir parça elmas geçer. Definenin tamamının aynı şekildeki elmaslardan ibaret olduğuna hükmeder. Sonra arkadaşlarından başka şekildeki elmasların bulunduğunu dinlediğinde, asıl elması kendisinin bulduğuna, diğerlerinin onun nakışları veya tamamlayıcıları olduğuna hükmeder. Bir diğeri yuvarlak bir elmas bulur. Bir başkası başka bir şekilde... Bazıları muvazeneyi kaybedip kendi bulduğuna itimat edince, diğerlerini inkar eder. Sonra tevillere, zoraki yorumlara başlar.

Hakikat denizine Kur'ân da dalmış, nazarı tamamını ihata ettiğinden ve gözü açık olduğundan her şeyi asıl hüviyetiyle ve çok net olarak görmüştür. Her asra, her meşrebe, her kabiliyete hitap etmesi ondandır. Âdeta, kendisi de her asrın sahiline uzanan bir denizdir.

Dengeyi kaybetmemenin yolu Sünnet-i Seniyyeyi muvazene yapmaktır.(Mesnevi-Zeylül-Habbe)

Meydan Kur'ân'ın

Başı semaya değen bir minare ve o minarenin altında da yeryüzünün merkezine kadar kazılmış bir kuyu farz edelim.

İki fırka, bütün memleketlerden duyulan bir ezanı okuyan adamın, minarenin başından kuyunun dibine kadar hangi mevkide olduğunu tartışıyorlar.

Birinci fırka, "O zât minarenin başındadır. Çünkü ezanını herkes işitiyor ve o ses yüksekten geliyor. Belki herkes, onun yüksekliğinden ötürü onu orada göremiyor, fakat herkes onu nerede görürse görsün makamının yüksek olduğunu biliyor. Nazarı yüksek olanlar onu minare başında görürken, nazarı kısa olanlar da kendi durumlarınca o zâtın mertebesini ve yerini küçük bir emare ile kavlıyor." der.

Diğer şeytanî guruh ise, "Yok, makamı minarenin başı değil, nerede görünürse görünsün kuyunun dibidir." der. Halbuki, o zâtı kuyunun dibinde ne gören vardır ve ne de görebilir.

İşte, o iki cemaatin münakaşasını halletmek için birisi çıkar ve der ki:

"Ey hayırsız topluluk! Eğer o müezzinin makamı kuyu dibi olsa, her hali taş gibi katı ve karanlık olmalıdır. Öyle olsa, ona layık yer sadece kuyu dibidir, aradaki hiç bir merhale değildir. Zira, kuyu dibindeki adamda hiç nur olmaz. 'Az da olsa nur var' diyorsanız, kuyu dibinden başka hangi noktada gösterirlerse davayı diğerleri kazanır. Sizin müdafaa noktanız sadece kuyu dibidir. Ya kuyu dibinde olduğunu isbat edin, ya da susun."

İşte, temsildeki gibi, şeytanla münazara bahsi, Arş'tan ferşe kadar bütün mesafeyi şeytandan ve talebelerinden alıyor, onları dar ve girilmez bir deliğe sıkıştırıyor.

Onlara , "Kur'ân nasıl bir kitaptır?" diye sorulsa, "Güzel ahlakı ders veren bir kitaptır." diyecekler. "Öyle ise Allah'ın kelimidir ki, sizi bile güzel demeye mecbur ediyor." denilir.

"Peygamberi nasıl bilirsiniz?" denilse, "Güzel ahlaklı ve çok akıllı bir adam." derler.

Onun nuru, asarı ve hakikati, onun minare başında olduğunu gösteriyor. İkisinin arasında bir noktada görenler, kendi bakışlarındaki zayıflıktan onu orada göremiyor. Fakat makamını da inkâr edemiyorlar. Kuyu dibinde olması muhaldir. Eğer ehli dalaletin dediği gibi olsa, ikisinin arasında veya zirvede değil, kuyunun dibinde olması gerekir. Öyle ise O, en âli makamdadır. Bütün meydan Kur'ân'ın ve Hz. Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem)'indir. (26.Mektup 4.Mebhas 6.Mesele)

Her Yerden Su

Bir suyu elde etmek için bazıları uzaklardan, dağları delerek borularla su getirir. Bazıları da her yerde kuyu kazıp su çıkarabilir. Birinci kısım, zahmetlidir, tıkanabilir, su kesilebilir. Her yerden su çıkarmaya ehil olanların durumları daha rahat ve sağlamdır.

Öyle de, Kelâm âlimleri sebepler ve silsilelerin devamındaki muhalden ötürü bir noktada kesip, Vâcibü'l-Vücûd'un varlığını isbat ederler. Uzun bir yolda giderler. Kur'ân-ı Hakim'in hakikat yolunda ise her yerden su bulunup çıkarılır. Her bir ayet, Hz. Musa'nın asası gibi, nereye vurulsa hayat suyu fişkirir. (26.Mektup 4.Mebhas 2.Mesele)

İnsan Eli Yetişemez

Nasıl ki, nakışlı bir saraya, bütün nakışların düğümü hükmünde olan bir kilit taşıyı yerleştirebilmek için bütün o sarayı ve duvarı bilmek gerektir. Zira sanki o taşın, bütün diğer taşlara bakan bir yüzü, hepsini gören bir gözü vardır. Ve hepsi ile uyum içindedir.

Hem nasıl ki, göz bebeğini göze yerleştirebilmek için, bütün cesedi ve bütün uzuvların vazifelerini, birbiriyle olan irtibatlarını bilmek gerekir.

Bu uyum, âdetâ her bir şeyi ait olduğu bünyedeki diğer uzuvlara göre kalb ve çekirdek haline getirir. Ahengin muhafazası, vücudun dağılmaması, uyuma bağlıdır.

Öyle de, hakikat ehli, Kur'ân'ın her ayetinin ve her kelimesinin diğer ayetlere bakan yüzünü ve uyumunu izahlarıyla göstermişlerdir. Hatta harf ilmi ile uğraşanlar, Kur'ân'ın bir harfinde bir sayfa kadar sırlar bulunduğunu erbabına isbat etmiştir.

İnsanların sözleri arasında da, belki zahiren Kur'ân'ın kelimeleri ve cümleleri gibi ifadeler bulunabilir. Fakat Kur'ân'ın ifadelerindeki inceliklerle ve sayısız çokluktaki hikmetlerle her ayetin ve her harfin birbirine bakan yüzünü ayarlamak bütün varlığı kuşatan bir ilmi gerektirdiğinden, insan eli oraya ulaşamaz.

Kur'ân için bir ilm-î muhit lazımdır. (19.Mektup 18.İşaret 2.Nükte)

Dağlar Direk

"Dağları birer kazık yapmadık mı?"(Nebe-7) ayeti avam halkın bile zemin yüzünde çok rahatlıkla okuyabildiği bir cümleyi nazara verir.

Bu, "Direk ve kazıklarla tehlikelerden korunan bir gemi gibi, yeryüzü de içerisinde meydana gelecek karışıklıklardan dolayı parçalanmak tehlikesinden korunmak için dağlarla kazıklanmıştır." demektir.

Hayatı beslemek üzere dağlar arza direk yapılmıştır. Çünkü dağlar suların mahzenidir. Havanın tırağı dağlardır, kirinden arındırır. Toprağı himaye eder, denizin istilasından korur. Zaten hayatın direkleri de hava, su ve toprak unsurlarıdır. Kur'ân, dağların zemine direk olmasını anlatırken, hayatın direği olduğunu da aklın nazarına verir. (Mesevi-Şemme)

Tekrar

Her parlayan şey, yakıcı ateş değildir.

Tekrar usanç verse de, her kelâma şamil değildir. Besleyici gıdaların tekrarı memnuniyet ve kuvvet verir. Lezzet için yenilen meyvelerin tekrarı usandırır.

Kur'ân, kalbe gıda, akla kuvvet, ruha ışık ve nefse şifa olduğu için usandırmaz.(İşarat-Bakara)

Delil İddiadan Gizli

Eğer Kur'ân, "Ey insanlar! Fezada bir çekim kuvveti ile uçan, sürekli hareket eden, güneşi, yeri ve gök cisimlerini umumî bir çekimle birbirine bağlayan, yaratılış ağacındaki unsurlara ve kimyevî faaliyetlere dikkat ediniz" veya " Küçük bir damla suyun içerisinde mikroskopik canlılarla dolu bir âlem yaratan kâinatın Sanatkârı'nın her şeye kadir olduğunu tasdik ediniz." dese idi, delil iddiadan daha fazla izaha muhtaç olurdu.(Muhakemat-1.Makale 1.Mukaddeme)

Karanlıktan Aydınlığa

Bir hayalî vakıada, kendimi geniş bir sahrada gördüm. Zeminin yüzünü karanlık, sıkıcı, boğucu bir bulut kaplamıştı. Ne hava, ne ışık ve ne de su vardı. Vahşi mahlûkların ortadayım sandım. Denizler, fırtınalar benim düşmanım olmuşlardı. İçime, 'Zeminin öbür tarafında hava, ışık ve su var.' diye bir his geldi. Tünel gibi bir mağaraya sürüklendim. Yürüdüm. Baktım ki, buradan benden önce de çokları geçmiş. Çokları boğulup kalmışlar. Bazılarının ayak izleri vardı. Kimilerinin bir müddet seslerini işittim, fakat sonra o sesler kesildi.

Zamanla elime, ışıklı, parçalayıcı bir alet verildi. Onun ile yolumu aydınlattım, önümü açtım, dağları parçaladım. Dağların ve denizlerin üzerine çıkarak seyre başladım.

Bir ses bana, o elektrikli aletin, Kur'ân hazinelerinden verilmiş ayetler olduğunu söyledi.

O zemin, tabiat ve tabiatperestlik felsefesi idi. O tünel, felsefecilerin hakikate ulaşmak için açtıkları yollardı. Boğulanlar Aristo, Eflatun gibi felsefeciler, sesini işittiklerim, bir müddet hak yolda yürüyenlerdi.(30.Söz 1.Maksat)

Bayramlar Vardır

Nasıl ki, her sultanın memleketinde ilan edilen bayram günleri vardır. Öyle günlerde sultanın hediyesi ve ihsanı diğer günlerin çok ötesindedir. Bu günler, bir tahta çıkışın, bir zaferin, bir başlangıcın yıl dönümü olabilir.

Öyle de, Cenâb-ı Hakk'ın, bazı has günlerdeki ihsanatı sair günlerin çok ötesindedir. Hususîyle, Kur'ân'ın inzal edildiği ramazan ayı, Kadir Gecesi, bayram günleri ihsanatın bire bin artırıldığı günlerdir. (29.Mektup 2.Kısım 7.Nükte)

Yol İkidir

Önümüzde iki yol var. Birisinde giderken, bütün canlıların ve insanların dünyaları harap edilmiş görülüyor, mazlumların iniltileri ve ayrılık vaveylaları duyuluyor.

Ya insanlıktan sıyrılıp, kalbimizi katılaştırarak vahşicesine kendi selametimizi umumun felaketine tercih edeceğiz. Veya kalb ve aklın kulağını kapatacağız.

Sefahat ve dalaletle bozulmuş ve İsevî dininden uzaklaşmış tek gözlü Deccal gibi kör dehalı Avrupa'nın insanlığa gösterdiği yol, insanı âlâ-yı illiyyinden esfel-i safiline atar. Bu illete karşı bulduğu ilaç, uyutucu hevesat ve fantezilerle hisleri iptaldir.

İkinci yol, Kur'ân'ın açtığı ölümsüzlük yoludur ki, şevk ve sürur ile yapılan vazifelerden sadet saraylarındaki mükafatlara geçiş kapısının açılmasıdır.(17.Lem'a 5.Nota)

Ruhlara Hediye

Nasıl ki hava, ağızdan çıkan bir kelimenin herkese ulaşmasına vesiledir. Bir minareden okunan ezan, radyolar aracılığı ile aynı anda birçok yerden dinlenir. Bir yerde yanan lamba binlerce aynada birden görünür. Öyle de, bir Yasin-i Şerif okunsa ve milyonlarca ruha hediye edilse, her birine tam bir Yasin-i Şerif düşer.(1.Şua 1.Sual)

Bir Üstad

Kırk elli sene evvel Eski Said, daha çok aklî ve felsefî ilimlerle iştigal ettiği için, kendisine hakikat ve tarikat erbabının mesleği gibi bir meslek aradı. Onların her birisinin kendine göre cezbedici hususîyetleri vardı. Hangisinin arkasından gideceğini düşünüyordu. İmam-ı Rabbanî'de ona gaybî bir tarzda, "Tevhid-i kible et, yalnız bir üstadın arkasından git." demişti.

Eski Said'in çok yaralı kalbine: "Hakikî üstad Kur'ândır. Kible birliği de onunla olur." diye geldi. Hem ruhu, hem kalbi garip bir seyre başladı. Nefsi onu, şek ve şüphelere karşı mânevî bir mücadeleye mecbur ediyordu. İmam-ı Gazalî (rahmetullâhi aleyh), Mevlana Celaleddin (rahmetullâhi aleyh), İmam-ı Rabbanî (rahmetullâhi aleyh) gibi kalb, ruh ve akıl gözleri açık olarak yürüdü. Başkalarının akıl gözünü kapadıkları noktalardan gözü açık geçti. Kur'ân'ın irşadiyle umumî fazilet yolunu tercih etti. Kur'ân'ın hem kalbe, hem akla, hem ruha hitab etmesi gibi, o da zikir, fikir ve his yolunun bütünü ile meşgul oldu. (Mesnevi-Mukaddeme 1.Nokta)

Söndürölmez Güneş

Bediüzzaman Hazretleri, Van'da Vali Tahir Paşa'nın yanında iken bir gazeteden, İngiliz Müstemlekat Nazırının, İngiliz Mebuslar Meclisi'nde, elindeki Kur'ân'ı göstererek: "Bu Kur'ân Müslümanların elinde kaldıkça biz onlara hakikî hakim olmayız. Ya Kur'ân'ı ortadan

kaldırmalıyız veya onları Kur'ân'dan soğutmalıyız!" dediğini okur. Bunun üzerine ruhunda bir feveran ve gayret uyanır ve: "Kur'ân'ın sönmez ve söndürülmez mânevî bir güneş hükmünde olduğunu, ben dünyaya isbat edeceğim ve göstereceğim." der. (Tarihçe-İlk hayatı)

Surlar Yıkılınca

Birinci cihan harbinden evvel, yarı uyku gibi bir sadık vakıada, kendimi Ararat Dağı denilen meşhur Ağrı Dağının altında gördüm. Birden o dağ müthiş bir şekilde infilak etti. Dağ gibi parçalarını dünyaya dağıttı. O dehşetli halde baktım ki merhum validem de yanımda imiş. Dedim: "Ana, korkma. Cenâb-ı Hakkın emridir; O Rahimdir ve Hakimdir."

O halde iken, mühim bir zât bana emreder gibi, "Kur'ân'ın ifadelerindeki yüksek hakikatleri göster!" dedi.

Uyandım, anladım ki, büyük bir infilak olacak. O infilak ve inkılaptan sonra Kur'ân'ın etrafındaki surlar yıkılacak. Doğrudan doğruya Kur'ân kendi kendini müdafaa edecek. Ve Kur'ân'a hücum edilecek; ifadeleri ve yüksek hakikatleri onun zırhı olacak. Ve ondaki hazinelerin bir nevini şu zamanda göstermeye benim gibi bir adam namzet olacak, vazifelendirilecek."

Müslümanların üst el olmalarından ve Osmanlı'nın kuvvetinden ötürü kimse doğrudan doğruya Kur'ân'a ilişemiyordu. Herkes "Müslümanlık güzel ki, Müslümanlar dünyanın azizleridir." diye düşünüyordu. Müslümanların maddeten mağlubiyeti ile o güzel sur ve sığınak yıkıldı, patlama seviyesinde manevi sarsıntılar yaşandı. Fakat Müslümanlığın güzellikleri ve Kur'ân'ın hakikatleri hiç bir zaman mağlup olmadı.(28.Mektup 7.Mesele 1.Sebepe)

HAŞİR

Tekrar Dirilmek

İki adam cennet gibi güzel bir memlekete giderler. Bakarlar ki oradakiler evinin, dükkanının muhafazasına fazla dikkat etmiyor. Paralar ve mallar açıktadır.

Onlardan birisi her şeye elini uzatır, çalar, gasp eder, ahlâksızlıklar yapar.

Arkadaşı: "Bu memleketteki nizâm ve ahenkten anlaşıyor ki, bu mallar sahipsiz değildir. Bak görüyorsun, herkes görevinde azamî bir dikkatle çalışıyor ve her biri çok önemli işler görüyor. Belli ki herkes buranın padişahının askeridir. Her yerde o padişahın memurları, kameraları, dinleyicileri vardır. Belki sivil olduklarından sana dokunmuyorlar. Sen başıboş gibi, kimse görmüyor gibi hareket etme. Onun memleketinde, onun kanunlarına uygun hareket edeceğini, misafir gibi davranacağını ona ilan et!" diyerek onu uyarır.

O sersem: "Bunlar birinin malı değil, sahipsizdir." diyerek inad eder. Aralarında ciddi bir tartışma başlar.

O adam divanece "Ne padişahı, ben padişah falan görmüyorum ve tanımıyorum!" der.

Arkadaşı: "Bir köy muhtarsız, bir iğne ustasız, bir harf katipsiz olmaz. Bu kadar düzenli, bu denli güzel bir memleketin hakimsiz olması, bu sarayların, bu nakışların kendi kendine yapılması hiç mümkün müdür? Hem bak o padişahın herşey üzerinde mührü ve imzası var." diye cevap verir.

"Tamam" der o sersem... "Padişahı kabul ediyorum. Fakat benim bu küçük yaramazlıklarımın ona ne zararı olabilir. Herkes vazifesini yaparken bir tane de benim gibisi olsun. Hem zindan falan da görünmüyor, bu yaptıklarımın otürü ceza görmüyorum."

Arkadaşı: "Burası bir manevra meydanıdır. Vazifesini yapmak için her gün kafileler gelir, kafileler gider. Bir müddet sonra bu yıkılmaya müsait diyar tamamen boşaltılacak, buradakiler dâimî bir memlekete alınacak. Herkes vazifesini yapması nispetinde ya ceza çekecek, ya mükafat görecektir." der.

"Buradan başka bir diyar olduğuna, bizim oraya götürüleceğimize inanmıyorum!" der inatçı adam.

O emin arkadaşı: "Madem bu denli inat ediyorsun, ben sana o gidilecek hakikî diyarı isbat edeyim." diye cevap verir.

Bu yerlerin padişahının hak edene hak ettiğini verdiğine bu misafirhanenin şahit olduğunu, bunun onun adaletini isbat ettiği gibi gönderdiği yaverine de adaletini söylediğini, halbuki zalimlerin izzetiyle mazlumların zilletiyle gittiğini, demek bir mahkeme-i kübra'ya bırakıldığını, O'na itaat edenlere mükafatlarının verilebilmesi için ebedî bir diyarın olması gerektiğini, kendisi için olmasa bile, bu ahenkli misafirhanede huzuru bozanlardan itaat edenlerin hakkını almak için bir hesap meydanını kuracağını, vaadini, vaadinden dönmesinin O'nun için muhal olduğunu, zira vaadini yerine getirmekte aciz olmadığını, bu dünyada bile her ölüme bir diriliş takip ettirerek, ölen bir elmayı midede, ölen bir çekirdeği toprakta dirilterek diriliş numuneleri gösterdiğini, bu memleketi yoktan kuran birisinin dağılmış parçaları toplamasının akıl için daha kolay olduğunu, ebedî ikram etmek isteyen ebedî ziyafet sofralarının ve ebedî tecellisinin olacağını.... Binlerce delil ile anlatır.

Misallerden de anlaşılacağı gibi, öldükten sonra dirilmek, gecenin sabahı, kışın baharı kadar kat'idir.

"Verme istemeseydi istemek vermezdi."(10. Söz)

Şefkatli Padişah

Bu misafirhanenin sahibi olan emsalsiz Zât'ın icraatları gösteriyor ki, O'nun pek büyük bir şefkati vardır. Her musibetzedenin imdadına koşuyor, her isteğe cevap veriyor. En küçük bir raiyetinin, en küçük bir ihtiyacını ihmal etmiyor. Bir koyunun ayağı incinse, ya merhem, ya hekim gönderiyor.

Bak, bu misafirhanede büyük bir içtima var. Onun yaveri, bütün misafirler adına bir nutuk okuyor. Padişah'tan bir şeyler istiyor. Bütün ahali, "Evet, biz de istiyoruz." diyorlar. Padişahın en kerim memuru:

"Ey bizi nimetleriyle perverde eden sultanımız! Bize gösterdiğin numunelerin asıllarını, membalarını göster. Bizi bu çöllerde mahvettirme. Bizi huzuruna al. Sana müştak ve müteşekkir şu mutî raiyetini başıboş bırakıp idam etme!" diyor ve pek çok yalvarıyor.

Bu kadar şefkatli ve kudretli padişahın, en küçük bir isteği bile cevapsız bırakmazken, hem kendi muradı, hem merhamet ve adaletinin gereği olan, en sevgili yaverinin umum adına yaptığı isteğe cevap vermemesi düşünülemez.

Ebed diyarında hakikî hazinelerini ve lütfunu öyle bir tarz da gösterecektir ki, bütün akıllar hayrette kalacaktır.(10.Söz 5.Suret)

İkincisi Daha Kolay

Mucizevî eserler veren bir kâtip, üç yüz bin çeşit kitabı, bir saatte, hiç birini bir diğerine karıştırmadan, noksansız bir şekilde yazsa, o kâtibin, suya düşüp yazıları dağılmış bir kitabını çok kolay ve çabuk bir şekilde tekrar yazmasını akıldan uzak görmek, katibin gözle görünen icraatından hiç bir şey anlamamaktır ve aynı zamanda ahmaklıktır.

Veya, muhteşem bir sultanın, denizleri kaldırıp yerlerine dağlar kurduğunu, dağları denizlere çevirdiğini, bir sayfadan bir diğer sayfaya geçiyor gibi zemin yüzünü değiştirdiğini gördükten sonra, o sultanın ziyafet sofrasına iştirak edecek olan davetlilerin geçtiği bir vadiye yuvarlanan ve onların yolunu kapatan taşı kaldırmaya gücü yetmeyeceğine zannetmek, idrak gözünün çok berrak seyredebileceği bir hakikati görememektir.

Veya, kara, deniz ve hava, kuvvetlerine sahip bir orduyu, bütün teçhizat, silah ve talimiyle bir günde hazırlayıp kuran bir kumandanın, istirahat için dağıttığı ordusunu, bir düdük sesiyle toplayamayacağına ihtimal vermek divaneliktir.

Aynen öyle de, kışın beyaz sayfasını çevirip, baharın ve yazın yeşil sahifesinde, üç yüz bin çeşit mahlûkâtı, birbirine karıştırmadan yazan, binlerce çeşit ağacın programını küçücük bir çekirdekte, insanların hayatlarını hafızalarında kaydedip muhafaza eden, dünyayı bir sapan taşı gibi çeviren, hayat sahiplerini bir ordu gibi yoktan yaratan bir zâtın, dünya sayfasını kapatıp yeni bir sayfa açması, vefat edenlerin asıllarını ve ruhlarını muhafazası, rahmetinin, kudretinin, hikmetinin, izzetinin ve vaadinin neticesidir.

O âlemin varlığı bu âlemden daha aşıkardır. (10.Söz 9.Hakikat)

Başka Maksat

Nasıl ki bir sinema setinde harcanan o kadar emek ve masraf, sadece o birkaç dakika için değil, nice yıllar sinemalarda seyredilmek içindir.

Aynen onun gibi, hayat ve ölüm arasında kurulan bir teşhirdahta toplanan mevcudat ve insanlar, kısa bir zaman için değil, büyük bir huzurda ve meydanda görülüp gösterilmek, mizanda tartılmak, ebedî saadet neticesini almak içindir.

Hadis-i şerifte ki, "Dünya âhiretin mezraasıdır." sözü bu hakikatin ifadesidir. (10. Söz, 10. Hakikat)

Buranın Değil

Küçük bir kışlada misafir edilen bir paşanın rütbesi, vazifesi, cihazları, hareket tarzı ve maaşı, o paşanın oraya ait olmadığını ilan eder.

İnsanın kalbî latîfeleri, aklî potansiyeli, istekleri ve kabiliyetleri, onun, bu dar ve geçici dünya için değil, ebed için olduğunu, ona göre teçhiz edildiğini gösterir.

Elbette ki, kocaman bir yunus balığının her hâli, dar bir akvaryum için olmadığını ve oraya sığamayacağını haykırır. (10.Söz 11.Hakikat)

Dostların Yanı

Bir adamın yüzde doksan dokuz ahababı İstanbul gibi bir şehre taşınır, sadece kendisi köyünde kalır. Akrabalarının o şehirde rahat ve huzurla yaşamadığını bilen adamda da oraya gitmek için bir istek ve iştiaak vardır. Ona "Sen de git!" denilse sevinerek, gülererek gider.

Diğer bir adamın da ahabaplarının yüzde doksan dokuzu gitmiştir, fakat o onları göremediği için, mahvolduklarını, kaybolduklarını, perişan olduklarını zanneder. Onların gittikleri yere gitmek istemez ve kendisine gelip geçen yolculardan, sanki kendisi orada daima kalacakmış veya yolculardan birisinin orada konaklama ihtimali varmış gibi dâimî dostlar arar.

Evet, bir müminin başta Habibullah olmak üzere birçok ahababı kabrin öbür tarafındadır. İnsan ölümün yüzüne mertçe gülmeli ve kabirden korkup başını çevirmemelidir.(14.Söz Hatime)

Bitkisel Hayat

Bitkiler hayatın en alt basamağındadır ve bu sebeple komaya giren insan hakkında bitkisel hayatta tabiri kullanılır.

Ölü çekirdek, toprağın altına girince, kokuşur, çürür, dağılır. Fakat onun öldüğü noktada filizin hayatı başlar.

Meyvelerin dalından kopararak ölmeleri, insanların midelerinde yeni ve daha yüksek bir hayatta dirilmelerini netice verir.

Âdeta, her ölüm bir dirilişle gelir.

Bitkisel hayat seviyesindeki bir varlık, bir çekirdek, öldükten sonra dal budak salarak böylesine dirilirse, hayatın en üst basamağındaki insanın öldükten sonra dirilmesi ve hakikat-ı insanîyenin bütün potansiyeli ile açılması kim bilir ne kadar muhteşem olacaktır. (1.Mektup 2.Sual)

Cennet Fikri

İnsanların hemen hemen yarısını teşkil eden çocuklar, kendilerine dehşet veren ve ağlatan ölümlere ancak Cennet fikriyle dayanabilir, "Benim kardeşim veya arkadaşım öldü, Cennetin bir kuşu oldu, Cennette geziyor" derler. Yoksa bir çocuk, her an çevresinden duyduğu ölüm haberiyle öyle sarsılır ki, gözleriyle beraber ruhu, kalbi, aklı, bütün duyguları ağlar. Çocuğun

nazik vücudu ancak böyle bir mânevî kuvvetle ayakta durabilir. Böyle kuvvetli bir hakikate dayanmazsa ya mahvolur, ya divane bir serseriye döner. (9.Şua 1.Nokta Birincisi)

Evlâdına Kavuşmak

Bir insanın sevdiği evlâdı, sekerattta, ölmek üzere iken, Hz. Hızır ve Lokman Hekim gibi zâtlar gelip, tesirli ilaçlarla çocuğun tedavisine vesile olsalar, o sevimli ve güzel çocuk ölümden kurtulsa, elbette o şahıs çok sevinir.

İşte o çocuk gibi, insanın birçok sevdiği mezarda mahvolup kaybolmuşken, iman hakikatleri Lokman hekim gibi idamhane vehmedilen kabristana, kalb penceresinden bir ışık verir. Âdeta orada yatan ölüler, baştanbaşa dirilir ve hâl diliyle, "Biz ölmedik, sizinle yine görüşeceğiz." derler.

Böylece insan, imanın nasıl bir sevinç ve ferah vesilesi olduğunu daha bu dünyada iken anlar. (11.Şua 3.Mesele)

Almanya'nın Serveti Kadar

Her insanın, her Müslüman'ın başına öyle bir dava açılmıştır ki, dünyaya hükümrân olmaktan da, Cihan Harbi'nden de daha önemlidir. Eğer her bir adamın, Almanya ve İngiltere kadar serveti olsa, böyle bir davayı kazanmak için tereddütsüz sarf etmelidir.

O dava, binlerce meşhur insanın, Kâinatın Sahibi'nin vaadlerine dayanarak haber verdiği, herkesin, iman karşılığında, dünya büyüklüğündeki bahçeleri ve sarayları kazanması veya kaybetmesi davasıdır.

Her ferdin, fani bir diyarın, fani bir köşkü ve saltanatı değil, dünya büyüklüğündeki ebedî köşkleri kazanma ve cehennemden kurtulma meselesine, Amerika kadar serveti ve tüm insanların ömrü kadar vakti olsa, o uğurda sarf etmesinden daha makul bir şey olamaz. (11.Şua 4.Mesele)

Red ve Kabul

Bir fende ihtisası olan iki zâtın hükmü, ihtisası olmayan binlerce kişiye tercih edilir.

Bir adam, "Hindistan cevizi var ve süt konservesine benziyor." dese, bin tane reddiyeciye karşı davasını kazanır. Çünkü varlığını iddia edenin yapması gereken tek şey, bir Hindistan cevizi getirip göstermek veya bahçesini haber vermektir. Yok diyen adam, bütün dünyayı arasa ancak, "Ben bulamadım, ben göremedim." diyebilir.

Öyle de, haşri isbat eden, haşre işaret eden en küçük bir işaretin yanında, binlerce inkârcının en küçük bir ehemmiyeti yoktur. Çünkü onlar, ebede kadar uzanan zamanları görmek ve göstermekle ancak davalarını isbat edebilirler. (11.Şua 7.Mesele)

Hiç Olmasa

Nasıl, serseri, asi bir adam, bulunduğu yerin izzetli hakimine, "Beni hapse atamazsın ve yapamazsın!" dese, o hakim kendi izzetinin muhafazası için, o şehirde hapis olmasa, o edepsiz için bir hapis yapıp, onu içine atar.

Öyle de, kâfir, küfrüyle İzzet-i Celâl'e şiddetle dokunduğu için, Cehennemin icadını gerektiren başka hikmetler olmasa, sadece kafirlerin o tavrı Cehennemin yaratılmasına yeter.(11.Şua 8.Mesele 2.Nükte)

Yontulmuş Taşlar

Bir fırka askerin tanışıklığı, birbirine alışmışlığı, talimi ve terbiyesi yokken, yontulmamış taşlar gibi olduklarında bir araya getirilmelerinde çok zahmet vardır. Fakat birbirine alışan o askerler terhisten sonra dahi çok kolay içtima ederler.

Öyle de, birbirine alışmış, bir derece yontulmuş taş hükmüne geçmiş beden hücreleri, öldükten sonra, Halik'ın izniyle, İsrail'in borusuyla çok kolay içtima eder, yine eskisi gibi aynı bedeni oluştururlar.(İşarat-Bakara)

Kısa Ömürlü Gül

Allah'a ait sanat eserleri beka içindir, ölüm ve fenaları vazifelerinden terhistir, idam değildir. Onlar ölümle bir cihette fenaya gitseler de, çok cihetlerden baki kalırlar.

Bir kelime ağızdan çıkar çıkmaz zahiren kaybolsa bile, Allah'ın izniyle kulaklarda, kağıtlarda, kitaplarda, akıllar adedince akıllarda nasıl baki kalıyorsa, kısa bir zamanda vazifesi tamam olan, solan, ölen gül de, onu gören insanların hafızaları ve ardından gelen tohumlardaki suretleri adedince bakidir. Demek ki, gülün tohumu ve hafızalar gül için bir menzil, bir konaktır.

İnsan için de dünya nasıl bir menzilsen, kabir de, berzah da, haşir de birer menzildir. Bütün mahlûkât gibi onun da amâli hıfzedilmekte, kaydedilmektedir.(Mesnevi-Lasiyyemalar)

Hıfz Kanunu

Bir ağaç meyveye hamile olduğu gibi, o meyveden hasıl olan tohum da meyveye hamiledir.

Ağacın bünyesinde semeresi mevcut olduğu gibi, tohumunda da semeresi mevcuttur.

Meydana gelen ve geçen olaylar, insanın hafızasında mevcuttur.

En küçük bir hâdiseyi kaydeden hafızîyet kanunu her şeyi kuşatmıştır. O kanunun yüzü ise ebede bakar.(Mesnevi-Lasiyyemalar)

Cismin Değişmesi

Ey haşri inkar eden kafasız! Ömründe kaç defa cesedini değiştiriyorsun? Sabah akşam elbiseni değiştirdiğin gibi, her sene bir defa cismini değiştirip, yeniliyorsun.

Belki her sene, her gün cisminden bir kısım şeyler ölür, yerine benzeri gelir. Bunu hiç düşünmüyorsun. Eğer düşünebilseydin her yerde ve her zaman binlerce numuneleri meydana gelen öldükten sonra dirilmeyi inkâr etmezdin.

Doktora git, kafanı tedavi ettir.(Mesnevi-Habbe)

Hacda

Nasıl bir asker, bayramda bir paşa ile beraber padişahın huzuruna girebilir. Sair vakitlerde onu ancak subaylarından dinler, tanır.

Öyle de, her insan hacda bir derece veliler gibi Cenâb-ı Hakk'ı Rabb-ül Alemin ünvanıyla tanımaya başlar. Allahu Ekber'in tekrarıyla kibriya mertebeleri kalbine açılır. Ruhunu istila eden bütün hayret sualleri cevabını bulur. O nida, şeytanın desiselerini kökünden keser, kati delilleri kalbe duyurur. Ve âhiret hakkındaki suallere de "Elhamdülillah" cümlesi haşri ihtar ederek cevap olur.

Evet, bütün şükürleri hakikî şükür yapan ebedî saadettir.(11.Şua 8.Mesele 2.Nükte)

KADER

İyilik-Kötülük

İnsan kötülüklerinden tamamen mesuldür, iyiliklerinden ise iftihara hakkı yoktur.

Kötülükler tahribat nevindendir ve onu isteyen insandır. İyilikleri isteyen Allah'ın rahmeti, icad eden kudretidir.

Mesela, bir sultan, bir postacı ile ücretini de ödeyerek, bir garibana sermaye gönderse... O postacı, o sermayeyi garibana ulaştırırsa... İyilik sultana aittir. Adamın minneti ve teşekkürü sultana olmalıdır. Postacı, o para ile garibana eziyet etse, kötülük postacıdandır.

İrade, insanın mesuliyetini bilmesi için "Sen mesulsün!" der, kader, gururlanmaması için "Haddini bil, yapan sen değilsin!" diye ihtar eder ve insana dengeyi buldurur.(26.Söz 1.Mebhas)

İyilik ve Kötülüğün Yaratılması

Şerrin yaratılması şer değil, şerrin kazanılması şerdir. Allah'ın yaratmasında şer yoktur, şer kulun talep ve tahsilâtındadır.

Mesela, taneleri adedince faydaları olan yağmurda, bir adam ıslansa, "Yağmur rahmet değil." diyemez. Elini yakan adam ateş için, elini kesen adam bıçak için bunu söyleyemez. Yaratma ve icatta, küçük bir şer ile beraber büyük hayırlar vardır. Adamın kendi hatasından kaynaklanan küçük bir şer için büyük bir hayrı terk etmek, büyük şer olur.

Şeytanın yaratılması şer değil, ona maskara olunması şerdir. Meleklerle şeytanlar musallat olmazlar, fakat mertebeleri sabittir. İnsanı yükselten onun şeytanların telkinlerine açık olması ve iradesidir. (26.Söz 1.Mebhas)

Kader Adıldır

Kader-i İlahî, neticesi itibariyle çirkinlikten münezzeh olduğu gibi, sebep itibariyle de zulümden ve kusurdan münezzehdir. Çünkü kader hakikî sebebe bakıp adalet eder, insanlar dıştan gördüklerine baktıklarından aynı mevzuda zulme düşerler.

Mesela, kimsenin bilmediği bir cinayeti işlemiş olan adamı, hakim, hırsızlıktan ötürü mahkum etse... O adam, hırsız olmadığı için hakim zulmetmiş olur. Fakat, kader, o gizli katli için mahkum ettiğinden adalet etmiştir.(26.Söz 1.Mebhas)

Dümençi

Büyük bir geminin dümeninde bulunan adam, dümeni terk ettiği için gemi batsa... Bütün tahribat, bir şey yapmaktan ötürü değil, bir şeyin terk edilmesindendir. O adam, gemideki bütün canlılardan ve tahribattan mes'uldür.

Onun gibi, cüz-i iradenin icada kabiliyeti olmamasına, terkten doğan bir vücudu bulunmasına rağmen, Allah (celle celâluhû), insanı şiddetle uyarır ve mes'ul tutar. Çünkü, inkar ve isyan da, tahriptir, ademdir.(26.Söz 1.Mebhas)

Bilme ve Olma

Siz, bir adama Hasan deseniz, onun adı Hasan olmaz. Fakat onun adı Hasan ise, siz onu Hasan olarak bilirsiniz. Olma, bilmeye tabi değil, bilme olmaya tabidir.

Siz, takviminize "Falan gün, falan vakitte güneş tutulacak." diye yazsanız, siz öyle yazdığınız için güneş o vakitte tutulmaz. Öyle olacağını bildiğiniz için öyle yazarsınız. "İlim, maluma tabidir."

İnsanlar, Allah öyle yazdığı için bir şey yapmazlar. Allah, öyle yapacağınızı sonsuz ilmi ile bildiği için öyle yazar. Yoksa teklif ve tercih dairesi açıktır ve insanın mahiyeti ve vicdanı buna şahittir.

İnsan, istikbale irade, geçmişe kader noktasından bakmalıdır.(26.Söz 2.Mebhas)

Tercih Meselesi

İnsan, bütün özellikleri aynı olan iki kalemden birini tercih edebilir. Birini diğerine tercih ettirecek bir sebep olmasa da, bu mümkündür.

Hayrı da, şerri de tercih edebilecek insan iradesine, birini diğerine tercihe mahkum edecek bir hususîyet konulmamıştır. İnsan, "Ne yapayım, ben şerri tercihe göre yaratılmışım, o adam hayrı." diyemez.Tercih ettirici bir sebep olmadan tercih etmek, olmaz görünse de mümkündür.(26.Söz 2.Mebhas)

Talebin Gücü

Yürümeye takati olmayan bir çocuğu güçlü birisi omzuna alsa ve "Nereye gitmek istersin?" diyerek, gideceği yeri seçmekte onu serbest bıraksa... Gerekli uyarılarda bulunsa, bilgiler verse... Çocuk, dağa gitmek istese... Dağda üşütse veya düşse... Onu götürenin, "Sen istedin." diyerek onu cezalandırmak elbette hakkıdır.

İnsan iradesi zayıftır. Fakat Allah (celle celâluhû), yaratmaktaki büyük icraatta, o talebi bir şart olarak kabul ettiğinden, büyük faturasından insan mes'uldür.(26.Söz 2.Mebhas)

Sebep-Netice

Bir adam, tüfeğiyle birisini vursa... "Adamın ölmesi mukaddermiş, küçücük iradesiyle kurşun atan adamın ne kabahati var." denilemez. Kader, sebeple neticeye birlikte bakar.

"Kaderinde varmış, atmasaydı da ölürdü veya atmasaydı ölmezdi." sözünün ikisi de yanlıştır. Vurdu ve öldü... Vurmasaydı... "Yok"a, olurdu, olmazdı diye hüküm bina edilmez.

"Biz ehl-i hak deriz ki: 'Tüfek atmasaydı, ölmesi bizce meçhul.' Cebrî der: "Atmasaydı yine ölecekti." Mutezile der: "Atmasaydı ölmeyecekti." (26.Söz 2.Mebhas)

Kadere İman Lezzeti

İki adam, padişahın sarayına giderler. Biri padişahı bilmez. Saraydaki bütün hizmetçilerin, makinelerin, hayvanların idaresi kendi başına kaldı zanneder. Zahmetler ve ıstıraplar çeker. O cennet gibi bahçede cehennem azabı yaşar.

İkinci adam, padişahı tanır, kendini onun misafiri bilir. Bütün o saraydakilerin iplerinin padişahın elinde olduğuna, onun herkesi ve her şeyi müthiş kanunlarla ve ahenkle idare ettiğine inanır. Bahçedeki bütün lezzetlerden istifade eder. Padişahın kanunlarının güzelliğini, merhametinin genişliğini hayret ve hayranlıkla seyrederek.(26.Söz 3.Mebhas)

Vehmî Daire

Bir ateşin süratle çevrilmesiyle oluştuğu zannedilen daire gibi; görünen şeylerde maddî ve mânevî hatlar vardır. Nasıl maddî bir gaye, hedef ve nihaî nokta oluyorsa, mânevî nihaî nokta ve gizli hikmetler de olur.

Her şeyin maddi yüzünde kudret-i Rabbanî ustadır, kader mühendistir. Mânevî yüzünden bakınca, kaderin çizdiği çizgilerin kudret eliyle şekillendirildiği görülür.(Mesnevi-Lasiyyemalar)

MELEKLER

Meleklerin Varlığı

Biri bedevî, vahşî, diğeri medenî, aklı başında iki adam, arkadaş olup İstanbul gibi haşmetli bir şehre gidiyorlar. O medenî, muhteşem şehrin uzak bir köşesinde bir gecekondu mahallesine rast geliyorlar. Görüyorlar ki, o mahallenin her yeri insanlarla, hayvanlarla doludur. Boş bir hane, sakin bir sokak bulmak mümkün değildir. Adım atmakta, kalabalıktan nefes almakta zorlanıyorlar. Kimi inşaat yapıyor, kimi tezgâhını kurmuş çalışıyor, her metrede bir seyyar sergi açılıyor, çocuklar koşturuyor, tavuklar, kediler, kuşlar, arılar, böcekler o meydanda kendilerine bir yer kapabilmek için birbiriyle yarışıyor. Her biri kendilerine ve durumlarına uygun bir gıda ile besleniyor. Bazıları sadece ekmek, bazıları sadece ot, bazıları sadece yakaladığı balığı yiyor.

O iki adam, daha sonra şehrin kendilerine uzak semtlerine bakıyorlar. Binlerce muhteşem sarayı, köşkleri, geceyi gündüze çeviren ışıkları, geniş meydanları, otoyolları, sokakları görüyorlar. Oraların, o mahalleden çok farklı olduğunu anlıyorlar. O sarayların sakinlerini, ya uzaklıktan, ya gözlerinin zayıflığından veya gizlenip görünmek istememelerinden göremiyorlar.

O vahşi, cahil, muhakemesiz, şehir görmemiş adam, gülünç bir iddiada bulunarak, Fatih, Taksim, Beyoğlu gibi semtlere, oralaradaki saray misal hanelere: "Boştur, oralarda oturanlar yoktur, oralarda canlıların yaşadığına inanmıyorum" diyor.

İkinci adam diyor ki: "Ey nasipsiz bedbaht! Bu karanlık, kırık dökük, bozulup yıkılabilir, 'yaşamaya müsait değil' dense belki de doğru olacak bir gecekondu mahallesi, bu kadar canlılarla, buralarda oturanlarla dolu iken, o muhteşem köşkler, villalar, saraylar, meydanlar hiç boş olabilir mi? Anlaşılan sen hiç şehir görmemişsin. Elbette oralar da bütünüyle doludur, fakat oranın hayat şartları daha başkadır. Kuru ekmek yerine börek, baklava yiyebilirler. Bizim, bu yerden ve bulunduğumuz durumdan ötürü onları göremememiz, onların yok olmasını gerektirmez. Görünmemek olmamaya delil olamaz.

Hikâyedeki gibi, dünya, kâinat âleminin küçük, katı, karanlık, kararsız ve her mevsim bozulup dağılabilir bir gecekondu gibidir ve buna rağmen bir küçük noktası olsun boş bırakılmadan canlılarla doldurulmuştur. Dünya bu kadar misafirle dolu ise, elbette, dünyaya nisbetle muhteşem sarayları andıran gök cisimleri de kendilerine uygun misafirlerle doludur.

Hayat, latif ve nuranidir. Dünya, kesif, katı ve karanlıktır. Bu mahiyetiyle latif ve nurani olan gök cisimleri, hayata dünyadan daha müsaittir denilebilir.

Evet, hayvandan insana, mikroptan virüse kadar dünya hıncahınç canlılarla doludur. Canlı olan insanın bile, sindirim sisteminde trilyonlarca canlı bakteri, elinde, avucunda apatojen (zararsız) de olsa trilyonlarca canlı bakteri ve virüs vardır.

Vücudun kıymeti hayat iledir. Bir iğne başı kadar canlıda bir şehir kadar sanat vardır. Onun bütün mevcudatla irtibatı, bilmesi, bilinmesi, memnuniyeti, şükürü vardır. Bilinmek murad eden, harika sanatlarını görmek isteyen Zât, hayata kıymet verir.

Hayatın emaresi harekettir. Hayatı seven Zât, o sırdan ve o muhabbetten, atomdan galaksiye bütün mevcudatı cezbeye gelmiş bir Mevlevi gibi hareket ettirir.

Hayata kıymet verdiği için, dünyayı bu kadar canlı ile dolu yaratan Zât'ın, semayı boş bırakması düşünülemez. Belki, buranın misafirleri buraya uygun olarak etten kemikten yaratıldığı gibi, oranın misafirleri de oraya uygun olarak nardan, nurdan, ışıktan, zulmetten, havadan, savttan, rayihadan, kelimattan, esirden, elektrikten ve sair latif şeylerden yaratılmıştır. Kur'ân, onlara, 'melaikeler ve ruhaniler' adını verir.

"Semavat boştur, oralarda melaikeler ve ruhaniler toktur" diyen adam, şehir görmemiş bir bedevînin, "Gecekondu mahalleleri doludur, fakat o lüks yerleşim yerleri boştur." diyen ahmaktan farkı yoktur. (29. Söz 1. Maksud 1. Esas)

Ayrı Hükûmetler

Nasıl, ayrı ayrı hükûmetlerin, ticari ilişkilerinden veya müstemlekelerde olduğu gibi yönetiminde bulundurmalarından ötürü, başka bir memlekette tesirleri ve hakimiyetleri olabiliyorsa, öyle de, semavat memleketinin, payitaht ve merkez itibarıyla gayet uzak olmasına rağmen, arz memleketindeki insanların kalblerine uzanan mânevî telefonları olabilir ve vardır.

Sema âlemi, sadece cismani âleme bakmaz, ruhlar ve melekler âlemine de bakar. Mana âlemi de sadece manevi âleme bakmaz, bir yönüyle perde altından şehadet âlemini ihata eder.

Habis ruhların, yıldız kayması denilen mancınıklarla semaya çıkmak isterken kovulması da, bu âlemlerin iç içe olmasındandır.(28.Lem'a 28.Nükte)

Kırk Bin Baş

Efendimiz (sav), kırk bin başlı, her başında kırk bin dili olan ve her dille de kırk bin ayrı tesbihat yapan meleklerden haber vermektedir.

Mesela, çeşitli varlıklar bir cemaat şekline girse, Barla ağzının, dağ dilinin, bir kelimesi olan bahçemizdeki çınar ağacının, her başında kaç yüz dal dillerinin, her dilde kaç yüz meyve kelimelerinin, her kelimede kaç yüz tohumcuk harflerinin, Sani-i Zülcelâl'ine ne kadar yüksek bir methiye ve tesbihat okuduğu işitilir ve görülür.

Elbette ki, o çınara vekil tayin olunan melek de mana âleminde çeşitli dillerle o tesbihatı yapar ve temsil eder.(14.Söz Üçüncüsü)

Meleklerin Timsali

Nasıl ki, kocaman bir ağacın kendince kulluğu ve tesbihatı vardır. Yaprak, meyve ve çiçekleri o tesbihatın âdeti kelimeleridir. Öyle de, semavat denizi de, kelimeleri hükmünde olan güneşler, yıldızlar ve aylarıyla Sani-i Zülcelâl'ine tesbihat yapar ve hamd eder.

Şuursuz oldukları halde şuurlu gibi hareket eden cansız varlıkların ve gök cisimlerinin mana âlemindeki temsilcileri, tesbih ve teşekkürlerinin takdimcileri meleklerdir. O meleklerin mülk âlemindeki maddî temsilcileri, timsalleri, hane ve mescitleri de gök cisimleridir.(29.Söz 1.Maksat 4.Esas)

Akla Perde

Azrail Aleyhisselâm, Cenâb-ı Hakk'a dua etmiş ve "Vazifem gereği ruhlarını kabzettığım için insanlar bana küsecekler, benden şikayetçi olacaklar." demiş.

Allah (celle celâluhü), ona cevaben buyurmuş: "Senin vazifene hastalıkları ve musibetleri perde yapacağım. Böylece kullarımın şikayeti onlardan olacak, sana gelmeyecek."

Aynen diğer perdeler gibi, haksız şikayetlerin Cenâb-ı Hakka gitmemesi için Azrail (aleyhisselâm) da bir perdedir. Çünkü insan, her zaman ölümdeki hikmetleri, rahmeti, güzellikleri ve faydaları göremez, şikayete başlar. Rahim-i Mutlak'a haksız şikayetlerin gitmemesi ve onları Allah'a baş kaldırıyor gibi mes'ul etmemesi için Azrail (aleyhisselâm) perde olmuştur.

"Evet, izzet ve azamet isterler ki, esbab, perdedar-ı dest-i kudret ola aklın nazarında.

Tevhid ve ehadiyet isterler ki, esbab ellerini çeksinler tesir-i hakikîden." (11.Şua 11.Mesele)

İBADET

Hangisi Daha Kolay

İki asker bir memlekete gitmek üzere emir alır. Birlikte giderlerken yol ikiye ayrılır. Orada bulunan bir adam, onlara: "Her iki yolun uzunluğu aynıdır. Sağ yoldan giderseniz, kanuna, nizamı tabi olmanız, kendinizi koruyacak bir silahı ve ihtiyacınız olan malzemeleri yanınızda taşımanız gerekir. Sol yolda kanun ve nizam olmadığı gibi, silah ve yiyecek taşıma mecburiyeti de yoktur. Dilediğiniz yolu seçebilirsiniz." der.

O iki askerden birisi sağ yolu seçer. Yoluna çıkacak düşmanları alt edebilecek silahını ve ihtiyaç duyabileceği şeyleri yanına alır. Dıştan bakıldığında sırtında bir yük taşıyor gibi görünse de, içi rahat ve yüreği kuş gibi hafiftir. Kimseye dilencilik etmeden ve kimseden korkmadan gönderildiği yere ulaşır, mükafat görür.

Sol yolu seçen ise, o nizamsız yolda dıştan bakıldığında yüksüz ve rahat gibi görünse de, yüreğinde bin bir korkunun ağırlığı ve dilencililiğin sıkıntısı vardır. Azıksız, silahsız, ilaçsız yürüdüğü o karanlık yolda her şeyden endişe eder ve herkesten dilenir. Gideceği yere vardığında hem asi, hem kaçak muamelesi görür.

O iki yolcudan birincisi, Allah'ın emirlerine uyan, diğeri nefsinin isteklerine göre hareket eden insandır. O yol, ruhlar âleminden dünyaya, dünyadan âhirete uzanan beşer yolculuğudur. O silah ve eşyalar ise ibadetlerdir.

Namaz kılmak, ibadet etmek, kılmamaktan daha kolay ve hafif, kılmamak daha zor ve ağırdır.

Allah'a iman etmeyen insan her şeyden korkar ve her şeye karşı dilenci olur. Zira ona göre her şey başıboş ve kendi kendinedir.

İnanan bir insan ise, her şeyin hazinesinin Rabb'ine ait olduğunu bilir. Her şeyin ipi O'nun elindedir ve bu güvenden ötürü dünya bomba olup patlasa o adamı korkutmaz. Rabb'inin icraatını hayret ve hayranlıkla seyreder.

Bütün güzel özellikler gibi cesaretin de madeni imandır.(3.Söz)

Senden İsteriz

"Ancak Sana kulluk eder, ancak Senden yardım dileriz" ayetindeki 'biz' ifadesinin hakikati şöyle inkişaf etti.

Namaz kıldığım Bayezid Camiindeki cemaat, benim bir nevi nakıs kulluğuma şefaathçi oldu, her biri benim davamın altına imzasını attı, birer şahit oldular.

Sonra, sanki İstanbul bütünüyle bir cami olmuş gibi, bütün mescidlerde ve hanelerde namaz kılan insanların ellerini ve dualarını yanımda hissettim.

Ardından bir perde daha açıldı ve yer yüzü mescidinde namaz kılan bütün insanları Kabe-i Mükerrete etrafındaki dairevî safların içinde gördüm. Benim namazda söylediğim sözlerin, dünyanın neresinde, ne zaman bir namaz kılan var ise tasdikçisi idi. Kim bilir, kimlerle aynı safta, aynı cemaatin içerisinde bulunuyordum.

Hayalimde açılan bu perdelerden sonra, daire daire saflar halinde okuduğumuz teşehhüd ve salavatları Hacerü'l Esved'e emaneten bıraktım ve dahil olduğum cemaatin üç daireye ayrıldığını gördüm.

Birinci dairede, yeryüzündeki bütün mü'minler vardı.

İkinci dairede, bütün mevcudat saf tutmuş kendi halleri ve dilleri ile tesbih ve teşekkürlerini takdim ediyordu. O halkada melekten galaksiye bütün mevcudat vardı.

Üçüncü bir daire ise, benim her zerrem ve mânevî hususîyetim, varlıklar adedince zerreler ve hisler saf tutmuş idi.

Ve sonra büyük bir perde daha açıldı. Peygamberimizi ve sırası ile, başta ulü-l azm peygamberler olmak üzere bütün peygamberleri, sahabeleri, asfîyaları, aktapları, evliyalari, asırları aydınlatan rehberleri, mü'minleri, melaik-i kiramı, arıları, gülleri, güneşleri ve bütün mevcudatı arkasında saf tutmuş olarak gördüm.(29.Mektup 1.Kısım 6.Nükte)

Kim Muhtaç

Bir hastanın, şefkatli bir hekime, kendisine ısrarla ilaç içirmek istemesine karşılık, "Senin ne ihtiyacın var ki, bu ilacı bana içiriyorsun?" diye sorması ne kadar manasızdır. Çünkü ilacı içmeye doktor değil, hasta muhtaçtır.

Öyle de, Cenâb-ı Hak, ibadete de, hiç bir şeye de muhtaç değildir. Takdir ve teşekkürle insanlığını isbat etmeye, ebedî azığını ve dayanağını bulmaya insan muhtaçtır.(23.Lem'a Hatime 1.Sual)

Âlemin Rengi

Bir padişah, raiyetinin hukukunu çiğneyen adamdan nasıl onların hakkını alır ise, teşekkürlerini Rabbilerine ulaştırsın diye insanın hizmetine koşan varlıkların hakkını da Allah, ibadetsiz insanlardan alır. Ve insanları bu duruma düşmemeleri için şiddetle uyarır.

İnsan kâinatı kendi aynasından görür. Üzüntülü bir adama göre var olan herşey ağlıyor, ibadet eden bir abide göre de var olan her mahluk zikir çekiyordur.

İbadetsiz insanlar, varlığı başıboş ve sahiplerine karşı minnetsiz, takdirsiz gördüğü için manen onların hukukuna tecavüz ederler. Âdeta, onları hainlikle suçlamış olurlar. (23.Lem'a Hatime 1.Sual)

Nev'lerin İbadeti

Büyük bir zât, büyük bir şehri ve muhteşem bir sarayı bina ettiği vakit, dört nevi ameleyi çalıştırır.

Birinci kısım, onun köleleridir ki, ücretsiz çalışırlar, fakat bundan ciddi bir memnuniyet duyarlar.

İkinci kısım, bazı basit hizmetçilerdir ki, sahipleri onları kendi fikriyle önemli işlerde çalıştırır, fakat onlar ne için çalıştıklarını bilmezler ve az bir ücret alırlar.

Üçüncü kısım, bazı hayvanlardır ki, ücretleri sadece yem ve önemli işlerde çalıştırılmaktan duydukları lezzettir.

Dördüncü kısım, kimin için, hangi maksatla, ne ile, nasıl çalıştıklarını bilirler ve diğerlerine karşı amir konumundadırlar. Ücretleri, rütbelerine göre farklıdır.

Semavat ve arzın Malik-i Zülcelâl'i de, ihtiyaç için değil, çünkü o yaratıyor, izzet, azamet ve rububiyetinin şüunatı gibi bazı hikmetler için, kâinat sarayında, sebepler dairesi içerisinde, insanları, melekleri, hayvanları, cansızları, bitkileri istihdam ediyor ve onlara ibadet ettiriyor.(24.Söz 4.Dal)

Fıtrat ve İbadet

Aslanın pençesini gören adam, o pençenin gereği olan parçalamayı aslandan bekler. İnsanların ibadet teçhizatıyla donanmış olması, takva ve ibadetin fıtratlarının gereği olduğunu gösterir.

Bahçe sahibinin, işçiden ne istediği eline verdiği kürekten, çapadan bellidir.

Midenin yemeğe muhtaç programlanması gibi, insan ibadete muhtaç programlanmıştır.(İşarat-Bakara)

Aşiretin İsyanı

Müslümanlar namazı terk de etseler, günahlara da girseler, yine de başlarındakini dindar görmek isterler. Hatta doğuya bir memur gönderildiği zaman halk, "Namaz kılıyor mu?" diye sorar. Namaz kılana güvenir, kılmayan ne kadar muktedir olsa da itimat etmezler.

Bir zamanlar, Beytüşşebab aşiretinde isyan vardı. Ben gittim, "Sebep ne?" diye sordum.

"Kaymakamımız namaz kılmıyordu, rakı içiyordu. Öyle dinsizlere nasıl itaat edeceğiz?" dediler.

Bu sözü söyleyenlerde namazsız, serkeş insanlardı.(Mesnevi-Hubab-Meb'uslara-Rabian)

Kumandan Kalmak

Kurtuluş Savaşında, evliya hükmünde olan gazi ve şehitlere kumandanlık ettiniz. Size yakışan Kur'ân'ın emirlerine uyarak öteki âlemde onlara arkadaş olmaktır. Yoksa burada kumandan iken, orada bir askerden medet istemeye mecbur kalacaksınız. Bu basit dünyanın şanı, şerefi sizler gibi şahısların bizzat maksat yapacağı kadar değerli bir şey değildir.(Mesnevi-Hubab-Meb'uslara-Salisen)

NAMAZ

Namaz Bileti

Bir hakim, iki hizmetkarını, iki ay uzaklıktaki çiftliğine gönderir. Herbirine yirmi dört altın verir. "Bir günlük mesafede bir istasyon var. Oradan uçağa, gemiye veya trene binerek gidebilirsiniz" der.

Hizmetkarlardan birisi, istasyona giderken altınlarından bir kısmı ile çiftlikte kendisine lazım olacak şeyleri satın alır. Bir kısmı ile karlı bir ticaret yapar. Bir kısmını da istasyondan uçağa binmek için bilet parası olarak ayırır.

Diğer arkadaşı daha istasyona gelmeden altınlarının yirmi üç tanesini lüzumsuz şeylere harcar, çocuk gibi nefsinin isteğine sarf eder.

Akıllı arkadaşı, bu divaneye: "Yirmi üç altınını istasyona kadar harcadın. Geriye kalan bir altınını olsun güzel değerlendir. Onunla bir tren bileti al. Bizim sultanımız merhametlidir, belki seni affeder. Yoksa bu iki aylık yolda; aç, susuz, çaresiz, perişan bir halde yürümek zorunda kalırsın. Hem asi, hem kaçak muamelesi görürsün" der.

Şu adam, o tek altınını, bir defîne anahtarı kadar kıymetli olan bilete vermeyip akılsızca ve ahlaksızca harcasa yaptığı tarifsiz bir divaneliktir.

Hikâyedeki yirmi dört altın, hakikatte bir gün içerisindeki yirmi dört saat; bilet, namazdır. Bir saat beş vakit namaz için kafidir.

Ebede doğru yürüyen insanın, sırf dünya için yaratılmış gibi bütün vaktini dünyaya sarf etmesi, ebed için hazırlanmaması, akıllı ve amacı varken sarhoşçasına bir deliliktir.

Hem namaz kılan adamın diğer vakitleri de ibadet hükmüne geçebilir.

Namaz, sonradan verileceklere önceden verilen bir ücret değil, önceden verilene sonradan yapılan bir teşekkürdür.(4.Söz)

Her Gün Namaz

İnsana, namazı bitmiyor gösteren ölümsüzlük kuruntusudur. Sabah namazından sonra öğleyi kılacağını, sonra arkasından ikindinin geleceğini nefsin ve şeytanın ağzından dinleyen adam, sanki bir sonraki namaz vaktine kadar yaşayacağı garantiymiş gibi düşünmektedir.

Evet, her ölüm iki namaz arasında gelir. Kıldığı bir vakit namaz insanın son namazı olur. Onun içindir ki, insan kıldığı her namazı 'son olabilir' diye kılmalı, namazsız bir insan, secdesiz bir alın ve teşekkürsüz bir vicdan olarak gitmemeye çalışmalıdır.(21.Söz 1.Makam 1.İkaz)

Ücreti Az Değil

İnsanın maddî gıdaya olan ihtiyacı tekerrür ettiği gibi, mânevî gıdaya olan ihtiyacı da tekerrür eder.

Sabır kuvvetini yaşanan halde değerlendirmek gerekirken, geçmişe ve istikbale dağıtmak doğru değildir. Zira bu, düşman merkeze saldırmışken orduyu bir kuruntu ile sağa sola dağıtmaya benzer.

Sözünden dönebilir bir insan, insanları az bir ücretle sabahtan akşama çalıştırabilir. İnsanın ebedî gıdası, suyu, havası manasına gelen cennet ve oranın köşkleri, bahçeleri o ücretten az olmadığı gibi, Allah'ın vaadinden dönmesi de muhaldir.

Bir adam, birisinin şakağına tabanca dayasa, onu, sabahtan akşama oturtup kaldırabilir. Hâlbuki o yapsa yapsa kısacık dünya hayatını mahveder. Allah'ın ebedî cehennemi bundan daha az korkunç değildir.

Günlük yüz liraya çalışan bir adama, on dakikada bir milyar verilecek bir iş teklif edilse, o adam "Yüz liralık işimden birkaç lira kaybedebilirim." diyebilir mi?

On dakikalık namazın ücreti, o bir günlük kazancın çok ötesindedir. Onun içindir ki insan, meşguliyetinin çokluğunu bahane edemez. Hem, namazın, rızık ve saadeti bereketlendirdiğinin adedi belirsiz şahidi vardır.(21.Söz 1.Makam 2-5.İkaz)

Tahiyyat

Mi'raç gecesinde Cenâb-ı Hak ile Resûlünün konuşması olan tahiyyatın her namazda okunmasının hikmeti, her mü'minin namazının bir nevi miraç olmasındandır. Resûl-i Ekrem, o gece bütün varlıkların ve canlıların temsilcisi olarak, onların halleri, hayatları ve dilleri ile yaptıkları tesbihatı, teşekkürü ve tazimi, onlar adına Rabbilerine takdim etmiştir.

Âdeta, o orada elpençe divan dururken, arkasında galaksiden nebuloza, atomdan elektrona, sinekten semeğe, melekten cinlere kadar bütün varlık onun ardında saf tutmuştur.

İşte insan da, etrafında pervane gibi dönüp hizmetine koşan mahlûkâtın temsilcisi olarak, namaza durduğunda, bütün mahlûkât adına teşekkür, tazim ve tesbihleri Rabb'ine takdim eder. Güya onlar onun için insanın hizmetine koşmaktadırlar. Yani, ona süt verirken koyun, âdeta halinin dili ile, "Benim senin gibi konuşan bir dilim yok. Sana sütümü veriyorum. Sen de Rabb'ime benim itaatimi ve teşekkürümü söyle." demektedir. Yoksa İlâhî huzurda hakkını isteyecektir.

Evet, mü'min namaza durduğu zaman kâinatın temsilcisi olarak Rabb'îyle konuşmaktadır ve bir nevi miraçtır.(6.Şua 1.Sual)

Miran Aşireti Reisi

Molla Said, Tillo'da iken, bir gece rüyasında Şeyh Abdülkadir-i Geylani Hazretleri'ni (k.s.) görür. Ona: "Molla Said! Miran aşireti reisi Mustafa Paşa'ya gidiniz, kendisini hak yola davet ediniz. Yaptığı zulümleri bırakmasını ve namaza başlamasını tavsiye ediniz. Aksi takdirde öldürünüz" der.

Bu rüyadan hemen sonra Tillo'dan ayrılır, Miran aşiretine doğru yola çıkar. Doğrudan Mustafa Paşa'nın çadırına girer. Paşa orda olmadığı için biraz istirahat eder.

Bir müddet sonra Paşa içeri girer, herkes hürmetle ayağa kalktığı halde, Molla Said hiç hareket etmez. Paşa'nın dikkatini çeker ve binbaşılardan Fettah Bey'e kim olduğunu sorar, o da Molla Said olduğunu söyler. Ulemadan hiç hoşlanmayan Paşa oldukça sinirlenir. Molla Said'e, "Niçin geldin?" der. Molla Said cevap verir:

"Seni hidayete getirmeye geldim. Ya zulmü terk edip namaz kılacaksın veya seni öldüreceğim."

Paşa hiddetlenerek dışarı çıkar, bir müddet sonra tekrar içeri girip bir kez daha niçin geldiğini sorar. Molla Said:

"Sana söyledim ya, onun için geldim!" der.

Mustafa Paşa, çadırın direğinde asılı duran Said'in kılıcına işaret ederek:

"Bu pis kılıçla mı?" diye sorar. Bediüzzaman:

"Kılıç kesmez, kol keser!" cevabını verir.

Bu cevap, Hendek Savaşı'nda, hendeği aşip geçen müşriği bir vuruşta deviren ve "Senin kılıcın gibisini görmedik" diyenlere, "Vallahi onu kesen kılıç değil, bilektir!" cevabını veren Zübeyr Bin Avvam Efendimizin (radiyallâhu anh) cevabını hatırlatmaktadır.

Mustafa Paşa tekrar dışarı çıkıp biraz gezinir. Sonra Bediüzzaman'a:

"Benim Cezire'de birçok âlimim var. Eğer hepsini mağlup edersen senin dediğini yaparım. Eğer mağlup edemezsen seni Fırat nehrine atarım!" der. Molla Said:

"Bütün ulemayı mağlup etmek benim haddim olmadığı gibi, beni de nehre atmak senin haddin değildir. Fakat ulemaya cevap verince sizden bir mavzer tüfeği istiyorum, şayet sözünde durmazsan seni onunla öldüreceğim!" cevabını verir.

Birlikte Cezire'ye giderler. Bani Hanı dedikleri mevkide yorgunluktan uyuyan Bediüzzaman, uyandığında bütün Cezire âlimlerinin ellerinde kitaplarla beklediğini görür. Biraz görüşükten sonra çay ikram edilir. Onlar şöhretini işittikleri Molla Said'in sorularına nasıl cevap vereceklerini düşünürken, o kendi çayından sonra yanındaki bir iki âlimin çayını da içer, onlar fark edemez. Mustafa Paşa hocalara hitaben:

"Ben okumuş değilim; fakat Molla Said'le mücadelenizde mağlup olacağınızı şimdiden anlıyorum. Zira siz düşünmekten çaylarınızı unuttuğunuz halde, Molla Said kendi çayını içtikten sonra, iki üç bardak sizin çayınızı da içti" der.

Bunun üzerine biraz latîfe ederler. Molla Said:

"Efendiler! Bendeniz vaad etmişim, hiç kimseye sual sormam. Buna binaen sorularınızı bekliyorum." der.

Hocalar kırk adet soru sorar ve hepsinin cevabını alırlar. Molla Said, bir sualin cevabını yanlış söyler. Alimler fark edemez, aklına geldiğinde peşlerinden koşar:

"Affedersiniz, bir sualin cevabını yanlış söylediğim halde farkına varmadınız." der ve doğrusunu söyler. Alimler:

"İşte şimdi bizi hakkıyla mağlup ettiniz." derler.

Bundan sonra Mustafa Paşa, söz verdiği mavzer tüfeğini hediye eder ve namaza başlar. (İlk Hayatı)

Kelepçelerin Çözülmesi

Molla Said çok genç yaşta iken siyasi meselelerle ilgilenmeye başlar. Vatan ve millete hizmet etmek ister. Mardin mutasarrıfı, bir siyasi hâdiseden ötürü elleri kelepçeli bir şekilde Bitlis'e sürgüne gönderir.

Jandarmalarla yolda giderlerken namaz vakti gelir. Jandarmalardan namaz kılmak için kelepçelerinin çözülmesini ister. Jandarmalar kabul etmeyince, demir kelepçeleri bir kağıt gibi çözüp önlerine atar. Jandarmalar bu durumu keramet diye telakki edip hayretler içinde kalırlar. Teslimiyetle özür diler ve:

"Biz şimdiye kadar muhafızınız idik; bundan sonra hizmetçiniziz" derler. (Tarihçe- İlk Hayatı)

Cumaya Gtmek İçin

Eskişehir hapishane müdürü, hapishane katibi ile konuşurken bir ses duyar:

"Müdür Bey! Müdür Bey!"

Müdür bakar. Bediüzzaman yüksek sesle:

"Benim mutlaka bugün Ak Cami'de olmam lazım" der.

Müdür:

"Peki Efendi Hazretleri" diye cevap verir. Kendi kendine:

"Herhalde Hoca Efendi kendisinin hapişte olduğunu ve dışarıya çıkamayacağını bilemiyor." diye söylenir ve odasına çekilir.

Öğle vakti, Bediüzzaman'ın gönlünü alayım, Ak Cami'ye gidemeyeceğini izah edeyim düşüncesiyle Üstad'ın koğuşuna gider. Koğuş penceresinden baktığında Bediüzzaman'ın içerde olmadığını görür. Hemen jandarmaya sorar, "İçeride idi, hem kapı kilitli." cevabını alır. Derhal camiye koşar. Bediüzzaman'ın ileride, birinci safta, sağ tarafta namaz kıldığını görür.

Namazın sonlarında Bediüzzaman'ı yerinde göremeyip, hemen hapishaneye döner; hayretle Hazreti Üstad'ın "Allahü ekber!" diyerek secdeye kapandığını görür. (Eskişehir Hayatı)

ZİKİR

Her Şey Allah Der

Vahşi çöllerde seyahat eden adam, önünü kesen eşkıya çetesinin elinden ancak : "Ben falan reisin adamıyım, onun adıyla geziyorum!" diyerek kurtulur.

Kendi gücünün bin kat ötesinde kuvvet gerektiren bir şeye ancak böyle muvaffak olur.

Bir asker, binlerce insanı, koca bir ahaliyi, bir sözüyle, bir yerden bir yere sevk ediyor, buna güç yetiriyorsa, urbası veya dili: "Kanun namına, devlet adına!" dediği içindir.

Akıl için, on kilo kaldırabilecek bir elin on ton kaldırmasının başka yolu yoktur.

Elimizle ezebildiğimiz bir filiz, elimizi ezen taşı delip geçiyorsa, "Bir"inin adına yol istiyordur. "Allah adına!" dedikçe, "Bismillah!" çektikçe, taş sinesini açar.

Küçük bir çekirdek tonlar ağırlığındaki ağacı ancak böyle omzunda taşır.

Kızgın yaz güneşinde, serinlik ve lezzet kazandı olan karpuz, hararete, O'nun adına hareket ettiği için aldırılmaz. Yoksa kurumuş sapında dildeki tat alma duygusuna selâm çakan şerbet boruları yoktur.

Evet, her şey Allah'ın adıyla hareket eder ve ancak o sayede olmazlar olur hale gelir. (1.Söz)

Namazı Bırakmış

Bir gün, her nasılsa kazaen sabah namazını geçirmiş. Bunu duyan ve onu çekemeyen bazıları "Molla Said namazı terk etmiş." diyerek ahali içerisinde şayia çıkarmaya başlamış. Molla Said'e:

"Niçin herkes böyle söylüyor?" diye sormuşlar. Molla Said:

"Evet, esassız bir şey âlemin içinde çabuk yayılmaz. Hata bendedir. Onun için iki cezaya uğradım. Birisi Allah'ın itabı, diğeri insanların rahatsız etmesi... Bunun esas sebebi ise, geceleyin adet edindiğim bir virdimi terk etmemdir. İşte âlemin ruhu bu hakikati hissetmişse de tam kavrayamamış." cevabını vermiş.(İlk Hayatı)

Kedilerin Mübarekliği

Bir vakit, "Kedilere niçin mübarek denilmiş? Halbuki insana karşı sadakati yok, bir canavar görünüyorlar." dediğimin gecesinde, bir kedi yavrusu yastığıma gelip, ağzını kulağıma yapıştırıp: "Ya Rahim, ya Rahim" diyerek taifesini hor görmemi yüzüme vurdu. Manen: "Biz her iyiliği Rahim'den biliyoruz. İt gibi sebeplere bağlanmıyoruz. Onun için bize mübarek, onlara pis denilmiş." dediği hatırıma geldi. (Siracü'n Nur)

Çınar Ağacında

Üstadın sadık talebeleri, hizmetkârları ve Barla ahalisi anlatıyor:

"Üstadı, geceleri, Nur dershanesinin önündeki mübarek çınar ağacının dalları arasında bulunan kulübecikte, sabahlara kadar tesbihatla, zikirlerle meşgul görürdük. Hele bahar ve yaz mevsimlerinde bu muhteşem ağacın binlerce dalları arasında Üstadın böyle çalışmasını görürdük de, ne zaman uyur, ne zaman kalkar, bilemezdik." (Tarihçe-Barla Hayatı)

İNSAN

İnsanın Görevi

Seferberlikte bir taburda iki asker vardı. Biri görevine dikkat eder, diğeri kendini ve üzerine vazife olmayan işleri düşünürdü.

Görevine dikkat eden asker, vazifesinin talim, terbiye ve harb etmek olduğunu bilirdi. Karnını doyurmak, hastalansa ona bakmak vazifesi devlete aitti.

Diğeri hiç talim ve harp ile uğraşmaz, daima ne yiyeceğini düşünür, aç kalmak endişesi ile çarşıya çıkar, sokaklarda dilencilik ederdi.

Anlayışlı ve tecrübeli arkadaşı ona: "Kardeşim, senin asıl vazifen talim ve muharebedir. Bizi buraya gönderen padişahımız bizi aç bırakmaz. Sen böyle davranmakla onu görevini yapmamakla suçlar gibisin. Senin bu işte vazifen ancak kazanı kurmak, karavanayı almaktır. Yoksa sen, o göndermese nafakanı tedarik edemezsin. Silahımızı ve gıdamızı vermek ona aittir. Sen böyle davranırsan asi muamelesi görür, ceza yersin." dedi.

O nefer, bu nasihatten sonra olsun arkadaşına kulak vermeli, bu tehlikeli ve yanlış halden kurtulmalıdır.

Hikâyedeki harp meydanı, bu dağdağalı, yıkılabilir, dağılabilir, karışabilir dünya hayatıdır. O ordu; insanlık, o tabur; Müslümanlardır. O askerlerden biri, farzları yerine getiren, günahlardan sakınan, şeytanla mücadele eden müslüman; diğeri, Allah'ı rızık vermemekle suçluyor gibi asıl vazifesini maişetini temin etmek zanneden günahkardır. O talim; ibadet, o harp; ebedîyen perişan olmamak için nefis ve şeytanla yapılan mücadeledir. O iki vazifeden biri, hayatı verip beslemek, diğeri, hayatı verene dua etmek ve yalvarmaktır.

Evet, hayatı kim verdi ise rızık veren de odur. Dünyayı asıl maksat yapan hayattan bir serçe kuşu kadar bile lezzet alamaz. Dünyayı misafirhane ve âhiretin tarlası gören, asıl işine bakan, burada da, ötede de bir misafir gibi ağırlanır. (5.Söz)

Kârlı Ticaret

Bir padişah, merhametinden, iki hizmetkarına emanet olarak güzel birer çiftlik verir. Fakat, harp zamanı olduğundan o iki hizmetkârın çiftliklerini muhafaza edemeyeceğini bilir. Onlara bir memuru aracılığı ile kârlı bir teklifte bulunur.

Size emanet olarak verdiğim çiftliklerimi sanki sizinmiş gibi bana yüksek bir fiyat ile satın. Ben harp müddetince sizin adınıza muhafaza edeyim. Daha sonra size iade edeceğim. Hem bu çiftlikleri ben sizin için, kendi adıma çalıştırayım. Benim adımla çalışacağı için, kıymeti ve kuvveti birden bine çıkar. Hem siz üstesinden gelemeyeceğiniz meşakkat ve zahmetlerden kurtulursunuz. Bütün masraflar bana olsun, karın tamamını size vereyim.

Bana satmazsanız, görüyorsunuz kimse elinde tutamıyor. Hem boşa gidecek, hem vereceğim yüksek fiyattan mahrum olacaksınız. Siz o madenleri, tarlaları iyi işletemeyeceğiniz için kıymetleri düşecek, kar edemeyeceksiniz. İdare ve muhafaza zahmeti de başınıza kalacak. Hem emanetimi korumadığınız için ihanet cezası göreceksiniz.

Onlardan birisi, akıllılık etti: "Ben memnuniyetle satar ve binlerce teşekkür ederim." dedi. Diğeri, kendini beğenmiş, nefsi firavunlaşmış birisi idi: "Ben ne padişah tanırım, ne de çiftliğimi satarım!" dedi.

Birincisi öyle bir hâle erişti ki, herkes ona gıpta ederdi. Diğeri perişan oldu, büyük sıkıntılara düştü, ama kimse acıymıyor, herkes "müstahak" diyordu.

Hikâyedeki padişah, ezel ve ebed sultanı olan Allah'tır. O harp, hiç bir şeyi, hiç kimsenin elinde bırakmayan fırtınalı dünyadır. O çiftlikler, her insanın şahsî hayatında sahip olduğu

şeyler, maddî mânevî uzuvlar ve kabiliyetlerdir. O memur, Resûl-i Ekrem (sav), o teklif ve ferman, varlığın sırrını çözen benzersiz ifadeleriyle Kur'ân'dır.

İnsan, Allah'ın verdiği emanetleri onun istediği gibi kullanarak, güya ona satarak, fani malını bakileştirebilir, karşılığında ebedî cenneti satın alabilir. Bu beş ayrı kârı olan bir alışveriştir.

Fani şeyler ölümsüzleşir. Ömür dakikaları öbür âlemde çiçeklerini açacak çekirdekler haline gelir.

Cennet gibi yüksek bir fiyata satılmış olur.

Her şeyin kıymeti birden bine çıkar. Mesela akıl, kayboluş, bitiş iniltilerini tesbit eden, sefih isteklerin hizmetkarı, kendisinin daha altındaki mahlukların yaptığı'nın takipçisi (sütü incelerken, ineğin yaptığı'nı inceleyen bir zavallı) olmaktan kurtulur; sonsuzluğa yürüyüş yolunda bir muhteşem sanatkârın yaptığı'nı inceleyen, onun adına mahlûkâtı teftiş eden bir müfettiş durumuna yükselir.

Zaif beline taşıyamayacağı yükleri yüklenmez.

Bütün uzuvları ile yaptığı ibadetler muhafaza edilip, en muhtaç olduğu bir zamanda binlerce kat meyveleri ve kârlarıyla iade edilir.

O emanetleri, hakikî sahibine satmayan, onun istediği gibi kullanmayan beş ayrı zarara uğrar.

O kadar, sevip bağlanılan hevalar, gençlik, mal terk eder, günahını, azabını bırakır.

Emanete ihanet cezası çektirir.

Kıymetli şeyler çok ucuza harcanmış olur.

Aczini, fakrını unutarak kurmaya çalıştığı dünyanın yükünü taşıyamaz, mevcudat onu dinlemez, âdeta başına yıkılır.

Ebedî saadeti kazansın diye verilen hediyeler cehennem kapılarını açan anahtarlara döner.

Emaneti hakikî sahibine satmak; kolay, karlı, lezzetli, keyfe kâfidir.(6.Söz)

Söz Kur'ân'ın

Bir asker, savaş meydanında iki derin yara alır. İniltisi afakı tutar. Yara kısa zamanda iltihaplanır, kokar, hastalık bütün vücuduna yayılır. Yerinden kalkmaya mecali yok iken bir gürleme ile irkilir. Boynunda ip bağlı bir aslan, pençesini kaldırmış arkasında beklemektedir.

Önünde bir darağacı kurulmuş, arkadaşları ve akrabaları art arda asılmaktadır.

Bu halde iken bir de sürgüne gönderilir.

İçi içini kemirmektedir. Acaba aslan, yaralarından yayılan iltihapla mecalsiz kalan vücuduna ne zaman pençesini indirecek, hangi adımda darağacına çıkarılacak, bu amansız yürüyüş ne kadar sürecektir?

Bu perişan halinde yanına sarhoş mu, deli mi olduğunu anlayamadığı birisi sokulur. Söylediği şeyleri pek akılla bağdaştıramaz. "Gülelim" demektir ona, "Boş ver aslanı, sürgünü, hastalığı, idamı; içelim."

"Gülmek güzel şey de" der, "Ben bu halimde içip sarhoş olsam, ne yaptığımı bilmeyip kahkahalar atsam, herkes anlar ki bu yaptığım, içim ağlıyorken çılgınca çılgınlıklar atmaktır. Ben bunu yaparsam bana acıyanların şefkati nefrete döner, herkes 'müstahak' der, kimse yardımına koşmaz. Sende dertlerime merhem varsa onu söyle güleyim, yoksa beni böyle garip çılgınlıklara davet etme."

O bunları söylerken yanında Hızır gibi bir adam belirir. "Üzülme!" der. "Sana bir merhem vereceğim, güzelce kullanırsan o kokuşmuş yaraların iyileşir, gül-ü Muhammedî denilen hoş kokulu çiçeklere döner. Sana vereceğim tılsımı okursan aslan senin için at, darağacı salıncak olur. Ve sana öyle bir bilet vereceğim ki sürgün sıkıntısından kurtulacak, bin senelik yolu bir dakikada gideceksin."

O desise adam tekrar yaklaşır: "Boş ver bunları, bırak o tılsımı, ilacı, bileti... Neyin var, gel beraber kızlara gidelim, gülelim, eğlenelim, bu fırsat bir daha ele geçmez!" der.

Asker: "Aslandan, idamdan, sürgünden, hastalıktan beni kurtarabileceksen söyle, yoksa ben bu nur yüzlü adamı dinlemek istiyorum." diye cevap verir.

Temsilî hikâyedeki asker; insan, yaralar; insanın acizliği ve fakirliği; yani istekleri, ihtiyaçları bir çiçekten ebedî cennete kadar akla gelen her şey iken, bunları tedarik için hiç bir şeyinin olmaması, aslan; ecel, darağacı; ölüm, sürgün ise; ruhlar âleminde ebedi diyarına kadar devam eden beşer yolculuğudur.

O tılsımlar; Allah'a ve âhirete iman, at ve salıncak; vazifeden terhis ve mükafat diyarına geçiş, merhem, Rabbimizin kudretine dayanmak ve O'nun engin merhametine itimatla O'ndan taleb etmek, fakirlere ziyafet vermenin O'nun şanından olduğunu bilmek, fakirin fakirliğindeki nihayetsizliğin öyle bir Sultan yanında sermaye olduğuna, dilencinin perişanlığının verenin ihsanını artırdığına, varlığın yokluk aynasında görüldüğüne inanmak, o bilet ise; başta namaz gibi farz ibadetler ve günahlardan sakınmaktır.

İnsan tabiatına konuşan adam, onu düşüncesizliğe ve gerçekleri görmezden gelmeye davet etmemeli, ebede kadar devam eden ihtiyaçlarına cevap vermeli ve varlığın sırrını keşfetme yolunu ona öğretmelidir. Yoksa bir kelime söylemeye bile hakkı yoktur.

Ölümü öldüremeyen sussun!

"Kâinat mescid-i kebirinde, Kur'ân, kâinatı okuyor. Onu dinleyelim. O nur ile nurlanalım."

Söz Kur'ân'ındır ve Kur'ân'dadır.(7.Söz)

Farklı Alışveriş

Bir zât, hizmetkârlarından birisine, üzerine bir elbise alması için yirmi altın verir. O gider ve kendisine uygun libası alır. Ticaretindeki başarısından ötürü iltifat görür.

Diğerine bin altın verip alışveriş için gönderir. Almasını istediği şeyleri bir liste halinde cebine koyar.

Bu hizmetçi, elindeki sermayesine bakmadan, cebindeki listeyi okumadan, diğer hizmetçinin başının okşanmasına bakıp, 'Sahibim benim de bir libas almam için bu kadar sermayeyi vermiştir.' diye düşünse, tüccar bu alışverişten anlamaz adama kumaşların en kötüsünü verecek ve sahibi tarafından da cezalandırılacaktır. Zira aşikârdır ve en ahmak adam da anlar ki bu ikisi aynı alışveriş için gönderilmemiştir. Bin altını olan, "Benim yirmi altınım da var." diye, "Ben de, sadece bunu almalıyım." diyemez.

Aynen öyle de, insan, kalbine, dimağına, lezzetleri ve hakikatleri bir terazi gibi tartan mahiyetine bakmadan, "Ben de, hayvan gibi, sadece yemek, uyumak ve neslimi devam ettirmek içinim." diyemez.(11.Söz İkincisi)

İnsana Bakar

Bir ağacın yüzü, bütün heyeti ile meyvesine dönük olduğu gibi, bütün kâinatın yüzü de insana müteveccihdir. Her şeyi insanın hizmetine ve yardımına koşturan apaçık rahmettir. (14.Lem'a 2.Makam 3.Sır)

İnsan Sarayı

Büyük bir şehre gitmiştim. Baktım ki, o şehirde büyük saraylar var. Sarayların önünde, şenlikler, eğlenceler, tiyatrolar kurulmuştu. Her şey çok çekiciydi. Dikkat ettim, sarayın efendisi kapıda köpekle oynuyor, onun oynamasına yardım ediyordu. Hanımlar yabancı gençlerle sohbet ediyor, genç kızlar çocuklarla oynuyordu. Kapıcı ise, hepsinin kumandanı gibi bir vaziyet almıştı. Anladım ki, o sarayın içi bomboştu. Nazik ve önemli vazifeler ihmale uğramıştı. Belli ki, ahlâkları tefessüh etmişti.

Sonra, şehirdeki gezime devam ederken bir büyük saraya daha rast geldim. Sarayın kapısı gayet sakindi. Köpek, kapıda uzanmış yatıyor, kapıcı, ciddi ve sessizce bekliyordu. Meraklandım. Niçin o öyle, bu böyle idi? İçeri girdim. İçerisi çok şenlikti. Saray ehli, kat kat dairelerde, nazik vazifelerle meşguldü. Birinci dairedaki insanlar sarayın idaresi ile uğraşüyor, ikinci dairede çocuklar ve genç kızlar dersler alıyor, hanımlar bir üst dairede güzel sanatlarla meşgul oluyor, en üst katta efendi kendini geliştirecek çalışmalarda bulunduğu gibi, bir yandan da, sultanla irtibat kurup halkın iyiliği ve rahatı için gerekli meseleleri görüşüyordu. Ben onlara görünmediğim için "Yasak!" demediler, gezebildim.

Çıktım, şehrin her yanında bu iki saraydan birçoklarının daha var olduğunu gördüm. Sarayların kimlere ait olduğunu sorduğumda; birincilerinin, dalalet içindeki kafirlere, diğerlerinin hakkı takdir içindeki mü'minlere ait olduğunu söylediler.

Bir başka saraya baktım, üzerinde adımın yazdığını görünce hayretler içerisinde ayıldım. Hakikate temsil olacak bir hayalî vakıa içerisinde seyahat ettiğimi anladım. Tabirini düşündüm.

O şehir, toplum hayatıdır. O saray ise, insandır. Saray ehli, insanın gözü, kulağı, kalbi, sırrı, ruhu, nefsi, şehvet ve gadap duygularıdır. Her insanın, her kabiliyet ve hususîyetinin, kendince kullukları, zevkleri ve elemeleri vardır. İnsanın nefsi, hevası, şehvet ve gadap kuvveti, kapıcı ve köpek hükmündedir.

İnsandaki binlerce kabiliyeti, nefsin ve şehvetin emrine vermek, sultanı, bekçi köpeğinin emrine vermek gibi insanı alçaltır, vazifelerini ihmal suçu işlemesine, sermayesini heba etmesine sebep olur. (23.Söz 2.Mebhas 2.Nükte)

Gaflet Unuttursa da

Bir vakıa-i temsiliye de, gördüm ki, ben bir yolcuym. Seyyidim olan zât, bana tahsis ettiği altmış altından tedricen birer miktar veriyordu. Ben de, sarf ederek pek güzel bir hana geldim. Orada eğlencelerle, kumarla altınlarımın önemli bir kısmını zayi ettim. Elimde sadece pişmanlık ve taşkınlıklarımın kaynaklanan yara bere kaldı. Birden yanımda birisi belirdi.

"Servetinin çoğunu boşa harcadın. Hiç değil bundan sonra bari elinde kalan az miktarın yarısıyla ihtiyaçlarını al, yarısını da sakla, gideceğin yerde lazım olacak şeylerde kullan!" dedi.

Baktım, nefsim yarısına razı olamadı. Alışkanlıklarımın vazgeçmek istemiyordum.

O "Hiç değilse üçte birini sakla!" dedi. Nefsim yine razı olmadı.

Birden kendimi süratle giden bir trende buldum. Tren karanlık tünellere girdikçe içim daralıyordu. Aniden trende delikler açıldı. Baktım bir delik de benim için açılmış. Deliğin ötesinde üzerinde adım yazan mezar taşını gördüm. Dehşete kapılmış iken aynı adamın sesini duydum. Beni inadımdan vazgeçmeye çağırıyordu. Kabul ettim. Fakat artık takatim kalmamış, sermayem azalmıştı.

O "Tövbe et, tevekkül et!" dedi. Dua dua yalvardım.(23.Söz 3.Nükte)

İnsan Makinesi

İnsan, içinde yüzlerce alet bulunan bir makine gibidir. Her bir aletin eleme, lezzeti, vazifesi, mükafatı ayrıdır.

Sihhat, afiyet, lezzet gibi aletler insanı öyle vazifelere sevk eder ki, insan bir şükür makinesi gibi olur.

Musibetler, hastalıklar, elemeler ise insandaki sair aletlerin çalışmasına ve gün yüzüne çıkmasına vesile olur. İnsanda derc edilen acz, zaaf ve fakr gibi madenler işletilir. O acz madeninde Sübhanî kasideler, ikramlar, hakikatlar yazılıdır.

İlahî isimlerin nakışları o aynalarda görünür.(2.Lem'a Hatime)

Dünyayı Yutan Zerre

Nasıl ki, küçük bir cam parçasının içerisine, gök, yıldızları ile beraber girip kaybolur. Hardal gibi küçücük hafıza kuvvetinde insanın bütün hayatı ve hatıraları yazılır ve kaydedilir.

Bazen dünyaya sığmayan ve "of of" dedirten insan kalbi ve fikri, bazen de bir zerreye yerleşir.

Evet insan, Fatır-ı Hakim'in benzersiz bir sanatıdır. Küçük şeylerle sınırsız latîfelerini, kabiliyetlerini boğup, harcamamalıdır.(17.Lem'a 14.Nota 3.Remiz)

Vücudun Daireleri

İnsan vücudunda daireler vardır. Yirmi dört saat içerisinde bu dört tabakaya girer, çıkar. Hatası, bu dört tabakadaki farka riayet etmemesindendir.

İnsan, hem nebatidir, hem hayvanidir, hem insanidir, hem imanîdir. Onun nebatî, hayvanî yanları olduğu gibi, o ikisinde olmayan insanî yanları ve insanlık sermayesini kullanarak kazandığı imanî yanları vardır.

İnsan, sadece nebatî ve hayvanî yanlarına göre hareket ederse hata eder. İmanî merhaleden bakmazsa, her şeyin nefisine hizmet ettiğini, asıl maksadının nefsinin istekleri olduğunu zanneder, yine hata eder.

Her dairenin hakkını vermekle insan sermayesini gerektiği gibi değerlendirmiş olur.(Mesnevi-10.Risale 4.Hatve)

İnsandaki Teraziler

İnsandaki latîfeler, kabiliyetler âdeta hassas birer terazi gibidir. Mesela göz, kâinat kitabının bir inceleyicisi, âdeta kâinattaki sanat eserlerine konan ve onların güzelliğini toplayan bir bal arısıdır. Marifet ve muhabbet balının nurunu kalbe akıtır. Eğer nefis hesabına kullanılırsa, fani heveslerin hizmetkârı olur.

Tad alma kuvveti, Rahman'ı Rahim'in rahmet hazinelerinin yüksek bir müfettişidir. Allah'a satılmaz, nefis hesabına kullanılırsa midenin kapıcısı olur.

Akıll kâinattaki yüksek hakikatleri tartar. Sahibine satılmazsa ayrılıkları haber veren bir azab aleti olur.

İnsan O'nun adına iş gördükçe yücelir. Eğer cihazatını Allah'ın adıyla kullanmazsa elmas kıymetinden kırık şişe parçalarına döner.(Mesnevi-Nokta)

Zarar Vermemesi

Bir kısım kötü hasletlerin eseri gösterilmez, hatalara düşülmez ise, insanın vazgeçemediği ve kendisini kurtaramadığı, fakat hata olduğunu bildiği şeyler, o insana zarar vermez. İnsanın haksız olduğunu anlaması ve kendisine itirafı bir nevi gizli pişmanlık ve tövbedir.

O hasletin şerrinden insanı o hal kurtarır.(22.Mektup 1.Mebhas 4.Vecih)

Duruma Göre

Bir insanın değişik şahsiyetleri olabilir. O şahsiyetler ayrı ayrı ahlakı gösterir. Mesela, büyük bir memurun makamında bir şahsiyeti, vakarı vardır. Tavırları makamın izzetini muhafaza edecek şekilde olmalıdır. Her ziyaretçi için tevazu gösterse, makamın hakkını koruyamamış, o makamı küçük düşürmüş olabilir. Fakat kendi evindeki şahsiyeti makamının aksi bir ahlak ister ki, ne kadar tevazu gösterse o kadar iyi olur. Az vakarı kibir zannedilebilir.

Eğer o şahıs, o vazifeye layık ise, o iki şahsiyet birbirine yakın olur. Eğer layık değilse, mesela bir asker paşa makamına otursa, o askerin şahsi halleri makamın gerektirdiğı ahlakı muhafaza edemez, o iki şahsiyetin birbirinden uzak olduğı anlaşılır.

İşte, bende Kur'ân'a ait hakikatlerin duyurucusu olma cihetiyle gördüğünüz haller ve ahlak benim değil, o makamın gerektirdiğı hallerdir. Benim değil, makamındır, bana onunla bakmayınız.(24.Mektup 2.Mebhas)

KÂİNAT

Tılsım Çözülüyor

Bir zamanlar iki kardeş birlikte uzun bir seyahate çıktı. Bir müddet sonra yol ikiye ayrıldı. Yolların ayrımında aldanmaz ve aldatmaz bir zât gördüler. Ona: "Hangi yol iyidir?" dediler. O da onlara: "Sağ yolda, kanuna tâbilik içerisinde bir emniyet, solda, serbestlik içinde bir felaket vardır. Tercih sizindir." dedi.

Huyu güzel olan kardeş sağ yolu, ahlaksız olan kardeşi kendi aklınca serbest kalmak için sol yolu seçti.

Sol yolu seçen adam dereden tepeden aşır boş bir sahraya girdi. Kendince dalgın dalgın yürürken müthiş bir kükreme sesi duydu. Meşelikten çıkan bir aslan saldırmak için ona doğru koşuyordu. Âdeta iliklerine kadar ürperdi. Korku ile kaçmaya başladı. Önüne çıkan yaklaşık atmış metre derinliğindeki kuyuya hiç düşünmeden kendisini attı. Yere düşmeden kuyunun duvarındaki dala yapıştı. O dalın iki kökü vardı ve ne yazık ki siyah diğeri beyaz iki fare o dalları kemiriyordu. Yukarı baktı, aslan bir nöbetçi gibi kuyunun başındaydı. Aşağıya baktığında kuyunun dibinde ağzını açmış bekleyen bir ejderha gördü. Kuyunun duvarında zararlı, zehirli yaratıklar vardı. Ağaca baktı, ağaç bir incir ağacı idi, ama cevizden nara kadar her çeşit yemiş üzerinde vardı.

Bu adam akılsızlığından ve bozuk kalbinden ötürü gördüklerini ayn-ı hakikat zannetti. O işler içinde bir iş olduğunu anlamadı. Bütün bunları tesadüfî sandı. Baştan uyarıldığını bile aklına getirmede ve bu tılsımları çözemedi. İçinde bulunduğu hali unutarak o dehşetli halden kurtulacağını zannetmek gibi ahmakça bir yolu tercih etti. Ağacın üzerindeki yemişlerden yemeye başladı. Halbuki o yemişlerden bazıları zehirli idi. O zararlı yemişlerle sarhoş oldu. İçi kan ağlıyor, ama kendi çılgınlık atarak çılgın çılgın gülüyordu.

Sağ yolu tercih eden adam da aynı şekilde boş bir sahraya girdi. O da bir aslan gürlemesi duydu, kaçtı. İçinden 'Bu aslanın ipi sahibinin elindedir.' diye düşünüyordu. Önüne çıkan kuyuya kendini attı. Aynı şeyleri ve aynı hâli o da gördü. Bu kadar şey tesadüfen olamazdı. Âdeta bir düzenek gibiydi her şey... Bu yerlerin sahibinin harika icraatlarının arkasında bir şeyler olmalı, onun bir muradı olmalıydı. Hiç biri olmasa bir daldan çıkarılan bin çeşit meyve bu şeylerdeki maksatlı icraatı gözler önüne sermeye yetiyordu. Bir dalda bir çeşit meyve olurdu. Sanki o yerlerin sahibi o dal ile sınırsız bahçelerindeki, adedi belirsiz meyvelerinin numunelerini teşhir ediyor, O Merhametli Sultan, ziyafet sofralarına aciz ve fakirleri davet ediyordu.

"Ey bu yerlerin sahibi, sana ait olduğumu, senin mülkünde dolaştığımı ilan ediyor ve senden yardım diliyorum!" diye seslendi.

Birden kuyunun duvarı yarıldı, ejderha ağzı muhteşem bir bahçeye geçiş kapısına dönüştü. O aslan, onun emrindeki bir at oldu.

Bu temsil, kâinatın tılsımını çözmek ve hakikatleri kalbe ve akla yaklaştırmak için kurulmuş bir dürbündür.

O iki adamdan biri mü'min, diğeri kafirdir.

Sağ yol, iman ve Kur'ân, sol yol isyan ve küfran yoludur.

O yoldaki bahçe, hayır ve şerrin, temiz ile pisin, iyi ile kötünün bir arada bulunduğu toplum hayatıdır.

Aslan, ölüm ve eceldir.

Kuyu, insan bedeni ve hayatıdır.

Atmış metre, ortalama insan ömrüdür.

O ağaç, ömür müddeti ve maddî hayattır.

Siyah, beyaz iki fare, gece ve gündüzdür.

Ejderha, kabir kapısı ve uhrevi hayata geçiştir. Mü'min için, zindandan cennete açılan kapıdır.

Zararlı haşarat, dünya musibetleridir. İnanan bir insanın gaflete dalmamasını ihtar eden İlahî iltifatlardır.

Ağaçtaki yemişler, dünya nimetleri ve cennetteki meyvelerin fihristeleridir.

O ağacın birliğiyle beraber çeşitli meyvelerin üzerinde bulunması, bir şeyden her şeyi, çok şeyden bir şeyi yaparak, yarattığı sanat eserlerinin üzerine taklit edilmez bir şekilde adını Vahid-i Ehad (bir ve tek) olarak yazan Allah'ın (celle celâluhû) mührünü vurmasıdır. Evet, bir toprağa çeşit çeşit ağaçları ve meyveleri takan, bir topraktan birbirinden çok farklı binlerce meyveyi yaratan, bir sudan bütün hayvanatı, bir yemekten o canlının bütün cihazlarını yapan, onun derisini, kulağını, gözünü aynı şeyden dokuyan, her şeyde birliğini ilan eden O Sonsuz kudret sahibidir.

O tılsım ise, iman sırrı ve varlık hikmetidir.

Ejderha ağzının kapıya inkılab etmesi, ehli dalalet için ölümün dar, sıkıntılı, yalnız, karanlık bri kuyuya düşmek, akreplerin, yılanların elinde parçalanmak, ehl-i iman için ise vazifeden terhis ve imtihan meydanından mükafatları tahsile geçiş kapısıdır.

Aslanın yumuşak huylu bir at olması, ehl-i dalalet için üzücü bir ayrılık olan ölümün, inananlar için hakikî vatana ve yüksek makamlara çıkaran bir vasıta olmasıdır.

Kim dünyayı maksat yaparsa dıştan cennette gibi görünse de gerçekte cehennem sıkıntıları içindedir. Kim ebedî hayata yüzünü çevirirse iki dünyası da saadetler içerisinde geçer. Dünyası sıkıntılar içerisinde bile geçse burayı cennetin bekleme salonu görür, sabırla yaşar.(8.Söz)

Gül Goncası

Nasıl ki, bir gül goncasında birbirine sarılı yapraklar vardır. Öyle de, bu âlem içerisinde, birbiri içinde saklı binlerce âlem vardır.(29.Mektup 5.Kısım)

Altı Gün

"Altı günde gökleri ve yerleri yarattık!" ayetinde harikulâde hazineler vardır. Onların gösterilmesi teslimiyeti zayıf olan kalblere yardımcı olacaktır.

Gün bir şeyin kendi etrafında dönmesi ile oluşur ve her şeye göre de onun süresi farklı olabilir. Burada kastedilen Kur'ân'î gündür, dünyanın kendi etrafında dönmesinden hasıl olan gün değildir.

Ayette, eşyanın merdiven basamakları gibi bir tertip ile yaratılmasına da işaret vardır. Günümüz pozitif ilimleri de kâinatın var edilişine dair bu altı basamağı, devirleri anlatmaktadır.

Burada, kâinatın ömrünün altı gün olacağının ifade edilmektedir ki, bu çok önemlidir. Yani "altı günde yarattık" demek, kâinat altı gün yaşayacak demektir.

Kâinat için yaratma fiili devam ettiği müddetçe kâinatın varlığı devam edeceğinden ötürü, "Altı günde yarattık." denilmiştir.

Mesela, seksen dört sene yaşayan bir insan, seksen dört senede yaratılmıştır. Yoksa Allah (celle celâluhû), defaten, birden yaratır, yaratmaya muktedirdir. Bir kibritin ucunda alevi, her an insanın gözünde görüntüyü, varlığı, varlıkları, bir baharda milyonlarca tür mevcudatı yeniden icad ve inşa eden kudret, bir anda yaratmaya muktedirdir ve zaten öyle olmaktadır. Kâinatın ömrü altı gündür.(14.Söz Birincisi)

Pencereler

Nasıl ki, mucizevî şeyler yapan bir zât, büyük bir saray yapmak istese, evvela temellerini, esaslarını maksadına göre tesbit ve tertip eder. Sonra menzillere, kısımlara ayırır. Katları, odaları belirler. Sonra, oraları tanzim ve tertip eder. Nakışlarla süsler. Elektrik lambalarıyla aydınlatır. Sonra, maharetini ve ihsanatını yenilemek için değişiklikler yapar. Ve her menzile bir pencere açır, bir telefon bağlayarak oraları görür, duyar.

Aynen öyle de, bu kâinat sarayının Sanii, zerreden semaya kadar her menzilde asarıyla, tecelliyatıyla görünür. Her tabakadan, her taifeden ve her fertten kendini gösterecek ve bildirecek pencereler açar. Her kalb içine bir telefon bırakır.

Onun için her şeyden imana açılan pencereler vardır.(33.Söz)

Fıtratın Sözü

Fıtrat, bir şeyin yaratılışından gelen hususîyetleri, özü, aslıdır ki, hangi maksat üzere yaratıldı ise, meyli, ibresi, istikameti o maksadı gösterir, yalan söylemez.

Mesela, bir çekirdekteki büyüme meyli der ki: "Sümbülleneceğim, meyve vereceğim." Doğru söyler.

Yumurta da hayat meyli vardır. "Piliç olacağım." der. Allah'ın izniyle olur.

Bir avuç su donar, genişlemeye meyleder. "Fazla yer tutacağım." der. Metin olan demir onu yalancı çıkaramaz, sözünün doğruluğu demiri paçalar.

İşte bu meyiller, irade-i İlahîden gelen emirlerin maddî âleme ait tecellileridir.(Mesnevi-Nokta)

Dünya Gemisi

Milletler, Amerika'daki umumî bir kongreye davet edilse, her millet kendi büyük gemisine biner ve oraya gider.

Öyle de, bu büyük kâinat denizinde, dünya gemisi, her sene, yirmi beş bin senelik bir mesafeyi dolaşır. Ahalisini alır, mahşer meydanına boşaltır.(3.Mektup)

CENNET

Cismanî Haşır

Toprak, suya, havaya, ışığa göre, kesiftir, karanlıktır. Fakat Allah'a ait sanatların bütününün tecellisine zemin ve kaynak olduğundan diğerlerinin manen üstündedir. Yani maddeten kesif, manen latiflerden daha latiftir.

Onun gibi, kesif olan insan nefsi de, arınmak şartıyla insana ait kabiliyetlerin bütününün üzerindedir. Hikmetin, şecaatin, iffetin inkişafına maden ve vesile olan nefis elbette makbuldür.

İnsanın cismanî yapısı, en geniş ve zengin bir şekilde Allah'ın isimlerinin tecellisine ayna olur. Rahmet hazinelerinin bütününü tanıyacak ve tartacak teraziler insanın cismanî yapısında mevcuttur. Mesela, insandaki tat alma kuvveti, bütün rızklar adedince terazileri mahiyetinde toplamıştır. Her birinin kıymetini ve hakkını takdir edebilecek bir donanımdadır. Bu yönüyle, ruhanîlerin ve meleklerin önündedir. Esmayı bilmek de budur.

Onun içindir ki, ruhun âli lezzetleri yanında cismanî lezzetlerin olması da zarurîdir.(28.Söz)

Nebi ile Aynı Sofrada

Muhteşem bir zât, enfes manzaraların görüldüğü güzel bir bağda, çok büyük bir ziyafet hazırlar. O sofrada hem dilin, hem gözün, hem hayalin hoşuna gidecek her şey vardır. İki dost, birlikte o ziyafete gidip, aynı sofraya oturur.

Birisinin, tat ve koku alması zayıftır. Gözü de az görmektedir. O ikramların ancak binde bir lezzetini alabilmektedir.

Diğer arkadaşının ise, bütün zahirî ve batınî duyguları, aklı, kalbi ve hisleri o derece mükemmel mertebede inkişaf etmiştir ki, bütün incelikleri, güzellikleri, tatları ayrı ayrı hissetmektedir.

Aynen misaldeki gibi, peygamberlerle sıradan insanlar, cennette, aynı sofrada olsalar da, istifadeleri mertebelerine göredir.

Bir dağda, ayrı ayrı yükseklikte bulunan insanların, mertebeleri farklı olsa da güneşle irtibatlarına mani değildir. "Cennetin sekiz tabakası birbirinden yüksek oldukları halde, hepsinin damı Arş-ı Azamdır." (28.Söz)

Cennetin Genişliği

Barla'daki bağ ve bahçelerin her birinin ayrı ayrı bir sahibi olmasına rağmen, belki ancak bir avuç bir şey yiyebilen bir serçe kuşu, bir arı, "Bu bahçelerin hepsi benimdir, benim seyrangahımdır." diyebilir. Başkalarının istifadesi onun bu hükmünü bozmaz.

Bir insan: "Beni var eden, bu dünyayı da benim için yaratmıştır. Güneş benim lambamdır. Yıldızlar damımın pırlantalarıdır. Çiçekli halıların döşendiği yeryüzü benim beşiğimdir." diyebilir. Allah'a şükreder. Başkalarının iştiraki onun bu sözünü yalanlamadığı gibi, istifadesini de azaltmaz. Belki, onun hanesini süsleyen ziynetler hükmüne geçer.

Bu kesif, karanlıklı, dar dünyada, güneşin ışıkları bir anda birçok yerde bulunması gibi, nuranîyet kazanan insanlardan bazı aktap ve evliyanın, bir anda, birçok yerde bulunduğu, binlerce şahidi olan malum ve meşhur bir hâdisedir. Rüyada, bir dakikada, bir senelik işlerin görülüp birçok yere gidildiğine rüyalar adedince şahit vardır.

Cennette, dünya kadar mekanın, binlerce sarayın ve hurinin, bir adama ait olması, o nihayetsiz rahmete layıktır, hak ve hakikattir.(28.Söz)

Hazreti Yusuf (aleyhisselâm)

Kur'ân'ı Kerim, Yusuf (as) ile ilgili kıssada, onun bin türlü sıkıntı ve meşakkatini hikmet lisaniyla naklettikten sonra, en saadetli günlerinde; Mısır'ın hükümdardan sonra en yetkili insanı haline gelmişken, anne babasına ve kardeşlerine kavuşmuşken, vefatını istediğini ve vefat ettiğini haber verir.

Bu hal o peygamber-i zîşana yakışan bir hal olmakla beraber, fevkalade hikmetlidir. Çünkü Yunus (aleyhisselâm)'ın, dünyası zindan haline gelmişken değil, o saadetli günlerinde vefatını istemesi, o vaziyetten daha saadetli ve parlak bir vaziyete mazhar olmayı istemesindendir.

Demek, Hz. Yusuf (as) gibi hakikate vakıf bir zât, o saadetten çok öte bir saadetin kabrin arkasında olduğunu bildiği için dünyanın geçici güzellikleri onun bakışını bulandıramamış ve O yine esas vazifesini yaparak kabrin arkası için çalışmayı hâli dili ile ders vermiştir.(22.Mektup 7.Sual)

Cennet Çekirdeği

Hanzelenin, yani zakkumun çekirdeğinde hanzele ağacının saklı olması gibi, Cehennemin de küfür ve dalalet tohumunda saklı olduğunu müşahede ettim.

Ve hurma çekirdeğinin hurma ağacına hamile olması gibi, iman çekirdeğinde de Cennetin derc edildiğini apaçık gördüm.

Nasıl o çekirdeklerin ağaçlara dönüşeceğinden şüphe edilemez, öyle de küfür ve dalaletin ızdırıp verici bir Cehennemi, iman ve hidayetle de huzur diyarı olan Cenneti netice vereceğinden şüphe yoktur. (Mesnevi-Hubab)

CEHENNEM

Küçük Cehennem

Merkeze kadar, dünyanın yarıçapı altı bin küsur kilometredir. Her otuz üç metrede sıcaklık bir derece artar. Demek ki, merkezdeki hararet iki yüz bin derece kadardır. Bu da, rivayetlerde geçen, 'dünyadaki ateşten iki yüz defa şiddetli ateş' manasına gelen işaretleri doğrular.

Bu küçük cehennemin, dünyada ve berzah âleminde cehenneme ait birçok vazifeyi gördüğüne dair rivayetler vardır. Dünya, nasıl ki misafirlerini bir senede etrafında döndüğü haşır meydanına bırakır. Aynen onun gibi, küçük cehennemi de, emr-i İlahî ile büyük cehenneme teslim eder.(1.Mektup 3.Sual)**Cehennemin Adaleti**

Bir adamın, bir dakikada öldürülmesine mahkemeler 7 milyon 884 bin dakika hapis cezası verirken, bir dakika küfür bin katillik hükmünde olduğundan, yirmi sene ömrünü inkarla geçiren ve küfürle ölen bir adam, beşerin adalet kanununa göre 57 trilyon 201 milyar 200 milyon sene hapse mahkum olur.

"Orada ebedîyen kalacaklar!" ayetindeki ilahî adalet bu misalin penceresiyle de anlaşılabilir. (28.Lem'a)

Ateş Unsuru

Ateş, kâinatın bütününü istilâ etmiş pek büyük bir unsurdur. Bir damar gibi kâinatın yaratılışından başlayarak her tarafa dal budak salıp gelen şu ateş ağacına hikmet nazarı ile dikkat edilirse, bu şecerenin başında, yani sonunda büyük bir meyvenin bulunduğu anlaşılır.

Evet, toprağın altında büyük ve uzun bir damar olduğunu gören adam, o damarın başında kavun gibi bir meyvenin bulunduğunu düşünür. Âlemin her tarafında damarları bulunan bu ateş ağacının da Cehennem gibi bir meyvesinin olduğuna hükmetmek zor değildir.(İşarat-Nübüvvet Hakkında)

BEKA

Mânevî Vücutlar

Bir çiçeğin vücudu zamanla kaybolur, fakat tohumlarını ve o tohumlarda mahiyetini bırakır. Aynı zamanda birer sureti hafızalarda kalır. Şuur sahiplerine hâlinin diliyle yaptığı tesbihatı ve Yaratıcısı'nın isimlerini okutturur.

Yeryüzü saksısında bahar mevsimi bir çiçektir. Dıştan bakıldığında kış mevsimi ile kaybolur. Fakat tohumlar adedince ifade ettiği hakikatlerin, çiçekler adedince neşrettiği manaların hafızalardaki misalleri, mevcudat adedince gösterdikleri sırlar idraklerde ve mânevî levhalarda kalır.

Demek, bir bahar mevsimi cismanî urbasını çıkarınca binlerce mânevî urba giyer. (21.Mektup 2.Makam 2.İşaret)

Cennette Seyretmek

İnsanların ve cinlerin amelleri âhiret pazarına gönderildiği gibi, dünyanın diğer varlıklarının da âhiret hesabına çok vazifeleri vardır.

Nasıl ki insanlar, geçmişteki hâdiseleri kamera ve kayıt ile istikbale taşırlar, sinemalarda seyrederek. Onun gibi, Cennet ehli de, dünyadaki maceralarını hatırladıklarında, onları merak eder, bir kez daha seyretmek ister. Her türlü ikramın meydana olan Cennette elbette o arzularına da cevap verilir.

Demek, bahar bahçesinde kısa bir müddet görünen varlıklar sermedî levhalarda ebede kadar seyredilebilir.(22.Mektup 2.Makam 3.İşaret)

Meyve Gibi

İnsanın yediği güzel meyveler midesinde dağılır. O meyvelerin kendileri kaybolursa da, hücreleri beslemek gibi çok faydaları devam eder. Bitki de ölür, insanda dirilirler.

Öyle de, varlıkların vücutları kaybolduğu zaman, tesbihleri ve esma-i İlahî tecellileri Ezeli İlim’de baki kalır. (23.Mektup 2.Makam 4.İşaret)

Kâinat Fabrikası

Madenler ve bir kısım işlenmemiş adi maddeler fabrikalarda yakılır, eritilir. O maddeler zahiren kaybolur. Fakat eleklerde birçok kimyevî madde ve ilaç kalır.

Hem o yanan madenin ateşi ve buharı ile fabrikanın çarkları döner; kumaşlar dokunur, kitaplar basılır, şekerler imal edilir. O adi şeylerin yanması ve kaybolması ile binlerce şey vücut bulur, ortaya çıkar. Elbette ki böyle bir durumda hiç kimse, "O adi madde ve madenlere yazık oldu, o fabrikanın sahibi niçin onlara acımadı?" diyemez.

Bunun gibi, Halık-ı Hakim, rahmetinin, şefkatinin ve hikmetinin gereği olarak kâinat fabrikasına hareket verir. Fani vücutları baki şeylere çekirdek; maksatlarına kaynak, işlerine mazhar, kalemine mürekkep, kudretine mekik yapar. Daha bilemediğimiz birçok maksatlar için kâinata faaliyet verir. Zerreleri gezdirir, varlıklara gördürür, hayvanlara resmigeçit yaptırır, gök cisimlerini döndürür, kâinatı konuşturur, ayetlerini sessizce söyler ve yazdırır. Havayı, emir ve iradesine; nuru, ilim ve hikmetine; suyu, ihsan ve rahmetine; toprağı kayıt ve hayat vermesine bir çeşit arş yapmış ve o arşlardan üçünü yeryüzünde gezdirmiştir.

Her fani, bir vücudu kaybederken binlerce ebedî vücut kazanır ve kazandırır. Rahmet onları yokluğun karanlıklarına bırakmaz.(24.Mektup 2.Makam 5.İşaret)

PEYGAMBERLER

Ulûhiyet ve Risalet

"Işığın güneşe lüzumu gibi, bu muhteşem sarayın öyle mukaddes Sanii’ne böyle bir Resûl-i Ekrem elzemdir. Çünkü nasıl güneş ışık vermeksizin mümkün değildir. Öyle de, ulûhiyet peygamberleri göndermekle kendini göstermeksizin mümkün değildir."

Güneş görünmeksizin olmaz.

(Ulûhiyet de Zât’a nisbetle bir tenezzül makamıdır. Haşa ihtiyaç değil, o tenezzül bu neticeyedir.)(10. Söz, 2. İşaret)

Peygamberlerin Kabulü

Bir sarayın, büyük bir dairesinde, büyük bir elektrik lambası vardı. Bütün diğer odalardaki lambalar o açılınca yanar, o kapanınca sönerdi. Küçük odalardaki lambaların hepsi ona bağlı idi. O kapatılınca bütün odalar karanlıkta kalıyordu.

Diğer bir sarayda, büyük lambaya bağlı olmayan küçük lambalar her odada vardı. Büyük lamba kapatılsa da küçük lambalar diğer odaları aydınlatıyor, işler görülüyor, hırsızlar her vakit giremiyordu.

Birinci saray, bir Müslüman'dır. Hazreti Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem), onun kalbinde, o büyük lambadır. Eğer, onu kalbinden çıkarırsa, artık hiç bir peygamberi kabul edemez. "Ruhunda hiç bir kemâlâtın yeri kalmaz. Hatta Rabb'ini de tanımaz. Mahiyetindeki bütün menziller ve latifeler karanlığa düşer. Kalbinde müthiş bir tahribat ve vahşet başlar."

Halbuki, ecnebiler ikinci saraya benzer ki, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem), nurunu tanımasalar, kendilerince bazı nurlar kalabilir veya var zannederler.

İslâm'dan çıkan İsa'yı (aleyhisselâm) bulamaz. (24.Söz 5.Dal 4.Meyve)

Karıştırmak

Bir çekirdek diğer bir çekirdekle, çekirdek olarak toprak altında kaldıkları müddetçe karıştırılabilir. Fakat ağaç olduktan, meyve verdikten sonra insan şüphe ederse, meyveler o insanın aleyhinde şahitlik eder. Elmaya, zakkum diyen veya daldaki meyvelerin bir anda zakkuma dönüşeceğini zanneden adam bir deli cinnetine yakalanmıştır.

Peygamberlik öyle bir çekirdektir ki, İslamiyet ağacı bütün meyve ve çiçekleriyle o çekirdekten çıkmıştır. Bütün o cihan değerindeki meyveleri ve güzellikleri görmemek ve çekirdekten şüphe etmek aklen mümkün değildir.(Mesnevi-Hubab)

Sarsılmaz Delil

Üç tane yalancı adam, birbirini görmeden, aynı şeyi haber verseler, "Doğrudur." denilebilir veya en azından araştırma ihtiyacı hissedilir. Üç aldatmaz adam, birbirinden habersiz bir vakıada müttetik ise, o artık sarsılmaz delildir.

Meşrebi, mesleği, kabiliyeti, mekânı ve asırları farklı binlerce hakikat erbabı; evliya, asfiya, hükema, ehl-i keşif ve enbiyanın, Zât-ı Vacibü'l Vücut'tan bahsetmeleri ve ona şehadetleri sarsılmaz bir delildir.

(32. Söz, 3. Maksat, 3. Remiz, 5. Huccet)

Hazreti İsa

Her kanunun dışına çıkan hâdiseler ve şahıslar vardır. Harika fertlerle tahsis edilmeyen hiç bir umumî kaide yoktur.

Hazreti Âdem'den beri bir kanunun haricine çıkan hiç bir ferdin olmaması mümkün değildir.

Hayvanların iki yüz binden fazla türünün ilk yaratılmasında peder ve valideden gelme kanunu tatbik edilmemiştir.

Her baharda yüz binlerce türün büyük bir çoğunluğu ve yaprakların üzerinde kokuşmuş şeylerden yaratılan milyarlarca canlı, tenasül kanununun dışında var edilir.

Cenâb-ı Hak, bedbahtların tabii kanun dediği adetullah kanunlarını bazı hikmetler için değiştirir.

Hız. İsa da harika bir surette tenasül kanununun dışında yaratılmıştır.(9.Lem'a 4.Sual)

Suret, Koku ve Eşya Nakli

"Yusuf Suresi'nin, 'Kendisine verilen ilim ve hikmetle Rabb'inin delillerini görmeseydi' mealindeki 24. âyetinden bazıları, Hız. Yusuf'un (aleyhisselâm), Züleyha'dan uzaklaşırken Kenan'da bulunan babasının timsalini gördüğü manasını çıkarmıştır.

Hız. Yakup, kervanları Mısır'dan döndüğünde "Ben Yusuf'un kokusunu alıyorum-94" der.

Neml suresinde bir ifritin, Hız. Süleyman'a, "Gözünü açıp kapamadan evvel Belkıs'ın tahtını getiririm." dediği anlatılır.

Bu ve benzeri ayetler, görüntü, koku ve eşya naklini akıllara düşürüp teşvik etmek ve bu mevzudaki en son ufku göstermek şeklinde anlaşılabilir.(İşarat- Mukaddeme)

HİKMET

Yaratılış Hikmeti

Bir sultanın çok büyük hazineleri, o hazinelerde çeşit çeşit cevherler, elmaslar zümrütler vardı. Pek çok gizli defneleri de bulunan o sultanın, sanatın her türlüündeki mahareti de baş döndürücüydü. Bütün fenleri ve ilimleri, en küçük ayrıntısından en nihai noktasına kadar bilirdi.

Hem güzel, hem mükemmel hususîyetleri olan herkes cemal ve kemâlini görmek ve göstermek ister. O şanı meşhur sultan da, bunun için teşhircâhlar ve sergiler açtı. Hem saltanatının haşmetini, hem servetinin şaşaasını, hem sanatının harikalarını, hem ilminin genişliğini izhar etmek için...

Bunu evvela zâtına olan muhabbetinden ötürü yaptı. Kendi saltanat ve sanatını kendisi görmek diledi. Çünkü güzeli takdir güzelliği de en evvel ona ait idi. İkinci muradı da başkalarının istifadesiydi, merhametinden ötürü hem görsünler, hem tatsınlar istedi.

Bu gibi maksatlar için çok geniş ve muhteşem bir saray yaptı. Sarayı çeşit çeşit menzillere ayırdı. Fenlerin bütün incelikleriyle tanzim edip, mucizevî eserlerle süsledi. Lezzetlerin en güzelleriyle donatılmış sofraları hiç bir şeyi eksik bırakmadan kurdu. Her hal ve seviyedeki raiyetini seyir ve istifade için davet etti.

Sonra o görünmeyen sultan, zâtını, sarayın özelliklerini, o kadar masraftaki maksadı tarif etsin diye, yaveri ekremini onlara üstad olarak gönderdi. O üstadın, en büyük dairede kendisi, diğer katlarda da temsilcileri durdu ve o üstad misafirlere tebligatta bulundu.

Dedi ki:

"Ey ahali, bu sarayın sahibi olan seyyidimiz, bu kadar şeyi teşhir etmekle, kendini size tanıttırmak istiyor. Siz de onu güzelce tanımaya çalışın. O, bu kadar sanat ve süsleme ile kendini size sevdirmek istiyor. Siz de, onun sanatını takdir ve hayranlığınızı ilan ile kendinizi ona sevdirebilirsiniz. Bu ihsanlar size olan muhabbetini gösteriyor, siz de ona itaat ile muhabbet edin. Size verdiği nimetlerle şefkat ediyor, siz de teşekkürle hürmet edin. Bütün bu güzelliklerde onun güzelliğinden işaretler var, siz de onun güzelliğini görmek için iştiağını gösterin. Hem bu harika sanatların her birinde onun tek ve misilsiz olduğunu gösteren mührü var, siz de onu tek ve eşsiz, ortaksız kabul edin."

Ahali bu davet ve tebliğden sonra ikiye ayrıldı.

Birinci guruptakilerin akılları sağlam, niyetleri halis, idrakleri yerindeydi. Onlar, bunca icraat ve iltifatın ötesinde, muhteşem bir kudret ve hikmet olduğunu anladılar. Üstadlarından derslerini tam aldı ve daha yüksek, ebedî saraylara alındılar.

İkinci guruptakiler ise, sadece kendi isteklerini ve midelerini düşündüklerinden bu sözlere kulaklarını tıkadılar. Aç gözlüce sağa sola saldırdılar. Hadlerini aştılar, yenilmeyecekten yedi, içilmeyecekten içtiler. Sultanı tanımadı, saraydaki düzeni ve maksadı anlamadılar. Saray sahibinin askerleri onları tutup hapse attı ve cezalandırdı.

O sultan Allah (celle celâluhû), misafirler, başta insanlar olmak üzere bütün mahlûkât, menziller, on sekiz bin âlem, yaver, Hz. Muhammed'dir (sallallâhu aleyhi ve sellem).

O tarifçiye kulak verilmeden sarayın sahibi ve hikmeti anlaşılamaz.(11.Söz)

Kafdağı

Bir zamanlar kalb ehli iki çoban varmış. Bir ağaç kâsesine süt sağıp, kavallarını o süt kâsesinin üzerine uzatmışlar. Birisi, "Uykum geldi." deyip yatmış. Diğer, uyuyan arkadaşının burnundan çıkan sinek gibi bir şeyin, süt kâsesinin üzerindeki kavalın bir ucundan girip diğer ucundan çıktığını, daha sonra bir gevenin altındaki deliğe girip kaybolduğunu ve bir müddet sonra oradan çıkıp yine aynı yolları izleyerek arkadaşının burnuna girdiğini görür. Uyuyan, bir müddet sonra uyanınca: "Garip bir rüya gördüm." der.

Diğeri, "Hayırdır inşallah, ne gördün?" diye sorar.

Uyuyan anlatır:

"Sütten bir deniz gördüm. Üzerinde acayip bir köprü uzanmıştı. Köprünün üzeri kapalı, fakat pencere idi. Ben o köprüden geçtim. Uçları sivri bir meşelik gördüm. Meşeliğin altında bir mağara vardı. İçeri girdiğimde altın dolu bir hazine gördüm. Tabiri ne acaba?"

Uyanık arkadaş:

"Gördüğün süt denizi, şu ağaç çanaktır. O köprü, şu kavalımızdır. Başı sivri meşelik de şu gevendir. Mağara, şu deliktir. Kazmayı getir, sana hazineyi de göstereyim" der.

Kazma ile gevenin altını kazarlar. İkisini de ömür boyu mesut edecek kadar altın bulurlar.

Misaldeki yatan adamın gördüğü doğrudur. Fakat rüyada hakikî âlemi kuşatamadığı için tabiri kısmen yanlıştır. Hakikî bir deniz gördüğünü zanneder. Uyanık adam, misal âlemi ile hakikî âlemi ayırabildiği için tabire hakkı vardır.

Demek ki, birbirine karıştırıp hataya düşmemek için maddî âlem ile mânevî âlem arasındaki farkı tesbit etmek lazımdır.

Birisi, dört duvarı aynalarla kaplı odası için, "Odamı bir meydan kadar geniş görüyorum." dese doğrudur. "Odam bir meydan kadar geniştir." dese yanlıştır.

Bir insan, bir çam çekirdeğini, onun istikbalini hayal ederek, hayal âleminde koca bir çam ağacı kadar görebilir.

Küçük bir aynaya koca bir saray, bahçesi ile birlikte yerleşebilir. "O aynada saraylı bir bahçe var." demek yanlış, "Saraylı bir bahçe görünüyor." demek doğrudur.

İşte, Muhyiddin-i Arabî (k.s), Seyyid Abdulkerim (k.s) gibi zâtların, "Gördük!" dedikleri, Kaf Dağı, "Dünyadaki cin ve ifritlere ait binlerce sene genişliğindeki tabakalar" doğru, tabirleri yanlıştır.

Elbette ki, bir iki senede veya ayda devredilebilecek dünya coğrafyasında o tabakalar yoktur ve yerleşemez. Fakat dünyamız bir çekirdek gibi düşünülürse, mana ve misal âleminde ondan kaynaklanan misali ağacın binlerce senelik bir mesafeyi tuttuğu görülür. Mana âlemi ile maddî âlem birbirine karıştırılıp, görülenler aynı ile yazıldığında hakikate uymayan manalar çıkar.

Bu meseleden de anlaşıldığı gibi, derece-i şuhud, gaybe imandan çok aşağıdır. Bütün keşiflerin mizanı ve mihengi Kitap ve Sünnet olmalıdır.(18.Mektup 1.Mesele)

Kokuşan

Bazı maddeler, güneşin güzel ışıklarında pişer, güzelleşir, beslenir. Elma, nar gibi... Bazı maddeler de kokuşur ve siyahlaşır. O siyahlık onun kendi tabiatındandır. Kokuşan güneşin pırıl pırıl ışıkları değil, onun kendisidir.(26.Söz 1.Mebhas)

Uyuyan Adam

Nasıl uyanık adam, uyuyan adamın rüyasını tabir ediyorsa, gaflet uykusundaki bir adam için de başkalarının hüşyar kalblerinden dökülen sözler tabir edilmelidir.

Uykudaki bir adamı sinek ısırса, rüyasında, harp meydanında top ve tüfekte yaralandığını zannedebilir. Yanında oturan adamlar onun uykusundaki bu ızdırabına ve uyanınca söylediği "Kurşunla yaralandım." iddiasına gülerler.(24.Söz 10.Asıl)

Kabiliyetlerin Tahriki

Nasıl ki, bahar mevsimindeki yağmurlu, şiddetli bir fırtına, ağaçların kabiliyetlerini tahrik eder. Âdeta teyakkuza geçerek çiçeklerini açıp tohumlarını bırakmak için vazifelerinin başına geçerler.

Öyle de, Sahabe ve Tabiinin başına gelen fitne fırtınası, çekirdek hükmündeki çeşit çeşit kabiliyetleri kamçıladi. "İslamiyet tehlikededir, yangın var!" düşüncesi ile İslamiyet'in hıfzına koşturdu. Her biri bir vazifeyi omuzlayarak bütün ciddiyetiyle çalıştı. Kimi Kur'ân'ın, kimi hadisin, kimi fıkhnın, kimi, akaidin muhafazasına kendini vakfetti. Bu hummalı faaliyet renk renk çiçeklerin açmasına vesile oldu. O fırtına ile tohumlar dünyanın yarısına yayılarak gülistana çevirdi. (19.Mektup 5.İşaret)

İkinci Cihan Harbinde

Rüyamda, ikinci cihan harbindeki malî zayıat, açlık ve meşakkatin hikmeti soruldu. Dedim ki:

"Cenâb-ı Hak, fukaranın dualarını kazanmamız ve düşmanlıklarını men etmemiz için, bazı mallarımızdan onda bir, bazılarından kırkta bir istedi. Biz, tamahkârlık edip vermedik. Cenâb-ı Hak, biriken zekâtı kırkta otuz, onda sekiz aldı.

Senede bir ay oruç istedi. Biz nefsimize aldandık, tutmadık. O, ceza olarak yetmiş türlü belalı bir orucu beş sene tutturdu.

Hem, yirmi dört saatten bir saatini, hoş, nuranî, faydalı bir Rabbanî talim için istedi. Biz, tembelliğimizden namaz kılmadık. Beş sene talim yaptırarak bir nevi namaz kıldırıldı."(22.Mektup 2.Mebhas)

Mana-yı Harfi

Kur'ân, Âl-i Beyt'e muhabbeti emreder. O muhabbet, mana-yı harfiyle olmalı, mana-yı ismiyle olmamalıdır.

Arapça'da, nahiv ilminde kelimeler fiil, isim ve harf olarak üçe ayrılır.

Fiil, zamana bağlı manası olan kelimedir. İsim, zamana bağlı olmadan manaya delalet eden, manası olan kelimedir. Harf, müstakil, kendi başına manası olmayan kelimedir.

Bir şeye, mana-yı harfiyle bakmak ve sevmek, yapanından ve sahibinden ötürü bakmak ve sevmek, ona kendisinden ötürü bir kıymet atfetmemektir.

Manayı ismiyle bakmak ve sevmek ise, aidiyetini hesaba katmadan, yapılmış olduğunu düşünmeden, o şeye sadece kendisi için bakmak ve sevmektir.

Mahlûkâta bu gözle bakmak bütün bütün yanlıştır. Çünkü mahlûkâta kendisine ait hiç bir şey yoktur, belki sadece eksiklik ve kusur vardır.

Âl-i Beyt'i mana-yı harfiyle sevmek, Cenâb-ı Hak (celle celâluhû) namına, Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem) hesabına, Hz. Ali, Hasan, Hüseyin ve Âl-i Beyt'i sevmektir.

Bu muhabbet, Efendimiz'e duyulan muhabbeti ziyadeleştirerek Allah'ın muhabbetine vesile olur. Meşrudur, zararsızdır, başkalarını kötülemeyi ve düşmanlığı netice vermez.

Mana-yı ismiyle muhabbette ise, Allah, Resûlullah düşünülmeden, Hz. Ali'nin kahramanlıklarına, Hz. Hasan ve Hüseyin'in faziletlerine olan bir sevgi vardır. Bizzat onlar

sevilir. Allah'ı, Peygamber'i bilmeyen birisi bile onları sevebilir. Bu sevgi ne Allah'a, ne Peygamber'e olan sevgiyi ziyadeleştirir. Aşırılıkları, düşmanlıkları netice verir.

Kur'ân'ın kastettiği muhabbet bu olamaz.(19.Mektup 6.İşaret)

Matbaadaki Harfler

Matbaada, bir kitabın basılması için evvela o kitabın sayfaları dizgide hazırlanır. Baskı yapıp, kitabın sayfalarının suretleri yapraklara, manaları akıllara nakşedildikten sonra, yeni sayfalar basabilmek, yeni suretleri yeni nakışlarla, yeni manaları yeni hakikatlerle örebilmek için o dizgideki harflerin vaziyeti ve tertibi değiştirilir.

Bunun gibi, yeryüzünde, özellikle bitkiler, İlahî kader kalemî ile bir tertip üzere yazılır, bahar sayfasında kudret onları icad eder, onlar güzel manalarını ifade ettikten sonra suret ve hüviyetleri misal ve gayb âlemlerinin defterine geçer. Sonra varlıkta hedeflenen maksatlardan ötürü o sayfa değiştirilir. Yeni bahar sayfaları yazılır, yeni manalar ifade edilir.(23.Mektup 2.Makam 1.İşaret)

Yaratılış ve Hikmet

Âdemoğlu, büyük bir kervan gibi, kafil kafil, mazinin derelerinden gelip, vücut ve hayat sahrasında misafir olup, önlerindeki yüksek dağlara ve ziynetli bağlara doğru mütemadiyen yürümekte iken, kâinatın dikkatini çekti.

Hilkat hükümeti, "Şu garip ve acip mahluklar kimlerdir? Nereden geliyorlar? Nereye gidiyorlar?" diye hallerini anlamak için fenn-i hikmeti karşısına alıp sordu.

Hikmet, insanoğlunun seçilmişleri olan başta Muhammed-i Arabî (sallallâhu aleyhi ve sellem) olmak üzere peygamberlere bu sualleri sordu. Muhammed-i Arabî (a.sv.):

"Ey hikmet! Bu gördüğün insanlar, Sultan-ı Ezelî'nin kudretiyle, yokluk karanlıklarından aydınlık varlık âlemine çıkarılan mahluklardır.

Sultan-ı Ezelî, bütün mevcudat içerisinde biz insanları seçmiş ve büyük emaneti bize vermiştir. Yönümüz, öldükten sonra dirilerek ebedî saadete ermektir. Dünyadaki işimiz ebedî saadet yollarını temin etmek, sermayemizi ve kabiliyetlerimizi artırmaktır.

İnsan kervanına Sultan-ı Ezelî'nin elçisi olarak gelip, reislik eden benim. İşte Sultan-ı Ezelî'nin elçilik beratı olarak verdiği Kur'ân'ı Azimüşşan elimdedir. Şüpheden varsa al, oku!" dedi.(İşarat-Kur'ân Nedir)

Üç Kılavuz

Bir hakikat, dil ile, yazı ile ve cisimleştirilerek üç türlü anlatılabilir.

Meserla yağmur, üç şekilde ifade edilir. Birincisi, bir kâğıda yazı ile 'yağmur' yazmaktır. İkincisi, 'yağmur' diye söylemektir. Üçüncüsü, bir yağmur damlasını göstermektir.

Öyle de, bizi buraya gönderen Rabb'imizi bize tarif eden üç tarifçi vardır.

Birincisi, bu kâinat kitabıdır ki, O'na ait yüksek hakikatlerin cisimleştirilerek ifade edilmesidir. Evet, kâinat manası anlaşılması gereken bir kitaptır. Fizik, kimya, biyoloji, matematik o kitabın kelimeleridir ve O'nu anlatır.

İkincisi, Kur'ân'dır ki, aynı hakikatlerin yazı ile ifade edilmesidir. Aynı şey olduklarından manası anlaşılacak kaydı ile, din ile fennin zıtlaşması mümkün değildir. Fakat o fenni kitabı, daha evvel geçen 'Kur'ân'ın ve Fennin Bakışı' bahsinde anlatıldığı gibi, sadece mürekkebi değil de manayı da anlamaya çalışarak okumak gerekir.

Üçüncü büyük tarifçi, Hz. Muhammed'dir ki (sav), hakikati dil ve hâl ile ifade eder.(19. Mektup, 1. Zeyl, 1. İşaret).

Şeriatın Hikmetleri

Masum insanlara veya hayvanlara gelen musibetlerde insanın anlamadığı hikmetler vardır. Fıtratın ve kâinatın kanunları akla tabi olmadığı için, akli olmayan mahlûkatta da caridir. O şeriatın hikmetleri kalb, his ve kabiliyete bakar. İhlallerinde şeriat-ı fitrîyenin hükümleri tatbik edilir.

Mesela, bir çocuk, eline aldığı bir kuşu veya sineği öldürse, fıtratın kanunlarından olan şefkate muhalefet etmiş olur. İşte bu muhalefetten dolayı düşüp başı kırılırsa, müstehaktır. Çünkü o musibet o muhalefetin cezasıdır.

Dişi bir kaplan öz evlatlarına olan kendi şefkatine bakmayarak, zavallı ceylanın yavrusunu parçalayıp yavrularına yiyecek yaparsa, bir avcı tarafından vurulması hâlinde, şefkat ve himaye hissine muhalefetin musibetine maruz kalmış olur.(Mesnevi-Katre)

Hikmet-İllet

"Bir hükmün hikmeti ayrıdır, illeti ayrıdır." Hikmet ve fayda tercihe vesiledir, bir şeyi yapmak için asıl sebep değildir. İlet ise, o şeyin olmasındaki asıl sebeptir.

Mesela, seferde namaz kısalır, iki rekat kılınır. İlet seferdir, hikmeti meşakkattir. Seferi olursa, fakat hiç meşakkat çekilmese de namaz kısaltılır. Çünkü asıl sebep vardır. Seferilikten yüz kat fazla meşakkat çekilse, fakat seferi olunmasa, namaz kısaltılamaz. Çünkü illet yoktur.

Bu günün bencil anlayışı, hikmeti illet yerine ikame etmek istiyor. Emrin hikmetin ötesinde olduğunu idrak edemiyor.(27.Söz Beşincisi)

ESMÂ-i İLÂHİYE

Atkı İpleri

Dokumayı oluşturan uzunlamasına ipliklere çözgü, yatay ipliklere atkı denir. Çözgü iplikleri birbirine paralel olarak belli sayıda ve yan yana bulunur.

Dokumanın ilerlemesi, çözgü ipleri arasından atkı ipliğinin geçirilmesine ve bunun kumaşa dahil edilerek sürekli tekrarlanmasına bağlıdır.

Nasıl merkezi bir nakış, intizamla gelen atkı ipleri ile dokunuyorsa, kâinat da, bin bir ism-i İlâhî'nin tecellisinden uzanan nurani atkılarla dokunur. Âdeta bin bir esmâ-i ilâhiye ile rahmet, şefkat ve inayet nesc edilir.

Ve Esmâ-i İlâhiye'nin nescinden hâsıl olan o Rahmet mührü, güneşten daha parlak bir şekilde akıllara görünür. (14.Lem'a 2.Makam 3.Sır)

Modellik Ücreti

Gayet zengin bir sanatkar, servet ve sanatını görmek ve göstermek için bir gömlek dikmek ister. Bunun için, miskin, biçare bir adamı ücret karşılığında model olarak kullanır. Onun üzerinde işler; değiştirir, keser, uzatır, kısaltır.

Ücretle çalışan bu adamın, "Bana zahmet veriyorsun. Oturtuyor, kaldırıyor, bana güzellik veren gömleğimi kesiyor, kısaltıyorsun." demeye hakkı olabilir mi?

İşte onun gibi, Sani-i Zülcelal, bize giydirdiği vücut elbisesini, sanatını, rahmetini ve nakışlarını göstermek için birçok şekilde değiştirir. Elemlerin ve zahmetlerin ötesinden hakikî şefkatini gösterir.

Mesela, hastalıklarda Şafi ismini tecelli ettirerek, bize, hakk-ı taktir kapısını aralar, sıhhatin nasıl bir ihsan olduğunu ilan eder.(26.Söz 4.Mebhas)

Temizlik ve Kuddüs İsmi

Kâinat ve dünya, daima çalışan büyük bir fabrika ve sürekli dolup boşalan bir han, bir misafirhanedir.

Bu kadar dolup boşalan fabrikalar, hanlar, misafirhaneler artıklarla, döküntülerle, süprüntülerle dolu olur. Her tarafına kirler bulaşır, her yanı pis pis kokar. Eğer çabuk temizlenmezse içinde insanın yaşayamayacağı bir yer haline gelir.

Halbuki bu kâinat fabrikası ve yeryüzü o kadar parlak, temiz, bulaşıksız ve kokusuzdur ki, en küçük bir fazlalık ve kir bulunmaz. Bulunsa da tez zamanda temizlenir.

Demek ki, bu fabrikaya bakan Zât, sanki küçük bir oda imiş gibi bu büyük sarayı, büyüklüğü kadar temiz ve pak tutar. Daima temizler ve düzenler.

Bir insan, bir ay yıkanmasa ve odasını temizlemese çok kirlenir, pislenir.

Eğer bu sarayda dâimî bir temizlik, yıkama ve süpürme olmasa, bir senede biriken pisliğin içerisinde bütün canlılar boğulurdu.

Öylesi bir dikkatle ve filtrelerle korunuyor ki, böyle olmasaydı fezadan düşen dağ büyüklüğündeki taşlar dünyamızın başına yağacak, başımızı kıracaktı. Ve vatanımız olan dünyadan kaçmak için çareler arayacaktık.

Hâlbuki yüzyıllardan beri o yukarı âlemlerdeki tahrip ve tamirlerden ibret için birkaç tane taş düşmüşse de, hiç kimsenin başını kırmamıştır.

Hem, her mevsim ölen canlıların cenazeleri dünyayı öyle bir hâle getirecek, öylesine birikecekti ki, insanlar şimdi aşık oldukları dünyadan nefret edeceklerdi.

Bir kuşun kanatlarını, bir katibin sayfalarını temizlemesi gibi, bu dünya tayyaresi ve bu kâinat kitabı öyle temizlenmekte ve güzelleşmekte, ebedî diyarların güzelliğini göremeyen insanlar o güzelliğe ayrılmayacakmış gibi bağlanmaktadır.

Bu âlem sarayı Kuddüs isminin cilvesine o derecede mazhardır ki, sadece denizlerin et yiyen temizlikçileri ve karaların kartalları değil, kurtlar ve karıncalar da o isimden gelen emirleri dinleyerek sıhîye memurları gibi çalışırlar.

O emri bedendeki alyuvarlar ve akyuvarlar dahi dinleyip temizlik yaptıkları gibi, nefes de dinleyerek kanı temizler.

Ve o emri göz kapakları gözü temizlemek, sinekler kanatlarını silmek, hava zemine konan tozları süpürmek, bulut sünger, zemin bahçesindeki tozları toprağa yapıştırmak ve silmek, gökyüzünü pırıl pırıl hale getirmek için dinler.

O emri zerreler de dinlediği için bir yerde birikmez, en nazif, güzel ve temiz hal almak için hikmet eli ile sevk olunurlar.

Evet, değil sadece hikmet, inayet, rahmet, iâşe, ihya gibi hakikatler ve vahdanî deliller, yalnız bu nezafet ve temizlik, kör ve sağır esbabın eline verilemeyeceğine göre, Halık-ı Alem'e ve İsm-i Kuddüs'e şehadete yeter.(30.Lem'a 1.Nükte)

Sultanın Ünvanları

Bir sultanın, idaresi altındaki her bir dairede ayrı ayrı ünvanları vardır. Sanki her birinde manen bulunuyor gibi işin başındadır. Mesela, adliyyede; hakim-i adil, mülkiyyede; sultan, askeriyyede; başkomutan, ilmiyyede; halifedir.

Âlemlerin Rabbi'nin de, saltanatının her bir dairesinde ayrı ayrı tecellileri vardır. Bir ismin tecellisi azam iken, diğer isimler tebei olabilir. O şey birinci dereceden o isimle anılır. Mesela, gözde, Basir (gören) isminin tecellisi hakim iken, Alim, Kadir, Rahman, Cemil gibi isimler tebeidir.(24.Söz 1.Dal)

Sanattaki İsimler

Resim yapmakta ve heykeltıraşlıkta maharetli bir zât, güzel bir çiçekle, güzel bir insanın resmini ve heykelini yapmak istese, evvela o iki şeyin umumî şekillerini bazı hatlarla tayin eder. Bu tayini, bir tanzim ve takdir ile yapar. Tanzim ve takdir, hendeseye istinaden yapıldığından, arkasında bir ilim ve hikmet vardır. Daha sonra o sanatkârın eli, merhale merhale o şeyler üzerinde işler.

Aynen öyle de, Allah (celle celâluhû), Cenneti ve dünyayı, gökleri ve yeri, bitkileri ve hayvanları, insanları ve cinleri, melekleri ve ruhanîleri, büyük küçük bütün eşyayı, isimlerinin cilveleri ile tanzim eder, hatlarını belirler, onlara bir ölçü verir. Mukaddir, Munazzım, Musavvir isimlerini gösterir.

Öyle bir şekilde umum hatlarını tayin eder ki, üzerlerinde Alim ve Hakim isimleri okunur. Sonra, o hudutlar içerisinde, mesela bir gözde, yaprakta, bitkilerde veya hurilerde, öyle bir sanat ve inayet görünür ki, Sani ve Kerim isimleri okunur.

Hem, öylesine süsler, ziynetler takar, nurlandırır ki, Latif ve Kerim isimlerinin zikirleri duyulur.

O sanatlar, hayat sahiplerine, O Zât'ı sevdirdiği ve bildirdiği için, Latif ve Kerim isimlerinin ötesinde Vedud ve Maruf isimlerini de okutur. Sonra o güzel mahlûkâtı, ziynetten nimete, lütuftan rahmete çevirir, Mün'im ve Rahim isimlerini okutturur.

O Zât'ın tecellisini bu cilveye sevk eden, şefkat ve merhametidir ki, Hannan ve Rahman'ı gösterir.

O şefkat ve merhamet manalarını gösteren, bir cemalet ve kemâl-i zâtîdir ki, görmek ve göstermek ister. Çünkü zicemal ve zikemâl, kendi kendini sever. Asarındaki tecellisini sever. Nihayetsiz cemalet ve kemâl, muhabbete ve aşka layıktır.

Demek, Sani-i Zülcelalin ve Hakim-i Zülcemalin ve Kadir-i Zülkemâlin, zâtî cemalet ve kemâli şefkat ve merhameti ister. Rahman ve Hannan isimlerini tecelliye sevk eder. Rahmet ve nimet, Rahim ve Mün'im, onlar, Vedud ve Maruf, onlar Latif ve Kerim, onlar Müzeyyen, Münevvir, onlar, Sani, Muhsin, onlar Alim ve Hakim, onlar Musavvir ve Mukaddir isimlerinin tecellisini gösterir ve okutturur.(32.Söz 3.Mevkîf 1.Mebhas)

EHADİYET

Akıllar Boğulması

Cenâb-ı Hak, varlığın üzerine vahidiyet (birlik) mühürleri vurmuştur. Fakat akıllar her zaman o hakikati kuşatamayabilir. Akılların boğulmaması ve Zât-ı Akdes'in unutulmaması için, birlik üzerinde ehadiyet (teklik) mühürleri vardır. (14. Lem'a, 2. Makam, 2. Sır).

Ehadiyet ve Vahidiyet

Allah (celle celâluhû) Vahid'dir, Ehad'dir; birdir ve tekdir.

Vahidiyet, Esma-i İlâhi'de birliği, ehadiyet, Zât' da tekliği ifade eder.

Allah'dan başka tek olan, Ehad olan yoktur. Çünkü sonsuz olmayan tek, tek olmayan sonsuz olamaz. Sonu olanın yanında bir ikinci şey, sonu olanda bir sınır olur.

Ehadiyet, Allah'ın isimlerinin ve birliğinin, herbirşeyde, o şeyi benzersiz kılarak görünmesi diye de tarif edilebilir.

Çok da birlik vahidiyetten, bir de teklik ehadiyettendir. Mesela, insanın yüzü öyle bir ehadiyet mührü taşır ki, Hz. Adem'den kıyamete kadar gelmiş ve gelecek bütün insanları birden göremeyen, o simaya teklik mührü vuramaz.

Evet, göz, kulak, burun gibi esas azalarının her insanda bulunması, o insanı yapan Saniin vahid olduğunu gösteren bir tevhid mührüdür. Demek ki, birbirine benzeyen o uzuvları dünyanın dört bir tarafındaki insanlara veren birdir, aynı eldir.

Azay-ı esasîde ortaklıkla beraber her insanın hukukunun muhafazası, ayırt edilmesi gibi binlerce hikmetlerle farklılık alameti konulması, Sani-i Vahid'in iradesini gösteren bir ehadîyet mührüdür.

Evet, Asya'daki bir insanda da göz, Amerika'daki bir insanda da göz olması, birlik, vahidiyet; o iki insanın gözünün farklı bir insana ait olması, farklı çentikler ve özellikler taşıması, her ikisinin gözünün de tek olması ehadîyet mührüdür.

Her insanın parmak izinin olması, vahidiyetten, her insanın parmak izinin zâtında tek olması, o adama has olması ehadîyettendir.

Ve her şeye zâtında ve vücudunda teklik mührü vurulmuştur. O teklik kendilerine ait değil, onu yapan, yaratan Zât'a aittir.

Varlığın sahibi, yarattığı her şeyin kendisine ait olduğunu göstermek için üzerine adını yazmıştır. Bir bisküvinin üzerinde, ait olduğu fabrikanın adının yazılı olması gibi...

İki şey bütünüyle birbirinin aynı gibi görünse bile, onda yine teklik mührü vardır, zâtında ayrıdır. Mesela, farkı tespit edilemeyen iki bisküviden her biri zâtında tektir, yediğiniz midenizde, diğeri elinizdedir.

Birlik ve teklik mührü yaratılmış her şeyin üzerinde vardır.

Bu kâinatın lambası olan güneş bir, havası bir, aşçıları olan ateş bir, zemin bahçesini sulayan bulut sünger bir, canlıların imdadına koşan yağmur bir, hayvan ve bitkilerin meskeni olan yeryüzü birdir ve hepsi bir tek Zât'ın malıdır. (30. Lem'a, 4. Nükte, 1-2. İşaretler)

ORUÇ

“Buyurunuz” Emri

Bir ordunun 'arş' emrini alınca hareket etmesi, o emir olmadan hiç bir hareketi yapamaması ve her bir askerin kumandanın emrine bağlılığının bu hal ile gösterilmesi gibi, bütün Müslümanlar, Ramazan-ı Şerifte bir ordu hükmüne geçer.

Diğer zamanlarda gerek gafletten, gerek cehaletten Allah vermese bir tek lokmayı yiyemeyeceğini unutan insanlar, akşam vaktinde Sultan-ı Ezeli'nin ziyafet sofrasına davet edilmiş gibi "Buyurunuz" emri manasındaki ezanın okunmasını bekler.

Kimse elini uzatamaz ve o müsaade etmese uzatamayacağını anlar. Allah'ın büyük ve umumî merhametine, bütün ehl-i iman, umumî bir mukabelede ve kullukta bulunur.

Ramazandaki oruçtan mahrum gafiller, muhteşem bir ordudaki intizamı bozan ve bütün ordunun nefretini kazanan şapşallar durumuna düşer.(29.Mektup 2.Kısım 1.Nükte)

Her Uzun Orucu

İnsanın midesi büyük bir fabrikadır. Eğer midenin işlerinde bir müddet tatil olursa, diğer kabiliyetler ve tezgâhlar daha rahat çalışır, âdetâ uyanır. Ramazanda insanın bedenî meşgalelerden kurtulması ruhanî melekelerini inkişaf ettirir.

Orucun tam oruç olması midenin yanında diğer uzuvların da oruç tutmasına bağlıdır. Yani, haramlardan kaçınıp, her bir kabiliyetin yüzünü kulluğa çevirmekle tam oruç mümkün olur.

Mesela, dil yalandan, gıybetten, galiz tabirlerden arınarak zikir ve tesbih ile oruç tutar. Göz harama bakmaz, kulak çirkin şeyleri işitmekten kaçınır.

İnsanın cismanî yanı letafet kazandıkça ruhanî yanı terakki eder. Âdetâ ten ruha denk olur.(29.Mektup 2.Kısım 7.Nükte)

Ene ve Ente

Hadisin rivayetinde vardır ki:

Cenâb-ı Hak nefse demiş ki: "Ben neyim, sen nesin?" Nefis demiş: "Ben benim, Sen sensin."

Azap vermiş, Cehenneme atmış, yine sormuş. Yine demiş: "Ene ene, ente ente."

Hangi nevi azabı vermiş, enanîyetinden vazgeçmemiş. Sonra açlıkla azap vermiş. Yani aç bırakmış. Yine sormuş: "Men ene? Ve ma ente?"

Nefis demiş: "Ente Rabbiye'r- Rahim, ve ene abdûke'l- aciz." Yani, "Sen benim Rabb-i Rahimimsin. Ben senin aciz bir abdinim."(29.Mektup 2.Kısım 9.Nükte)

SÜNNET-İ SENİYYE

Mantıkî Kıyas

Mantıken, kıyas-ı istisnai denilen ve delili içinde olan kıyas ile: "Güneş çıkınca gündüz olur."

Bu kıyasın müsbet neticesi olarak: "Güneş çıktı. Öyleyse şimdi gündüzdür." hükmü verilir.

Menfî netice için ise: "Gündüz yok. Öyleyse güneş çıkmamış." denilir. Mantıken, bu olumlu ve olumsuz iki netice kat'idir.

Öyle de, Al-i İmran suresinde geçen "De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin." ayet-i kerimesi der ki:

"Eğer Allah'a muhabbetiniz varsa, Habibullah'a ittiba edilecek. İttiba edilmezse netice veriyor ki, Allah'a muhabbetiniz yoktur. Muhabbetullah varsa, netice verir ki, Habibullah'ın Sünnet-i Seniyyesine ittibai intaç eder."(11.Lem'a 5.Nükte)

Tıbbın Edebi

Bir tabib, doktorluk noktasında, bir namahremın en namahrem uzvuna bakabilir. Zaruret halinde ona gösterilir ve bu edepsizlik değildir. Belki tıbbın edebi onu gerektirir. Fakat o

tabib, erkeklik ünvanı ile veya vaiz ismiyle yahut hocalık sıfatı ile o namahreme bakamaz, ona görünmeye edeb fetva vermez.

Öyle de, Sani-i Zülcelalin çok isimleri, her ismin de ayrı bir cilvesi vardır. Mesela, Gaffar ismi günahların vücudunu ve Settar ismi kusurların bulunmasını gerektirir. O, affeden, örten, saklayandır. Cemil ismi ise çirkinliği görmek istemez. Cemil, Kerim, Hakim, Rahim gibi isimler hep güzellikleri ister.

İşte, o ulvî güzellikleri gösteren edebın işaretleri, düsturları ve numuneleri Sünnet-i Seniyye'deki adabın içindedir. Her şeyin edeb ve güzellik ufkunu Peygamberimizin sünnetleri gösterir.(11.Lem'a 7.Nükte)

Sevdiğine Benzemek

Allah (celle celâluhû), en mükemmel rehber olan Hz. Muhammed'i (sav) sever. Allah'ı sevenler onu seveni ve sevdireni severler. İnsan, mümkünse sevdiği zâta benzemek ister.

İşte, Habibullah'ı sevenlerin, ona benzemek için Sünnet-i Seniyyesine tâbi olmaları katiyen gereklidir.(11.Lem'a 10.Nükte 2.Nokta)

DUA

Sahibinden İstemek

Bir çocuk, bir hekime seslenir. "Buyur" der hekim... "Bana şu ilacı ver." der çocuk... Hekim, ya istediğini verir, ya hastalığına uygun ilacı verir veya zararı olacağını bildiğinden hiç birini vermez.

Çocuğun istediğini vermemesi, çocuğa cevap vermemesi değildir.

Dua bir şeyi sahibinden istemektir ve maksada ulaşmanın sahibinden istemekten başka yolu yoktur. Onun için "Duanız olmasa Rabbim size ne diye ehemmiyet versin?- Furkan 77" buyurulmuştur.

Kulun Rabbine verebileceği bir şey, haşa bir bedel de, O'nun ihtiyacı da olmadığına göre, kulun duadan başka elbetteki sermayesi, geçer akçesi yoktur. Öyle ise, mahlûkâtın yaptığı sadece, ya hal diliyle, ya ihtiyaç diliyle, ya fitratın ve kabiliyetin diliyle veya lisanla; çeşit çeşit dillerle istemek, dilemektir.

Aspirinin duası baş ağrısı, midenin duası açlık olabilir. Fakat kesinlikle, görmeyen, duymayan, acımayan, bir taş parçası olan şuursuz aspirin, beyni de, sinir sistemini de, ağrıyı da bilemez. Şifayı veren, bilendir. (23.Söz 5.Nokta)

Sebeplerin Bir Araya Gelmesi

Su, hararet, toprak, ışık bir çekirdek etrafında toplanınca, onların o hâli, sebepleri yaratan Zât'a karşı hâl dili ile yapılan bir dua hükmüne geçer. Âdeta, hallerinin diliyle, "Bu çekirdeği ağaç yap ya Halıkımız" derler.

Bir kudret mucizesi olan ağacı, şuursuz, cansız, basit maddeler yapamaz. Ne su anlar o işten, ne toprak...

Öyle ise, sebeplerin bir araya gelmesi kabiliyet dili ile yapılan bir nevi duadır. (24.Mektup 1.Zeyl 1.Nükte)

Hazreti Yunus'un Kıssası

Hazreti Yunus Aleyhisselam'ın kıssasının özeti şöyledir:

Denize atılmış, büyük bir balık onu yutmuş. Deniz fırtınalı, gece karanlık iken:

"Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksanlıktan tenzih ederim. Gerçekten ben kendine zulmedenlerden oldum" diye yaptığı dua, onun süratle kurtulmasına vesile olmuş.

Sebeplerin bütünüyle tesirsiz kaldığı öyle bir zamanda, ona, balığa, denize ve geceye sözü geçen bir Zât lâzımdır. O, Müsebbib-ül Esbab'dan başka sığınağı olmadığını görünce, nur-u tevhid ve sırrı ehadîyetle, iman ve birlik nuru ile dua etmiş.

O duadan sonra balık, deniz ve gece onun hizmetine koşmuş. Balık, bir denizaltına, deniz güvenli bir sahraya dönmüş. Semanın başındaki bulutlar da dağıtılınca ay bir lamba gibi gecesini aydınlatmış.

Günümüz insanının durumu ise Hz. Yunus'un durumundan daha vahimdir.

Bizim gecemiz istikbaldir. Gafletimizden ötürü onun gecesinden yüz derece daha karanlık ve dehşetlidir. Denizimiz, şu dağdağalı yeryüzüdür ki, her köşe başından el sallayan cenazeler içimize ürperti salmaktadır. Ve bizi yutan, sadece altmış, yetmiş senemizi değil, ebedî hayatımızı boğup mahveden nefsimizdir.

Madem, hakikî halimiz budur, biz de Hz. Yunus'a tâbi olarak, onun duası ile sebeplerden yüzümüzü çevirip, doğrudan doğruya Müsebbibü'l-Esbab olan Rabb'imize sığınmalıyız.

Ve kat'iyen anlamalıyız ki, gaflet ve dalaletimiz sebebiyle aleyhimize ittifak eden istikbalimizi aydınlatacak, dünyaya ait sıkıntılarımızı giderecek ve nefsimizin zararlarını def edecek olan, ancak onlara hükmü geçen bir Zât olabilir. (6. Lem'a)

Yağmur Duası

Yağmursuzluk, dua ve namazın vaktidir, illeti ve hikmeti değil. Akşam namazı güneşin batmaması için ve husuf namazı ayın açılması için kılınmaz.

Öyle de, namazı yağmur gelsin diye kılmak, bu maksadı ibadet maksadının önüne almak yanlış olur.

Yağmuru vermek Cenâb-ı Hakk'ın vazifesidir. Biz vazifemizi yapar, O'nun vazifesine karışmayız.(Emirdağ 1-Elcevap)

Çocukların Duası

Üstadın masum çocuklarla sohbet ve görüşmesi çok ibretli ve saadetlidir.

Emirdağ ve civar köylerden yanına gelen masumlara çok önem verir, kalben onlarla ilgilenirdi. "Evlatlarım, siz masumsunuz, daha günahınız yoktur. Ben çok hastayım, bana dua

ediniz; sizin duanız makbuldür. Ben sizi mânevî evlatlarım ve talebelerim olarak duama dahil ettim." derdi.

Onların gözlerinin içi gülecek derecede kendisine alâkasını da, istikbalde Nur'lar vasıtasıyla imanlarının kurtulmasına vesile olan adam diye hissetmelerine verirdi.(Emirdağ Hayatı)

NURANİYET

Kesif ve Latîf Şeylerin Aksi

Bir zât aynalar vasıtasıyla çok yerde görünebilir. Mesela güneş, bir tane olmasına rağmen şeffaf şeyler vasıtasıyla öyle bir çokluk kazanır ki, zemin yüzünü akisleriyle, timsalleriyle doldurur. Aynalarda ziyasıyla ve hararetiyle görünür. O şeyler güneşe ait yedi rengi göz bebeğinde saklar, kalbine taht kurdurur.

Aksetmenin çok çeşidinden üçü şu şekildedir.

Birincisi, maddî kesif şeylerin akisleridir. O akisler hem aynı değildir, hem tesirsiz, ölüdür. Mesela bir taşın veya insanın aynadaki görüntüsü onun hem aynı değildir, hem tesirsiz ve ölüdür.

İkincisi, maddî, fakat nuranî şeylerin akisleridir ki, o akis aynı da değildir, gayrı da değildir. Aynı değildir, ama onun ekser özelliklerine sahiptir.

Mesela, güneşin aynadaki görüntüsü ne aynıdır ne gayrıdır. Aynı güneş değildir, zira o semadadır. Bizim aynamızdaki güneş ondan başka da değildir, aynamızdaki görünen güneşten de yedi renk ve hararet yayılır.

Üçüncüsü, nuranî ruhların akisleridir. Hem aynıdır, hem hayatı vardır. Fakat aynanın kabiliyeti nisbetinde görüldüğünden zâtî mahiyetini tamamen tutmaz.

Mesela, Hazreti Cebrail (aleyhisselâm), huzur-u Nebevî'de bulunduğu bir anda, huzur-u İlahî'de haşmetli kanatlarıyla secdeye gider, hem o anda birçok yerde emr-i İlahî'yi tebliğ ederdi. Bir iş bir işe mani olmazdı.

İşte bu sırdan ötürü, mahiyeti nur, hüviyeti nuranîye olan Hazreti Peygamber (sallallâhu aleyhi ve sellem), dünyadaki bütün ümmetinin salavatını birden işitir ve kıyamette bütün asfiya ile birden görüşür, biri diğerine mani olmaz. Evliyaların bir anda birçok yerde görüldüğü de meşhurdur.(16.Söz 1.Şua)

Azrail (aleyhisselâm)

Azrail (aleyhisselâm)'ın, farklı yerlerdeki insanların ruhunu aynı anda alması da nuraniyet sırrı ile anlaşılıp, akla yaklaştırılabilir. Çünkü o da nuranidir ve bir yerde olması başka bir yerde olmasına, görünmesine mani değildir.

Nuranî bir şeyin temessülü de aynı gibi onun hususîyetlerine sahiptir. Güneşin aynadaki misalinden de ışık, ısı yayılır.

Cebrail (as), Hz. Dıhye'nin suretinde görünürken, aynı anda muhteşem kanatları ile Arş-ı Azam'ın önünde secdededir. (28.Mektup 2.Mesele)

Elini Uzatma

Allah'ı bildiren, tanıttıran deliller üç çeşittir:

"Bir kısmı su gibidir. Görünür, hissedilir, lakin parmaklarla tutulmaz."

Bu kısımda hayallerden sıyrılmak ve bütün varlığıyla ona dalmak gerektir. Tenkit parmaklarıyla incelenmez, incelense akar, kaçır. O hayat kaynağı parmağı mekan olarak kabul etmez.

"İkinci kısım, hava gibidir. Hissedilir, fakat ne görünür, ne de tutulur." Yüzünü, ağzını, ruhunu o rahmet havasına karşı tutmak, bütün benliğiyle ona yönelmek gerektir. Tenkit eliyle tutulmaz ve el uzatılamaz. Ruhla teneffüs edilir. Tereddüt elini mesken kabul etmediği için, o el atılınca çeker gider.

"Üçüncü kısım ise, nur gibidir. Görünür, fakat ne hissedilir, ne de tutulur." Kalbin ve ruhun nazarını, aklın gözünü ona çevirmek ve beklemek gerekir. "Belki kendi kendine gelir. Çünkü nur elle tutulmaz, parmakla avlanmaz." O nur, ancak basiret ve idrak nuru ile avlanabilir. Eğer, hırsla maddî eller uzatılır, maddenin mizanları ile tartılmaya çalışılırsa, sönmese de gizlenir. Çünkü nur, kayda girmez, maddeye mahkum olmak istemez, katı şeyleri kendisine efendi yapmaz.

Cenâb-ı Hakka ait marifet nuruna yetişmek için, aynalarındaki cilveleri görmek, delillerin pencerelerinden bakmak, kalbe ve akla görünen nurları kuru ve maddî aklın tenkit parmakları ile tutmaya çalışmamak gerekir.

Namazın hayatımıza kattığı güzelliği, şadırvanlarda, mescidlerde, hallerde, alınlarda görür, hissederiz. Kalblere verdiği huşuyu, huzuru yaşar, hissederiz. Elimizin, aklımızın ulaşmadığı yerden namaz bizi hayra sevk eder, bizi istikamet üzere tutar, bilmez, hayatın akışı içerisinde çok anlamayız. Zuhuru, imanla mukabele edilmesi gereken durumlarda olur, görürüz.

(17.Lem'a 10.Nota)

MİRAC

Mirac, Velâyet ve Risalet

Bir sultanın iki çeşit görüşmesi ve hitabı vardır. Birisi, sıradan bir raiyetiyle, küçük, özel bir iş için, özel telefonuyla görüşmesidir.

Diğeri, büyük saltanatı ve hilâfeti adına, umuma ait bir meseleyi, raiyetinin tamamı adına, has bir elçisine söylemesi ve sözleşmesidir.

Bu misalin çok ötesinde, mülk ve melekûtün yaratıcısı, Ezel ve Ebed Hâkimi'nin iki tarzda görüşmesi ve iltifatı vardır. Birincisi, küçük ve özel, diğeri, büyük ve umumî... İşte, Mirac, velayet-i Ahmediye'nin (a.s.m.), bütün velâyetlerin ötesinde bir yükseklikle tezahürüdür ki, bütün mevcudatın yaratıcısı ünvanı ile Allah (*celle celâluhû*) ile konuşmak şerefine ermesidir.

Bir adam, elindeki bir aynayı güneşe tutar. Aynanın yüzünü kendi hanesine çevirerek karanlığını aydınlatır. Fakat güneşin yedi renginden istifadesi güneşin büyüklüğüne göre değil, aynanın kabiliyetine göredir.

İkincisi, aynayı bırakır. Doğrudan doğruya güneşe çıkar. Haşmetini azametini anlar. Yüksek dağlara çıkarak, güneşin saltanatının genişliğini görür. Sonra evine döner. Evinin damından güneşe menfezler ve pencereler açar. "Ey bütün çiçeklerin yüzünü güldüren, bütün haneleri ve bahçeleri aydınlatan güneş! Onlar gibi benim dünyamı da aydınlat, ki bu senin şanındandır." der. Ayna sahibi böyle diyemez. Çünkü güneşle muhataplığı ve onu tanımıası aynası kadardır, hususîdir.

Birinci adamın hâli, velâyete benzer ki, onda, şahsın istifadesi, kendi hâl, mertebe ve kabiliyeti kadardır. Şahıs, hangi İlâhi ismin ve sıfatın hususi tecellisine mazharsa onların gölgesinde ilerler.

Risalet de gölge yoktur. Şahsın durumuna değil, Allah'ın azametine bakar.

Miraç ise, velayet-i Ahmediye'nin en yüksek mertebesi ve en büyük kerameti olduğundan, risalet mertebesine inkılap etmiştir.

Miracın, batını, velayettir, yani Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem) halktan Hakk'a gitmesidir. Zahiri, risalettir, Hak'tan halka gelmesidir. (31.Söz 1.Esas)

Rubûbiyet Daireleri

Bir padişahın, hükümetinin dairelerinde ayrı ayrı ünvanları vardır. Güya o padişah, her bir dairede ayrı ayrı bulunur, idare eder, görünür ve görür.

Her dairenin kuralları birbirinden ayrı, tabakaları farklıdır. O padişah, adliyede, en yetkili hakim, askerîyede, en büyük kumandandır.

İşte böyle bir sultan, istediği bir zâtı, o dairelerin her birinde gezdirip, tabakadan tabakaya yükseltip, saltanatının haşmetini gösterdikten sonra, bütün o tabakalardaki raiyetinden istediğini, dairelerin her birine ait umumî emirlerini ona bildirir, onun ile gönderir.

Misaldeki gibi, Ezel ve Ebed Sultanı'nın, rubûbiyetinin mertebelerinde ayrı ayrı namları, ulûhiyetinin dairelerinde başka başka isim ve alâmetleri vardır. En küçük zereden, semanın katlarına kadar teşkilatları vardır.

Mesela, ism-i Kadir'e mazhar Hz. İsa (aleyhisselâm), hangi semada Peygamberimiz ile görüştü ise, işte o sema dairesinde Cenâb-ı Hak, Kadir ünvanıyla bizzat orada mütecellidir.

Hiz. Musa(as)'ın makamı olan sema dairesinde hüküm ferma olan Mütetekellim ünvanıdır.

Hiz. Ahmed (sallallâhu aleyhi ve sellem) ise, bütün esmaya mazhar olduğu için, rubûbiyet dairelerinin bütününüyle alakadardır. Onun içindir ki, Miraç hakikati, Efendimiz'in, bütün tabakalardan geçmesini ve o dairelerde makam sahibi olan enbiyalarla görüşmesini gerektirir.(31.Söz 2.Esas)

Cismiyle Çıkmak

Dünya gibi ağır bir cismi, sapan taşı gibi döndüren ve fen ilimlerinin tesbitiyle, bir dakikada, yaklaşık yüz seksen sekiz saatlik mesafeyi aldırın kudret, elbetteki bir insanı Arş'a çıkarmaya muktedirdir.

O kadar ağır gök cisimleri, güneşin cazibesine kapılınca nasıl onun etrafında dönüyorlar ise, Şems-i Ezeli'nin, cazibe-i rahmet-i Rahman'ına kapılan bir insan da, elbette Miraç'la Arş-ı Rahman'a erebilir.(31.Söz 2.Esas)

Sadece Ruh Değil

Birçok lezzet ve elemin kaynağı olan cesedin birçok da kulluk vazifesi vardır.

Onun içindir ki, mülk ve melekût âleminin temsilcisi olan bir Zât'ın (sallallâhu aleyhi ve sellem), nuranî ve mübarek cesedinin ruhuna eşlik etmesi hikmetin gereğidir, hakikate uygundur.

Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) miraca ruhuyle ve bedeniyle çıkmıştır.(31.Söz 2.Esas)

Bin Seneyi Bir Dakikada

Mahlûkâtın hareketi ve sürati çok çeşitlidir. Mesela, sesin sürati ile, ışığın, elektriğin, ruhun ve hayalin sürati birbirinden çok farklıdır.

İnsanın en zayıf kuvvelerinden birisi hayaldir. İnsan o hayalin sırtına binse, bir anda memleketine de gidebilir, ayın üzerinde de yürüyebilir.

Rüyada bir dakikada söylediği sözleri, yaptığı şeyleri, uyanık iken bir senede yapamaz.

On iğnesi olan bir saat düşünelim. Birisi, saatleri gösterebilir. Birisi, ondan altmış defa daha geniş bir dairede dakikaları sayar. Biri altmış defa daha geniş bir dairede saniyeleri (ikincileri, ikinci dereceleri dereceleri), diğeri altmış defa daha geniş bir dairede saliseleri (üçüncüleri), rabiaları (dördüncüleri), hamiseleri (beşincileri), sadiseleri (altıncıları), sabia (yedinci), samine (sekizinci), tasia (dokuzuncu), ta aşireleri (onuncuları) sayacak gayet muntazam bir ibre farz ediyoruz.

Saati sayan ibrenin dairesi küçük saatimiz kadar olsa, aşireleri sayan ibrenin dairesi, belki dünyanın döndüğü alan kadar olabilir.

Mesela, kolumuzdaki saatin, saati gösteren ibresi, beşten altıya bir saatte gelirken, saniyeyi gösteren ibresi beş saniyede gelir.

Demek, süratler farklı olabilir. Hayaline binen bir insana bir anda bin senelik yolu aldırın Allah (celle celâluhü), binlerce senelik bir mesafeyi, Habib-i Ekrem'ine (sallallâhu aleyhi ve sellem), birkaç dakikada aldırabilir.(31.Söz 2.Esas)

Emsali Çok

Her göz sahibi, gözüyle, yerden ta Neptün gezegenine kadar bir saniyede çıkar. Her ilim sahibi, aklı ile, astronomi kanunlarına binip, yıldızların ötesine bir dakikada gidebilir. Her mü'min, namazın şartlarına ve hareketlerine fikrini bindirip, bir nevi miraç ile kâinatı arkasına alıp huzura kadar gider. Her kalb sahibi veli, seyr-ü sülûk ile, esma ve sıfat dairelerinden kırk günde geçebilir. Hem, mahiyetleri nurani olan melaikelerin, kısa bir zamanda Arş'tan ferşe, yerden Arş'a gidip gelmeleri vardır.

Bu kadar örnekler gösteriyor ki, mahlûkâtın imamı ve en makbulü olan zât-ı Ahmediye'nin (sallallâhu aleyhi ve sellem) manevi yolculuğuna kaynak olacak bir Mirac'ı bulunması makuldür ve şüphesiz vakidir.(31.Söz 2.Esas)

Sarayın Katları

Bir sultanın hazineleri ve o hazinelerde birçok kıymetli cevherleri vardır. Fennin her sahasına hakimdir. İlmi ve sanatı hayret ve hayranlık uyaracak derecededir. Sanatını ve o sanatlarına akseden güzelliğini görmek ve göstermek ister. Bunun için çok büyük ve ziynetli bir saray yapar. Mucizevari eserlerle donattığı sarayının ortasına da bir ziyafet sofrası kurar.

Sonra, bir Yaver-i Ekrem'ini huzuruna çağırır. Sarayın her menzil ve merhalesinde dolaştırdıktan sonra onu kendi has odasına kabul eder. Yaverinden, görsünler ve istifade etsinler diye, raiyetini, sarayının has odalarına ve odalarda hazırlanan ziyafetlere davet etmesini ister.

Yaverini bütün o odalarda gezdirmesi, tarif ve tebliğini tam yapabilmesi içindir. O, raiyetin sultana olan minnet ve şükranlarını takdim ettiği gibi, sultanlarından isteklerini de söyleyecek, sultandan, raiyete, emir ve mesajlar götürecektir.

Bu lüzumlu vazifeyi, yaveri, en güzel şekilde yerine getirir. Ona kulak verenler hadsiz ziyafetlere mazhar olur. Kulak vermeyenler, sarayın huzurunu bozdukları için cezalandırılırlar. Tattıkları ziyafetleri doyacak kadar yiyemezler.

İşte, Miraç, o sarayın hikmetini, Esmâ-i Hüsna'sının her birinde gizli defineleri bütün raiyetine gösterebilmesi için, Efendimiz'in (sallallâhu aleyhi ve sellem), bütün o merhalelerden geçirilerek Sani-i Zülcelal ile görüşmesidir.(31.Söz 3.Esas)

Mucizevî Kitap

Bütün fenlere vakıf bir zât, mucizevî bir kitap yazsa... Öyle bir kitap ki, her sayfasında yüz kitap kadar bilgi, her satırında yüz sayfa kadar mana, her kelimesinde yüz satır kadar hakikat bulunsun...

Elbette o kitabı yazan, öyle bitmez bir hazineyi kapalı, manası anlaşılmaz bırakıp, abes etmeyecektir. Muhakkak ki, o kitabı bazılarına ders verip kendileriyle ilgili bölümleri gösterdiği gibi, birisine de, bütün manalarını liyakatiyle ders vermesi için, kendisi, birinci sayfadan son satıra kadar ders vere vere okutacaktır.

Aynen öyle de, Nakkaş-ı Ezeli, şu kâinatı, isimlerindeki hakikatlerin güzelliğini ve mutlak kemâlini gösterecek bir tarzda yazmıştır. Her varlıkta ve her canlıda ciltlere sığmayacak kadar

hakikat vardır. Elbette, manası anlaşılmayan kitabın kıymeti yoktur. Öyle ise Miraç, Saniî'nin maksadıdır ve okunsun diye yazdığı kâinat kitabının neticesidir. (31.Söz 3.Esas)

Müjde

Biz bir memlekette bulunuyoruz. Görüyoruz ki, her şey bize ve birbirine düşman, yabancı; her taraf cenazelerle dolu; her yandan yetimlerin ve mazlumların ağlamaları duyulmaktadır. Biz bu halde iken, biri gitse ve o memleketin padişahından bir müjde getirse... O müjde ile, yabancılar ahbap, düşmanlar kardeş, inilti sever şarkıları ve teşekkür nağmeleri haline dönse.... Elbette, o müjdenin ve müjdecinin ne kadar kıymetli ve gerekli olduğu anlaşılır.

İşte, iman nuru olmadan, başını taştan taş vuran avareler gibi kaybolup giden, ayrılık feryatları koparan mahlûkât, Mirac'ın bir meyvesi olan iman hakikatleri ile, sahibi, yönü ve hedefi belli, ayrılan değil vazifeden ücret almak için azad edilen, el ele tutuşup sahiplerine yürüyen bir sevinç halkasına inkılap eder.

Bu, deryada, karanlık bir gecede kaybolan insana, sahili selamete ulaştıran, yolunu aydınlatan bir binitin hediye edilmesi gibidir. (31.Söz 4.Esas 5.Meyve) **İLLA HU**

Görünen "O" Değil, O'ndan

Bir padişah, adliye dairesinde hakim-i adil, ilmîye dairesinde halife, askerîyede kumandan-ı azamdır.

Birisi, onun sadece adil bir hakim olduğunu kabul etse, ilmini, kumandanlığını o makamın gölgesi altında kabul edebilir. Çünkü, halife, kumandan-ı azam, hakim gibi isimler hakikî değil, itibarîdir. Fakat, padişahlığın mahiyeti, hakikî isimleri ve hakikî daireleri iktiza eder.

İşte saltanat-ı ulûhiyet, Rahman, Rezzak, Hallak, Kahhar gibi pek çok mukaddes isimleri ve aynaları hakikî olarak iktiza eder. Çünkü, tecellileri hakikî değil, itibaridir.

Cenâb-ı Hakk'ın, Mevcud, Vahid ve Ehad isimlerinin hakikî cilveleri ve daireleri var. Aynalarının olmaması veya dairelerinin hayalî olması zarar vermez, belki daha çok parlamalarını netice verir.

Onun içindir ki, Sahabe, asfiya ve imamlar, 'Eşyanın hakikati sabittir.' derler. Allah'ın birliğinde fani olan bir insanın, 'Ondan başka bir şey yok.' sözü bu ahvali tarif için doğrudur. Yoksa görünenler O değildir, O'ndandır. Eşyanın O'nun icadı ile bir vücudu vardır. O vücut, Vâcibü'l-Vücûd'un vücûduna nisbetle bir gölge gibi olsa da, hayal değil, hakikattir. Hallâk ismiyle eşyaya vücûd veren ve o vücûdu devam ettiren O'dur.

Cenâb-ı Hak, rızkı kimin eliyle uzatıyor olursa olsun, elbette veren O'dur, Rezzak O'dur. O ismi gösteren aynalar hakiki olmasa da, rızka muhtaç olanların varlıkları sabittir. (18.Mektup 2.Mesele)

Gölge Değil Hakikat

Bir menzilin dört duvarında dört ayna bulunsa her aynada diğer üç ayna ile beraber o menzil görünür. Her ayna kendi rengine ve durumuna göre eşyayı kendi içinde ihtiva eder.

İki adam o menzile girer. Birisi bir tek aynaya bakıp, "Her şey bunun içindedir." der. Diğer aynaları işittiği zaman, onları kendi gördüğü aynanın gölgesi kabul eder. "Ben öyle görüyorum, hakikat da böyledir." der.

Diğeri, "Sen öyle görüyorsun, gördüğün haktır. Fakat vakide hakikat öyle değil. Senin gördüğün aynalar gibi başka aynalar da var, ehemmiyetsiz ve gölge değiller." der.

İşte, İlâhî isimlerin her biri birer ayna ister. Rahman ve Rezzak isimleri de hakikatli oldukları için, rızka ve merhamete muhtaç mahlûkâtı ister. Rahim ismi, hakikî bir cenneti ister. Eğer sadece, Mevcud, Vâcibü'l-Vücûd, Vahid-i Ehad isimleri hakikî kabul edilip, diğerleri onların içinde gölge olarak düşünülürse, o esmaya karşı haksızlık olur. Cadde-i kübra budur.

Allah'ı bulup gayrıyı unutmak başkadır, esmalardan bazılarını unutmak başkadır. Bu bir hak içinde haksızlıktır.(18.Mektup 2.Mesele)

GAYB

Mugayyebat-ı Hamse

Lokman Suresi'nin otuz dördüncü ayetinde gaybe ait beş şeyden bahsedilir ve bilinemeyeceği ifade edilir. Bu beş şey; kıyametin vakti, insanın başına yarın neyin geleceği, ne zaman öleceği, yağmurun vakti ve insanın durumudur.

Gaybe ait şeyler arasında sayılan yağmurun vakti ve insanın durumu meselesi, günümüzde röntgen şualarının kullanılması ve hava tahmin raporlarından ötürü insanların aklına takılmaktadır.

Bu gaybı bilmek değil, âlem-i gaybdan, âlem-i şehadete geçmiş şeyleri bilmektir. O bilinenler zaten artık gayb âleminden çıkmıştır, vücut âleminde. Boyu yeten görebilir.(16.Lem'a 3.Sualiniz) **GAFLET-DALÂLET**

Yaralı Uzun İmdadına

İnsanların, kırılacak cam parçalarını baki elmaslara, yani fani dünya hayatını baki hayata bilerek tercih etmelerine çok hayret ediyordum.

Bu günlerde ihtar edildi ki, nasıl insanın bir uzvu hastalansa, yaralansa, sair uzuvlar vazifelerini kısmen bırakıp onun imdadına koşar, öyle de, hayat hırsı ve hayatı zevk ve safa ile geçirme isteği birçok sebeple yaralanmış, diğer kabiliyetleri kendisi ile meşgul edip susturmuş, hakikî vazifelerini unutturmuş.

Bu acip asrın hastalıklarına Kur'ân-ı Mucizül-Beyan'ın ilaçlarının naşiri olan Risale-i Nur dayanabilir.(Kastamonu 27.Mektup 2.Mesele)

Nasıl Lezzet Alırlar

Devekuşuna, "Kanatların var, uç!" demişler. O da kanatlarını kısıp "Ben deveyim." demiş, uçmamış. Fakat avcının tuzağına düşmüş. Görünmemek için başını kuma sokmuş. Koca gövdesi avcıya hedef olmuş.

Sonra, "Madem deveyim diyorsun, yük götür!" demişler. O zaman kanatlarını açıp, "Ben kuşum." demiş, yük taşımaktan kurtulmuş. Fakat himayesiz ve yemsiz kalmış, avcılara hedef olmuş.

Onun gibi, elbette ki ehl-i dalaletin değil hayattan lezzet alması, elemeler ve korkular içinde ödü patlayıp hiç yaşayamaması gerekir. Fakat yalancı bir lezzet ve gaflet ile kendini aldatır.

Kur'ân'ın semavî ilanına karşı, mutlak küfrü bırakıp, şüpheli bir küfre girer. Ona, "Madem, ölüm ötesi yokluktur, nasıl önünde darağacı gibi ölüm beklerken hayattan lezzet alırsın?" denilse, Kur'ân'ın umumî rahmetinden aldığı bir hisse ile, "Ölüm yokluk değil, belki ebedî âlemler vardır." der.

"Madem, baki bir âleme gidilecek, orası için çalış!" denilse, şüpheli inkarı ile, "Belki yoktur, yok için neden çalışayım?" diye cevap verir.

Faydasız ve geçici bir aldanma ile kendini perişan eder.(13.Lem'a 8.İşaret)

İNKÂR

Adem-î Kabul Kabul-Ü Adem

Adem-i kabul, cehaletten gelen ispatı kabul etmemektir. Onda iddia, neden, niçin yoktur, göz kapama ve ilgisizlik vardır.

Kabul-ü adem ise, kalben inkârı iddia ve dava etmektir. Bir hükümdür. (7.Şua Mukaddime 2.Mesele İkincisi)

Dümendeki Adam

Nasıl ki, bir sultanın ticaret gemisinde, bir adam az bir hareketle, belki dümeni bırakmak gibi küçük bir vazifeyi terk etmekle, o gemide çalışanların bütün kazançlarının heba olmasını netice verir ve o geminin şanlı sahibi, o gemideki bütün raiyeti adına o adamı tehdit eder. Onun o küçük hareketi için değil, belki o hareketin büyük neticesi için, kendi adına olmasa bile, binlerce raiyeti adına onu şiddetli bir cezaya çarptırır.

Öyle de, Sultan-ı Ezel ve Ebed, dünya gemisinde ehl-i hidayetle beraber bulunan ehl-i dalaletin, belki dıştan küçük görünen hatalarını, isyanlarını ve kâinattan güdülen maksatları inkar ederek umumun hukununu çiğnemelerini şiddetle reddeder. Bu gibi sebeplerle uyarması ve cezalandırması hikmet ve maslahatın gereğidir.

Az bir hareketle çok tahribat yapan dehşetli düşmana karşı gayet dayanıklı bir kaleye sığınmayan perişan olur. İşte, ehl-i iman için o çelik ve semavî kale Kur'ân'dır.(13.Lem'a 3.İşaret)

Birbirine Kuvvet Vermez

Reddedenlerin davaları ittihat etmez, birbirine kuvvet vermez. Mesela, Ramazan hilâlini görmeyen bir adam, "Benim nazarımda yoktur, ben görmedim!" der. Bir diğerrinin görmemesi onu kuvvetlendirmez. Her birinin bakışı ayrı olduğu için, görmelerine ayrı ayrı şeyler mani olabilir.

İspat edenler ise, "Benim nazarımda vardır." demez. "Göğün yüzünde hilâl vardır." der. Görenler, aynı şeyi gördükleri için davaları birdir ve birbirine kuvvet verir.

Onun içindir ki, bütün İstanbul hilâli görmese, iki kişi görse, diğerrlerinin davaları sükût eder.

Bin adamın inkarının kıymeti yok, bir adamın imanının kıymeti kuvvet noktasında çoktur.(17.Lem'a 6.Nota)

Aşıkâr Hurafe

23. Lem'a da tabiatperes inkarcıların gittikleri yolun ne kadar akıldan uzak, çirkin ve hurafe olduğu 'Dokuz Muhal'de anlatılmıştır. Bu dersler mütalaa edilirken, "Bu kadar açık hurafelerle dolu bir yolu meşhur filozoflar nasıl kabul etmişler?" diye akla gelebilir.

"Evet, onlar mesleklerinin iç yüzünü görememişler." Düşünmeden ve inat ile söyledikleri, âdeta geçıştirdikleri şeylerde ne büyük vartalara düştüklerinin farkında değillerdir. Akılları çöplüğe dönmüş o insanlar, kesrette dağılmış ve gerçekleri Kur'ân'ın gösterdiği berraklıkta görememişlerdir. (23. Lem'a İhtar)

Zındıka Fikri

1338'de Ankara'ya gittim. İslâm Ordusunun Yunan'a galip gelmesinden sonra müthiş bir zındıka fikrinin, ehl-i imanın kuvvetli efkarına girmek, bozmak ve zehirlemek için desiselerle çalıştığını gördüm. "Eyvah!" dedim. "Bu ejderha imanın erkanına ilişecek!" O zamanlar, Kur'ân'ın ayetlerinden gelen güçlü bir delili Arapça bir Nur risalesi şeklinde yazdım. Fakat, Arapça bilenler az olduğundan, o kuvvetli deliller tesirini gösteremedi. Maalesef, dinsizlik fikri yayıldı. Bende o delilleri Türkçe bir kez daha yazmaya mecbur oldum.(23.Lem'a İhtar)

İnkâr ve İsbat

Ramazanın başında, halkın içerisinde iki kişi hilali gördüklerini iddia etseler, eşraf ve alimlerden binlerce kişi "Görmedik" deyip, reddetseler, onların reddetmeleri kıymetsiz ve kuvvetsizdir. Çünkü isbat birbirine kuvvet verir, red hususî olduğundan bir ile binin farkı yoktur. Herkes, "Ben görmüyorum, benim yanımda yok" diyebilir, "Vakide yoktur" diyemez.

Bir şeyin kâinatta olmadığını iddia eden adam, kâinatı ince elekten geçirmeli ve sonunda ancak "Ben bulamadım." demelidir. "Var" diyen, gösterince mesele biter, dünyayı dolaşmasına gerek yoktur.

Onun içindir ki kâfirlerin çokluğu müminin imanına hiç bir tereddüt vermez ve vermemelidir. (7.Şua Mukaddime 1.Mesele)

Küfrün İç Yüzü

Çok geniş ve derin olan imanî meseleleri manen kurumuş akıllarına sığdıramayan dalalet ehli, fikirlerinin iç yüzüne bakabilseler, imandaki makulîyete karşılık küfürde nasıl bir manasızlık ve cehalet olduğunu görürler.

Mesela, Cenâb-ı Hakk'ın ezelî kudretini ve sıfatlarını aklına sığdıramayan adam, zerrelere aynı sıfatları yakıştırdığının farkında değildir.(7.Şua Mukaddime 2.Mesele İkincisi)

Küfür Tohumları

Ben şahidim ki: Kastamonu Gököy Enstitüsünde okurken bazı muallimler tarafından bize dinsizlik dersi verilmişti. Haşa, Hazret-i Kur'ân'ı, Hazret-i Peygamber'in yazdığını ve İslâmiyet'in artık ortadan kalkacağını, medeniyetin ilerlediğini, bu asırda Kur'ân'a uymanın büyük bir hata ve gericilik olduğunu, Müslümanların daima namaz kılmaktan ve âhireti düşünmekten ötürü ömürlerinin elem içerisinde geçtiğini, camilerde daima bir ölgünlük havası estiğini, Hristiyanların kiliselerinde daima neşe içerisinde olduğunu, hayatlarını zevk ve eğlencelerle geçirerek tadını çıkardıklarını söylüyorlar, kalblerimizdeki iman ve İslâmiyet bağlarını koparmaya ve onun yerine inkâr ve küfür yerleştirmeye çalışıyorlardı.(14.Şua Mustafa Sungur'un Temyiz Layihasından)

Canavara Acımak

Masum hayvanları parçalayan canavarları himaye etmek, onlara şefkat göstermek, o biçare hayvanlara yapılan şiddetli ve vahşice bir vicdansızlıktır.

Öyle de, binlerce Müslüman'ın ebedî hayatını mahveden, onları korkunç günahlara sevk ederek akıbetlerini karartan kâfirlere, münafıklara merhamet etmek, cezadan kurtulmalarını istemek, elbette iman ehline karşı işlenmiş çirkin bir merhametsizlik ve gaddarlıktır.(Kastamonu - S.Nursi)

KARDEŞLİK

Masum Sıfatlar

Bir gemide, dokuz tane masum adam, bir tane de cani adam bulunsa, her vicdan şahittir ki batırmak zulümdür ve cinayettir. Hatta dokuz cani, bir tane masum olsa, hiç bir adalet o geminin batırılmasına hükmetmez.

Öyle de, her mü'minin vücudunda, iman, İslâmiyet, komşuluk gibi, dokuz değil, belki yirmi masum sıfat varken, insan, cani gibi gördüğü bir sıfat yüzünden mü'mine kin ve nefret duyamaz, düşmanlık besleyemez.

Bir müminin manen batmasını ve yıkılmasını arzu etmek, o kadar masum ve mühim hasleti varken, bir hasletine takılıp düşmanlık beslemek, hakikat nazarında gaddarane bir zulümdür.(22.Mektup 1.Mebhas 1.Vecih)

Çakıl Taşı

Adi çakıl taşlarına Kabe'den daha çok kıymet vermek, Uhud dağından daha büyük görmek çok çirkin bir akılsızlıktır.

Kabe kıymetinde olan iman ve Uhud azametinde olan İslâmiyet gibi bir çok vasıf mü'mine muhabbeti gerektirir. Onun, adi taşlar hükmünde olan kusurlarını mü'min ve Müslüman olmasına tercih etmek korkunç bir insafsızlık ve zulümdür.(22. Mektup, 1. Mebhas, 2. Vecih)

Bir Göz İçin

Kötülükler toprak gibi kesiftir, sirayet etmemeli, akisleri olmamalıdır. İyilikler ise nuranîdir, sirayet ve aksetmek onların mahiyetinin gereğidir. Onun içindir ki, "Dostun dostu dosttur. Bir göz hatırına çok gözler sevilir." gibi sözler bu hakikatin ifadesinde çok kullanılır.

Bir mü'minin imanı, Efendimize muhabbeti, bir kâra gözden daha kıymetsiz hatır değildir.(22.Mektup 1.Mebhas 3.Vecih)

O Kadar Düşman Varken

Bedevî aşiretlerden Hasenan aşiretinin birbirine düşman iki kabilesi varmış. Birbirlerinden elliden fazla adam öldürmüşler. Fakat Sipkan veya Hayderan aşireti gibi bir kabile karşlarına çıktığı zaman, o iki düşman kabile eski düşmanlıklarını unutup, o haricî düşmanı def edinceye kadar omuz omuza verirlermiş.

"Dış düşmanların zuhur ve hücumunda dahilî düşmanlıkları unutmak ve bırakmak" düsturu, en bedevî kavimlerin bile kabul ettiği çok önemli ve faydalı bir düsturdur.

İslâm'a hizmeti dava edenler, birbiri ardına saldırıya geçen bu kadar din düşmanı varken, küçük anlaşmazlıkları unutmayıp, birbirleri aleyhine ifade ve tavır sergilerlerse, bu, hem düşmanlara zemin hazırlamak ve hem de İslâmiyet'e vahşicesine bir ihanettir.(22.Mektup 1.Mebhas 5.Vecih)

Ezilmemek İçin

İki kahraman birbiri ile boğuşurken, küçük bir çocuk ikisini de döverbilir. Birbirine karşı dengede duran iki dağın dengesini küçük bir taş bozabilir. Onun içindir ki, ehl-i imanın ihtirasları, şahsî kavgaları ve taraftarlıklarından ötürü az bir kuvvetle ezilmeleri muhtemeldir.

"Mü'minler ancak kardeştir." düsturuna göre yaşamak, inananları dünyada sefaletten, âhirette mes'uliyetten kurtarır.(22.Mektup 1.Mebhas 5.Vecih)

Dağı Görmemek

Nasıl ki, bir sinek kanadı göz üstüne bırakılsa, bir dağı örter, göstermez. Öyle de, insan, düşmanlık ve nefret damarıyla, sinek kanadı kadar bir hatadan ötürü, mü'min kardeşinin dağ gibi güzelliklerini görmez, örter, unuttur. Şahsı ve çevresi adına fesada düşer.(13. Lem'a, 13.İşaret, 3. Nokta)

Haksıza Yardım

Bundan on beş sene evvel, Rusya'nın kuzeyinde esir olduğum günlerde, doksan esir subayla beraber büyük bir fabrika koğuşunda bulunuyorduk. Sıkıntı ve ruh darlığından çok

münakaşalar, gürültüler oluyordu. Herkesin bana karşı hürmeti olduğundan teskin ediyordum. Sonra, sükuneti temin için dört beş subaya görev verdim. "Hangi köşede bir gürültü duyarsanız yetişin ve haksıza yardım edin!" dedim. Gerçekten de bu tedbir ile gürültünün önü alındı.

"Niçin haksıza yardım edin, diyorsun?" dediler. Dedim ki:

"Haksız insafsızdır. Bir dirhem merhametini kırk dirhem umumî istirahat için bırakmaz. Haklı adam ise insaflı olur. Bir dirhem hakkını, umumî sükûnetteki arkadaşlarının kırk dirhem faydası için bırakır. Gürültü kesilir, doksan kişi istirahat eder. Eğer haklıya yardım edilirse, gürültü daha da artar. Toplum hayatında umumun menfaati öncelikli olarak nazara alınır."

İşte ey kardeşlerim! "Bu kardeşim bana haksızlık etti." diye "Küstüm" demeyiniz. Bu büyük bir hatadır. Bir arkadaşınız, birinize bir dirhem zarar vermiş ise, birinizin küsmesi ile bizlere kırk dirhem zarar verilebilir. Birbirinden küsen kardeşler, bir sinek kanadı kadar küçük çöpün göze girmesi, bir kıvılcımın baruta düşmesi gibi, az bir garazla büyük zarar verebilir. Fesadın önü alınamaz.(28.Lem'a Tenbih -13.Şua)

Musibeti Hissetmek

Bir zamanlar, ihtiyar bir kadının sekiz oğlu varmış. Her birisine birer tane ekmek vermiş, kendisine almamış. Sonra, her birisi ekmeğinin yarısını ona vermiş. Onun dört ekmeği olmuş, diğerlerinin her birinde yarım ekmek kalmış.

Kardeşlerim, ben de, kırk tanenizden her birinin musibetinin yarısını kendimde hissediyorum. Kendi şahsıma ait elemlere aldırıyorum.

Bir gün fazla rahatsız olunca, "Acaba hatalarımın cezasını mı çekiyorum?" diye geçmiş hâllerimi düşündüm. Gördüm ki, musibetleri artıracak hiç bir şey yapmadığım gibi, engellemek için gereken tedbirlerin çoğunu almışım. Demek bu kaza-yı İlâhîdir ve çok masumların da beladan kurtulmasına vesiledir.(28.Lem'a Tenbih)

Hayalî Ziyaeddin

Bundan kırk elli sene evvel, büyük kardeşim Molla Abdullah (rahmetullahi aleyh) ile aramızda bir konuşma geçmişti.

O merhum kardeşim, büyük evliyalardan olan Hazreti Ziyaeddin'in (k.s.) has bir müridi idi. Onu çok seviyor, "Bütün ilimleri biliyor, kutb-u azam gibi her ilme vakıf." diyor, benim de ona bağlanmamı istiyordu.

Ben de kardeşime: "Sen mübalağa ediyorsun. Ben onu görsem, çok meselelerde ilzam edebilirim. Hem sen onu benim kadar ve hakikî sevmiyorsun. Çünkü sen, her ilmi bilen, kutb-u azam derecesinde gördüğün bir Ziyaeddin'i seversin. Eğer perde açılrsa, hakikati görünse, senin muhabbetin ya kaybolur, ya da çok azalır. Hâlbuki ben onu Sünnet-i Seniye dairesinde, ehl-i imana bir rehber olduğu için seviyorum. Şahsî makamı ne olursa olsun bu hizmeti için ona ruhumu feda ederim. Perde açılrsa, hakikî makamını görsem, değil sevgimin azalması, belki artacaktır. Demek ben hakikî Ziyaeddin'i seviyorum, sen hayalî Ziyaeddin'i seversin."

Kardeşlerim, vazifemiz insanlara hizmet noktasından bakmaktır. Perde açılrsa, benim baştan aşağıya kadar kusurla alude mahiyetim görünse, bana acıyacaksınız.

Ben size nisbeten kardeşim; mürşidlik haddim değil. Üstad da değilim, belki ders arkadaşım.(Kastamonu L-)

Âhiret Kardeşleri

Eskiden iki ciddi âhiret kardeşi varmış. Birisi hastalanmış, diğeri ziyaretine gitmiş. Dua etmiş, hasta iyi olmamış. "Öyleyse sen kalk, ben yatacağım." demiş. Hasta iyi olup kalkmış, o hastalanıp yatmış.

Demek Şeyh Mustafa ile kardeşliğimiz ciddileşmiş ki, ben hastalığına dua ettim, kabul olmadı. Fakat hastalığından bir parça bana verildi, inşallah onun hastalığı hafiflemiştir.(Barla-S.Nursi)

Taşların Arkadaşlığı

Üç güzel şey içtima ederse, beş olur. Beş içtima etse on, on içtima etse kırk olur. Güzellikler bir araya geldikçe artar. Birbirine karşı tutulan iki ayna da çok aynalar görünür.

Bir taş, taşlığıyla beraber, kubbeli binalarda ustanın elinden çıkar çıkmaz başını eğer. Arkadaşıyla birleşmeye meyleder, böylece düşmekten kurtulur. İnsanlar hiç olmazsa taşlardan yardımlaşma ve kardeşlik dersi almalıdırlar. (İşarat-Bakara)

Birbirini Tenkit

Sakın birbirinize tenkit kapısını açmayınız. Tenkit edilecek şeyler dış dünyada çoktur. Ben nasıl sizin meziyetlerinizle iftihar ediyor, ben de olmayan meziyetlerinizden memnun oluyorsam, siz de öyle olunuz, birbirinize Üstadınızın nazarıyla bakınız. Her biriniz ötekinin faziletlerinin naşiri olsun. Kardeşlerimizden İslâm Köylü Hafız Ali Efendinin hâli kardeşlik mevzuunda güzel bir örnektir.

Onun yanında başka birisinin hattını methederek, "O daha çok hizmet eder." dedim. Baktım Hafız Ali tam bir samimîyet ve ihlâsla onun kendi önünde olmasından hoşnut oldu, sevindi. Kalbine dikkat ettim, gösteriş olmadığını, samimi olduğunu hissettim. Cenâb-ı Allah'a kardeşlerimizin içerisinde bu hisleri taşıyanların olmasından ötürü şükrettim. Elhamdülillah bu his yavaş yavaş civarımızdaki kardeşlerimize de sirayet ediyor.(Barla-S.Nursi)

Ispartalı'yım

Bu havaliye gelen Ispartalı askerler olsun, başkaları olsun, büyük çoğunluğu beni Ispartalı biliyor. İki asker büyük bir sevinçle yanıma gelip: "Sen Ispartalısın, bizim hemşehrimizsin!" dediler.

Ben de dedim: "İftihar ediyorum, her bakımdan Ispartalıyım. Isparta taşıyla, toprağıyla benim nazarımda mübarektir, benim vatanımdır ve her biri yüz kişiye bedel, yüzlerce ve binlerce hakikî kardeşlerimin doğdukları yerdir."

"Sen Ispartalı mısın?" diyenlere, "Isparta'da o kadar hakikî kardeşlerim ve akrabalarım var ki, doğum yerim olan Nurs köyüne birçok yönden tercih ederim." diyorum.

"O kadar hâlis, kahraman kardeşleri bana veren Isparta, taşı da, toprağı da bana ve belki Anadolu'ya mübarek olmuş. İnşallah hem Anadolu'ya hem İslâm âlemine neşrettikleri Nur tohumları birer rahmete mazhar olur, sümbül verir."(Kastamonu-Üçüncüsü)

ADALET

Büyük Vaadler Ve Korkunç Tehditler

Nihayetsiz aciz, zayıf, fakir, icada kabiliyetsiz insana Kur'ân'ın vaad ettiği büyük mükafatlar ve korkunç tehditler haktır ve adalettir.

Çeşit çeşit çiçeklerin ve meyvelerin bulunduğu bir bağa pek çok hademe tayin edilir. Onlardan bir tanesinin vazifesi sadece o bağı sulayan içilebilir suyun musluğunu açmak ve kapamaktır.

O adam, o musluğu açmaz ve bütün o meyveler ve çiçekler kurur ise, o bağdaki dudakları çatlayan toprak, su, hava, güneş ışıkları dahil, her bir hademe, hayvan ve bitkinin hücreleri, zerreleri adedince o adamdan şikayete hakkı vardır.

Teşekkürlerini Rabb'lerine takdim etsin diye insanın etrafında pervane olan ve ona hizmet eden mahlûkâtın, nankör bir küfür ehlinden haklarını talep ettiğinde Allah'ın o nihayetsiz tahrip karşısında, nihayetsiz mahlûkâtın hakkını o insandan almak için onu dehşetli bir azaba çarptırması ve öyle yapmaması için onu uyarması adaletinden, musluk açmak gibi küçük bir şeye sınırsız lütuflarda bulunması ise merhametinden ve cömertliğindendir.(14.Söz Beşincisi 1.Temsil)

Semavî Tokat

Gavurların memleketlerine inmesi beklenen semavî tokatların daha çok Müslümanlara inmesinin hikmeti, büyük hataların ve cinayetlerin tehirle büyük merkezlerde, küçük hataların peşinen küçük merkezlerde cezalarının verilmesindendir. Kafirin cinayetlerinin büyük bir kısmı Mahkeme-i Kübra-ya bırakılırken, ehl-i imanın hatalarının cezasının bu dünyada verilmesi, başa gelen o musibetlerle günahlarının dökülmesindendir. (14.Sözün Zeyli 2.Sual)

Denge ve Orta Yol

Güzel bir elbiseyi giyen adama, "Maşallah çok güzelsin, çok güzelleştin." dense, o adam, "Haşa, ben neyim? Hiç! Bu nedir, nerede güzellik!" dese, hem küfran-ı nimet, hem de o elbiseyi diken sanatkâra karşı saygısızlık olur.

Eğer, "Evet, ben güzelim, benim gibi güzel nerede var?" dese, kibir olur.

İşte, hem gururdan, hem küfrandan kurtulmak için, "Evet, ben güzelleştim. Fakat güzellik elbisenindir ve dolayısıyla bu elbiseyi bana giydirenindir, benim değildir." demek en doğru ve dengeli yoldur.(28.Mektup 7.Mesele 4.Sebepe)

Dümendeki Adam

Bir geminin dümenindeki adam vazifesini yapsa mükafat görür. Fakat vazifesini yapmayıp dümeni bıraksa ve gemi kayalara çarpsa, o gemideki herkesin hesabı o adamdan sorulur. "Ben bir kişiyim, niçin bu kadar yolcunun hesabı benden soruluyor?" diyemez. Ondandır sorulması adaletin ve hakikatin gereğidir.(14.Söz Beşincisi 2.Temsil)

Nasıl Eşitlik

Ne zaman, bir asker bir paşa ile aynı kabul edilirse ve millet paşaya gösterdiği hürmetin aynısını bir askere gösterirse veya o paşa o asker gibi sıradanlaşır ve bir askerin sönük ve sınırlı yetkisini alırsa ve o paşanın vazife dışında hiç bir kıymeti kalmazsa ve ayrıca zeki, bir ordunun muzafferiyetine sebep olan bir cephe komutanı en aptal bir neferle aynı şekilde değerlendirilip aynı hürmeti görürse, siz bana o zaman, "Hürmeti kabul etme, faziletini inkâr et, hizmetçine hizmet et, dilencilerle arkadaş ol." diyebilirsiniz.

Vazife başındaki bir insanın durumu muhafaza edilmelidir. İnsanın şahsını hiç görmesi ayrı, vazifesinin ciddiyetini muhafaza etmesi ayrıdır.

Bir paşanın gördüğü hizmet ve hürmet eşitlik ilkesine aykırı değil, bilakis, herkesin durumuna göre eşit değerlendirilmesidir.

Evet, yolculara seyahat için vesika vermek nasıl bir vazife ise, ebed tarafına giden yolculara vesika ve nur vermek de öyle bir vazifedir. Hiç bir vazife o kadar önemli olmadığı gibi, her bir mü'min de böyle bir vazife ile vazifedardır.(22.Lem'a 3.İşaret)

Adalet İçin

Bir zamanlar, bir hakim, bir hırsızın elini keserken hiddetlendiği için amiri onu o vazifeden almış. Çünkü, kanun-u İlâhî hesabına kesseydi, nefsi o adama acıyacaktı. Kalbi, ona ne hiddetlenecek ve ne de merhamet edecekti. Nefsine o hükümden bir hisse çıkardığı için işinde adaleti muhafaza edemedi.

Bu hâdiseye, Hz Ali'nin, savaşta yüzüne tüküren adamı nefsi karıştığı için bırakması, adamın, 'bu denli hassas ve nezih bir din haktır' düşüncesiyle Müslüman olması da güzel bir örnektir.(22.Mektup 1.Mebhas 5.Vecih)

İyilikler Umuma

Bir aşiret fütihat yapsa, "Aferin Hasan ağa"; mağlup olsa "Aşirete tuh" diye aşiret hakir görülse, bu bütünüyle adalete zıt bir muameledir.

Kahraman bir ordunun elde ettiği ganimetin hepsinin kumandana verilmesi nasıl zulümse, muvaffakiyetin kumandana verilmesi de zulümdür.

İyilikler cemaate, mağlubiyetler başa verilir. Çünkü kumandanın muvaffakiyetteki hissesi bir, mağlubiyetteki hissesi bindir. İnsanları doğru yola sevk edince, ancak bir kişi kadar iş gördüğü için, galibiyetteki payı o kadardır. Yanlış yola gitmelerinde insanlar adedince tesiri ve vebali vardır.(14.Şua 3.Esas- 28.Mektup)

Kimi Kime

Bir padişahın yakalandığı hastalığın ilacı, bir çocuğun kanı imiş. Babası, hakimin fetvası ile çocuğu padişaha para karşılığında vermiş. Çocuk, mecliste ağlamak ve şikayet etmek yerine gülmüş. Sormuşlar:

"Neden medet istemiyor, şikayet etmiyor, gülüyorsun?"

Demiş ki:

"İnsan musibete uğradığı zaman, evvelâ babasına, sonra hakime, sonra padişaha şikayet eder. Benim pederim, beni kesilmem için satıyor. İşte, hakim ölümüne karar veriyor. Padişah benim kanımı istiyor. Bu antika, garip, çirkin ve görülmemiş hâle karşı ancak gülmekle mukabele edilir."(Eskişehir Hayatı- Mahkeme Reisine)

Başına Sonuna Bakmadan

Bir vakit, zarif bir Bektaşîye: "Niçin namaz kılmıyorsun?" demişler. Demiş: "Kur'ân'da, 'Namaza yaklaşmayın' var."

" 'Sarhoş iken' i de oku" demişler.

"Ben hafız değilim" demiş.

Bir mesele hakkında başına, sonuna, duruma, muhataba, mekana bakmadan konuşup karar vermek adaletsizliktir.(Eskişehir Hayatı)

HIRS-KORKU-ŞÖHRET

Hırs Hakkında

Hırs, kaybetmeye, zelil ve sefil olmaya sebeptir. Mesela bitkiler, kanaat ile yerlerinde beklediklerinden rızıkları ayaklarına gelir. Hayvanlardan fazla evlât beslerler. Hayvanlar ise, hırs ile rızıklarının peşinden koştukları için pek çok zahmet çekerler. Elde ettikleri rızıkları hırslarından ötürü noksandır.

İki dilenciden birisi kendini paralayarak hırsla istese, herkes sükûnetle durana merhamet edip vermek ister.

Uykusu kaçan bir adam, ısrarla uyumaya çalışsa tamamen uykusu kaçır.

Hırsla birini bekleyen adam sabır kuvvetini tüketir. Kalkıp gider. Bir dakika sonra adam gelir.

Bir ekmek, tarla, harman, değirmen, fırın merhâlelerinden geçer.

Eşyada bir tertip ve merdiven basamakları gibi merhâleler vardır. Hırs gösteren adam, o basamaklara uygun hareket etmediği için, ya atlar düşer veya bir basamak eksik kaldığı için maksadına ulaşamaz.(22.Mektup 2.Mebhas-Hutbe-Zeyli)

Korku Hissi

İnsandaki korku hissi hayatın muhafazası için verilmiştir, hayatı azaba çevirmek ve tahrip etmek için verilmemiştir. İki de, üç de, belki beş, altı da bir ihtimalden korkmak meşru olsa bile, yirmi de, otuz da bir ihtimalden korkmak vehimdir, kuruntudur.

Bir zamanlar, Allah rahmet etsin, önemli bir zât kayığa binmekten korkuyordu. Onunla birlikte bir akşam vakti Eyüb Sultan'a gitmek için kayığa binmemiz gerekti. Araba yoktu. Kayığa binmek istemiyordu.

"Korkuyorum, belki batacağız" dedi.

"Bu hâliçte tahminen kaç kayık var?"

"Bin tane vardır."

"Senede kaç kayık batıyor?"

"Bir iki tane, bazı seneler hiç batmaz."

"Sene de kaç gün var?"

"Üç yüz altmış beş gün."

Dedim ki: "Senin korkun üç yüz altmış beş bin ihtimalde bir ihtimaldendir, böyle bir ihtimalden insan korkamaz." Ve devam ettim.

"Kaç sene daha yaşayacağını umuyorsun?"

"Ben ihtiyarım, en fazla on sene yaşarım" dedi.

"Ecel gizli olduğundan her gün ölebilirsin. Öyle ise, üç bin altı yüz altmış beş günde her gün ölmen muhtemel. Kayıktaki gibi üç yüz bin değil, üç bin ihtimalle bu gün ölmen mümkün... İstersen şimdiden titre, ağla, vasiyet et!" dedim. Aklı başına geldi, titreyerek de olsa kayığa bindirdim.

Dine hizmet ederken bir ihtimalle başına zarar gelebileceğinden korkup çekinenler, vazifelerini yapmadıklarından ötürü cehennem ateşine düşmek gibi bir ihtimalden çok daha şiddetle korkmalıdırlar.(29.Mektup 6.Kısım 2.Desise)

Görünmek Hastalığı

Kapısında ve sofasında çocukların oynadığı, bir kısım ahlâksızların ve ecnebilerin pencerelerinden baktığı Ayasofya Camii, faziletli, muhterem insanlarla dolu iken, içeriye giren adam güzel bir sada ile Kur'ân'dan aşır okusa, camideki binlerce hakikat ehlinin bakışları ona döner ve yanlarında kıymetli bir yer kazanır. Belki o haylaz çocuklar, bir kısım ahlâksızlar ve ecnebiler rahatsız olur.

O adam camiye girdiğinde süfli ve edepsizce şarkılar söylese, raks edip zıplasa, o haylaz çocukları güldürür, ahlâksız adamları fuhşa teşvik edebilir, Müslümanları kusurlu gösterdiği için ecnebileri sevindirebilir, fakat ehlî hakikatin nefretini ve tiksintisini kazanır.

Rıza-yı İlâhî ve kabul-ü Rabbanî öyle bir makamdır ki, insanların ilgisi ve alkışı onun yanında bir zerre bile değildir. İnsanların ilgisi eğer rahmetin teveccühünün bir gölgesi ise

makbuldür. Yoksa kabir kapısında sönen ve insanı manen mesul eden o alakalar arzu edilecek şey değildir.

Eğer makam sevgisinin ve görünme arzusunun önü alınamıyorsa, hiç değil ciddi zarar vermemesi için yüzünü misaldeki gibi başka bir yöne çevirmek lazımdır.(29.Mektup 6.Kısım 1.Desise)

İHLÂS

Fabrikanın Çarkları

Nasıl ki, bir insanın bir eli diğer eline rekabet etmez, bir gözü bir gözünü tenkit etmez, dili kulağına itiraz etmez, kalb ruhun ayıbını görmez. Belki, birbirinin eksikliğini giderir, kusurunu örter, ihtiyacını tedarike ve vazifesine yardıma çalışır. Yoksa o insanın vücudundaki hayat söner, ruhu kaçır, cismi dağılır.

Bir fabrikanın çarkları birbiriyle rakipçesine uğraşmaz, birbirine engeller çıkararak baskı yapmaz, birbirinin kusurunu görerek tenkit edip çalışma şevkini kırarak hareketini durdurmaz. Belki, bütün kabiliyetleri ile birbirinin yardımına koşarak, tam bir dayanışma ile maksatlarına yürürler. Eğer zerre kadar birbirinin muhâlifî bir hareket ve uyumsuzluk başlasa, birbirinin aleyhinde hareket etseler, o fabrika karışır, fabrika sahibi de o fabrikayı kırıp dağıtır.

İşte, Kur'ân'ın hizmetkârları, bir insan vücudunun azaları, bir fabrikanın çarkları ve ümmet-i Muhammediye'yi (a.s.m.) kurtuluş sahillerine taşıyan Rabbanî geminin tayfaları gibidir. Aralarında rekabet, tenkit ve tahrik olamaz, olmamalıdır.(21.Lem'a 2.Düsturunuz)

İttihat Sırrı

Üç elif ittihat etmez, bir hat ve bir maksatta birleşmezse, kıymeti üçtür. Matematiğin kurallarına göre omuz omuza ittihat etseler kıymetleri yüz on birdir.

Dört kere dört ayrı ayrı iken değerleri on altıdır. Eğer, kardeşlik sırrı, hedef birlikteliği ve vazife ittifakı ile bir araya gelse, bir çizgi üzerinde omuz omuza verseler, o zaman dört bin dört yüz kırk dört kıymet ve kuvvetinde olurlar.

Tarih, hakikî bir samimiyetle bir araya gelen birkaç fedakâr kardeşin dört bin kişiyi mağlup ettiğine birçok vakıalarla şahittir. Bu, hakikî ve samimi bir ittifakla her ferdin diğer kardeşlerinin de akıyla düşünmesi, gözüyle bakması ve kulağıyla işitmesindendir. Sanki birliğe ermiş on adamdan her biri yirmi gözle bakar, on akılla düşünür, yirmi kulakla işitir, yirmi elle çalışır gibi mânevî bir kıymet ve kuvvete erer.(21.Lem'a 2.Düsturunuz)

Kuvvet İhlâsta

Bütün kuvvet hakta ve ihlâstadır. Haksızlar bile davalarında gösterdikleri samimîyet yüzünden kuvvet kazanırlar.

Bu davanın delillerinden biri de bizim hâlimizdir. Çünkü yirmi seneden fazla kendi memleketimde ve İstanbul'da yaptığımız dinî ve ilmî hizmetlere karşılık, burada yedi sekiz senede yüz derece fazlası yapıldı. Hâlbuki kendi memleketimde ve İstanbul'da, burada

benimle beraber bulunan kardeşlerimden yüz, belki bin derece fazla yardımcılarım varken, burada yalnız, kimsesiz, garip, yarım ümmi, insafsız memurların takip ve baskıları altında olduğum hâlde eski hizmetimizden yüz derece fazla olması sizdeki ihlâstandır.(21.Lem'a 3.Düsturunuz)

Müşterek Çalışma

Nasıl ki, dört beş adamdan her biri, biri gaz yağı, biri fitil, biri lamba, biri şişe, biri kibrit getirirse bir lambaya sahip olurlar. Eğer onların her birinin bir duvarda büyük birer aynaları varsa, her biri o ayna vasıtası ile eksiksiz bir lambayı ve odayı kazanırlar.

Ehl-i dünya, iştirak düsturu ile kuvvet ve ürünlerini harika bir şekilde artırmaktadır. Uhrevi işlerde de ihlâs ve iştirak sırrı ile hasıl olan hasenatın bütünü herkesin defterine aynıyla kaydedilir. (21.Lem'a 4.Düsturunuz 1.Misal)

Huzurda Olmak

Hakikî imanın kuvveti ile marifet-i Sani'e mazhar bir insan, daima O'nun huzurunda olduğunu düşünür, o huzurda başkalarının ilgisini aramaz ve başkalarına bakıp medet ummaz. Hakikî tesirin ve hakimiyetin O'nun elinde olduğunu bilerek hareket eder, ihlâsı kazanır, riyadan ve gösterişten kurtulur.

Evet, Hz Muhammed (sav) ile aynı mecliste iken başka âlimlerin ve hocaların gözüne bakılmayacağı gibi, her an Allah'ın huzurunda iken, O unutulup başkalarına bakılmaz. Her hareket O'nun huzurunda olunduğu şuuru ile yapılır, yapılmalıdır.(21.Lem'a 4. Düsturunuz)

Ramazan'da

İki sene evvel bütün ramazan boyu üç ekmek ve bir okka pirinç ona ve dört kedisine kafi geldi. Bir sene evvel üç francala kafi gelmişti. Bu Ramazan-ı Şerifte, otuz günde, yarım okka yoğurtla, yarım okkadan daha az pirinç ve dört kuruşluk bir francala yediğini müşahade ettik. Bunlardan başka sadece bir iki kupa çay ve iftar zamanı bir çay kaşığı bal yemişti.

Rüştü Efendi'nin hatırını kırmamak ve sevdiği için yediği üç tane kızarmış balık yüzünden beş saat mütemadiyen sancı çekti. Sancı başladıktan üç saat sonra Rüştü Efendiye: "Balıkların parasını Hüsrev'deki paramdan al, sancı devam ediyor." dedi. O almadığı için iki saat daha devam etti.

Sonunda "Aman parayı al, beni bu azaptan kurtar!" deyince Rüştü Efendi aldı, sancı birden kesildi. (Barla- Bekir, Refet, Hüsrev, Rüştü)

Rekabet ve Kıskançlık

Dünyada kıskançlık ve hasedin sebebi, bir şeye çok elin uzanması, bir makama çok gözlerin dikilmesi ve bir ekmeği çok midelerin istemesidir.

Hâlbuki âhirette bir adama beş yüz sene mesafelik bir cennetin, yetmiş bin saray ve hurinin verilmesi ve herkesin kendi hissesinden fazlası ile memnun olması, o cennete vesile olan salih amellerde ve makamlarda kıskançlık ve rekabetin olmamasını gerektirir. Çünkü kimse kimsenin bir şeyini azaltıp, ortak olmaz.(20.Lem'a 7.Sebepe)

Teşrik-i Mesai

Sanat erbabının müşterek çalışması semerenin fevkalade artmasını netice vermiş. Hatta dikiş iğneleri yapan on adam, ayrı ayrı çalışırken, her bir sanatkâr günde üç iğne yapmaya muvaffak olmuş. Sonra, görev ve iş paylaşımı ile bir araya gelmişler. Birisi demir getirmiş, diğeri ocağı yakmış, biri delik açmış, diğeri ucunu sivriltilmiş ve hakeza... Her birisi iğne yapma işinde küçük bir işle uğraşıp, vakit kaybetmeden, ihtisas kazanarak süratli iş görür hâle geldiklerinden, yalnız başına iken her birine üç iğne düşen o adamların birlikte iken her birine üç yüz iğne düşmüş.

Maddî, kesif şeylerdeki müşterek hareket, bu kadar büyük fayda verirse, birbirine aksetme özelliğine sahip mânevî ve nuranî şeylerdeki kârın ne kadar büyük olacağı kıyas edilebilir.

Bu büyük kâr, rekâbet ve samimiyyetsizlikle kaçırılmamalıdır.(21.Lem'a 4.Düsturunuz 2.Misal)

Rıza-yı İlâhî

Cenâb-ı Hakkın rızası ihlas ile kazanılır; tâbi olanların çokluğu ve muvaffakîyetin fazlalığı ile değil. Hem ihlâs ve hakperestlik, Müslümanların nereden ve kimden olursa olsun istifadelerine taraftar olmaktır. Yoksa "Benden ders alıp sevap kazandırıyorlar." düşüncesi, nefsin ve benliğin bir hilesidir.

Bazı peygamberler gelmişler ki, birkaç kişiden fazla tâbi olan olmadığı hâlde, yine o kutsi peygamberlik vazifesinin ücretini almışlar. Demek hüner, tâbilerin çokluğunda değil, İlâhî rızayı kazanmaktadır. Kabul ettirmek, hâlkı birisinin etrafında toplamak Cenâb-ı Hakkın vazifesidir. İnsana düşen vazifesini yapmak ve Allah'ın vazifesine karışmamaktır.(20.Lem'a 3.Sebeb)

Küçük Değil

Bir askerin, Çanakkale Harbi gibi mühim ve hususî şartlar altındaki bir saatlik nöbeti, sair zamanlardaki nöbetlerin bir senesinden önemli olduğu ve bir senelik ibadet hükmüne geçtiği gibi, ehl-i hakkın mağlup olduğu böyle bir zamanda, küçük bir mesele gibi görünen kardeşlik ve muhabbetin gereğini yapmak, o askerin bir saati gibi, bir güne bin derece kıymet kazandırabilir.(20.Lem'a 6.Sebeb)

Haklı Çıkmak

Hakperestlik ve insaf düsturuna göre, insanın bir tartışmada haklı çıkmasına sevinmesi ve hasmının haksızlığına memnun olması insafsızlıktır.

Çünkü haklı çıktığında hem o münazaradan bilmediği bir şeyi öğrenememiş olur, hem nefsinin gurura kapılması ihtimali vardır. Eğer hak hasmının elinden çıkarsa, bilmediği bir meseleyi öğrenerek kazançlı çıkar ve nefsi gururdan kurtulur.(20.Lem'a 7.Sebeb)

Rağbet Beklemek

Ey din âlimleri! "Ücretim az, ilmime rağbet yok! " diye mahzun olmayın. Çünkü dünyaya ait mükâfatlar ihtiyaca göredir, kaliteye, değere göre değildir. Zâtî meziyetlerin mükâfatları âhirete bakar.

Öyleyse, kıymetinizin karşılığı olan mükâfatınızı âhirete saklayın, dünyanın birkaç kuruşuna satmayın. (Mesnevi-Hubab)

NİMET

Verilen Değil Veren

Hâlîk-ı Rahim, insanlara verdiği nimetlerin karşılığında şükür ve nimetin hakkını takdir ister. İsrâf, şükre zıttır ve nimeti hafife almaktır. İktisat, nimeti verene hürmettir.

İn'am'a hürmet Mün'im' dendir.

Mesela, size Hz. Ali'nin kalemi verilse... Sizin bir kalem fabrikanız dahi olsa, o kaleme olan hürmetiniz ve o kaleme verdiğiniz değer bütün kalemlerin ve fabrikanızın ötesindedir. Çünkü o kaleme olan sevginiz ve hürmetiniz ihtiyacınızdan değil, Hz. Ali'dendir.

Öyle de, Allah'ın nimetlerine olan hürmet ve sevgi, o şeylere olan ihtiyacın çok ötesinde, onu veren Zât'a ait hürmet ve sevgiden ötürü olmalıdır. Hadis'in işaretiyle, insan denizde bile olsa, haşa o nimeti ve onu vereni küçük görüyor gibi suyu israf etmemeli, "Bu Rabbime aittir ve O'nun bana bir iltifatıdır, hürmet ve tazimim o lütfun sahibinedir." diye düşünmelidir.

Evet, nimete hürmet, nimeti veren Mün'im'edir ve Mün'im'dendir.(19.Lem'a 1.Nükte)

"Kum Biiznillah!"

Gavs-ı Azam Şeyh Abdulkadir-i Geylanî (k.s.) Hazretleri'nin terbiyesinde bir ihtiyar hanımın nazlı büyütölmüş bir evladı varmış. O muhterem ihtiyare, oğlunun tekkeodasına gidince, onu kuru bir ekmeği yerken görmüş. Şikayet için şeyhin yanına gittiğinde, şeyhi kızarmış bir tavuk yerken bulmuş.

"Ya üstad, benim oğlum açlıktan ötürken, sen tavuk yiyorsun!" demiş.

Hazreti Gavs, tavuğa "Kum biiznillah (Allah'ın izniyle ayağa kalk)" deyince, tavuk ayaklanmış.

"Ne zaman senin oğlun da bu dereceye gelirse, o zaman tavuk yesin!" demiş.

Bu emrinin manası, "Ne zaman senin oğlunun da ruhu cesedine, kalbi nefesine, aklı midesine hakim olur, lezzeti şükür için isterse, o zaman o da tavuk yiyebilir." demektir.(19.Lem'a 3.Nükte)

Kaşlar Göze

Kaşlar gözü, gem atı tamamlar, eksiklerini giderir.

Küçük nimetler, büyük nimetlerin tamamlayıcısıdır. Tamamlayıcı küçük de olsa faydayı takviye ettiğinden büyüktan daha büyüktür.

Büyükten beklenen menfaat küçüğe bağlı ise, o küçük büyük hükmüne geçer. Büyük küçük kalabilir. Kilit ile anahtar, lisan ile ruh gibi...

Bu itibarla insanlara küçük nimetleri göstermek ve onların varlığını ikaz etmek gerekir.(İşarat-Kur'ân Nedir)

Umumî Nimet

Ey aziz kişi, bil ki! Bir nimetin umumî ve herkese şamil olması, kıymetini azaltmaz. Ve nimetin özel bir kasıt ve irade ile tek bir ferde gönderilmesine mani olmaz. Nimetin ısmarlama geldiğini anlamaya ve şükre mani değildir.

Mesela, göz nimetinin herkeste bulunması göze olan ihtiyacı azaltmadığı gibi gözün kıymetini de eksiltmez. Aslında, haşa hususî bir nimetin tesadüfî olduğunu düşünmek, umumî nimetin tesadüfî olduğunu düşünmekten daha kolaydır.

Umumî nimetler Mün'im'in kast ve iradesindendir.(Mesnevi-Hubab)

Terazi ve Müfettiş

Ruhen terakki etmeyen insanlar için kapıcı olan tat alma kuvveti, şükür ve hakikat ehli için İlâhî rahmet hazinelerini gören ve tartan bir müfettiştir.

Evet, tat alma kuvvetinde nimetler adedince terazi vardır. O mizanlar ile tartıp tanımak şükürü netice verir. Bu suretteki bir tat alma kuvveti, sadece mideye değil, kalbe, ruha, akla baktığı için efendi olan midenin ötesinde bir makam kazanır.

Böyle bir tat alma kuvvetini taşıyan insan, lezzetli yiyecekleri tercih edebilir. (19.Lem'a 3.Nükte)

RIZIK

Rızık Teminatı

Rızık Allah'ın taahhüdü altındadır. Hakim-i Zülcelâl, canlıların bedenine gönderdiği rızık bir kısmını ihtiyat için iç yağ hâlinde depolar. Hatta, beden her hücrelerinde, rızık gelmediği zaman kullanılmak üzere erzak depoları bulunur. İşte insanlar, o depolanan rızıklar bitmeden ölürler. Demek öldüren açlık değil, alışkanlığın ve adetlerin terkidir. Bünyenin alıştırıldığı gıdayı alamamasındandır.

Londra'da, hapishanedeki bir mahkumun yetmiş gün hiç bir şey yemeden yaşadığını gazeteler yazdılar. Kırk günde bir defa yemek yiyen insanlar çoktur ve bu hâdise meşhurdur.

Öyle ise, açlıktan ölen yoktur, ölüm terk-i adettendir.

Eroin müptelası bir insanın eroini bir anda kesilse ölebilir. Onun ölmesi kötü bir alışkanlığın terkindendir ve mesul kendisidir. (12.Lem'a 1.Nükte)

Rızık ve Kuvvet

Daha dünyaya gelmemiş, anne kârındaki bir yavrunun rızkı, kuvvetten ve tercih hakkından tamamen mahrum olduğu bir zamanda, ağzını kıpırdatması bile gerekmeden verilir.

Dünyaya geldiğinde yine iktidar ve ihtiyarı yoktur, fakat bir derece kabiliyeti ve hisleri var olduğundan, rızkı ağzına yapıştırılarak, en has, en gıdalı ve hazmı kolay bir şekilde memeler musluğundan verilir.

Sonra, bir derece iktidar ve irade kazanınca, o güzel rızık çocuğa karşı nazlanmaya başlar. Meme çeşmeleri kurur. Rızkı başka yerlerden gönderilir. Fakat daha rızkı takibe gücü yetmediği için, Rezzak-ı Kerim, anne babasının şefkat ve merhametini iktidar ve iradesine yardımcı gönderir.

Ne zaman gücü kuvveti yerine gelir, o zaman rızkı ona koşturmaya başlar. Yerinde durur. "Ben buradayım, gel beni ara, bul, ye!" der.

Umumîyet itibariyle, çok zeki insanların çok zengin olmadığının, çok zengin insanların da çok zeki olmadığının binlerce şahidi vardır.(12.Lem'a 1.Nükte)

İKTİSAT

Kapıcıyı Şımartmak

Mahlûkâtı benzersiz sanat eserleri şeklinde yaratan Fatır-ı Hakim, insanın vücudunu mükemmel bir saray, muntazam bir şehir gibi yaratmıştır. Ağızdaki tat alma kuvveti (kuvve-i zaika) bir kapıcı, sinir ve damarlar vücudun merkezi olan mide ile haberleşmeyi sağlayan telefon ve telgraf telleri gibidir. Tat alma kuvveti ağza gelen maddeyi o damarlar vasıtası ile bedene ve mideye haber verir, lazım değilse "Yasaktır!" cevabı ile dışarı atılır, zararlı ve acı ise tükürülür.

Tat alma kuvveti kapıcı, mide cesedin idaresinde bir hakim ve efendidir. O saraya veya şehre gelen ve hakime verilecek olan hediyein yüz lira kıymeti var ise, kapıcıya verilen bahşişin değeri ancak beş lira olmalıdır. Yoksa kapıcı gururlanır, baştan çıkar, fazla bahşiş veren asileri sarayın içine alır.

İşte, on liralık bir lokma peynir ile yüz liralık bir lokma baklavanın ağza girmeden beden için farkı yoktur. Boğazdan geçtikten sonra cesedin beslenmesinde de eşittirler. Hatta bazen on liralık peynir daha iyi besler. Yalnız ağızdaki tat alma kuvvetinin okşanmasında yarım dakikalık bir fark vardır. Yarım dakikanın hatırı için on liradan yüz liraya çıkmak manasız ve zararlı bir israftır.

Eğer, sarayın hakimine gelen hediye on liralık, kapıcıya gelen bahşiş yüz liralık olursa, kapıcı baştan çıkar, "Hakim benim" der. Kim fazla bahşiş verirse onu içeriye alır, ihtilale ve yangınlara sebep olur. "Aman doktor gelsin, ateşimi düşürsün!" demeye mecbur eder.

İktisat ve kanaat, İlâhî hikmete uygun hareket ederek, tat alma kuvvetini kapıcı makamında tutmak ve ona göre bahşiş vermektir. İsrapta ise, hikmete zıt hareket edildiği için midenin

karışması ve hakikî iştahın kaybedilmesi ile tokat yenir. Çeşitli gıdaların yenilmesinden gelen sunî iştah hazımsızlığa ve hastalıklara sebep olur. (17.Lem'a 2.Nükte)

Tok Gözlülük

İktisat vasıtası ile bazen bire on bereket gördüm. Hatta dokuz sene (şimdi otuz sene) evvel benimle Burdur'a sürgün edilen reislerden bir kısmı, parasızlıktan zillete ve sefalet düşmemem için zekâtlarını bana vermeye çalıştılar. O zengin reislere, "Gerçi param çok azdır, fakat iktisadım var, kanaate alışmışım. Ben sizden daha zenginim." dedim. Onların ısrarlı tekliflerini defalarca reddettim.

Dikkate değerdir ki, bana zekatlarını teklif edenlerden bazıları, iki sene sonra iktisatsızlıkları yüzünden borçlandılar. Allah'a hamd ederim ki, o az para, iktisat bereketi ile onlardan yedi sene sonrasına kadar bana yetti. Beni, insanlara ihtiyacımı söylemekten, yüzü suyu dökmekten kurtardı. Hayatımın düsturlarından birisi olan 'tok gözlü olmak' mesleğini bozdu. (19.Lem'a 4.Nükte)

Daha Civanmert

Bir zamanlar, cömertliği dünyaca meşhur olan Hatem-i Tai ziyafet verir. Misafirlerine birçok hediyeler dağıtır. Çölde geziye çıktığında ihtiyar bir fakirin dikenli çalıları ve gevenleri yüklendiğini, dikenlerin sırtına battığını görür.

"Hatem-i Tai bol hediyeli bir ziyafet veriyor. Oraya git, beş kuruşluk çalıya bedel beş yüz kuruş alırsın." der.

O iktisatlı ihtiyar, "Ben bu dikenli yükü izzetimle çekerim, fakat Hatem-i Tai'nin minnetini almam." diye cevap verir.

Hatem-i Tai'ye, "Sen kendinden daha civanmert, daha aziz birisini gördün mü? " derler. Hâdiseyi anlatır ve: "O muktesit ihtiyar, benden daha aziz, daha yüksek ve daha civanmertti." der.(19.Lem'a 4.Nükte)

Lezzetin Bilinmesi

Cenâb-ı Hak, kereminden en fakir bir adama en zengin bir adam gibi nimetlerini bildirir. Evet, bir fakirin, açlık ve iktisat vasıtası ile kuru bir parça siyah ekmekten aldığı lezzet, bir padişahın israftan gelen usanç ve iştahsızlıkla yediği en ala baklavadan aldığı lezzetten daha fazladır.(19.Lem'a 5.Nükte)

Bereket

Bir talebem, hayat düsturuma ve kaideme muhâlif bir surette iki buçuk okkaya yakın bir balı ısrarları neticesinde kabul ettirdi.

Şaban-ı Şerifte ve Ramazanda yanımdaki üç kardeşim yesin ve getiren adam da sevap kazansın diye "Alınız" demeye mecbur oldum.

Bir okka bal da benim vardı. O üç arkadaşım, iktisatla yaşayan insanlar olmalarına rağmen, kardeşlerini kendi nefislerine tercih etmek ve birbirine ikram etmek gibi yüksek duygularla üç gecede iki buçuk okka balı bitirdiler.

Ben gülerek, "Sizi otuz gün o bal ile tatlandıracaktım. Siz otuz günü üç güne indirdiniz. Afiyet olsun." dedim.

Fakat kendi bir okka balımı iktisatla sarf ettim. Bütün Şaban ve Ramazan'da hem ben yedim, hem, lillahilhamd, o kardeşlerimin hepsine iftar vaktinde birer kaşık verdim. Sevaba vesile oldu.

Benim o hâlim cimrilikten değil, iktisadın içinde ulvî bir izzet, büyük bir bereket ve yüksek bir sevabın bulunduğu görüldüğündendir.(19.Lem'a 5.Nükte)

Cimrilik Ve İktisat

Nasıl ki, tevazu, sureta benzese bile kötü bir ahlâk olan zilletten ayrıdır. Ve vakâr, kibirden çok farklı olmasına rağmen zahiren benzer. Öyle de, iktisat cimriliğe benzetilse bile tamamen farklıdır.(19.Lem'a 6.Nükte)

Bir Misal

Hiz. Ömer Efendimizin oğlu, Abdullah ibn-i Ömer'i, bir sahabe efendimiz alışveriş yaparken görmüş. Kırk para için ciddi pazarlık yaptığına şahit olunca şaşırılmış. İmamı takibe başlamış.

İmam, evinin önündeki bir fakirin yanında bir müddet durduktan sonra içeri girmiş. Sonra, evinin diğer kapısından çıkmış. Orada gördüğü başka bir fakirin yanında da bir müddet durmuş. Uzaktan takib eden sahabe efendimiz, fakirlere, imamın yanlarında ne için durduğunu sormuş. İkisi de: "Bana bir altın verdi." demiş.

O sahabe, çarşıda kırk para için o kadar pazarlık yaparken, kendi rızası ile iki altını kimse görmeden vermesine şaşırılmış ve yanına gidip hikmetini sormuş.

Abdullah ibn-i Ömer, cevaben demiş ki: "Çarşıdaki hâlim, iktisattan, aklımdan ve alışverişteki güvenin muhafazasındandır, cimrilikten değildir. Evimdeki hâlim ise, kalbimin şefkatinden, ruhumun kemâlindendir, israftan değildir."

Yani İmam-ı Azam'ın, "Hayırda ve ihsanda israf olmadığı gibi, israfta da hiç bir hayır yoktur." diye ifade ettiği hakikate riayet etmiş.(19.Lem'a 6.Nükte)

Zekat

Ben, dokuz sene evvel bir şehre gittim. Kış mevsimi olduğu için, oranın toprakları ile ilgili tam bir fikir edinemedim. Allah rahmet etsin, oranın müftüsü bana birkaç defa "Ahâlimiz fakirdir" dedi. Beş altı sene oranın ahâlisine acıdım.

Sekiz sene sonra yazın yine o şehre gittim. Merhum müftünün sözü hatırıma geldi. "Fesühbanallah" dedim. "Bu bağlardan çıkan mahsul şehrin ihtiyacının çok ötesindedir. Bu insanların çok zengin olması gerekir." Sonra anladım ki, o insanlar israf ettiklerinden ve zekât vermediklerinden üzerlerinden bereket kalkmış ve sıkıntılara düşmüşler. Evet, iktisat ve zekat, rahat ve bereketin sebebidir. (19.Lem'a 7.Nükte)

İnsanların Ekseri

Bediüzzaman Hazretleri'nin biraderzadesi Abdurrahman (rahmetullahi aleyh) anlatıyor. Bediüzzaman Hazretleri: "Maişetçe neden bu kadar iktisatlı yaşıyorsun?" diyenlere cevaben:

"Ben insanların ekserine tâbi olmak isterim. İnsanların çoğunluğu ise, bu kadar tedarik edebilir. Ben israf eden küçük azınlığa tâbi olmak istemem" demişlerdir.

Darü'l Hikmet'ten aldığı maaştan zarurî ihtiyaçlarına yetecek kadarını ayırdıktan sonra, kalanını bana vererek, "Sakla" derdi. Ben de bir sene müddetince biriken paraları, amcamın bana olan şefkatini ve parayı sevmediğini bildiğim için sarf ettim.

Öğrenince bana: "Bu para bize helal değildi, millet malı idi, niçin sarf ettin? Madem öyle, ben de seni harcama vekilliğinden alarak kendimi görevlendirdim." dedi.

Bir müddet sonra maaşından artırdığı paralarla on iki kitabını bastırdı ve ücretsiz dağıttı. Niçin böyle yaptığını soranlara:

"Maaştan bana ölmeyecek kadarı caizdir, fazlası milletin malıdır. Bu şekilde millete iade ediyorum." diyordu. (İlk Hayatı 26.Lem'a, 9. Rica)

TAHRİP

Tahrip Kolay

Herkesçe malumdur ki, yirmi adamın yirmi günde yaptığı bir binayı, bir adam bir günde tahrip eder. Birçok hayati uzvun sıhhatiyle devam eden insan hayatı, bir zâlimin bir uzvu kesmesiyle bitebilir.

İşte, meslekleri tahrip olan ehl-i dalalet, bütün zayıf yanlarına rağmen kuvvetli ehl-i hakka bu hakikat yüzünden bazen galip gelirler.(13.Lem'a 1.İşaret)

Tekrar ve Şiddetli İrşad

Bir zamanlar, iki üç sadık arkadaşımı insi şeytanların desiselerine kapılmamaları için defalarca ikaz ediyordum. "Bizi itham ediyorsun." diye gücenmiyorlardı. Fakat benim içime "Sürekli uyarılarımla onları gücendiriyorum, sadakatsizlik ve sebatsızlıkla suçlar gibi oluyorum." diye geliyordu.

Sonra birden Kur'ân'ı bir hakikat inkişâf etti. Yerinde ve gerekli konuşan Kur'ân'ı Hakim'in de, israfsız, hikmetli, ithamsız ifadelerindeki tahşidatı ve tekrarını gördüm.

Anladım ki, şeytanlar tahrip yolunda gittiklerinden, az bir amel ile çok şer yaparlar. Onun için, hidayet yolunda yürüyenlerin şiddetle sakınmaya ve sürekli hatırlatmalara ihtiyacı vardır. Cenâb-ı Hak, o tekrarlar ile merhamet elini uzatıyor, yardımlarını imdada gönderiyor. İnsanın kıymetini küçük düşürmüyor, belki şeytanın şerrini büyük gösteriyor.(13.Lem'a 7.İşaret)

ŞEYTAN

Küçük Şer

Bin ve on çekirdeği bulunan bir adam, o çekirdekleri toprağa ekse, toprağın altındaki kimyevî muameleden ötürü bin çekirdek bozulup on çekirdek ağaç olsa, o on ağaçtan adamın elde edeceği mahsul, bin tane bozulan çekirdeğin zararını hiçe indirir.

Öyle de, nefis ve şeytanlarla mücadele ile, yıldızlar gibi insanlığı şereflendiren ve aydınlatan on kâmil insan yüzünden insanlığa gelen şeref ve kıymet, elbette, haşarat nevinden sayılacak dalalet ehlinin insan nev'ine vereceği zararı hiçe indirir.

Onun içindir ki, rahmet, hikmet ve adalet-i İlâhî şeytanların varlığına müsaade edip, insanlara musallat olmalarına meydan vermiştir.(13.Lem'a 2.İşaret)

Şeytana Ait Nokta

İnsan küçük bir âlem olduğu gibi, âlem de büyük bir insandır. Bu küçük insan, o büyük insanın fihristesidir. İnsanda bulunan hususîyetlerin büyükleri ve asılları, büyük insanda da vardır. Mesela, insandaki hafıza kuvveti, âlemdeki Levh-i Mahfuz'un vücuduna delil olduğu gibi, o küçük kayıt defteri aynı zamanda o büyük kayıt defterinin bir numunesidir.

Öyle de, insandaki vesvese aleti, ifsad edici vehim kuvveti ve şeytanî dil, lümme-i şeytanîye adı verilen alıcı nokta, büyük şeytanların vücuduna kat'î delildir. Elbette, lümme-i şeytanîyeyi bir kulak ve dil gibi konuşturan, onu üfleyen bir şerir vardır.(13.Lem'a 10.İşaret)

FAZİLET

Kim Efdal

Bir sınıftaki iki talebeden birisinin derslerinin genel ortalaması sekiz-dokuz olmasına rağmen, bir derste başarıları on üzerinden yıldızlı on olsa... Diğer öğrencinin ise bütün dersleri on olsa... Elbette ki, umum fazilet bu öğrenciye aittir. Sınıf birincisi odur. Diğeri ise o bir derste sınıfın en başarılı olduğu için hususî fazilet ve muvaffakiyet de ona aittir.

Öyle de, mezhep imamı gibi büyük müçtehitlerle, tarikat şahları arasında; umum fazilet mezhep imamlarına, hususî fazilet tarikat şahlarına aittir. "Eimme-i Erbaa, Sahabeden ve Mehdi'den sonra en efdallerdir."(22.Mektup 3.Sual)

Hakikatin Yüzü

Gayet zengin bir zât, evlatlarına mirasını dağıtır. Birisine yirmi batman gümüş ile dört batman altın verir. Diğerine beş batman gümüş, beş batman altın verir. Ötekine üç batman gümüş, beş batman altın verir. Elbette ki, son ikisi adet olarak az almış gibi görünse de, değer olarak aldıkları daha çoktur.

İşte bu misal gibi, Şeyheynin nübüvvete varisliği, risaletin hükümlerinin tesisi ile kazandıkları altın hisseler, şahsî kemâlât ve velâyetin çoğuna ağır gelir. Değerlendirirken bu noktaları nazara almak gerekir. Yoksa kahramanlık ve velâyet noktasında hakikatin yüzü değişebilir.

Evet, Efendimizden sonra vazife yapabilmek için Ebubekir lazımdır. Ve O (radiyallâhu anh), o doldurulmaz boşluğu mümkün olduğunca hissettirmeden vazifesini yapmış ve İslâmiyet'i tesis etmiştir.(4.Lem'a 4.Nükte)

Nerede Ne Doğru

Kur'ân "salahat"ı mutlak ve gizli bırakıyor. Çünkü ahlâk ve fazilet, güzellik ve hayır nisbidir. Durumdan duruma geçtikçe değişir.

Mesela, cesaret, cömertlik, erkekte gayret, fedakârlık ve yardımlaşmaya sebeptir. Kadında itaatsizliğe, arsızlığa, kocasının hakkını çiğnemeye sebep olabilir.

Mesela, zayıfın güçlüye karşı izzeti, güçlüde kibir olur. Güçlünün zayıfa karşı tevazuu, zayıfta zillet olur.

Mesela, bir amirin, makamındaki ciddiyeti vakâr, alttan alması zillettir. Hanesindeki ciddiyeti kibir, mahviyeti tevazudur.

Mesela, işe başlamakta tevekkül tembelliktir. Tevekkül neticeyedir. Çalıştıktan sonra kismetine rıza kanaattir. Mevcutla iktifa dunhimmetliktir.

Mesela, ferd şahsına ait şeylerden fedakârlık yapabilir, umuma ait bir şeyden yaparsa hıyanettir.

Mesela, bir şahıs kendi adına tevazu gösterir, övünmez. Milleti ile iftihar eder, tevazu yapmaz.(Sünihat-İfade-i Meram)

İLLET

Bir Faydası

Birisi, "Ezanın hikmeti, Müslümanları namaza çağırmaktır. Onun içindir ki, tüfek atmak da yeterli olur." dese, hem aldanır, hem aldatır. Çünkü onun bahsettiği ezanın binlerce faydasından sadece bir tanesidir.

Elbette ki, kâinat mescidinde rubûbiyet-i ilâhînin ilanı ve kulluğun bir göstergesi olan ezanın binlerce hikmetini o silah sesi ifade edemez.

Onun içindir ki, şer'i hükümlerde asıl yaptırıcı sebep emredilmiş olmasıdır. Hikmet ve fayda o hükmün neticesidir, sebebi değildir. Binlerce fayda emrin yerini hiç bir zaman tutamayacağı gibi, onun yerine de geçemez. (29.Mektup 1.Kısım 9.Nükte)

Bir Hikmet Hükmü Değiştirmez

Şer'i hükümler hikmetlere göre değişmez, illete bakar. Mesela, hınzır etindeki bilinen hastalık giderilse, "Hınzır eti yiyen bir cihette hınzırlaşır." kaidesi ile, tamamen zararsız yapılması mümkün değildir.

Etinin faydasından çok, içindeki yağların soğuk memleketi olan firengistandaki zararlarına tıp ehli şahittir.

Hikmetin her cüz de, her zaman bulunması lazım değildir. Hikmetin değişmesi illeti değiştirmez.(9.Lem'a 4.Sual)

Binlerce Şart

Bir bahçeyi sulayan cetvelin deliğini açmayan adam, o bahçenin kurumasına ve nimetlerin o bahçede yetişmemesine sebep olur. Fakat o bahçedeki nimetlerinin varlığı, o adamın hizmetinden başka, yüzlerce şartın bir araya gelmesine bağlı olduğu gibi, onların ötesindeki hakikî sebep İlâhî kudret ve iradedir.(17.Lem'a 13.Nota 4.Mesele)

Sözlük

Bediüzzaman, bir müddet Siirt'e bağlı Tillo kasabasındaki meşhur bir türbeye kapandı. Orada harika bir şekilde Kamus-u Okyanus isimli sözlüğü Babü's Sin'e kadar hıfzetti. Niçin sözlüğü ezberlediği sorulduğunda:

"Kamus, her kelimenin kaç manaya geldiğini yazıyor. Ben de bunun aksine olarak, her manaya kaç kelime kullanıldığını gösterir bir sözlük hazırlamak merakına düştüm." cevabını verdi.(İlk Hayatı)

Erbabının Sözü

Büyük bir mühendisin, bir hastalığın teşhis ve tedavisinde küçük bir tabip kadar sözü geçmez. Bir fen ve sanatın münakaşa mevzusu olan meselelerinde, o fen ve sanatın dışındaki insanlar ne kadar büyük olurlarsa olsunlar sözleri tesirsizdir, hükümleri delil sayılmaz.

Bunun gibi, maddiyatla meşgul ve gittikçe mâneviyata karşı yabancılaşmış en büyük bir filozofun sözü, mâneviyatta nazara alınmaz, kıymetsizdir.(7.Şua Mukaddime 2.Mesele)

Niçin Temsil

Mantık ilmine göre, misaller kesin deliller değildir. Fakat temsillerin bir çeşidi vardır ki, kesin delillerden daha kuvvetlidir.

Bu çeşit temsillerde, bir büyük hakikatin ucu ortaya çıkarıldıktan sonra, hüküm o hakikate bina edilir. O küçük hakikatler bir küçük misalle ortaya konulduktan sonra, büyük hakikat o açılan pencereden gösterilir.

Mesela, "Nuranî şeyler kayıt altına alınamaz, uzak yakın onlar için birdir, az ve çok onlara göre eşittir." manasındaki büyük bir kanun, "Güneş, bir tek zât iken, nuranîyet vasıtasıyla her şeyin yanında bulunur." şeklindeki hususî temsille açılan pencereden görülen hakikat, en kat'i mantık delillerinden daha kuvvetlidir.

Zaten o misaller, hayalin değil, hakikatın temsillerle ifadesidir. Hakikatın manası, görünebilmek için temsillerin urbasına bürünmüştür.

Temsillerde ve kinayelerde, lafzın doğru olması değil, mananın doğru olması önemlidir. Mesela, "Kılıcının kayışı uzundur." şeklindeki bir kinayede, adamın boyunun uzunluğu kast edilmiştir. Adamın boyu uzun, kılıcının kayışı kısa olsa, bu kinaye yine de doğrudur. Fakat adamın boyu kısa, kılıcının kayışı uzun olsa, bu kinaye yanlıştır.

Risalelerdeki hikayelerin kinayeleri, temsil dürbünleridir. Manaları da, lafızları da gayet doğru ve hakikate sadıktır.

Temsilde aranan, asıl değil fasıl olmalıdır. (32.Söz 2.Mevkîf 2.Maksat)

Lisan Ve Deri

Nasıl ki, bir hayvanın veya bir meyvenin derisi soyulduğunda muvakkat bir zarafet görülse bile, kısa bir müddet sonra kararır ve kokuşma başlar.

Kur'ân'a ve Peygamberimiz'e ait tabirler, mananın üzerine giydirilen deri gibidir. Onların yerlerine başka tabirlerin kullanılması kısa bir müddet manayı gösteriyor zannedilse bile, o kelimeler, o manalardaki yüksek hakikatleri bütünüyle taşıyamaz. Cesede bulaşan mikroplar gibi bir kısım anlayışsızlıkların ve itirazların bulaşmasına sebep olur, olabilir. Mübarek manalardaki nur uçar, duman kalır. Kalb ve kafaların giydirdiği beşeri urbalar o manaları boğar.

Evet, gerek dinî tabirler ve gerekse o kaynaktan beslenen zirve insanların nakış nakış işlenen ifadeleri, mana üzerinde bir libas gibi değil, deri gibi durduklarından, o maddî kalıplar manaya küçük gelmez, bir derinlik ve genişlik kazandırır. Böyle ifadelerin aynıyla tercümesi, sadeleştirilmesi, duruma göre bir derece fayda verse, onların tanınmasında aracı olsa bile, o yükün hemen tamamının taşınabilmesi için şerh ve izahlar tercih edilmelidir.(29.Mektup 1.Kısım 7.Nükte)

Lafız Manasız Olmaz

Bir adamın ismi Alo imiş. Bal hırsızlığı yaparmış. Ona: "Hırsızlığın ortaya çıkacak." demişler. O da aldatmak için boş bir petek almış, yabancı arıları içine doldurmuş. Balı başka yerden çalıp, petekte saklıyormuş. Birisi balın kaynağını sorunca: "Mühendisi arılarımdır." der, arıları ile konuşurken ise, "Tantana sizden, bal benden." dermiş.

Sözün gösterişli olmasından, manası çok daha önemlidir.(Muhakemat 1.Makale 3.Mukaddeme)

Zekâtı Yeter

Şöhret, insanın malı olmayanı da insana mal eder. Eğer istersen meşhur Molla Nasreddin Efendi'ye de: "Bu garip sözlerin tamamı senin mi?" Elbette sana: "O sözler ciltleri dolduruyor. Epeyce ömür ister. Çünkü ağzımdan çıkan her söz o şekilde nadir bulunan sözlerden değildir. Ben hocayım. Onların zekâtını bana verseler razıyım kâfidir. Fazlasını istemem. Zira fazla söz

sözlerimdeki zarafeti bozuyor, tabiiikten çıkarıyor" der.(Muhakemat 1.Makale 4.Mukaddeme)

Kitap Başka Tefsir Başka

Bir kitap başkadır, o kitabın izahını yapan tefsirler, yorumlar başkadır. Neyi nerede aranacağını bilmek gerekir.

Nasıl ki bir evin çeşitli ihtiyaçları sadece bir sanatkârdan alınmaz. Belki her bir ihtiyaç için o sahanın ustasına, uzmanına başvurmak gerekir.

Birisinin saati kırılrsa, terziye "Saatimi dik!" dese, alacağı "yuha!"dan başka cevap var mıdır?

Hakikatlerin arandığı sarayda da o kanuna uygun hareket etmek gerekir. (Muhakemat 1.Makale 6.Mukaddeme)

Tefsir Ve Şeriat Olması İçin

Bir gayr-ı müslimin, sadece camiye girmesi Müslüman olmasına yetmeyeceği gibi, tefsir veya şeriat kitaplarına, hikmet, coğrafya, tarih gibi bir fennin girmesi onu tefsir veya şeriat yapmaz. (Muhakemat 1.Makale 6.Mukaddeme Hatime)

Kendini Konuşur

Meyhaneye gidilip, "Ey meyhaneci, güzel söz nedir?" deseniz:

"Güzel söz, ilim denilen çömlerde pişirilen, hikmet denilen büyük küplerde duran, anlamak denilen süzgeçlerden süzülen, sakiler tarafından zarıfçe fikre içirilen ve sırlarda gezinti ile hissiyatı harekete geçiren, hayat suyu gibi manalı sözdür" der.(Muhakemat 3.Mesele)

MİLLİYETÇİLİK

Milliyetçilik

Nasıl ki, bir ordu kuvvetlere, kuvvetler alaylara, alaylar taburlara, taburlar bölüklere, ta takımlara kadar ayrılır. Böylece bir askerin bağlılığı ve vazifesi hususîleşir. Her asker yardımlaşma düsturu ile umumî vazifede rolünü oynar. Ordu, düşmanların hücumlarına karşı hazırlıklı ve eksiksiz hâle gelir. Yoksa bu ayrımlar, bir bölük bir bölüğe rakip olsun, bir tabur diğer tabura düşmanlık etsin, birbirlerinin aksine hareket etsin diye değildir.

Bunun gibi, İslâm ailesi de büyük bir ordudur. Kavimlere ve taifelere ayrılmıştır. Fakat binlerce birlik noktaları vardır. "Hâlîkları bir, Rezzakları bir, Peygamberleri bir, kibleleri bir, kitapları bir, vatanları bir-bir, bir, bir, binler kadar bir, bir..."

Bu kadar birlikler kardeşliği ve sevgiyi gerektirir.

Demek ki, kabilelere ve taifelere ayrılmak tanışmak ve yardımlaşmak içindir, birbirini inkâr ve düşmanlık için değildir.(26.Mektup 3.Mebhas 2.Mesele)

Hülâgu'yu Oku

Eğirdir Müftüsüne son ihtar,İkincisi: Ciddi takva sahibi bir dostum vardı. Benim yanıma geldiğinde âhirete ait önemli meselelerden bahsediyordu. Zâtınız benden soğutmak ve oğlunuza dost yapmak için onunla konuşmuşsunuz.

İşte o zât, o telkinlerden sonra geçen Ramazanda bir gün, bana Hülâgu ve Cengiz vakıalarını okutmak için gösterdi. "Aman bunları oku!" dedi. Ben hayretler içerisinde, "Kardeşim, sen divane mi oldun? Benim Delail-i Hayrat'ı okumaya vaktim yok. Böyle zâlimlerin zâlimliklerle dolu hayatını bana okutmak hissini nereden kaptın?" dedim.

Haftada iki defa yanıma gelen o has dostumu, iki ayda bir defa göremedim. Fakat hakkında inayet vardı, o hâlden kurtuldu.(Barla-Said Nursi)

Türkçülük

Aziz, sıddık, fedakâr kardeşim Kürt Bekir Bey,

Türkçülüğü perde yapıp, "Said Kürttür; bir Kürdün arkasından gitmek milliyetinize yakışmaz!" diyerek bazı saf insanların temiz kalblerinin bulandırılmaması için mecburen söyleyeceğim:

Evet ben başka bir memlekette (Kürtlerin çoğunlukta olduğu bir yerde) dünyaya gelmişim. Fakat Cenâb-ı Hak beni bu memleket evlâdına hizmetkâr etmiş.

Hulusi, Sabri gibi yirmi- otuz Türk gencini yirmi otuz bin millettaşına tercih ettiğimi Türkçe eserler vererek yaptığım hizmetle göstermişim.

Türk milletini ve milliyetini zehirleyen mülhidler bilsinler ki, ben millet-i İslâmiye'nin en mühim ve mücahid ve muazzam bir ordusu olan Türk milletine binler Türk kadar hizmet ettiğime binler Türk şahittir. İşte bana Kürt diyen ve itham eden, zahir hamiyetperverlik gösteren sahtekârlar, bu millete ne gibi hizmet ettiklerini gösterebilirler.(Barla-S.Nursi)

SEVK-İ İLÂHÎ

Sevk-i İlâhî

Hiss-i kablelvuku, herkeste, hatta hayvanlarda bile az çok vardır. O bir içgüdü veya sevk-i tabii değil, bir nevi ilhamdır, insanları ve hayvanları İlâhî kaderin sevk etmesidir.

Mesela, kedi gibi bazı hayvanlar, gözü kör olduğu zaman, kaderin sevki ile gider, gözüne ilaç olan otu bulur, gözüne sürer, iyi olur.

Zeminin temizlik görevlileri olan kartal gibi bir kısım kuşlar, bir hayvanın cesedini, hiss-i kablel vuku ve saika-i İlâhî ile bir günlük mesafeden bulur.

Yeni dünyaya gelmiş bir arı yavrusu, bir günlük mesafeye gider ve izini kaybetmeden döner.

Herkesin defalarca başına gelmiştir ki, birisinden bahsederken adam çıkıp gelir. Demek ki insan, bir hiss-i kablel vuku ile adamın geldiğini hisseder. Aklı ve şuuru ile tesbit edemese de, gayri iradî bahseder.

Onun içindir ki, sıradan insanların sadık rüyalarında da geleceğe ait bazı şeyler görülebilir.(28.Mektup 1.Mesele Beşincisi)

RİSALE-İ NUR

Yazdıran

Benim gibi ehemmiyetsiz bir adamın elinde böyle ehemmiyetli bir eserin zuhur etmesini garip karşılayan ve kabul etmeyen adam, buğday tanesi kadar çam çekirdeğinden dağ gibi çam ağacının yaratıldığını, bunun Kudret-i İlâhîye delil olduğunu düşünmelidir.

Bizim gibi mutlak aciz ve fakirlerin, ihtiyaçlarının bu kadar şiddetli olduğu bir zamanda ellerine böyle bir eserin verilmesi Rahmet-i İlâhînin sınırsızlığına ve genişliğine delildir. Bana ait değildir.(15.Şua)

Bediüzzaman Dede

Beş seneden beri teneffüs için Emirdağ'ın etrafında paytonla gezdiğim zaman, garip bir tarzda, bir yaşından yedi yaşına kadar küçücük çocuklar, anne babalarına karşı gösterdikleri alakadan daha fazla bir istekle paytonuma koşup elime sarılıyorlardı. Hatta bir iki sefer paytonun altına düşüp olağandışı bir şekilde hiç yara almadan kurtuldular. Hatta beni hiç görmemiş olan ve bilmeyen bir yaşındaki, iki, üç yaşındaki çocuklar yalın ayak dikenler içinde koşa koşa paytonuma yetişiyorlar, büyük adamlar gibi hürmetle durup, "Elinizi öpelim!" diyorlardı. Bu hâle ben ve arkadaşlarım hayret ediyorduk. Bu sadece bir mahâlde değil, diğer mahâllerde ve köylerde de oluyordu.Benim ve arkadaşlarımın kanaati geldi ki, akıl ve fikirleri derk etmediği hâlde, fitratlarının sevki ve kalblerine doğması ile Risale-i Nur'un kendilerine ve bu memleketteki masum çocuklara çok menfaatinin olacağını hissediyor, annelerine yalvarmanın ötesinde bir ıstıyakla koşuyorlardı.(Emirdağ 2-Emirdağ'ın hatırası)

Tamirat Ve Islah

Risale-i Nur, sadece bir parçacık tahribatı, küçük bir haneyi tamir etmiyor; belki umumî bir tahribatı ve İslâmiyet'i içine alan, dağlar büyüklüğünde taşlarla örülü ve surları her yeri kuşatan bir kaleyi tamir ediyor. Ve yalnız hususî bir kalbi ve has bir vicdanı ıslaha çalışmıyor; belki bin seneden beri tedarik edilen bozgun ve fitne aletleri ile yaralanan bütün kalbleri, şüphelerle kafaları bulandırılan, kalbleri kararan, İslâmî hakikatlere itimadı sarsılan ve bozulmaya yüz tutan vicdanları ve o geniş yaraları, Kur'ân'ın ve imanın ilaçlarıyla tedavi etmeye çalışıyor.(Kastamonu L.)

Sahrada Saraya Rastlamak

Kışın en fırtınalı zamanında, çamurlu bir yolda, yırtıcı hayvanlarla dolu olan bir sahrada giden bir adamın, telef olacağı bir hengamede, çelikten daha sağlam bir saraya denk gelmesi onu ne kadar sevindirir ve o yolcu nasıl o saraya âdeta uçarak giderse, asrımızda her bir Söz'ün, Lem'anın ve Mektub'un o kaleden saha sağlam ve güzel bir sığınak olduğunu bildim ve o tehlikelerden biçare zayıf ruhumu kurtarmak için içeriye girdim. (Barla-Hafız Mustafa)

Doktora Derman

Üstadımız hastalanmıştı, hiç sesi çıkmıyor, konuşamıyordu. İftar vaktinde birden bir doktor çıkageldi, elini tuttu. Üstadımız: "Ben, hastalığımı muayene ettirmem, ben hekimlere muhtaç değilim; hekim, Cenâb-ı Haktır!" dedi.

Birden canlandı, sesi çıkmaya başladı. Güya kendisi bir doktor şeklini aldı. Doktor ise, hasta vaziyetine girdi. Doktora ehemmiyetli bir mektup okudu. Doktorun derdine derman olacak bir ilaç oldu. Top atılınca, doktora:

- Burada iftar et, dedi. Doktor:

- Bugün kusur işledim, oruç tutamadım, dedi.

Üstadımızın oruç tutmayan bir doktora tedavi olmak istemediğini ve Risale-i Nur'un mânevî şahsiyetinden gelen şifa duasının öyle yüz doktordan fazla tesirli olduğunu bir kez daha anladık.(Kastamonu L-Emin)

Tevafuk

Nasıl ki, çok mübarek, kutsî ve büyük bir zât, gayet fakir ve muhtaç bir adama, ümit etmediği bir şekilde kağıtlara sarılı bir hediye ihsan etse, o biçare adam, o hediye binlerce katı teşekkür etmek ister. Hediye kabını mübarek bir kağıt gibi öper.

Öyle de, Risale-i Nur'a olan hususî inayet ve iltifat tevafuk zarfıyla ihsan edilmiş. Elbette o tevafuktan bahis minnettarlığın, teşekkürün ve sevincin ifadesidir, kusura bakılmaz.(Kastamonu L- 2.Cihet)

Müjdeli Bir Rüya

Bana hizmet eden Ali geldi, "Rüyamda senin, Hüsrev'le beraber Peygamber'imizin (sallallâhu aleyhi ve sellem) elini öptüğünü gördüm." dedi. Çok geçmeden bir mektup aldım. Hüsrev'in hattıyla yazılan Asa-yı Musa mecmuasını, hacılar, kabır-i Muhammedi (sallallâhu aleyhi ve sellem) üzerinde görmüşler. Demek ki, benim yerime, Peygamber Aleyhisselatü Vesselâmın mânevî elini, Hüsrev, kaleminin vasıtasıyla öpmüş, Efendimiz'in rızasına mazhar olmuş. (14.Şua)

Hafız Değilim

Bektaşîye, "Niçin namaz kılmıyorsun?" demişler, o da, "Kur'ân'da, 'Namaza yaklaşmayın' var" demiş. "Onun arkasını, yani 'Sarhoş olduğunuz zaman'ı da oku" demişler. "Ben hafız değilim." demiş.

Risale-i Nur'un, bir cümlesinin, bir kısmını alıp, neticesini ve hakikatini almamak, bütününe bakmamak misaldeki gibi bir cerbeze ve zulümdür.(12.Şua)

Hususî İhsan

Bir padişahın umuma teşmil ettiği kanunları vardır. Her fert aynı derecede o umumî lütf ve saltanat tezahürüne mazhardır. O umumî kanun ve ihsan her ferdi hususî olarak ilgilendirir, hissedar eder.

Bir de, o padişahın hususî ihsanları ve emirleri vardır ki, umumî kanunların üstündedir. Has bir durumda, has bir adamına emir verir, iltifat eder.

Öyle de, her hakikat güzel olduğu gibi Sözler'deki tevafukat ve muvaffakiyet de güzel, hem çok güzeldir. Evet, her şey ya hakikatiyle güzel, ya bizzat güzel veya neticesiyle güzeldir.

Bahar bahçesinin dirilişi; hakikatiyle güzel, çiçekleri; bizzat güzel, solması, yeni bir sayfanın açılması, hakikî güzele yüzlerin çevrilmesi, ebedî ilimde kaydedilmesi; neticesiyle güzeldir.(28.Mektup 7.Mesele Hatime 3.Nükte)

Beklenmeyen İkramlar

Güneş doğmadan evvel aklıma, söylediğim bazı sözleri yanlış anlayıp kalbine vesvese girecek birisi geldi. İçimden "Keşke onu görebilsem ve kalbindeki kuruntuları telâfi etsem." diye geçti. Aynı anda Nis'e götürülen bir parça kitabım lazım oldu. "Keşke yanımda olsaydı." diye düşündüm.

Sabah namazından sonra oturdum. Baktım, o adam, elinde bir kitapla çıkageldi.

"Elindeki kitap nedir?" diye sordum.

"Bilmiyorum. Kapının önünde Nis'ten gelen birisi verdi. Ben de size getirdim." dedi.

"Fesühhanallah" dedim. "Bu saatte, bu adamın çıkıp gelmesi ve bu Söz'ün Nis'ten gönderilmesi tesadüf olamaz. Bu adamı ve kitabı bana gönderen Kur'ân'ı Hakim'in himmetidir. Elhamdülillah, benim kalbimin gizli hislerini duyan, en küçük isteklerine cevap veren, kalbimi bilen birisi bana merhamet ediyor, beni himaye ediyor. Öyleyse dünyanın minnetini beş paraya almam." (28.Mektup 3.Mesele 5.Nokta)

Haneler

Her bir kişi, eğer evinde dört beş çoluk çocuğu varsa hanesini bir küçük Nur medresesine çevirsin. Eğer yoksa, yalnız ise, ilgi duyan komşularından üç dört tanesi ile hanesini küçük bir Nur medresesi gibi kullansın.(Emirdağ 2)

Elmas Cevher Nur

Bu Elmas Cevher Nur'u okurken, üç yaşından sekiz yaşına kadar akrabalarım ve evlâdım, hepsi başıma toplandı. Onları sevdim ve birer çay verdim. "Bu nedir?" diye sordular. "Bu Elmas Cevher Nurdur." diye okumaya başladım.

Onuncu Söz'ü okurken saatler geçmiş. Çocuklar, merakından, anlayamadıkları zaman hemen bendenize soruyorlardı. Ben de bu Elmas Cevher Nur'u onların anlayabileceği bir şekilde izah ederken, çocukların yüzleri renk renk oluyordu ve güzelleşiyordu. Bendeniz de çocukların yüzüne baktıkça, hepsinde ayrı ayrı nurlu Said görüyordum. "Nur hangisi, Cevher hangisi, Elmas hangisi?" diye sordular. Ben de, "Nur okumak, Elmas, bu Sözleri yazmak, Cevher bu kitaptan aldığınız imandır!" dedim. (28.Lem'a-Şefik)

Nurun Kerameti

Hapishane içerisinde polis, gardiyan ve jandarmalar arama yaparken, hemşiremin yedi sekiz yaşındaki mahdumu odama geldi. Arama bendenizin odasında yapılıyordu. Çocuk odadaki telâşı görünce, odanın bir kenarında ayrıca duran Risale-i Nur'ları çantasına koyup gitti. İçerdeki memurların hiç birisi farkına varmadı.

Çocuk doğruca annesinin yanına gitmiş. "Dayım bunları bize okurdu. Ben bunları çok seviyorum. Onlar başka kitapları karıştırırken çantama koydum." demiş.(28.Lem'a-Şefik)

Nur'ların Kıymeti

Doktordan Mirac'ı nasıl bulduğunu sordum. Doktor Kemâl: "Eserin pek büyük kıymetini takdir etmek için İslâm olmaya bile lüzum yok, insan olmak kafi." cevabını verdi. (Barla-Hulusi)

Bir Güne Bir Ömür

Sözler sayesinde bir seneyi geçkin zamandan beri şevkle ilim öğreniyor, lütuflarla feyzleniyor, büyük bir istekle nurlanıyor, coşkuyla lezzet alıyor, tesbitlerle bağlanıyor, topladığım bu şeylerle gelişme yolunda ilerliyorum. Bu dönemin bir gününe daha evvelki ömrümün tamamının bile denk olmayacağı kanaatindeyim.(Barla-Sabri)

Okudukça Okumak

Sözleriniz mürşidane ve çok yüksek olduğundan, gayet dikkatli ve tetkik ederek okumak gerekiyor. Ortaya koyduğunuz akli ve mantıkî deliller o kadar tatlı ve hayret vericidir ki, insan okudukça okuyor, sınırsız bir mânevî haz hissettiği için elinden bırakmak istemiyor. Bu sebeple bir defa okumak kâfi değil. İnsan hepsini yanına alıp daima okumalıdır. (Barla-Refet)

Diyanet Riyasetine

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Biriniz benim bedelime Diyanet Riyasetine gitsin; selâm ve hürmetlerimle Ahmet Hamdi Efendi'ye desin ki:

"Zatınız iki sene evvel Nurun Külliyyatından bir takım istemiştiniz. Ben de hazırlattım. Fakat hapse attılar; tashih edemedim, gönderemedim. Şimdi onların tashihiyle meşgulüm. Bittikten sonra hemen takdim edilecektir. Hediye almayan elbette hediye veremez. Bu İslâm memleketinin âlimler reisi olan zât-ı alinizin, Nurların serbestiyetine mümkün olduğu kadar çalışmanız ve numune için evvelce size üç cüzünü gösterdiğimiz Kur'ân'ımızın basılmasına yardımcı olmanız bir kudsî ücrettir.

Kat'iyen size beyan ediyorum ki: Tarihin hiç bir devrinde ilmî hakikatlere ve iman hakikatlerine bu derece garazkârane, gaddarane tecavüz olmamıştır. Sizin ilmî daireniz ve riyasetiniz her şeyden evvel bu dinî ve ilmî vazifeyi yapmalıdır. Ben bu son zehirlenmemde öleceğimi düşündükçe, "Benim bedelime Ahmed Hamdi Nurlara sahip çıkacak." diye kalbim ferahlıyor ve teselli buluyordum.

Size Nur'ların serbestiyetine çalışacak zâtlara bir kaynak olması niyetiyle müdafaatımdan da bir nüsha gönderiyorum."(Emirdağ 2)

Gül Fabrikası

Sevgili muhterem, kıymettar Üstadım.

Beşir Ağayla gönderdiğiniz mektuptan duyduğum sürûru tarif etmek, benim gibi aciz bir talebenin ne lisanı ve ne de kaleminin haddidir.

İki üç senedir dünyayı sevmez olduğum hâlde kurtulamadım. Bir şey arıyor, fakat bulamıyorum. Bu hâl içerisinde çırpınan benim nasıl teşekkürüm hadsiz olmasın? Sizi tanıyalı henüz bir sene oldu. İki gece birbiri üstüne gördüğüm iki sadık rüyada, temelleri atılmakta olan büyük bir gül yağı fabrikasının kâtipliğine tayin edildiğimi ve işe başladığımı gördüm. Bu iki rüyadan iki ay sonra risaleleri yazmaya başladım. Sevgili Üstadım, Allah sizden ebeden razı olsun. (Barla- Hüsrev)

Yasin'ler Tılsımı Açtı

Üstadımızın Risale-i Nur'un neşrine vesile olan camisi Barla'da kapatıldı. Nur'ları yazacak talebelerin yanına gelmesi men edildi. Aynı dönemde ciddi bir kuraklık başladı. Sonra Barla'nın bir kısmına yağmur yağdı. Sadece Kâraca Ahmed Sultan'dan itibaren bir daire içerisinde kalan Barla mıntikasına yağmur gelmedi. Üstadımız Muhacir Hafız Ahmed Efendiye, "Kırk bir Yasin oku" dedi. Hiç yağmur alameti yokken ikindi namazı vaktinde Üstadımız, Muhacir Hafız Ahmed Efendi'ye "Yasinler tılsımı açtı; yağmur gelecek." dedi.

Aynı gece daha evvel yağmayan yerlere öyle bir yağmur yağdı ki, Çoban Ahmed'in bahçesindeki duvar yıkıldı. Hâlbuki Kâraca Ahmed Sultan'ın arkasında, deniz kenarında balık avlayan Şem'i ile arkadaşları bir damla yağmur görmediler.

O yağmurun ve rahmetin Kur'ân hizmeti ile münasebeti ve Yasin suresinin anahtar ve şefaathçi olduğu anlaşıldı. (Barla- Şem'i Muhacir Hafız Ahmed)

Bir Rüya

Âlicenap ve faziletmend Üstad-ı Muhteremim Efendim Hazretleri.Ziyaretinize gelmek için yola çıkmıştım. Hüsrev Efendi ile karşılaştım. Sebebini anlatarak dönmemi söylediler. Mahzun ve mükedder döndüm. Avdetimin ikinci gününün gecesi saat on buçuğa kadar yazı ile meşgul oldum. Sahuru yedikten sonra yattım ve bir rüya gördüm. Gördüm ki, zât-ı alinizle birlikte Medine-i Münevvere'ye gitmişiz. Harem-i Şerif'in kapısından girince makber-i saadet önümüzde göründü. Makber-i saadetin içinde Peygamberimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem) Babü's Selâm'a doğru dönmüştü. İçimden koşmak geldi. İmamın namazdan sonra cemaate dönmesi gibi, zât-ı Risalet bizim girdiğimiz tarafa dönmüşler. Yanına gittik. Zât-ı âliniz hemen bir adım mesafede diz çöküp oturdunuz. Ben de sizin arkanızda diz çöküp oturdum. Siz Resûl-i Ekrem (sallallâhu aleyhi ve sellem) ile epey müddet görüştünüz. Dikkatle saadetli yüzlerine baktığımda mübarek yüzlerinin güneş gibi parladığını, sair kısımlarının buğday renginde olduğunu gördüm. O esnada ne ile ilgili konuştuğunuzu anlayamadım. Üstadım, şu zâlimlerin İslâmiyet'e karşı tecavüzlerini, kendi merciine ve şeriat sahibine şikayet etti. Tefsirini Üstad-ı Ekremime havale ediyorum. (Barla-Mesud)

Köyümüz Ve Ben

Ben, on yaşında iken, büyük bir iftihar, bir kendini beğenme hâlim vardı. İstemediğim hâlde sanki pek büyük bir iş ve kahramanlık yapmış gibi hâller takınıyordum.

Kendi kendime: "Senin beş para kıymetin yok. Bu kendini beğenmek gibi hâller, özellikle çok fazla cesaret gösterişleri nedendir?" diyordum.

Bilmiyordum, hayret içindeydim. Bu iki ay içinde o hâlimin cevabı verildi ki: "Risale-i Nur kalbine doğan şeylerle kendini hissettiriyordu. Sen adi odun parçası gibi bir çekirdek iken, o firdevs salkımlarını kendi malın gibi yanlış bir zanla hissedip kendini beğenirdin."

Bizim Nurs köyümüzün tamamındaki kendini beğenmek ve cesaret gösterişlerinin hikmetini anladım ki, ileride bütün dünyada Nurs köyünün duyulacak olmasının o günden hissedilmesinden doğan yanlış hâlettir. (Emirdağ 1- S.Nursi)

Her Soruya Cevap

"Ben Hürriyetten evvel İstanbul'a gelirken, yolda, kelâm ilmine dair bir iki kitap elime geçti. Dikkatle mütalaa ettim. İstanbul'a geldikten sonra sebepsiz bir şekilde hem ulemayı, hem mektep muallimlerini "Kim ne isterse benden sorsun!" diyerek münazaraya davet ettim. Hayret edilecek şeydir ki, sorulan bütün sualler yolda okuduğum ve hafızamda kalan meselelerdi.

Sonra anlaşıldı ki, o fevkalâde muvaffakiyet, gösteriş yapar gibi haddimi aşmam, manasız fazilet izharı, ileride Risale-i Nur'un İstanbul'ca ve ulemaca kabulüne ve önemine zemin hazırlamak içinmiş."

Gençlik çağındaki Üstad'a mağlup olmaları, daha sonra ulemanın onun elinden çıkan eserlere tenkitvari yaklaşımlarını engellemiş, kendisini kabul ettirmiştir. (Emirdağ 1- Tetimmesi)

Emniyet Müdürüne

Sava'nın Nur Medresesi kahramanlarından Mehmed Çavuş, benim için yazdığı Zülfikâr'ı Emniyet Müdürü'nün elinde görmüş, demiş:

"Benimdir, veriniz."

O da: "Hoşuma gitti bir iki hafta okuyacağım" demiş.

O da demiş: "Kalsın"

Eğer münasip görürseniz, o Emniyet Müdürüne ve alan komisere selâmlarımı söyleyiniz ve benim adıma hediye olarak veriniz.(Emirdağ 1)

Avrupa Mağlup Edemez

Yeni hükümetin önemli bir temsilcisinin İstanbul Üniversitesi'nde: "Anadolu'da din lehinde kuvvetli bir cereyan var. Onlara da, solcular gibi bir derece meydan vermeyeceğiz!" demesi üzerine, o üniversitenin mümessili, din neşriyatı yapanların aleyhinde olduğu hâlde, o reise demiş ki:

"Eğer dediğin o cereyan Risale-i Nur ise, ne siz ve ne de Avrupa onu mağlup edebilir."
(Emirdağ 2)

Bereket

Üstadımız Barla'daki esareti bittiğinde Isparta'ya geldi. Teşrif ettiği zaman yaz mevsiminin en hararetli günleriydi. Yağmurlar kesilmiş, Isparta'ya getirilen sular azalmış, ağaçlar sararmış, otlar kurumuştur.

Üstadımız Isparta'ya teşrif ettiğinde bir asırda bir iki defa vuku bulan bir şey oldu ve çok bol miktarda yağmur yağdı. Büyük çoğunluğu ziraatla meşgul olan hâlkın yüzü gülmeye başladı. Bağlar, bahçeler yeniden canlandı, Isparta'nın büyük bir kısmı sulandı, yaz mevsiminin harareti yerini baharın şirin ve hoş havasına bıraktı. Âdeta Üstadımıza "Hoş geldiniz!" deniliyor, Barla, çınar ağacı ve dostların hasreti unutturulmak isteniliyordu. Cenâb-ı Hakkın ihsan ettiği bu bereketli yağmur 1293 tarihinde de yağmıştı ki, Üstadımızın doğumuna denk geliyordu.

Üstadımız Isparta'ya geldikten üç dört gün sonra bağları, bahçeleri gezmiş, arkadaşımız Bekir Bey'e değirmenleri çeviren suyu göstererek "Isparta'nın suyu bu kadar mı?" diye sormuştu. Bekir Bey, "Gölcüğün suyu kesilmiş, Isparta'nın dörtte birini sulayan bu sudan başka su yok!" demişti.

Üstadımız, Isparta'da çok talebesi olduğu için, ruhen yağmurun gelmesini istiyordu. O yağmur yüzde doksan dokuza fayda getirdi.

Bu kerem-i İlâhî'den sonra Üstadımız: "Isparta bana Barla'yı unutturdu. Unutmayacağım bir şey varsa, o da, her yerde olduğu gibi Barla'da bulunan dost ve talebelerimdir" dedi.(Barla-Nur Şakirtleri Hüsrev-Refet-Lütfi...)

Kırlara Çıkması

Üstad, kırlara ilk önceleri yaya olarak çıkardı. Sonra faytonla gezmeye başlamıştı. Ücretsiz bir gün dahi arabaya bindiği görülmemiştir. Herkes masraf kadar fiyatını söylüyor, "Bunun burada fiyatı budur." diyorlardı.

Mutlaka söylenenden fazlasını verir, "Fiyatını vermezsem olmaz. Nasıl mukabilini vermediğim bir lokma hediye beni hasta ediyor; bunun da ücretini vermeliyim ve vermeye mecburum." derdi. (Emirdağ Hayatı)

Küfrevi Hazretleri

Molla Said, bir gece rüyasında en son ders aldığı Şeyh Mehmed Küfrevî Hazretleri'ni görür. Kendisine hitaben:

"Molla Said, gel beni ziyaret et, gideceğim!" deyince, hemen gider, ziyaret eder. Ve Şeyh'in uçup gittiğini görünce uyanır. Saate bakar, saat gecenin yedisidir. Tekrar yatar. Sabahleyin Şeyh'in hanesinden matem seslerinin geldiğini işitir, oraya gider ve Şeyh Hazretleri'nin gece saat yedide vefat ettiğini haber alır. Mahzun olarak geriye döner.(İlk Hayatı)

Siyah Mürekkep

Siyah bir mürekkebimiz vardı. "Keşke güzel bir kırmızı mürekkebimiz olsaydı!" dedik. O mürekkepten biraz taş üzerine döktük, siyah ve mor idi. Sonra yazmaya başladık. Tam istediğimiz gibi bir kırmızı oldu. Buna yedi-sekiz arkadaş hayret ettik. "Bunda bir sır var." dedik. ""Siyah talihimiz suretini değiştirip parlayacaktır" diye mana verdik. (Barla- S.Nursi)

MESULİYET

Koyunlarınız Kadar

Başkasına itimat etmeyen, kendisi teşebbüste bulunur. Size bir misal söyleyeceğim. Sizler göçersiniz. Göçerin malı koyundur; o işi bilirsiniz. Şimdi hepiniz koyunlarınızdan bazılarını çobana emanet etmişsiniz. Çoban tembel, yardımcısı ilgisiz, köpekleri değersiz olsa, tamamıyla ona itimat eder, evlerinizde yatar, koyunları kurtlar, hırsızlar ve belâlar içinde mi bırakırsınız, yoksa sabaha kadar ailelerinizin her ferdi koyunlarınızın etrafında birer kahraman mı kesilir?

Mukaddesat o koyunlardan daha kıymetsiz değildir.(Münazarat)

Valiye İkaz

Bitlis'te iken bir gün Vali ile birlikte bir kısım memurların içki içtiğini duyar. Hiddetlenerek:

"Bitlis gibi dindar bir memlekette hükümeti temsil eden bir zâtın irtikap ettiği bu muameleyi kabul edemem!" diyerek içki meclisine gider.

Evvelâ içki hakkında bir hadis-i şerif okuduktan sonra pek acı sözler söyler. Valinin vurdurmak ihtimaline binaen de bir elini rovelverinin bulunduğu yerde tutar. Fakat Vali tahammüllü ve anlayışlı bir zât olduğundan ses çıkarmaz. Oradan ayrıldıklarında Valinin yaveri, Genç Said'e:

"Ne yaptınız? Söyledikleriniz idamı gerektirir!" der.

Genç Said: "İdam hayâlime gelmedi; hapis veya sürgün olur diye düşünüyordum. Her ne ise, bir günahı def etmek için ölürsem ne zararı var?" diye cevap verir.

Vali iki saat sonra iki polis vasıtası ile kendisini çağırır. Hürmet eder, elini öpmek ister, iltifatla yer gösterir ve:

"Herkesin bir ustadı vardır. Sen de benim ustadımsın!" der. (İlk Hayatı) **Mezar Taşları Yeter**

Bu memleketin mabed ve medreselerinden başka, mezar taşları bile ehl-i imana mukaddes manaları ihtar ve telkin eder. Ders verir.

Acaba kendine Müslüman diyen bir adam, dünyanın bir menfaati için elli frengi kelimeyi bir günde öğrendiği hâlde, elli senenin her gününde elli defa tekrarladığı Sübhanallah,

Elhamdü lillah, La ilahe illallah ve Allahu ekber gibi mukaddes kelimeleri öğrenmezse, hayvandan elli defa daha aşağıya düşmez mi? (29.Mektup 7.Kısım 1.İşaret)

BENLİK

Hıristiyanlık Ve Biz

İslâmiyet hakikî tevhid dinidir. Onun içindir ki vasıtaları reddeder, benliği kırar, hâlis kulluğu tesis eder. Her türlü batıl sahiplenmeyi kırdığı için, tam dindar ve büyük bir insan enaniyeti terk etmeye mecbur olur.

Şimdiki Hıristiyanlık dini ise baba- oğul inancını kabul ettiği için vasıtalara ve sebeplere hakikî tesir verir. Din adına enaniyeti kırmaz, belki "Hz. İsa'nın bir vekili" diye o enaniyete bir kutsiyet verir. Onun içindir ki dünyaca ünlü bazı Hıristiyanlar kibir ve benliğini kırmadan tam dindar olabilir. Hatta Amerika'nın eski Cumhurbaşkanı Wilson ve eski İngiliz Reis Vekili Lloyd George mutaassıp birer papaz idiler.

Müslümanlık ise hakikî takvayı istediğinden, öyle yüksek mevkide olanların din adına da yüksek kabul edilebilmeleri için enaniyetlerini terk etmeleri gerektir. (29.Mektup 7.Kısım 2.İşaret)

Sahiplik İddiası

Cenâb-ı Hakkın, sıfat ve esması hudutsuz olduğundan, farazi vehmî ölçülerle bilinebilir. Onu da enaniyet yapar. Kendindeki ölçükle onların mahiyetini yavaş yavaş anlar.

Mesela, "Burası benim, ben şu evi yaptım ve düzenledim." der. O zahirî sahiplenme ona, "Bu dünya hanesinin sahibi, burayı yapıp tanzim etmiş." dedirtir.

Allah'ın sıfat ve esmasının bilinmesi benlik duygusuna, sahiplenme hissine bağlıdır. O büyük hazineyi açan anahtar odur.

Vazifesi; "Benim" diye bildiği her şeyin kendisine ait olmadığını anlayıp, hakikî sahibini göstermektir. Fakat mahiyeti ve vazifesi bilinmez ise, insanı yutan bir ejderha olur.

"Ene"nin mahiyetini bilmeyen adamın bütün bilgisi, enenin rengine boyanacağı için cehâlet rengini alır.(30.Söz 1.Maksat)

Benliklerin Firavunlaşması

Padişahı tanımayan ve ordusundaki bütün subay ve neferlerin onun askerleri olduğunu kabul etmeyen vahşi bir adam, herkese, her askere bir nevi padişahlık ve hakimiyet verir.

Öyle de, Allah'ı inkâr eden felsefe ve madde perestliğin her talebesi, nefislerini küçük birer Nemrut gibi görür. Âdetâ kendilerine ve benliklerine taparlar. Ve içlerinden, firavunlaşmış ruhlarının bir nevi mümessili gördükleri ve değişik hâllerinden ötürü tesirinde kaldıkları

birisine bir nevi ulûhiyet verdikleri gibi, o Deccal adam da daha ileri giderek ulûhiyetini ilan eder.

Bir sineğin kanadını bile icat edemeyen ve bir sineğe bile mağlup olan bir adamın, böyle bir davaya ve iddiaya girmesi maskaraca bir ahmaklıktır. (15.Mektup 4.Sual)

HASTALIK

İhtar

Nasıl ki bir çoban, başkasının tarlasına giren koyunlarına taş atar. Koyunlar o taş ile ihtar edildiklerini hissederler ve o zararlı işten kurtulmanın memnuniyetiyle dönerler.

Dinî olmayan musibetler hakikat noktasında musibet değil, İlâhî birer ihtar, birer ikazdır. O ihtar-ı Rahmanî beşerin gafletini dağıtır, aczini ve zaafını hissettirerek aklını başına getirir.

"Ermiş bir ağacı silkmekle meyvelerinin dökülmesi gibi, sıtmanın titretmesi ile de günahlar dökülür." diye başta Buharî ve Müslim'in naklettiği rivayetler vardır.(2.Lem'a 5.Nükte 1.Mesele)

Musibet Mi? Nimet Mi?

Her zamanın bir hükmü olması gibi, bu zamandaki musibetler de dinî olmamak kaydı ile belâ değil belki İlâhî bir lütuftur. Ben bu zamandaki hastaları ve musibete uğrayanları bahtiyar gördüğümünden o musibete karşı olamıyorum. Ve bana onlara acıma hissi gelmiyor. Çünkü hangi hastalıklı genç yanıma gelse, emsallerine göre dini vazifelerine daha bağlı olduğunu görüyorum. O zaman anlıyorum ki o hastalıklar onlar için bir musibet değil âdeta nimettir.

Gerçi, o hastalık onun dünya hayatına sıkıntı veriyor, fakat ebedî hayatına faydası dokunuyor, bir nevi ibadet hükmüne geçiyor. Eğer sıhhat bulsa, belki hastalıktaki hâlini muhafaza edemeyecek, sefahete düşecek.(2.Lem'a 5.Nükte 3.Mesele)

Zamanın Uzaması

Ömür sermayesi meyvesini vermez ise zayi olmuş demektir. Hastalıklar ömrün çabuk geçmesine meydan vermez, tutar, ömrü meyvesini verecek şekilde uzatır, genişletir.

"Musibet zamanı uzun, safa zamanı kısadır." sözü dillerde dolaşan bir misaldir.(25.Lem'a 1.Devâ)

Aldatmayan Nasihat

Sıhhat ve afiyet gaflet ile çok defa dünyayı hoş gösterip, âhireti unuttururken, hastalık, "Ölümsüz, başıboş değilsin, bir vazifen var. Gururu bırak, Yaratanını düşün, kabre gireceğini unutma, ona göre hazırlan." der.

Hastalık bu noktadan, hiç aldatmayan bir mürşid olduğu için, şikâyet değil şükretmek gerekir.(25.Lem'a 3.Devâ)

Bu Da Geçer

İnsan geçmiş günlerini düşündüğü zaman ya, "Elhamdü lillah" der veya "Ah o günler!" diye içini çeker.

İnsana çok defa şükrettiren geçmiş günlerin hastalıkları ve elemeleridir. Çünkü elemelerin kaybolması lezzettir. Ve insanın "Ah, of!" çektiği şeyler ise, geçmiş günlerin rahatı ve lezzetleridir.

İnsan elemli anında, "Bu da geçer, ya Hu!" diyerek şükretmelidir.(25.Lem'a 6.Devâ)

O Bizi Terk Etmeden

Eğer dünya dâimî olsaydı, ayrılık rüzgarları esmeseydi, istikbalde kış mevsimleri olmasaydı, hastaların hâline beraber ağlayabilirdik. Fakat madem dünya bir gün bizim feryatlarımıza kulağını kapayıp, "Haydi dışarı!" diyecek, hastalıklardan aldığımız ikazla, o bizi kovmadan biz onun aşkından vazgeçmeli, o bizi terk etmeden kalben onu terk etmeye çalışmalıyız.(25.Lem'a 6.Devâ)

Zıddıyla-Temizlik-Merak

Karanlık olmasa ışık, soğuk olmasa sıcak, açlık olmasa yemek, midenin harareti olmasa suyun serinliği, illet olmasa afiyet, hastalık olmasa sıhhat bilinmez ve zevksizdir. Her şey zıddıyla bilinir.

Sabunun maddî kirleri yıkayıp temizlemesi gibi, hastalıklarda mânevî kirleri temizler, yok eder.

Hastalıkların günahlara kefareti olduğunu anlatan bir hadiste, Efendimiz (sallallâhu aleyhi ve sellem), "Ermış ağacın silkelenmesi ile meyvelerinin dökülmesi gibi, imanlı bir hastanın titremesiyle de günahları dökülür." buyurmaktadır.

Merak hastalığı ikileştirir, artırır. Maddî hastalığa müptelâ birisi, merak ile mânevî bir hastalığın da kalbine yerleşmesine ve maddî hastalığın ona dayanmasına sebep olur. Teslimiyet ve hastalığın hikmetini düşünmekle meraktan kurtulursa, o maddî hastalığın da kökü kesilir, onda dokuzu gider. (25.Lem'a 7-8-10. Devâ)

İki Genç İki Sene

Allah rahmet etsin, arkadaşlarımızdan iki genç vardı. Biri İlamalı Sabri, diğeri İslâmköylü Vezirzade Mustafa idi. Bu iki zât, talebelerim içerisinde kalemsiz oldukları hâlde, samimiyet ve iman hizmetinde en ön safta idiler. Hikmetini anlayamamıştım. Vefatlarından sonra, her ikisinin de önemli hastalıkları olduğunu öğrendiğimde, sair gafil ve farzları terk eden gençlere karşılık, ciddi takva sahibi olmalarının sebebini anladım. İnşallah, iki senelik hastalığa karşılık, milyonlarca sene ebedî saadet kazandılar. (25.Lem'a 13.Devâ)

Saliha Kadın

Bir zamanlar, Barla'lı Süleyman'ın hâlasının gözü kapandı. O saliha kadın, bana karşı haddimden yüz derece fazla hüsn-ü zan ederdi. Bir gün, caminin kapısında beni yakaladı ve

gözünün açılması için dua etmemi istedi. Ben de, o mübarek kadının salâhatini şefaati yaparak, "Ya Rabbi, onun salâhatı hürmetine onun gözünü aç!" diye yalvardım. İkinci gün, Burdur'lu bir göz hekimi geldi, gözü açıldı. Kırk gün sonra yine gözü kapandı. Ben çok üzüldüm. Çok dua ettim. İnşallah o dua âhireti için kabul olmuştur. Yoksa benim duam onun hakkında gayet yanlış bir beddua olurdu. Çünkü eceline kırk gün kalmıştı. Kırk gün sonra-Allah rahmet eylesin- vefat eyledi.

O merhume ihtiyar kadın, kırk gün Barla'nın dağlarına hüznle bakmaya karşılık, Cennetin bağlarını kırk bin gün seyretmeyi kazandı. Çünkü imanı kuvvetli, salâhatı şiddetli idi.(25.Lem'a 14.Devâ)

Hız. Eyyüb'ün Kafilesi

Eğer, hastalığın manası güzel olmasaydı, Hâlık-ı Rahim, en sevdiği kullarına hastalık vermezdi. Hâlbuki, sahih hadiste, "En fazla musibet ve meşakkate uğrayanlar, insanların en iyileri ve en kâmilleri'dir." buyrulmuştur.

Başta Eyyüb (aleyhisselâm) olmak üzere, enbiyalar ve evliyalar hastalıkları birer ibadet ve Rahmanî hediye görmüşlerdir. O kafiye katılabilmek için hastalıktan şikâyet değil, şükür gerekir.(25.Lem'a 15.Devâ)

Vakit Geçmiyor

Zengin, işsiz, istirahat döşegindeki bir adama hâli sorulsa, "Aman, vakit geçmiyor, gel bir şey beş oynayalım, vakit geçirmek için bir eğlence bulalım" gibi şikâyetler işilecektir.

Bir musibetzedeye, meşakkatli bir işçiye veya fakire, "Ne hâldesin?" denilse, akli başında ise, "Şükürler olsun Rabb'ime, iyiyim, çalışıyorum. Gerçi zahmet çekiyorum ama, bu da geçer. Vakit çok çabuk geçiyor, işleri bitiremiyorum." diyecektir. Demek ki, hastalık ve meşakkat ömrün kıymetini anlatır, lezzetini artırır. İstirahat ve sıhhat ömrü acılaştırır, geçmesini arzu ettirir.

Kırılmış elle dövüşmek gibi, "Bu neden başıma geldi?" demek hastalığı ve sıkıntıyı ziyadeleştirir. İnsan, maddî şeylerde kendinden yukarıya değil aşağıya bakmalı, her şeye bedava sahip olduğunu unutmamalı, ücret ödemiş gibi hâllere girmemelidir.

Vehimlerle hastalıklara fazla ehemmiyet vermek, arıların, ilistikçe insanın başına üşüşmesi gibidir.

Maddî hastalıklar mânevî yaralara ilaçtır.(25.Lem'a 19.Devâ) **İHTİYARLIK**

Anne Baba Bereketi

"Hâlık-ı Zülcelâl-i ve'l-İkram, çocukları dünyaya gönderdiği vakit, arkalarından rızıklarını gayet latîf bir surette gönderip ve memeler musluğundan ağızlarına akıttığı gibi, çocuk hükmüne gelen ve çocuklardan daha ziyade merhamete lâıyk ve şefkate muhtaç olan ihtiyarların rızıklarını dahi bereket suretinde gönderir. Onların iâşelerini tamahkâr ve bahil insanlara yükletmez."

Ailelerdeki bereketin direği, rahmetin vesilesi ve musibetlerin siperi, ihtiyar ebeveynidir. Onların yüzünden gelen bereket olmasa, aileler daha fazla maişet darlığına düşerler.

"Kasem ederim, şu hakikat gayet kat'idir. Hatta nefis ve şeytanım dahi buna karşı teslim olmuşlar. Nefsimin inadını kıran ve şeytanımı susturan bir hakikat, sana kanaat vermeli."

"Hatta değil yalnız ihtiyar akraba, belki insanlara arkadaş verilen ve rızıkları insanların rızıkları içinde gönderilen kedi gibi bazı mahlukların rızıkları dahi bereket suretinde geliyor. Bunu teyid eden ve kendim gördüğüm bir misal: Benim yakın dostlarım bilirler ki, iki üç sene evvel her gün yarım ekmek - o köyün ekmeği küçüktü- muayyen bir tayınım vardı ki, çok defa bana kafi gelmiyordu. O aynı tayınım hem bana, hem onlara kafi geldi. Çok kere de fazla kalırdı.

İşte şu hâl o derece tekerrür edip bana kanaat verdi ki, ben kedilerin bereketinden istifade ediyordum. Kat'i bir surette ilan ediyorum, onlar bana bar değil. Hem onlar benden değil, ben onlardan minnet alırdım."

"Beli bükülmüş ihtiyarlarınız olmasaydı, belâlar sel gibi üstünüze dökülecekti." hadisi de bu hakikati ifade eder.(21.Mektup)

En Büyük Rica

İhtiyarladığımı hissettiğim günlerde, güz mevsiminde, ikinci vaktinde yüksek bir dağdan dünyaya baktım. Birden bir hüznü hâle girdim. Ben ihtiyarladığım gibi, gün ihtiyarlamış, mevsim ihtiyarlamış, dünya ihtiyarlamıştı. Dünyadan ve sevdiklerimden ayrılık vaktinin yaklaştığını hissetmek beni fevkalâde sarstı.

Birden, İlâhî rahmet esintileri beni sardı. Kur'ân'da, yüzlerce yerde, kendini bize "er-Rahmanü'r- Rahim" olarak tanıtan Rabbimizin katında ihtiyarlığın rahmet kapılarını açacak en büyük bir rica ve en kuvvetli bir ışık olduğunu düşündüm. İman eden, farzları yerine getiren ve itaat içerisinde yaşayan herkesin o rahmet kapısına ulaşabileceğini anladım.(26.Lem'a 2.Rica)

Altı Cihetli Dehşet

Bir zamanlar, Eski Said'in gülmeleri yeni Said'in ağlamalarına döndüğü hengamede, Ankara'daki ehl-i dünya beni Eski Said zannederek çağırdılar, gittim. Sonbaharın son günleriydi. Ankara'nın benden daha fazla ihtiyarlamış, eskimiş, yıpranmış olan kalesine çıktım. O kale bana, tarihi hâdiselerin taşlaşmış bir hâli gibi göründü. Senenin ihtiyarlık mevsiminde, benim ihtiyarlığım, kalenin ihtiyarlığı, beşerin ihtiyarlığı, şanlı Osmanlı Devleti'nin ihtiyarlığı ve Hilâfet Saltanatı'nın vefatı ve dünyanın ihtiyarlığı ile hissettiğim hüznü, beni geçmiş zamanın derelerine ve gelecek zamanın dağlarına baktırdı. Birbiri içinde beni kuşatan ihtiyarlıklar içinde, Ankara'da en kâra bir ruh hâli hissettiğim için bir nur, bir teselli aradım.

Sağa, yani geçmiş zamana bakınca, pederimin, ecdadımın ve insanlığın içinde bulunduğu büyük bir mezar gördüm. Teselli yerine dehşet buldum.

Sol tarafım olan istikbale bakınca, benim ve gelecek nesillerin kabrini gördüm. Derman ararken derde düştüm.

Hazır gününe baktım. Mezara yürüyen, cismimi taşıyan bir tabut gördüm.

Sonra başımı kaldırıp, ömür ağacımın meyvesine baktım. O ağacın tek meyvesi benim cenazem idi.

Başımı önüme eğdim. Kemiklerimin toprağa karıştığını, ayaklar altında çiğnendiğini gördüm.

Arkama bakınca, fani dünyanın yokluk ve ayrılık vadilerinde yuvarlandığını gördüm.

Önüme baktım. Kabir kapısının tam yolumun üzerinde açıldığını ve onun arkasında ebed tarafına yürüyen beşer kabilelerini gördüm.

Bütün bunlara karşılık, elimde onlara sözü geçmeyen küçük iradem vardı.

Ben, bütün bu ümitsizlikler içinde, altı kat karışıklıkta boğulmuş, ümitsizliğe düşmüşken Kur'ân'ın ve imanın nuru imdadıma yetişti.

Geçmiş zaman, dostların toplandığı bir meydan; gelecek zaman, sadet saraylarındaki ziyafet-i Rahmanî; hazır gün, ebed için bir ticarethane ve misafîrhane; ömrümün meyvesi cenazem değil, ruhumun eskiyen mekanından çıkıp, yeni bir hâle ve yıldızlar ötesi seyahate kavuşması; toprak, Cennet salonunun perdesi, dünya avare gemi değil, vazifesini ifa etmiş bir mektup veya mektep; kabir, kuyu değil, nuranî âlemlerin kapısı şeklinde göründü.

İnsan, iman nuru ile mazinin en derin derelerindeki karışıklıkları def edebildiği gibi, istikbalin en uzak dağlarındaki korkuları da dağıtır. (26.Lem'a 7.Rica)

Esarete

Birinci Dünya Savaşı'nda, esir düşmüş, Rusya'nın kuzey doğusundaki Kosturma vilayetine götürülmüştüm. Orada, Volga Nehri'nin kenarında Tatarların küçük bir camisi vardı. Esirler arasında sıkılıyordum. Yalnızlık istiyor, dışarıda izinsiz gezemiyordum. Tatar mahâllesinde oturanlar, kefaletle beni Volga Nehri'nin kenarındaki camiye aldılar.

Yalnız başıma camide kalmaya başladım. Bahar mevsimi yaklaşıyordu. Doğu kıtasının uzun gecelerinde saatlerce uyuyamıyordum. O gecelerde, gurbetin kâranlığında, Volga Nehri'nin hüznle çağlaması, yağmurun içime dokunan şırıltıları ve rüzgarın ayrılık dolu esintileri beni gaflet uykusundan uyandırdı. Gerçi kendimi ihtiyarlamış olarak görmüyordum, fakat Harb-i Umumî'yi gören ihtiyardır. Sanki, "Çocukları ihtiyarlatan bir gün" ayetinin sırrına mazhar olmuş, kırk yaşında, kendimi seksen yaşında gibi hissetmeye başlamıştım. O uzun gecelerde hayatım ve vatanımla ilgili bir ümitsizliğe düşer gibi oldum. Acizliğim ve yalnızlığım ümidimi kırıyordu.

O hâlde iken, dilime, "Allah bize yeter, O ne güzel vekildir." ayeti geldi. Kalbim ağlayarak, "Garibim, kimsesizim, zayıfım, güçsüzüm, medete muhtacım. Affını, yardımını

dilerim ey Allah'ım!" demeye başladı. Ruhum da, vatanımdaki eski dostlarımı düşünerek, Niyazi Mısri, gibi dostlarımı arıyordu.

Her neyse... O hüzünlü gecede ki acizliğim ve zayıflığım İlâhî dergahta öyle büyük bir şefaate oldu ki, şimdi de hayretteyim. Çünkü birkaç gün sonra, hiç olmayacak bir şekilde firar ettim. Rusça bilen en cesur ve kurnaz insanların muvaffak olamadıkları kolaylıkları yaşadım. Yaya bir senede gidilebilecek bir mesafeyi Rusça bilmediğim hâlde geçtim. Aczime binaen gelen İlâhî inayetlerle kurtuldum. Varşova ve Avusturya'ya uğrayarak İstanbul'a geldim.

Volga Nehri'nin kenarındaki camide, bundan sonraki ömrümü mağaralarda geçirmeye, toplum hayatına karışmamaya karar vermiştim. Sonunda yalnız gireceğim kabre ve yalnızlığa şimdiden alışacaktım.

Fakat maalesef, İstanbul'daki çok ve samimi dostlarım, İstanbul'un şaşaalı hayatı ve haddimden çok fazla gösterilen ilgi, alaka, şan, şeref o kararımı kısa bir müddet unutturdu. Sanki o gurbet gecesi hayatımın gözünde nurlu bir siyahlıktı. Ve İstanbul'un beyaz, şaşaalı gündüzü, hayatımın gözündeki nursuz bir beyazlıktı ki, ileriye göremedim. İki sene sonra Gavs-ı Geylanî, Fütuhu'l Gayb kitabıyla gözümü açtı.

İşte ey ihtiyarlar ve ihtiyareler! İhtiyarlıkla gelen acizlik İlâhî inayetin imdadınıza yetişmesine vesiledir. Ben kendi şahsımda bunu çok hâdiselerle müşahade ettim. Nasıl çocukların rızıkları, aczlerine binaen rahmet musluklarından gönderiliyor, öyle de, masumiyet kesbeden ihtiyarların rızıkları bereket suretinde gönderiliyor.

"Beli bükülmüş ihtiyarlarınız olmasaydı, belalar sel gibi üzerinize dökülecekti," diyen İslâmiyet, evlatları peder ve valideye karşı hürmet ve şefkate davet ediyor. Elbette biz ihtiyarlar, gençlikle gelen geçici zevkler yerine, İlâhî inayetten kaynaklanan rahmet ve hürmetin neticesi olan ruhanî zevkleri tercih ediyoruz. Biz bu ihtiyarlığımızı yüz gençliğe değişmeyiz. Evet, bana, Eski Said'in on senelik gençliğini verseler, Yeni Said'in bir senelik ihtiyarlığını vermeyeceğim. Ben ihtiyarlığımdan razıyım; siz de razı olmalısınız. (26.Lem'a 9.Rica)

Medrese-İ Yusufiye

Bir dönem, Emirdağ'ında yalnız başıma kalmaya mecbur edildim. Yalnızlık, takip, baskı gibi işkencelerinden usandım. Bütün ruhumla Denizli hapsini veya kabre girmeyi istedim. "Böyle yaşamaya, kabir veya hapsi tercih ederim" diye düşünürken, İlâhî bir inayet imdadıma yetişti. Nurun kıymetli mecmuaları teksir makinesi ile basılmaya ve fütuhata başladı. O sıkıntılı hayatı sever oldum ve "Hadsiz şükür olsun!" dedim.

Bir müddet sonra, Nur'un gizli düşmanları bu fütuhata çekemediler ve bir kısım memurlar dikkatle incelemeye aldılar. Fakat Nur'lar onların kalbini kendine taraftar eyledi. Tenkit yerine taktire başladılar. Bir zarara karşılık yüz kârımız oldu. Nur dershanesi genişledi.

Sonra gizli düşman münafıklar, siyaset gibi bahanelerle geçmişi deşelediler, insanların evhamını tahrik ettiler. Çok adi bahanelerle beni tevkif edip, kış soğğunun en şiddetli

günlerinde, büyük ve sobasız bir koğuştaki yalnız başıma iki gün hapsedtiler. O günlerde ben de zafiyet ve hastalık vardı. Soba yanan küçük odamda zor dayanıyordum. O koğuştaki soğuğun da tesiriyle sıtmalımı gibi titrerken kalbime bir hakikat geldi.

"Sen hapse medrese-i Yusufiye diyorsun. Nur'ların büyük fütuhatına ve mahpusların istifadesine şikayet değil şükretmelisin. Her saatiniz on saat ibadet hükmüne geçip, bakileşiyor. Sana bunu reva gördükleri için hiddet ettiğin adamlar, eğer aldanmışlar ve bilmeyerek sana zulmediyorlarsa, hiddete değil, belki acımaya lâyıktırlar. Eğer bilerek, dalalet hesabına seni incitiyorlarsa, onlar çok yakın bir zamanda ölümle ebedî idama mahkum olacaklar ve kabirde yalnız başlarına çok sıkıntılı daimî bir azap çekecekler. Sen onların zulmü yüzünden hem sevap hem ihlasla ilme ve dine hizmet etme imkanını kazanıyorsun."

Ben de bütün kuvvetimle "Elhamdü lillah" dedim. İnsaniyet damarıyla o zâlimlere acıdım, "Ya Rabbi, onları ıslah eyle!" diye dua ettim.

Bize ilişmeye kanunen bir bahane bulamadıkları için, işitenleri güldürecek, hakperestleri ağlatacak iftiralar uydurdular.

Mesela, bir ay bizi takip eden memurlar bir bahane bulamayınca, "Said'in hizmetkârı bir dükkandan rakı almış, ona götürmüş." diye bir pusulaya yazmışlar. O pusulayı imzalayacak kimseyi bulamayınca, bir sarhoşu tehdit ederek, "Gel bunu imza et!" demişler. O da demiş: "Tövbeler tövbesi olsun, bu acip yalanı kim imza edebilir?" Onları, pusulayı yırtmaya mecbur etmiş.

Mahkemeye üçüncü gidişimde, zayıflık ve hastalığımın otürü kapının önündeki bir iskemleye oturdum. Birden bir hakim, hiddetle, "Neden ayakta beklemiyor?" dedi. Ben de, ihtiyarlığımın otürü, böyle bir merhametsizliğe kızdım. Sonra baktım ki, pek çok insan etrafımızda toplanıp, bize sahip çıkmaya çalışıyor. Dine hizmet etmeye çalıştığımızı düşünerek bize destek vermelerinden memnun oldum.

Denizli mahkemesinde, "Yüzer milyon başların feda oldukları bir kutsi hakikate başımız dahi feda olsun. Dünyayı başımıza ateş yapsanız, hakikat-i Kur'âniyeye feda olan başlar, zındıkaya teslim-i silah etmeyecek ve vazife-i kutsiyesinden vazgeçmeyecekler inşaallah!" demiştim.

İşte, ihtiyarlığımın otürü acılar ve üzüntüler çekmeme rağmen, Kur'ân'dan ve imandan aldığım teselliler, gençliğimin en rahat on senesini, ihtiyarlığımın en sıkıntılı bir senesine değişmeme düşüncesini bana veriyor.(26.Lem'a 15.Rica)

SABIR

İbadet

İbadet iki kısımdır; bir kısmı müsbet, diğeri menfî... Müsbet kısmı bellidir. Menfî kısmı ise, hastalıklara, musibetlere sabredip, Rabb'ini düşünmek ve ona iltica etmekle olur. Eğer, insan sabreder, musibetin mükafatını düşünüp şükrederse her bir saati bir günlük ibadet hükmüne geçebilir. Hatta Muhacir Hafız Ahmet ismindeki bir âhiret kardeşimin hastalığını

çok merak etmişim. Kalbime: "Onu tebrik et. Her dakikası bir günlük ibadet hükmüne geçiyor." diye ihtar edildi. Zaten o zât sabır içinde şükrediyordu.(2.Lem'a 2.Nükte 2.Vecih)

Sabrı Dağıtmamak

"Yarın, öbür gün aç kalacağım, su bulamayacağım." diye bugün sürekli ekmek yemek, su içmek ne kadar ahmakça bir divaneliktir. Öyle de, bir insanın gelecek günlerdeki musibet ve hastalıkları bu günden düşünüp üzülmesi, sabırsızlık göstermesi tam bir divaneliktir. Şükrün nimeti artırması gibi, o hâldeki adamın şikayetleri de musibeti ziyadeleştirir.

Geçmiş musibetlerin ise zahmeti gitmiş, şükrü ve rahatı kalmıştır. Onun içindir ki, sabır kuvvetini geçmişe ve geleceğe dağıtıp, hâli hazırdaki duruma dayanma gücünü azaltmamak akıllılıktır. (2. Lem'a, 4. Nükte).

ÂL-İ BEYT

Cibillî Kurbiyet

Akrabalık ve akrabaya bağlılık çok önemlidir. Akrabaya taraftarlık çok defa, akraba zayıf, şansız ve hatta haksız dahi olsa bırakılmaz.

İnsan evvelâ kendi yakınlarının tarafındadır. Canıdır, kanıdır onlar... Deli de olsa ondandır. Ve hele gayet kuvvetli, gayet haklı, gayet şanlı, ecdadının şeref kazandığı bir yolda o taraftarlık çok daha fitrî ve esaslıdır.

İşte, başkaları kuvvetli deliller ararken Ehl-i Beyt, bu şiddetli taraftarlıklarından ötürü İslâmiyet lehindeki en küçük bir emareyi kuvvetli bir delil olarak kabul eder.

Efendimiz, izn-i İlâhî ile bunu gördüğünden, ümmetinin Ehl-i Beyt etrafında toplanmasını arzu etmiştir. (4. Lem'a, 3. Nükte).

Velayet-Hilafet

Şia ikidir ve Hz. Ali'ye de iki açıdan bakmak gerekir. Bir ciheti şahsî kemâlât noktasından, diğeri Âl-i Beyt'in mânevî şahsiyetini temsil etmesi noktasındandır.

İşte birinci açıdan, Başta Hz Ali'nin kendisi olmak üzere bütün ehl-i hakikat, Hz. Ebubekir, Hz Ömer ve Hz. Osman Efendilerimizi İslâm'a hizmet ve Allah'a yakınlık noktasında daha yüksek görmüşlerdir.

İkinci olarak ise, Âl-i Beyt'in mümessili olmasından ve hakikat-i Muhammediye'yi temsil etmesinden ötürü elbette ki kimse ile kıyas edilmez. Efendimizin (sallallâhu aleyhi ve sellem) fevkalâde methiyelerle dolu ifadeleri işte bu ikinci noktaya bakar.(4. Lem'a, 4. Nükte)

ŞEFKAT TOKATLARI

Neme Gerek

Bu biçare Said, Van'da Kur'ân hakikatleri ile ilgili derslerle meşgulken, hükümet Şeyh Said isimli zâtla ilgili hâdiselerden ötürü o günlerde vesveseli olduğu hâlde, bana hiç ilişmediler. Ne zaman ki, 'ne me gerek' dedim, kendi âhiretimi düşünerek Erek dağındaki bir

mağaraya çekildim. O zaman, beni hiç sebep yokken Burdur'a sürgüne gönderdiler. Evet, hizmette bıkkınlık gösteren veya elini çeken maksadının aksi ile tokat yer.(10.Lem'a Birincisi)

Yaz İhtarı

Üstadım bana "Mucizat-ı Ahmediyeyi kardeşim Hüsrev tarzında yaz." diyordu. Ben bir parça tembellik ettim. Birden yirmi sekizlilerle askere çağırıldım. Üstadım yine: "Git, Mucizat-ı Ahmediyeyi (a.s.v.) yaz. Seni şimdi vermeyeceğim." dedi. Sonra başladım. O emir bir hafta geri kaldı. Tekrar, nasılsa bir arıza ile yazıyı noksanlaştırdım. Tekrar askere çağırıldım. Üstadım "Git, yaz!" dedi. Ben gidip bütün ciddiyet ve sadakatimle yazmaya başladım. Olağan dışı bir uygulama ile ikinci defa emir geri kaldı. Tekrar bir mazerete binaen yazmayı bıraktım. Üstadım, "Madem Mucizat-ı Ahmediyeyi (a.s.v.) yazmayı ihmal ettin, şimdi senin vazifen Risale-i Nur hesabına askerliktir." dedi. Birden emir geldi ve şefkat tokadı yiyip vazifeme gönderildim.(Sikke-Mehmet Feyzi)

Küçük Cezalar

Nasıl ki, küçük kabahatleri işleyenlerin cezaları nahiyelede verilir, büyük suçlar büyük mahkemelere gönderilir.

İki insanın küçük itişmeleri bir zabitin huzurunda helâlleşilerek hâlledilebilirken, umumî cinayetler büyük mahkemelere havale edilir.

Öyle de, ehl-i iman ve has dostların hükmen küçük hataları, onları çabuk temizlemek için, kısmen dünyada ve çabuk verilir. Ehl-i dalaletin cinayetleri çok büyük olduğu için, suratlarına yedikleri şamarlar olsa da, hakikî cezaları bu kısacık dünya hayatına sığmadığı ve o ağır ceza mahkemesi burada bulunmadığı için adaletin gereği olarak baki âlemdeki Mahkeme-i Kübra'ya havale edilir, ekseriyetle burada cezaya çarptırılmaz.(10. Lem'a On Dördüncüsü)**MEHDİYET**

Mehdî

Cenâb-ı Hak, bir dakika içinde sema ve arzı bulutlarla doldurup boşalttığı gibi, bir saniyede denizin fırtınalarını teskin eder. Ve baharda bir saatte yaz mevsiminin numunesini gösterdiği gibi, yazda bir saatte kış mevsimini icad eder.

İşte, adeti öyle cereyan eden ve fesat zamanında bunu mübarek zâtlara yaptıran Kadir-i Zülcelâl, ahırzamanın en büyük fesadı zamanında, en büyük müçtehit, müceddid, hakim, mehdî, mürşid, kutb-u azam olan bir zât-ı nuranîyi gönderecektir ve o zât Peygamberimiz'in soyundan olacaktır.

Ve vaad etmiştir, vaadini elbette yapacaktır. Yeter ki insanlar, aynı çağda yaşamak gafletine takılarak, eserleri bütün dünyada belli olan o zâtı görmemezlik etmesinler, görmezden gelmesinler.

Bu mesele o kadar makuldür ki, eğer Muhib-i Sadık'tan rivayet olmasaydı bile, düşünen insanlar öyle olacağına hükmedebilirdi.(29. Mektup 7. Kısım 4. İşaret)**TARİKAT**

Kalbi İşletmek

İnsan kâinatın bir fihristesi olduğundan, insanın kalbi de binlerce âlemin mânevî haritası gibidir.

İnsanın dimağı; telsiz, telefon ve telgrafın santralinin olması gibi, kâinattaki fenlerin ve ilimlerin mânevî bir merkezidir. Ve insan kalbinin kâinattaki hadsiz hakikatlerin mazharı, kaynağı ve merkezi olduğuna velâyet ehlinin yazdığı binlerce kitap şahittir.

Madem kalb ve dimağın özelliği böyledir. Elbette o muhteşem makinelerin işletilmesini isteyen o kalbin ve dimağın sahibi, akıllı işlettiği gibi, kalbi de akıl gibi işletecektir. Kalbi işletmenin en büyük vesilesi zıkr-i İlâhî ve imanî hakikatlere teveccühtür.(29. Mektup 9. Kısım 1. Telvih)

VARTA, ÇUKUR VEYA TEHLİKE

Sineğe Deniz

Nasıl ki bir teğmen, kendisinde bulunan kumandanlık zevki ve neşesiyle gururlansa, kendini mareşal zanneder. Küçük yetkisini ve hakimiyetini o büyük daire ile karıştırır. Denizde parlayan ışıkla güneşi, küçük bir benzerlikten ötürü karıştırır gibi olur.

Öyle de, çok velâyet ehli, sineğin kendisini tavus kuşu sanması gibi, kendini çok büyüklerden büyük görür. Hatta ben, kalbi hakikate uzaktan uzağa bir derece uyanmış bir adamın, kendisini Kutb-u Azam zannettiğini gördüm:

"Kardeşim, nasıl ki saltanat dairesinde sadrazamdan nahiye müdürüne kadar makamlar vardır. Sen, sadrazam misal kutbiyetin küçük bir cilvesini gölgeler ve perdeler arkasında kendi müdür dairende görmüşsün. Gördüğün doğru, fakat hükmün yanlıştır. Bir sineğe bir kap su küçük bir denizdir" dedim.

O zât inşallah ayıldı ve vartadan kurtuldu. (29. Mektup 9. Kısım 4. Telvih)

Varta

Nasıl ki güneş aynalar vasıtasıyla çoğalır. Güneşin binlerce misali, hakikî güneş gibi ışık ve hararet sahibi olur. Fakat aynalardaki güneş hakikî güneşe göre çok zayıftır. Onun gibi, enbiyaların ve büyük evliyaların makamlarının bazı gölgeleri vardır. Bazıları onlara girince kendini büyük evliyaların, belki de nebilerin ötesinde zanneder, vartaya düşer.(29. Mektup 9. Kısım 8. Telvih Altıncısı)

Bir Yaratıcıyı Kabullenmemek

Eğer gökteki güneş kabul edilmez ise, parlak şeylerin üzerinde, denizin kabarcıklarında görünen ışıkçıklar adedince güneş kabul etmek gerekir. 'Onlar ona aittir.' denilmez ise, 'her bir parıltı güneştir.' deme durumuna düşülür. Bir güneşi kabul etmemek için milyarlarca güneşi kabul etmek gibi ahmakça bir yola girilmiş olur.

Misaldeki gibi, eğer bir tek yaratıcı kabul edilmez ise, elektronlar, atomlar, hücreler adedince ilâh kabul etmek gerekir ki, bütününde zerre kadar akıl olmayan bir kâfirin bir zerresinde bin dahi kadar akıl, ilim ve kudret olması behimî varlıkların bile kabul edemeyeceği bir hezeyandır. (22. Söz 4. Lem'a)

Hangi Saadet

Dalalet ve küfür ile insanın bütün emelleri hiçliğe, yokluğa, nihayete erer. En küçük bir üzüntü ve vehim ile tatlı hayalleri acılaştıran insanın, küfrün karanlığında önü kesildikten sonra hiç bir yalancı saadette yüzü ve yüreği gülemez. (17. Lem'a 5. Nota)

Baki Fiyatı Vermek

Bir zamanlar elmasçı zengin bir adam divane olur, çarşıya gider, beş paralık cam parçasına beş altın verir.

Bir zamanlar bir padişah sarhoş olur, çocukların içine girer. Onları vezir ve komutan zanneder. İsteddiği gibi emirler verir, çocukların kendi sözünü dinlemesinden zevk alır.

İşte küfür ve dalalet öyle bir divanelik ve sarhoşluktur ki, baki hayat yerine fani metai tercih ettirir. (Barla L. 4. Mesele)

Devekuşu

Gaflete dalıp, bu hayatı tatlı görüp, âhireti unutup, dünyaya talip olan nefisler devekuşuna benzer. Devekuşu avcıyı görür, uçamaz, başını kuma sokâr, gövdesi dışarıda kalır; avcı onu görür. O gözünü kum içerisinde kapadığı için avcıyı göremez.

Ölümü ve âhireti unutmak, ölmemek ve hesaptan kurtulmak için çözüm olamaz. (14. Söz Hatime)

Fani Boğuşmalar

Nasıl ki sarhoşluk, hakikî vazifeleri, elemeleri ve ihtiyaçları kısa bir müddet unutturduğu için çirkin ve kısa bir zevk verir; öyle de, dünyanın fani boğuşmalarını ve hâdiseleri merakla takip etmek bir nevi sarhoşluktur ki, hakikî vazifelerden gelen ihtiyaçları ve yapmamaktan gelen elemeleri kısa bir zaman unutturduğu için çirkin bir zevk verir. (Emirdağ 1-Elhasıl)

Boğuşmaları Merak

Bu zamanda ciddi bir merakla dünyadaki boğuşmalara alaka duyarak bakanlar maddî ve mânevî pek çok zarara uğrar. Ya aklını dağıtır, mânevî bir divane olur; ya kalbini dağıtır, mânevî bir dinsiz olur; ya fikrini dağıtır, mânevî bir ecnebi olur.

Ben lüzumsuz bir merakla dindar ve ilme mensubiyeti olan bir adamın, takib ettiği hâdiselerin ve kendisine takdim edilişinin tesirinde kalarak eskiden beri İslâm düşmanı olan kâfirlerin mağlubiyetine ağıladığını, Âl-i Beyt'ten olan seyyidler cemaatinin de kâfirlere karşı mağlubiyetine sevindiğini gördüm. (Kastamonu- 27. Mektup)

ZELZELE

Tüfeği Atan

Bir adam tüfekle birisini vurduğunda, tetiği çeken el nazara alınmadan sadece tüfek ve barut cezalandırılırsa, maktulün hukuku zayı olduğu gibi, yapılan işte divanelik olur.

Öyle de, dünya gemisinin içine binlerce hikmetle yerleştirilen bombanın gaflet ve isyan ehlini uyandırmak için ateşlenmesinde emr-i Rabbanîyi unutarak tabiata sapmak ahmaklığın en koyusudur.(14. Sözün Zeyli 6. Sual)

HARAM

Geleceğin Sineması

Bir Cumhuriyet Bayram'ında, Eskişehir Hapishanesi'nin penceresinde oturmıştım. Karşıdaki lise mektebinin genç kızları onun avlusunda gülerek raks ediyorlardı. Birden, mânevî bir sinemada elli sene sonraki hâllerini gördüm.

O elli altmış kızdan, kırk ellisi kabirde azap çekiyor, on tanesi de yetmiş, seksen yaşına ulaşmış, çirkinleşmiş, iffetini muhafaza etmediğinden en yakınları tarafından nefretle horlanıyordu. Onların o acınacak hâllerine ağladım. Hapishanedeki arkadaşlarım o ağlamamın manasını anlayamadılar.

Evet, sinemalarda geçmişe ait hâdiseler seyredildiği gibi, gelecekteki hâdiseleri gösteren bir sinema olsaydı, dalalet ve haram düşkünleri kendi hâllerine kendileri ağlayacak, o lezzet zannettikleri şeylerin nasıl elemeler olduğunu kendileri müşahade edecekti.(11. Şua 3.Mesele)

Gençlik Keyifleri

Nasıl ki, bir dakika hiddet yüzünden işlenen bir katl, milyonlarca dakika hapis cezasını çektirir, öyle de, birkaç dakikalık gayr-i meşru gençlik keyifleri ve lezzetleri, milyonlarca sene kabir ve âhiret azabını çektirir.

Hatta o fani lezzetin içinde dahi, lezzetinden fazla elem olduğunu aklı başında her genç anlar. Meyhaneler, hastahaneler, hapishaneler ve kabristanlar şahittir.(11. Şua 5.Mesele)

Havayı Şükürle Doldurmak

Hava zerrelerinin yüz binlerce kelimeyi birden söyleyen ve havanın bir dili olan radyo unsuru, insanlık için öyle bir İlâhî nimettir ki, havayı bütün zerreleri ile şükür ve hamd ü sena ile doldurması mümkündür.

Hâlbuki insanlığın dalaleti ahlâksızlık meyvesini verdiğinden o büyük nimet şükürün aksine isyanda kullanılmıştır. Elbette tokat yedirecektir.(Kastamonu-S.Nursi-Ezcümle)

Zehirli Bal

Bir meydanda toplanan insanlar, önlerinde kurulan bir darağacında, sırası gelen çağırılarak asılmaktadır. Darağacının yanında bulunan bir ikramiye memuru, çağırılanlara ya "Darağacına asılmak üzere çık!" veya "Kazandığın büyük ikramiyeyi almak için gel!" demektedir. Herkes oraya sevk edilirken, yarı çıplak bir kadın ve temiz yüzlü, aldanmaz, aldatmaz bir adam o insanların yanına gelir.

Kadın, elindeki zehirli bala insanları davet ederken, temiz yüzlü adam: "Size vereceğim tılsımı okursanız büyük ikramiyeyi kazanır, karın sancısı çekmekten de kurtulursunuz!" der.

O baldan yiyenlerin sancılar içinde kıvrandığına, korkunç bir ölümle idam edildiğine; o tılsımı okuyanların ise idam sehпасına çıkıyor gibi görünseler de ikramiye salonuna alındıklarına, ziyafet sofralarına oturduklarına binlerce insan şahitlik eder.

Evet, helâl dairesi keyfe kâfidir, insanı burada da, ötede de güldürür. Vicdanlar, hastahaneler, hapishaneler ve kabirler şahittir ki, zehirli bal hükmündeki haramlar, insanı, derbeder, sefih ve perişan hâle getirir. (12. Söz 2. Makam İhtar)

Sabır Kahramanı

Sabır kahramanı Hz. Eyyüb Aleyhisselâm'ın duası tecrübe edilmiş tesirli bir duadır. Kıssasının özeti şöyledir:

Pek çok yara, bere içerisinde uzun müddet yaşadığı hâlde, o hastalığın mükafatını düşünerek, müthiş bir sabırla tahammül etmiş. Sonra, yaralarından kaynaklanan kurtlar, zikir ve marifet-i İlâhînin merkezi olan diline ve kalbine musallat olunca, rahatı için değil, kulluk vazifesinin aksamaması için: "Ya Rab, zarar bana dokundu. Lisanımın zikrine ve kalbimin kulluğuna zarar veriyor." demiş. Cenâb-ı Hak, o safî, hâlis, sırf rıza-yı İlâhî için yapılan duayı kabul etmiş ve ona sıhhat ihsan eylemiş.

H. Eyyüb (aleyhisselâm)'ın, bedenî hastalıklarına karşılık, bizim ruhî ve kalbî hastalıklarımız vardır. İç dışa, dış içe bir çevrilsek Hz. Eyyüb'den daha yaralı ve hastalıklı görüneceğiz. Çünkü işlediğimiz her günah, kafamıza giren her şüphe, kalb ve ruhumuzda yaralar açar.

H. Eyyüb (aleyhisselâm)'ın yaraları, kısacık dünya hayatını tehdit ediyordu. Bizim mânevî yaralarımız ebedî hayatımızı tehdit ettiği için, o duaya, o hazretten bin defa daha muhtacız.

Onun yaralarından çıkan kurtlar onun diline ve kalbine ilişmişler. Öyle de, bizim günahlarımızdan kaynaklanan yaralar ve o yaralardan hasıl olan şüpheler ve vesveseler iman mahalli olan kalbimizi ve mânevî mahiyetimizi zedeler ve imanın tercümanı olan dilimizi zikirden nefretle uzaklaştırır.

Evet, günah kalbe işleyerek siyahlandırır ve imanın nurunu çıkarıncaya kadar karartır.

Her bir günahın içinde küfre giden bir yol vardır. İnsan günah işledikçe alışır. "Keşke bu fiil günah olmasaydı." demeye başlar. Bu arzudan mânevî hakikatlere bir düşmanlık uyanır. Ve yaşadığına bağlanan o adam küçük bir inkâr bahanesine hakikî bir hâlat gibi sarılır. Artık kurtuluşu olmadığı zannı ile sinekten kaçır, yılanın ağzına düşer.

Kimsenin görmediği bir yerde günah işleyen adam, meleklerin varlığından ve o hâlinin bilinmesinden rahatsız olur. "Keşke ceza olmasa idi, keşke ceza meydanı olamasa idi." diye düşünür ve Cehenneminkârını arzu eder. Kendi bulanık bakışından ötürü hayalî bir şüpheye tutunup inkâra cesaretlenir.

Evet, günahlar kalbi kemiren kurtlar ve yılanlar hâline döner.(1.Lem'a 1.Nükte)

Meşihat'ın Yanması

Sürgün ededilip İstanbul'a getirildiğimde, bir zamanlar Meşihat-ı İslâmiye dairesinde bulunan Darü'l Hikmeti'l İslâmiye'nin şimdiki durumunu merak ettim, "Meşihat dairesi ne hâldedir?" diye sordum.

Eyvah! Öyle bir cevap aldım ki, ruhum, kalbim ve fikrim titredi, ağladı. Sorduğum adam: "Yüzlerce sene şeriatın nurlarına mazhar olan o daire, şimdi genç kızların lisesi ve bir günah yuvasıdır." dedi.

O kadar üzüldüm ki, sanki dünya başıma yıkıldı. Kuvvetim yok, kerâmetim yok, ellerimi İlâhî dergâha açtım. Şeyh-i Geylânî'nin duasını ve yardımını isteyip istemediğimi hatırlamıyorum. O gece Meşihat kısmen yandı. İnşallah bu ikaz uyanmaya vesile olur. Ateş bazen sudan fazla temizleyicidir.(Sikke- 8.Lem'a Ezcümle)

Temizlikle İlgili

Kanuni Sultan Süleyman, kırk çeşmeden akan suyu İstanbul'a getirdiği zaman, Şeyhülislâm Zenbilli Ali Efendi: "Şeriata uymayan kanunları Avrupa'dan getirdiğin için İstanbul'u öyle bir kirlettin ki, o getirdiğin suların tamamı yüz sene üzerinden akıp geçse temizleyemez." diyerek şahsî görüşünü söylemiş. (Sikke - 8.Lem'a Latîfe)

Harama Nazar

Risale-i Nur talebelerinden bir genç hafız, çoklarının dediği gibi: "Bende unutkanlık hastalığı artıyor, ne yapayım?" dedi.

Ben de: "Mümkün oldukça namahreme bakma. Çünkü İmam-ı Şafi'nin dediği gibi, harama nazar unutkanlık verir." dedim.

Evet, Müslümanlarda harama nazar arttıkça his ve heves tahrik olur, vücudundaki su-i istimalâtla israfa girer. Haftada birkaç defa gusle mecbur olur. Ondan, tıbben hafıza kuvveti zaafa uğrar. (Kastamonu- 2.Adam ve Meselesi)

İlmin İzzeti

Geçmiş yaşantımı bilenler bilirler. Elli beş sene evvel, Bitlis valisi merhum Ömer Paşa'nın hanesinde onun ısrarı ile iki sene kaldım. İlme büyük hürmeti vardı. Onun altı adet kızları vardı; üçü büyük, üçü küçük. Ben üç büyükleri, iki sene beraber bir hanede kaldığımız hâlde birbirinden ayırt edemez, tanıyamazdım. Hiç dikkat etmemiş, bakmamıştım ki, bileyim. Bir âlim misafirim yanıma geldi, iki günde onları tanıdı. Bana: "Neden bakmıyorsun?" dediler.

Dedim: "İlmin izzetini muhafaza etmek, beni baktırmıyor."(Emirdağ 1)

Günahlı Zevkler

Kırk sene evvel İstanbul'da Kağıthane şenliğinin yapıldığı günlerde, Köprüden ta Kağıthane'ye kadar kayıkla gittik. Ben, merhum mebus Molla Seyyid Taha ve merhum Seyyid Hacı İlyas beraberdik. Hâliç'in iki tarafında binlerce açık saçık Rum, Ermeni ve İstanbullu kadınlar, kızlar vardı. O kadınların yanlarından geçiyorduk. O bir saatlik seyahat boyunca Molla Taha ve Hacı İlyas nöbetle beni takip etmişler. Haberim yoktu. Seyahatin sonunda:

"Senin bu hâline hayret ettik, hiç bakmadın." dediler.

Dedim: "Lüzumsuz, geçici, günahlı zevklerin akıbeti elemeler, üzüntüler olduğu için, istemiyorum."(Emirdağ 1) **VESVESE**

Vesvese

Vesvese, küçük gördükçe küçülür, büyük gördükçe ağırlaşır. İlim onu kovarken, cehâlet davet eder.

Şeytan evvelâ şüpheli kalbe atar. Kalb onu kabul etmeyince, hayale bir kısım çirkinlikler getirerek insanı sarsmaya, kendinden şikayetçi hâle getirmeye çalışır.

İnsan âdeta kendinden, kendi düşüncelerinden kaçmak ister. Şeytan insanı vehimlerin, şüphelerin kucağına itmek için uğraşır.

Hâlbuki, hayal hüküm değildir, küfür hükümdür. Onun içindir ki, insanın hayalinde o kabil çirkinliklerin görünmesi, onu küfre düşürmez.

İnsan, hayalî hakikat zannederek zarara düştüğünü zanneder. Şeytanın fısıltılarını kalbine mal eder. Böylece zarara düşer. Zaten şeytanın istediği de budur.

Şeytan, insan mahiyetindeki alıcısı olan, lümme-i şeytaniyeye bir kısım şeyler gönderir. O şeylerin bütünü şeytana aittir. İnsanın vazifesi uyanık durmak, o ekranı boş bırakmamak, zikirle, fikirle, şükürle, hayırlı işlerle meşgul etmektir. Yoksa şeytana ait çirkinlikleri, onun bir kısım çirkin hatıraları akla getirmesini kendinden zannetmek, "Kalbim ne kadar bozulmuş." diye dövünmek değildir.

Yılanın aynadaki görüntüsünün ısıramaması gibi, o çirkin şeyler de insana zarar veremez. İnsan kirli bir pencereden de semayı seyredebilir. Onlar ona bulaşmaz.

Arılar, uğraştıkça saldırır. Dokunmayınca bırakır. İçine vesvese gelen insan, "Aman ne kusur ettim!" diye deşelememeli, nazarını hemen güzel şeylere çevirmelidir.

İnsan, içine gelen vesveselerden rahatsız oluyorsa, kendisine ait değildir, huzurunu bozmamalıdır. Aklına ve hayaline gelen şeylerden rahatsız olmuyorsa, kendine aittir, şeytanın gafletle ördüğü tuzağa düşmüştür. Mesul olur. Tövbe kapısına sığınmalıdır.(21. Söz 2. Makam 1-2. Vecih)

İhtimal Ve Şüphe

Barla Denizi'nin varlığını biliyoruz. Hâlbuki, o denizin bu dakikada batmış olması mümkündür. Bu ihtimal bir emareden kaynaklanmadığı için, biz o denizi anlatırken ve bilirken içimizde bir şüphe yoktur. Dinin usul ilmine göre, "Bir emareden kaynaklanmayan ihtimaller şüpheyne sebep olamayacağı için önemi yoktur." diye bir kaide vardır.

Şeytanın desisesine maruz kalan adam, yüreğinde hiç bir değer ve hakikat payı vermediği şüphelerden ve vesveselerden ötürü imanına zarar geldi zanneder. Yapısı, mahiyeti, şeytanın fısıltılarını almaya müsait olan beşerin, reddettiği fısıltılar ona zarar vermez. Zarar verdi zanneder ve meşgul olursa, zarara uğrayabilir.(13. Lem'a 6. İşaret)

LEZZET

Bir İltifat

Nasıl ki, bir katre su, bir zerrecik cam parçası, ışksız ehemmiyetsizken, safi kalbi ile güneşe yüzünü çevirince güneşin bir arşı olur ve kıymet kazanır.

Öyle de, Zât-ı Zülcelâl'in isimlerine ayna olan bir zerre, bir katre, o ayinedarlıkla şereflenir, yüksek bir dereceye çıkar. Eğer lezzet mümkün olsa, o payeden aldığı lezzetle vazifelerini görüyorlar denilebilir.(17. Lem'a 8. Nota)

Vazife Lezzeti

"Bir horoz, aç olduğu hâlde tavukları nefesine tercih edip, bulduğu rızka onları çağırır; yemez, onlara yedirir." Her hâlimden bir şevk ve lezzet aldığı bellidir. Kendisiyle iftihar ediyor gibidir. Demek, o hizmette yemekten fazla lezzet vardır.

"Hem küçük yavrularına çobanlık eden tavuk dahi, yavrularının hatırı için ruhunu feda eder, ite atılır. Kendini aç bırakıp onları doyurur." Demek o hizmetten öyle bir lezzet alır ki, açlığı ve ölümü tercih eder.

Hayvanî valideler, küçük yavrularını vazifeleri olduğu için himaye ederler. Yavruları büyüyünce vazife kalkar, lezzet de gider. Sadece insanların annelerinin vazifesi bir derece devam eder. Çünkü, insanın acz ve zaafından ötürü daimî bir çocukluğu vardır ve her zaman şefkate muhtaçtır.

Hindistan cevizi ve incir ağacı gibi ağaçlar, rahmet hazinesinden hâllerinin dili ile süt gibi bir gıdayı ister, alır, meyvelerine yedirir. Kendileri çamur yer. Nar ağacı saf bir içeceği rahmet hazinesinden alıp meyvesine yedirir, kendisi çamura kanaat eder.

İnce ve nazik su, donmak emrini aldığı zaman, öyle şiddetli bir şevkle o emre uyar ki, demiri parçalar.

Güneşin devir, seyir ve seyahatinden, zerrelerin mevlevî gibi dönmelerine kadar, kâinattaki çalışma ve hareket, İlâhî kader kanunları üzerine cereyan eder ve İlâhî kudret elinden çıkar.

Emir, ilim ve iradeyi sevinç ve sürurla gösterirler. (17 Lem'a 8.Nota)

İyilikte Lezzet

Cenâb-ı Hak, kereminin yüksekliğinden ötürü, iyiliğin içine peşin bir mükafat, kötülüğün içine de acil bir azap yerleştirmiştir.

Mesela, mü'minlerin arasındaki sevgi, onlar adına bir güzelliştir. O güzelliğin içine, âhiretteki sevabın ve mükâfatın emaresi olan bir lezzet ve kalb huzuru yerleştirilmiştir. İnananların birbirine düşmanlığı bir kötülüktür. O kötülüğün içerisine de acil bir ceza konulmuştur ki, kalbini ve ruhunu boğacak derecede bir sıkıntıyı yüksek ruhlar rahatlıkla hisseder.

Mesela, kibirde öylesine ağır bir yük vardır ki, herkesten hürmet bekleyen adam, hafife alınıyor zan ve azabını her zaman hisseder. Tevazuda ise peşin bir lezzet ve mükâfat vardır. İnsan soğuk düşmekten de kurtulur.(28.Lem'a 1.Nükte)

EDEB

Haddini Bilmek

Şeytan, Hz. İsa Aleyhisselâma demiş ki: "Madem ecel ve her şey İlâhî kader iledir, sen bu kadar yüksek bir yerden atla, bak nasıl öleceksin."

Hz. İsa demiş ki: "Cenâbı Hak kulunu tecrübe eder ve 'Sen böyle yaparsan, sana böyle yaparım.' der. Fakat, kulun 'Ben böyle yaparsam, sen böyle yapar mısın?' diye Cenâb-ı Hakkı tecrübe etmek ne haddi ve ne de hakkıdır. Hem edepsizliktir, hem kulluğa münâfidir.(17. Lem'a 13. Nota Birincisi)

Kulun Vazifesi

İslâm'ın meşhur kahramanlarından, Cengiz'in ordusunu defalarca mağlup eden Celâleddin-i Harzemşah harbe giderken, vezirleri ve arkadaşları:

"Sen muzaffer olacaksın. Cenâb-ı Hak seni galip edecek." demişler.

"Benim vazifem, Allah'ın emriyle, Onun yolunda cihad etmektir. Cenâb-ı hakkın vazifesine karışmam. Muzaffer etmek veya mağlup etmek Onun vazifesidir" demiş. (17. Lem'a 13. Nota Birincisi)

Kaynak Değil Ayna

Bir kaleyi fetheden bir taburun ganimetini ve muzafferiyet şerefini binbaşısı alamaz. Güneşi unutup, aynaya minnet etmek divaneliktir.

Öyle de, üstad ve mürşit, kaynak değil, aynadır. Cenâb-ı Hak'tan gelen feyze makes olan ve müridine aksettiren mürşide vesilelikten fazla makam verilmemelidir. (17. Lem'a 13. Nota 5. Mesele)

ZÜLKARNEYN

Sedd-İ Zülkarneyn

Kur'ân ayetlerinin zikrettiği cüz'i hâdiseler, büyük hâdiselerin uçlarıdır. Yemeni Zülkarneyn olan İskender-i Kebir'in, nübüvvetkârâne irşatlarla zâlim milletlerden mazlum milletleri korumak için kurduğu Çin Seddi gibi, insanların mânevî âlemlerinin padişahı olan bir kısım enbiya ve bazı aktaplar irşatları ile mânevî sedler kurmuşlardır. Bir kısmı da, mânevî sedlerle birlikte o Zülkarneyn'in izinden yürüyerek maddî sedleri dağların arasına, kaleleri de dağların başına kurmuştur.

Kur'ân'ın, kıyametle birlikte o sedlerin harab olacağını haber vermesi ise, bir işaret olsa bile, aynı veya yakın zamanlarda olacağı için değil, başka hikmetlerden ötürüdür. Yani, bu sed nasıl harab olacak, öyle de İlâhî sedler olan dağlar, dağ gibi sedler ve dünya harab olacak demektir.(16. Lem'a 2. Sualiniz)

TEVEKKÜL

Tevekkül

"İman tevhide, tevhid teslimi, teslim tevekkülü, tevekkül saadet-i dareyni iktiza eder."

İki adam, hem bellerine, hem başlarına ağır yükler yüklenip bir gemiye bindiler. Birisi, biner binmez bütün yüklerini gemiye bıraktı, sadece nezaret etti. Diğeri, hem ahmak, hem kibirli olduğundan yükünü yere bırakmadı.

Ona, "Yükünü gemiye bırak." dediler. "Yok, bırakmayacağım, belki zayi olur, ben güçlüyüm, belimde ve başımda muhafaza ederim." dedi.

"Bizi ve seni taşıyan, sultanımıza ait bu gemi senden ve bizden kuvvetlidir. Yorulabilir, başın dönüp düşebilirsin. Hem âleme maskara olursun, hem sultana ve gemisine güvenmiyor gibi davrandığından ceza görürsün." dedi birisi...

O adam, inadından vazgeçti ve "Sizden Allah Razi olsun, beni hapisten, maskaralıktan, zahmetten kurtardınız." dedi.

Misaldeki gibi, tevekkülsüz insanlar, maskaralıktan, dilencilikten, cezadan kurtulmak için, vazifelerine bakmalı ve Allah'ın misafirhanesinde olduklarını unutmamalıdır.(23. Söz 3. Nokta)

Belanın Defi İçin

Gece insanın gözüne bir hayal iliştiğinde, ona kıymet verildikçe büyür, kıymet verilmezse kaybolur. Hücum eden arılara iliştiğinde saldırıları artar, ilgisiz kalınca dağılırlar.

Öyle de, maddî musibetleri büyük gördükçe büyür, küçük gördükçe küçülür. Merak vasıtasıyla o musibet cesetten geçip kalbde kökleşir. Belki bir mânevî musibeti de netice verir.

Ne zaman, o merak kazaya rıza ve tevekkül ile izale edilse, bir ağacın kökünün kesilmesi gibi maddî musibet hafifleşe hafifleşe kurur.

Nasıl ki, bir tartışmada hasma karşı gülmek, düşmanlığı barışa ve şakaya çevirir. Tevekkül ile musibetin karşısına çıkmak da öyledir.(2. Lem'a 5. Nükte 2. Mesele)

TEŞBİH

Teşbih Ve Avam

"Teşbih ve temsiller, havastan avama geçtikçe, yani, ilmin elinden cehlin eline düştükçe" ve üzerinden zaman geçtikçe hakikat zannedilir. Meselâ, küçüklüğümde ay tutulunca, anneme:

"Neden böyle oldu?" dedim.

"Yılan yutmuş." dedi.

"İşte görünüyor." dedim.

"Yukarıdaki yılanlar cam gibi şeffaf olduğu için içlerindeki görünür." dedi.

Bu çocukluk hatırası her aklıma geldiğinde, "Annem gibi ciddi bir kadın acaba ne için böyle konuştu?" diye merak ederdim. Zamanla anladım ki, gök bilimcilerin, ayın ve güneşin aldığı duruma göre kendi aralarında kullandıkları ilmî bir teşbih, avamın diline düşünce zamanla hakikat zannedilmiş.

Demek ki, bazı teşbihler anlaşılmayınca, o anlamayanlar tarafından insanı güldürecek yorumlar ve iddialar söylenebilir. Kendi düştüğü hâli, o sözün sahibinde zanneder.(14. Lem'a 1. Makam 2. Esas)

Dar Bakış

Bedevî, vahşi, padişahı hiç görmemiş bir adam, padişahı, köydeki ağası gibi tasavvur eder. Ondan biraz daha büyükçe bir ağa olarak bilir. Kendi dar dünyasında tasavvur ettiği padişah, ancak hakikatteki bir yüzbaşı haşmetindedir.

"Bizim ağamızın, padişahın kendi ocağında pişirdiği bulgur çorbasından bile haberi vardır." der. Padişahı, kendi çorbasını kendi pişiren bir adam olarak tasavvur eder.

Birisi ona der ki, "Şu işimi görürsen, sana tasavvur ettiğin padişah kadar yetki, bir yüzbaşı kadar rütbe vereceğim."

Bu sözü söyleyenin sözü hakikattir, çünkü onun dünyasındaki padişahın haşmeti o kadardır.

Teşbihin kaidesi, meçhulü maluma kıyastır. "Kim bunu okursa, Musa ile Harun'un sevaplarının misli verilir." cümlesindeki kasıt, bizim onlara ait kendi dünyamızdaki tasavvur ettiğimiz sevaplarıyla, bizim hakikî sevabımızdır.(24. Söz 10. Asıl)

"Arzı Boynuzunda Taşıyan Öküz"

"Bu devlet ve saltanat neyin üzerinde duruyor?" diye sorulsa, gayet veciz bir lisan ile, "Kılıcın ve kalemin" denilebilir.

Bu edibane ve mütefekkirâne cevap cahilin eline düşünce, o sözün sahibine güler. "Ne kadar hakikat dışı ve koyu bir cehâletle konuşuyor." der. Bilmişlik taslar, aklınca o sözün sahibine de, o söze inananlara da acır. Devletin veya ülkenin bir kalemin ucunda durduğunu, onun üzerine oturduğunu iddia ettiğini zanneder.

Allah Resûlü'ne, bir gün, "Dünya neyin üzerinde?" derler. Aradan bir ay geçince aynı soruyu tekrar sorarlar. İlkinde "Öküzün" diye cevap verirken, ikincisinde "Balığın" der.

Dünya, su ve toprak olmak üzere iki kısımdan oluşur. Yeryüzü canlıların meskenidir ve onların efendisi de insandır. İnsanlardan sahilde yaşayanların geçimi balığın, sahilde yaşamayanların geçimi öküzün omzundadır. Elbette, devletin kılıç ve kalemin üzerinde durması gibi; arz da öküz ve balığın üzerinde durur. Öküz çalışmaz, balık da milyonlarca yumurtayı bırakmazsa, o zaman dünya yaşayamaz. Hâlık-ı Hakim de arzı harab eder. Demek dünyayı taşıyan ve devam ettiren onlardır.

Burada, boğa ve balık burcuna işaret edildiği gibi, dünyanın karalarına ve sularına mana âleminde vekil olan meleklerle de işaret edilmiştir.

Ve zaten, bir ay başka, diğer ay başka cevap verilmesi, kastedilen bir ince mana olacağını ihtar etmelidir.

İnce manayı göremeyen gülünç cehâlet... "Cahil Allah'ın düşmanıdır."(14. Lem'a 1. Makam 3. Esas 2. Vecih)

ÇOCUK TERBİYESİ

Tam Şefkat

Şefkatli anneler, çocuklarının dünya hayatı tehlikeye girmesin diye her fedakârlığı göze alır. "Oğlum paşa olsun!" diye bütün malını verir, hafız mektebinden alır, Avrupa'ya gönderir. O çocuğun ebedî hayatının tehlikeye girmesini düşünmez. Dünya hapsinden kurtarmaya çalışırken, Cehennem hapsine düşmemesini nazara almaz.

Fitrî şefkatin tersine hareket ettiği için, âhirette annesine şefaathçi olabilecek, hayır defterinin kapanmamasını sağlayacak çocuğunu, kendisinden davacı eder. O çocuk, "Niçin benim imanımı takviye etmedin, helâketime sebep oldun." diye şikayet eder.

İslâmi terbiyeyi almadığı için dünyada da annesine karşı çok kusur işler.

(24.Lem'a Kadınlarla Muhavere 1.Nükte)

Masum Çocuklar

Risale-i Nur'un, evvelâ talebesi olacak çocuklardır. Çünkü çocuk, küçüklüğünde kuvvetli bir iman dersi almazsa, İslâmiyet ve imanın erkanlarını ruhuna sonra alması oldukça zordur. Âdetâ, gayr-i müslim birisinin İslâmiyet'i kabul etmesi derecesinde zor olur, o kadar yabancılaşır.

Özellikle, anne ve babasını dindar görmez, sürekli dünyevî ilimlerle yoğrulursa zihni daha fazla yabancılaşır. O çocuk, daha sonra anne babasına hürmet etmez, ölmelerini bekler. Âhirette de onlara şefaathçi değil, "Neden imanımı İslâm terbiyesi ile kurtarmadınız?" diyerek davacı olur.(Emirdağ 1)

TESETTÜR

Aile Hayatı

Bu sene inzivada iken, bazı kardeşlerimin ve hemşirelerimin hatırı için dünyaya baktım. Görüştüğüm dostlarımdan ekserisi aile hayatlarından şikayet ettiler. "Eyvah!" dedim. "İnsanların, özellikle Müslümanların güzel sığınağı, bir nevi cenneti ve hususî dünyası olan aile hayatı da mı bozulmaya başlamış?"

Sebebini aradım. Gördüm ki, İslâmî hayata ve dolayısıyla İslâm dinine zarar vermek için çalışan birkaç komite gibi, kadınlar tairesini de yanlış yollara sevk etmek için perde arkasında tesirli bir şekilde çalışan birkaç komite vardır. İslâm milletine bir darbenin de oradan vurulduğunu anladım.(24. Lem'a Kadınlarla Muhavere 2. Nükte)

Siper Ve Kale

İnsan sevmediği, basit, bayağı nazarlardan sıkılır. Hatta, açık saçıklık yeri olan Avrupa'da bir çok kadının bu bakışlardan sıkılarak, "Bu alçaklar bizi göz hapsine alarak rahatsız ediyor." diye polislerle şikayet ettiklerini işitiyoruz.

Demek ki, günümüz medeniyetinin tesettürü kaldırması fitrata aykırıdır. Kıymetli birer hayat arkadaşı ve şefkat madeni olan kadınları tesettür, alçalmaktan, zilletten, esaretten ve sefaletten kurtarır.

Yabancılar karşı fitraten zayıf ve korkak olan kadının siperi ve kalesi tesettürdür.(24. Lem'a 1. Hikmet)

Sefahatin Cezası

Şefkat ve ihlâs kahramanlığında kadınlar erkeklere benzemediği gibi, erkekler o kahramanlıkta onlara yetişemez. O masum hanımlar da, sefahatte hiç bir şekilde erkeklere yetişemez.

Zayıf yaratılışlarından ötürü namahremlerden şiddetle korkar ve kendilerini tesettürle onlardan saklamaya mecbur hissederler.

Çünkü, erkek sekiz dakika zevk ve lezzet için günaha girerse, ancak sekiz lira gibi bir zarara uğrar. Fakat kadın, sekiz dakika sefahattin cezası olarak, sekiz ay ağır bir yükü sırtında taşımak zorunda kaldığı gibi, sekiz sene de o sahipsiz çocuğun himaye ve terbiye meşakkatini çeker.

Demek ki, kadın, işlediği günahın dünyevî cezasını erkekten yüz kat fazla çeker. Hâdiseler şahittir ki, kadınların ahlâksızlığa kabiliyetleri yok gibidir, yüksek ahlâka kabiliyetleri çoktur.(24.Lem'a Kadınlarla Muhavere Elhasıl)

SİNEKLER

Nüshaların Teksiri

Sonbahar mevsiminde, sineklerin dünyadan terhislerini almalarının yaklaştığı günlerde, bencil insanlar, küçücük rahatsızlıklarından ötürü sinekleri telef etmek için hapishanedeki odamızda ilaç kullandılar.

Çok üzüldüm. O insanların inadına sinekler daha fazlalaştı. Odamda çamaşır ipi vardı. Akşam vaktinde, o küçük kuşlar ipin üzerine gayet muntazam bir şekilde diziliyordu. Çamaşırları sermek isteyen Rüştü'ye: "Bu küçücük kuşlara ilişme, başka yere ser." dedim. O da, gayet ciddi bir şekilde: "Bu ip bize lazım, sinekler kendilerine başka bir yer bulsun" dedi.

Bu latîfe münasebetiyle, seher vaktinde, sinekler ve karıncalar gibi sayıları çok fazla olan hayvanlardan bahis açıldı. Onlara, böyle nüshâları çoğaltılan türlerin, bir kitabın kıymeti nisbetinde nüshâlarının teksir edilmesi gibi önemli ve kıymetli vazifelerinin olduğunu, onun için Fatır-ı Hakim'in onları çoğalttığını anlattım.(28. Lem'a)

Sineklerin Şikayeti

Hazreti Musa (aleyhisselâm), sineklerin kendisini rahatsız etmesinden şikayet edercesine, "Ya Rab, bu sıkıntı veren mahlukları niçin bu kadar çoğalttın?" deyince, ilhamen, "Sen, sineklere bir defa itiraz ettin. Bu sinekler çok defa, 'Ya Rab, bu koca kafalı insanlar seni sadece bir dil ile zikrediyor. Bazen de gaflete düşüyorlar. Eğer sadece kafalarından bizi yaratsaydın, seni binlerce dille zikreden bizim gibi mahlukların olurdu.' diyorlar" şeklinde sineklerin yaratılışlarındaki hikmeti ders veren bir cevap gelmiş.

İnsanların nazarı sınırlı olduğu için, her zaman abdest alıyor gibi elini yüzünü temizleyen, nazik ve nezih sineklerin sırrını anlayamamışlar.(28. Lem'a)

Sıhhiye Memurları

Cenâb-ı Hak, denizin yüzünü temizlemek, her gün milyarlarca ölüsü olan deniz hayvanlarının cenazelerini toplamak, denizi çirkinlikten ve kokuşmuşluktan kurtarmak için, et yiyici bir kısım balıkları sıhhiye memuru olarak yaratmıştır. Eğer denizdeki o varlıklar vazifelerini tam yerine getirmeselerdi, deniz yüzü ayna gibi parlamayacak, hazin bir bulanıklık görünecekti.

Zemin yüzünde milyarlarca hayvanların ve kuşların cenazelerini her gün toplayan, kokuşmadan temizleyen, kerâmet gösterircesine beş altı saatlik mesafeden Sevk-i Rabbanî ile cenazelerin yerini hisseden kartallar gibi et yiyici kuşlar ve vahşi hayvanlar vardır. Eğer bu sıhhiye memurları olmasa idi, yeryüzünün nezih ve intizamlı görüntüsü ağlanacak bir şekil alacaktı.

Evet, et yiyici hayvanların helal rızıkları, vefat eden hayvanlardır. Ayrıca, karınca gibi bir kısım mahluklar da, küçük hayvanların cenazelerini ve nimetin küçük parçalarını toplayan nezafet memurlarıdır. İlâhî nimetin küçük parçalarını çiğnenmekten, manasızlıktan ve hakaretten kurtarmak onların vazifesidir. (28. Lem'a)

Sinekler

Sineklerin bir sınıfı olan arılar, nimetlerin en tatlısı olan balı vahy-i Rabbanîye mazhar olarak insana yedirir.

İnsanın yalnızlığını şenlendirmekle birlikte, abdest alır gibi elini yüzünü temizleyerek vazifesini ihtar eder.

Özellikle karasinekler, insanın gözüne görünmeyen mikropları ve zehirli maddeleri temizlemekle görevlidir. Değil mikropları nakletmek, onları emerek ve zehirlerinin yapısını değiştirerek bulaşıcı hastalıkların önünü alırlar. Hem sıhhiye memurları gibi temizlik, arındırma ve kimyagerlik gibi önemli vazifelerinin olduğunu sayılarının çokluğu isbat eder. Çünkü kıymetli ve faydalı şeyler çok teksir edilir. (28. Lem'a)

Sinekten Nefse

Nefsimle mücadele ettiğim bir zamanda, nefsim kendisinde gördüğü İlâhî nimetleri kendi malı kabul ederek gururlanmaya başladı. Ben ona, "Bu mülk senin değil, emanettir." dedim. O zaman nefsim gururu bırakıp, tembelliğe başladı. "Benim malım olmayan şeye ben niye bakayım, zayi olsun, bana ne?" dedi. Birden, bir sinek elime kondu. Emanetullah olan, gözünü, yüzünü, kanatlarını güzelce temizlemedi. Bir askerin, kendisinde bulunan devlete ait silahları güzelce temizlemesi, bakımını yapması gibi, sinek de temizliyordu. Nefsime, "Bak!" dedim. Baktı, dersini aldı. Sinek mağrur nefsime muallimlik yaptı. (28. Lem'a)

NİYET

Gedaya Gedalık

Bir çoban sultanının huzuruna çıkmak ister. 'O huzura eli boş çıkmayayım.' diye düşünür. Fakat, sultana onun şanına uygun bir hediye ile gidemeyecek olduğu için de mahcuptur. Gücü

ancak dağ yemişlerinden toplamaya yettiğinden, yanına onları alır. Huzura çıktığında "Sultanım" der, "Ben, size, bu güne kadar getirilen hediyelerin misliyle, belki onların da ötesinde, sizin size verebileceğiniz hediyelerle gelmek isterdim. Zira sizin gibi bir sultan öylesine lâyıktır. Eli boş gelmemek için yanıma bunları aldım, zira benim gibi aciz bir raiyetinizde ancak bu kadarı vardır. Fakat size verilen bu küçük hediyeler ile benim niyetimi kabul buyurunuz. Gedaya gedalık, sultana sultanlık yakışır." der. Sultan, ona niyetine göre mukabelede bulunur ve sanki onu niyet ettiği şeylerle gelmiş gibi kabul eder.

Aynen öyle de, aciz kul, namazında, "Ettahiyyatü lillah"der. Yani "Bütün mahlûkâtın hayatlarıyla takdim ettikleri kulluk hediyelerini, onları temsilen ben Sana takdim ediyorum. Elimden gelse o kadarını yapardım. Sen onlardan fazlasına lâıksın." der.

Hadsiz nimetlere, küçüklüğüne rağmen küllî bir mukabelede bulunmuş olur.(24. Söz 5. Dal 2. Meyve)

Niyet Başka

Şeytan der veya dedirtir:

"Sizi idare edenlerin niyetleri din ve İslâmiyet değildir."

Şu vesveseye karşı deriz:

Vesilelerde niyetin tesiri azdır. Maksat vesilenin vücuduna bakar, içindeki niyete bakmaz.

Mesela, ben bir define veya su bulmak için kuyu kazarken, birisi gelip orada saklanmak için bana yardımcı olsa, niyeti suyun çıkmasına veya definenin bulunmasına zarar vermez(Hutuvat - 4. Hatve)

İTAAT

Üslûptaki Haşmet

Nasıl ki, büyük bir savaşta, zaferden sonra, kumandan, ateş eden ordusuna "Ateş kes!" ve hücum eden diğeri bir ordusuna "Dur!" der; o anda ateş kesilir, hücum durur.

Allah (celle celâluhû), Hz. Nuh'un kavminin mahvedilmesi için, semaya ve arza emir vermiş. Vazifelerini yaptıktan sonra, arz "Suyunu tut!", sema, "Dur!" emrini almış.

Ve Kur'ân "Zemin ve gök, iki muti asker gibi emir dinler, itaat eder." derken, 'Yerlerin ve göklerin, iki itaatkâr asker gibi emrini dinlediği Zât'a isyan edilmez, edilmemeli!' manasına işaret eder.(25. Söz 3. Nokta)

Büyük Küçük Aynı

Hakikî, hassas bir terazinin, iki gözünde iki güneş bulunsa, sarf olunacak küçük bir kuvvetle bir gözü göğre, biri zemine inebilir. O hassas terazinin iki gözünde iki yıldız veya iki dağ bulunması ile, iki zerre bulunması arasında fark yoktur.

En büyük bir gemi, en küçük bir oyuncak gibi çevrilebilir.

İtaat sırrı ile, bir kumandan, bir askeri de, bir orduyu da "Arş" deyince harekete geçirir.(29. Söz 2. Maksat 3. Esas 3. Mesele)

İÇTİHAT

İçtihat

Kış mevsiminde, fırtınaların şiddetli olduğu zamanda dar delikler bile kapatılır. Yeni kapılar açmak akıl kârı değildir.

Büyük bir selin hücumunda 'Tamir ediyorum.' diye yeni delikler açmak boğulmayı netice verir.

Misallerdeki gibi, inkârın bayraklaştırıldığı, bid'atlerin yaygınlaştığı, yabancı adetlerinin Müslümanları istila ettiği, dalalet ve ahlâksızlığın hakimiyet tahtına kurulduğu, mazlumların mağdur edildiği böyle bir zamanda, İslâmiyet sarayında içtihat namıyla yeni kapılar açmak, İslâmiyet'e cinayettir. (27. Söz Birincisi)

TOPLUM

Mergup Meta

Nasıl ki, mevsimlere göre rağbet gören şeyler değişir. Kış soğukunda direnç deposu portakal, yaz sıcakında karpuz baş tacıdır.

Öyle de, insanların toplum hayatında, medeniyet çarşısında, her asırda birer meta mergup olur, revaç bulur. Yüzler ona çevrilir, kalbler ve kafalar onun etrafında döner. Fikirler onun tesiriyle şekillenir. Mesela bu zamanda, siyaset, dünyevî ihtiyaçların tedariki ve felsefe revaçtadır.

Hâlbuki, geçmiş devirlerde, o dönemin salih insanların çarşısında en kıymetli şey, yerleri ve gökleri var eden Yaratıcı'nın rızasını kazanmak, dileklerini öğrenmek ve adım atılsa birinden diğerine geçilecek gibi iç içe yaşanan dünya ve âhiret saadetini ebede kadar yaşamak ve onun vesilelerini aramak idi.

Öyle bir çağda, her şey ve herkes, insanı gözünü açtığı andan itibaren burayı ve öteleri bir arada yaşama yoluna teşvik ediyordu. Bunun içindir ki, akıllar ve kalbler her şeyden bir marifet dersi alırdı. İnsanların sözleri, sohbetleri, görüşmeleri, vakıaları, şarkıları, ümit ve heyecanları hep o idi.

O devirlerde, müsait bir mizaç, kısa bir zamanda kabiliyetiyle parlıyor, nurlanıyor, müçtehit oluyordu. Mesela, Süfyan İbn-i Üyeyne, dört yaşında Kur'ân'ı hıfzetmiş, âlimlerle sohbet eder hâle gelmiş, on yaşında ise devrin müçtehidi olmuştu. Çünkü o, gözünü açtığı andan itibaren toplum hayatından aldığı fitrî dersle besleniyordu.

İnsanların Sanii'lerinden gafil olduğu, zarurî olmayan şeylerin zarurî hâle geldiği, kalblerin dağıldığı, zihinlerin mâneviyata karşı yabanileştiği böyle bir devirde, Süfyan'ın on senede ulaştığı yere ulaşabilmek için, aynı kabiliyette birisinin yüz seneye ihtiyacı vardır.

Onun içindir ki kimsenin, "Ben de onun gibiyim, niçin ona yetişemiyorum?" demeye hakkı yoktur.(27. Söz Üçüncüsü)

Maddî Hava

Nasıl ki maddî hava fena ise fena tesir eder, bedenler hasta olur. Onun gibi mânevî hava da bozulursa umuma etki eder, herkesin istidadına göre bir sarsıntı verir.

Mesela üç aylarda ve muharrem ayında İslâm âleminin mânevî havası, ehl-i imanın âhirete teveccühleri sayesinde saflaşıyor, arınıyor, güzelleşiyor, arızalara ve fırtınalara set oluyor. Herkes o havadan istifade ediyor.

Fakat üç aylar bittikten sonra, âdeta âhiret çarşısı ve pazarı kapanmış gibi, dünya sergisi açılmaya başlıyor. İnsanların hâlleri değişiyor, herkes derecesine göre mânevî hayatı adına etkileniyor, yaralanıyor.(Kastamonu- Mesele)

Üç Dört Şeye Muhtaçken

Eskiden insanlar üç dört şeye muhtaçtı. O üç dört şeyi on kişiden ancak ikisi temin edemiyordu.

Şimdi Batı'nın zalim medeniyeti, israf ve hevesleri tahrik ile, zarurî olmayan ihtiyaçları da zarurî ihtiyaçlar arasına soktu. Görenek ve alışkanlık hâline getirdi.

İnsanlar eskiden dört şeye muhtaçken şimdi yirmi şeye muhtaç oldular. O yirmi ihtiyacı tam helâl bir şekilde yirmi kişiden ancak ikisi tedarik edebilir. On sekiz kişi muhtaçlar arasına girdi.

Demek, şimdiki medeniyet insanları fakirleştiriyor. O ihtiyaçlar beşeri zulme ve haram kazanca teşvik ediyor. Biçare hâlk ile üst tabakayı çatışmaya itiyor.

Kur'ân'ın altın üste itaatini, üstün alta şefkatini temin eden ve önemli kanunlarından olan zekat ile faizin yasaklanması hükmüne uymayan insanlık burjuvaların zulmüne, fakirlerin isyanına şahit oldu, oluyor.

İnsanlığın huzuru kaçıyor, istirahati kayboluyor.(Emirdağ 2- Elcevap İkincisi)

SAHABE

Sahabenin Ulviyeti

Bir sultanın yanındaki hizmetkârı, ona olan yakınlıktan ötürü öyle şeylere mazhar olur ki, o mevkie bir şah çıkamaz.

Bu sırdandır ki, en büyük veliler, Sahabe Efendilerimizin (rae) derecesine çıkamaz.

Sohbet-i Nebevi gibi bir nuranî iksire mazhar olanlar, Nübüvvet-i Ahmediye (sav) nuru ile muhataptır ve O'nunla Nebi kürsüsünde sohbet etme şerefine mazhardır. Velilerin Efendimizi (sav) görmeleri, velâyet-i Ahmediye (sav) ile sohbet şeklindedir. Nübüvvet derecesi velâyetten ne derece yüksek ise, o iki sohbet de o kadar farklıdır.

Güneşe çıkan bir adamla, güneşten aynası ile istifade eden adam gibi... Birisinin istifadesi güneş kadar, diğeri ayna kadardır.(27. Söz 1. Hikmet)

Kizb Ve Sıdk Arası Mesafe

Bazı zamanlarda insanlar, bazı şeylerden öldürücü zehir gibi kaçarlar. O şeyden rahatsızlık kitlelerin ruh hâline umûmen sirayet eder.

Bazen de, bazı şeyler, kurtarıcı bir reçete, kıymetli bir pırlanta gibi alaka görür. Kimsenin onların kıymetini anlatmasına ihtiyaç kalmaz. Artık o şey umumun kabulüdür. Ve o kanaatleri kimse kolay kolay sarsamaz.

Asr-ı Saadet'te, ebedî pişmanlığı netice veren yalan, şer ve küfür ile, ebedî saadeti meyve veren doğruluk ve iman arasındaki mesafe, doğu batı kadar açılmış, bütün çıplaklığı ile farkları belirmiştir. Onun içindir ki Sahabeler bütün kuvvet, his ve kabiliyetleri ile imana ve İslâmiyet'e müştak ve müteveccih idiler.

O zamandan sonra, git gide sıdk ile kizb arasındaki mesafe daraldı. Bir dükkânda ikisi bir arada satılmaya başladı. Toplum ahlâkı bozuldu. Yalanın korkunç çirkinliği gizlendi. Doğruluğun parlak güzelliği görülemez oldu.

Ve o günden sonra, hiç kimsenin kabiliyeti o denli uyanamadığından, birine olan muhabbet ve diğeri olan nefret Sahabenin derecesine ulaşamadı.(27. Söz 2. Sebep)

Yol Farkı

Dünkü güne gitmenin iki yolu vardır. Birincisi, zamanın kanunlarına tâbi olmadan, zaman üstü bir tarzda dünü bugün gibi hazır görmektir.

Diğeri, bir sene dolaşp aynı güne gelmektir. Fakat, yine de dünü elinde tutmuş olamaz.

Öyle de, zahirden hakikate geçmek için iki yol vardır. Birincisi, doğrudan doğruya hakikatin cezbisine kapılıp, hakikatle yüz yüze gelmektir. Diğeri, birçok merhâleden geçip hakikate ulaşmaktır.

Birinci yol Sahabenin, ikinci yol evliyanın yoludur.(27. Söz 3. Sebep)

Sebep Olma

Bir ağacın kökündeki küçük bir meziyet, ağacın dallarında büyük neticeler verir. Başlangıçtaki küçük bir yükseklik ilerledikçe büyür. Merkezdeki iğne ucu kadar bir aydınlık muhit hattını metrelerce aydınlatır.

Sahabeler, İslâmiyet ağacının nuranî kökleri olduklarından, az amelleri çoktur, küçük hizmetleri büyüktür. "Sebep olan yapan gibidir." kaidesince bütün ümmetin hasenatından onlara hisse çıkar. Onlara yetişmek için, hakikî Sahabe olmaktan başka yol yoktur.(27. Söz 3. Sebep)

MEZHEPLER

Mezheplerin Muhtelif Ahkâmı

Su bir içecektir. Fakat, değişik durumlardaki hastalar için onun hükmü değişir. Değişen suyun afiyetli bir içecek olması değil, hastaların hâlidir.

Çölde kalmış, susuzluktan dudakları çatlamış bir insan için su ilaçtır, tıbben ona vaciptir.

Ameliyattan yeni çıkan bir hasta için zehir gibidir, tıbben ona haramdır.

Soğukta, vücudunda aşırı su bulunan birisi için az zararlıdır, tıbben ona mekruhtur.

Yaz gününde serinliğe ihtiyacı olan birisine faydası vardır, tıbben ona sünnettir.

Birisinin ne ihtiyacı vardır ne de zararı vardır, tıbben ona mübahtır.

İşte, doğru ve hak burada beş şekilde oldu. "Su sadece ilaçtır, vaciptir." denilebilir mi?

Şer'i hükümlerin ayrıntıları insanların durumuna bakar.

Efendimizin(sav), umum hayatı kuşatan yaşantısından bir hâli, adamın durumuna göre, o sahanın hekimleri olan mezhep imamları tarafından reçete olarak takdim edilmiştir.

Değişen ilaç değil, hastadır. Mezhep imamlarının hükümlerindeki fark bundandır. (27. Söz Hatime)

NİZAM

Tevfik'in Gözbebeğine

İnsan vücudunun merhâleden merhâleye geçişi muhteşem bir nizam iledir. Nutfeden alakaya, alakadan mudgaya, mudgadan azm ve lâhme, azm ve lahimden insan suretine geçişinde çok ince hesaplar ve kanunlar geçerlidir. Bu kadar ince hesaplar, cam gibi, altında bir kast, bir irade, bir tercih ve bir hikmet elinin varlığını gösterir.

İnsan vücudunu bu tarzda yapan Sani-i Hakim, her sene bir elbise gibi o vücudu değiştirir. O değişiklikte beden hücreleri muntazam bir kanun-u İlâhî ile yıkıldığından, muntazam bir kanun-u Rabbanî ile tamir edilmesi için, Rezzak-ı Hakikî, rızık namında bir madde-i latîfeyi, beden uzuvlarının ayrı ayrı ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde gönderir.

O latîf maddenin zerreleri, havada, suda, toprakta dağılmışken, sanki emir almış gibi, kasıtlı bir hareketi andırır tarzda bir araya gelirler. Âdeta gideceği adresi belli olan bir memur gibi toplanırlar.

Cansızlar âleminden canlılar âlemine sevk edilirler. Sonra rızık olarak bir bedene girip, o bedende dört mutfakta pişirilirler. Böylece dört büyük değişiklik geçirirler. Daha sonra dört süzgeçten süzülen o zerreler, Rezzak-ı Hakikî'nin inayetiyle muhtaç uzuvlara çok hassas bir hesap ile dağıtılır.

O zerrelerden her biri, adımlarını, ta baştan belli olan adreslerine görüyor, duyuyor, biliyor gibi atarlarken bir Saik-i Hakikî'nin emriyle hareket ettiklerini ilan eder.

Gözün bütün yapısını ve ihtiyacını biliyor gibi Tevfik'in gözbebeğine oturan zerrenin alnına, gideceği adres, kader kalemi tarafından o daha toprakta iken yazılmıştır. (29. Söz 2. Maksat 2. Esas 10. Medar)

Denge

Şu kâinat öyle bir saraydır ki, onda sürekli bir tahrip ve tamir, harp ve hicret, ölüm ve diriliş vardır.

Bu kadar doğum, gelir ve gider öyle bir muvazene iledir ki, ancak her şey nazar-ı teftişinden geçen bir Zât bunları yapabilir.

Bin tane yumurta yumurtlayan bir balık, yirmi bin tohumlu haşhaş gibi bir çiçek, sel gibi akan sebepler başıboş olsalardı bir senede, belki bir günde eşyadaki ve kâinattaki muvazene bozulacak, hercümerc olacaktı.(30. Lem'a 2. Nükte)

Büyük Küçük Bir

İntizam sırrı ile, koca bir geminin veya uçağın bir parmakla, küçük bir düğmeye, dümene dokunularak hareket ettirilmesi ve bir saatin küçücük zembereğinin aynı parmak tarafından bir anahtar ile çevrilmesi gibi, Kadir-i Mutlak'ın güneş sistemini çevirmesi ile, kandaki alyuvayı çevirmesi kudretine birdir.(15. Şua 2. Makam 2. Basamak)

Sema Damı

Semanın insanlara bir dam gibi yapılması ve bunun ayetlerde ifade edilmesi, yıldızların da o damda asılı kandiller gibi oldukları hakikatini nazara verir.

Sınırsız bir boşlukta dağınık gibi görünen yıldızlar, bir damın kandillerinin dizilmesindeki intizamla yerleştirilmiştir. Kör tesadüfe verilemez. (İşarat-Bakara-İbadet Hakkında)

ÂHİRZAMAN

Asrın Dalâleti

Hiç bir asırdaki dalalet bu asrın dalaletine benzemiyor. Sair asırlarda dalalet ehli, âhireti bilmedikleri için cehâletlerinden inkâr ediyorlar. Elmasın elmas olduğunu bilmedikleri için, diğerini, dünyayı tercih ediyor.

Bu asırda ise, dalalet ehli, ahlâksızlık, sefahate alışmak ve inatlarından ötürü bilerek ve isteyerek dünyayı âhirete tercih ediyor. Elması bildikleri hâlde, beş paralık cam parçalarına talip oluyor.

Ve bir kısmının dalaleti de, fenden ve felsefeden geliyor. Acayip bir gururla, firavunane bir kibre düştüklerinden nefislerini öyle şımartıyorlar ki, hadlerini aşıyor, tabi olmak yerine isyan ediyorlar. Güya, her şeyi biliyor ve başka şeyleri yanlış görüyorlar.(1. Şua 3. Ayet)

Ümmetin İstikameti

"Ümmetim istikamette giderse ona bir gün var." rivayeti, Secde suresindeki "Sizin gününüzle bin sene olan kıyamet günü" ayetinin de işareti ile, ümmetinin bin sene hakim ve mükemmel bir şekilde yaşayacağına işarettir. "Eğer istikamette gitmezse ona yarım gün var." Yani hakimiyetini ancak beş yüz sene muhafaza edebilir demektir.

Abbasîlerden sonra, idareciler istikameti bir derece kaybettiğinden beş yüz sene yaşamışlar. Fakat, ümmetin büyük çoğunluğu istikametini kaybetmediği için Osmanlı Devleti imdada yetişmiş. Bin üç yüz sene kadar ümmetin hakimiyeti devam etmiş. Sonra Osmanlının siyasetçileri de istikameti muhafaza edemeyince, hilâfetle ancak beş yüz sene yaşayarak yıkılmış. Hadisin mucizevî haberini Osmanlı vefatı ile tasdik etmiş. (5. Şua 2. Makam 18. Mesele)

KAHRAMANLIK

Topların Kurtarılması

Ruslar, Van ve Muş tarafını istila edip, üç fırka ile Bitlis'e hücum ettiklerinde; Bitlis Valisi Memduh Bey ile Kel Ali; Bediüzzaman'a:

"Elimizde bir tabur asker ve iki bin kadar gönüllünüz var; biz geri çekilmeye mecburuz." dediler. Bediüzzaman onlara:

"Etraftan kaçıp gelen ahâlinin ve Bitlis hâlkının malları, çoluk çocukları düşman eline düşecek. Biz tükeninceye kadar dayanmaya mecburuz." dedi. Onlar:

"Muş istila edildiği için otuz topumuzu askerler bu tarafa kaçırmaya çalışıyor. Eğer sen, gönüllülerinle o otuz topu ele geçirebilirsen, bir kaç gün o topraklara dayanırız ve ahâli de kurtulur." dediler. Bediüzzaman:

"Öyleyse ben, ya ölürüm, ya o toprakları getiririm." diyerek yanına üç yüz gönüllü aldı. Geceleyin toprakların getirildiği Nurşin tarafına gitti. Toprakları takip eden Ruslar'a kendi muhbirleri yanlış haber verdi. Üç dört bin kişinin toprakları kurtarmaya geldiğini söyledi. Rus kumandanı korktu ve ilerleyemedi. Topraklar birer birer kurtarıldı ve o topraklara üç dört gün askerler ve gönüllüler düşmana mukabele ettikleri için bütün ahâli kurtuldu.(İlk Hayatı)

Esir Düşmesi

Bediüzzaman Hazretleri, bazı talebeleri ile birlikte, Bitlis'teki herkesin geri çekilebilmesi için kendilerini feda edercesine, kaçmazlar. Sabah düşmanın bir taburu ile aralarında çatışma çıkar; arkadaşlarının çoğu şehit olur. Yeğeni ve fedakâr bir talebesi olan Ubeyd'de o çatışmada şehit düşer. Düşmanın üç sıra askerini yararak, hayatta kalan üç talebesi ile bir sütreye saklanır. Yaralı ve ayağı kırık bir hâlde otuz üç saat su ve çamur içinde kalır. Üst kattaki düşman askerlerini onlar gördükleri hâlde, düşman askerleri onları göremez. Tüfek ellerinde o müthiş hâlde beklerken yüreklerinde ahâlinin kurtulmasının sevinci vardır. Arkadaşlarına:

"Kendimizi ucuza satmayacağız, birkaç askere değil, ne zaman kalabalık bir asker gurubu görürsek onlara ateş edeceğiz." der. Fedakâr talebelerine:

"Arkadaşlar! Durmayınız. Sizlere hakkımı helâl ettim; beni bırakınız, siz kendinizi kurtarmaya çalışınız." demesi üzerine, onlar,

"Sizi bu hâlde bırakıp gitmeyiz. Şehit olursak, yine hizmetinizde olsun." deyip kalırlar.

Sonra Ruslar esir alıp, sırasıyla Van, Celfa, Tiflis, Kiloğrif ve ardından Kosturma'ya sevk eder. (İlk Hayatı)

Anglikan Kilisesine

İngilizlerin İstanbul'u istilâ ettiği günlerde, onların en büyük dini dairesinin reisi olan Anglikan Kilisesi'nin başpapazı tarafından Meşihat-ı İslâmiye'ye altı tane dini soru soruldu. Ben de o zamanlar Darü'l Hikmeti'l- İslâmiye'nin azası idim. Bana: "Bir cevap ver. Onlar altı suallerine altı yüz kelime ile cevap istiyor" dediler.

Ben o zaman: "Altı yüz kelimeyle değil, altı kelimeyle değil, hatta bir kelimeyle değil, bir tükürükle cevap veriyorum. Çünkü o devlet, işte görüyorsunuz, ayağını boğazımıza bastığı dakikada, onun papazının mağrurane sual sormasına karşı yüzüne tükürmek lazım geliyor... Tükürün o zulüm ehlinin o merhametsiz yüzüne!" dedim. (İlk Hayatı)

Siper Hattında

Ankara Hükümeti ve Mustafa Kemâl, Bediüzzaman'ın kıymet ve önemini takdir ederek şifre ile Ankara'ya davet eder. Cevaben:

"Ben, tehlikeli yerde mücadele etmek istiyorum. Siper arkasında mücadele etmek hoşuma gitmiyor. Anadolu'dan ziyade burayı tehlikeli görüyorum." der.(İlk Hayatı)

İman Uğrunda

"Sonra, ben cemiyetin iman selâmeti yolunda âhiretimi de feda ettim. Gözümde ne Cennet sevdası var, ne Cehennem korkusu. Cemiyetin, yirmi beş milyon Türk cemiyetinin imanı namına bir Said değil, bin Said feda olsun. Kur'ân'ımız yeryüzünde cemaatsiz kalırsa, Cenneti de istemem; orası da bana zindan olur. Milletimizin imanını selâmette görürsem, Cehennemin alevleri içinde yanmaya razıyım. Çünkü vücudum yanarken, gönlüm gül-gülistan olur." (Isparta Hayatı-Tahliller)

İmandan Gelen Kahramanlık

Altı yaşına girmemiş bir çocuğun trenin geçeceği yerin tam yanında durduğunu gördük. İmandan gelen kahramanlıkla ilgili iki muallimin sorduğu soruya o çocuğu göstererek cevap verdim:

"Bakınız, bu yerde yürüyen şey (dabbetü'l arz), tünel deliğinden çıktığı anda, dehşetli bir şekilde hücum etmiş gibi görünüyor, gürültü ile bağırıyor. Âdeta, "Bana rast gelenlerin vay hâline!" diyor.

O masum çocuk yerinde duruyor, mükemmel bir hürriyet, harika bir cesaret ve kahramanlıkla onun tehdidine ehemmiyet vermiyor. Âdeta, hâlinin ve metanetinin diliyle: "Ey şimendifer! Sen gök gürültüsü gibi bağırmanla beni korkutamazsın. Sen bir nizamın esirisin. Senin gemin, senin dizginin, seni gezdirenin elindedir. Senin bana tecavüz etmen haddin değil. Beni istibdatın altına alamazsın. Haydi yoluna git, kumandanının izniyle geç." diyor.

O çocuğun yerinde, İranlı Rüstem, Yunanlı Herkül gibi cesaretleri ile meşhur zâtlar olsaydı, kendi devirlerinde şimendifer olmadığı için, o trenin birisinin kumandasında hareket

ettiğini bilemeyeceklerdi. Birden bu tünel deliğinden, ateşten başlı, gök gürültüsü nefesli, şimşekler çakan gözlü bir canavarın çıktığını sanacaklar, o harika cesaretlerine rağmen bin metreden fazla kaçacaklardı.

İşte Türkler ve Türkleşmiş milletler, bin seneden beri yüzlerce millete ve devlete karşı kahramanlık gösterirken, o kahramanlıklarını bu imanlarından alıyorlardı. Asya'da, Avrupa'da ve Afrika'da gezerken ölümü gülerek karşılamaları, "Ölürsem şehidim, öldürsem gaziyim." diye düşünmelerindendi.(Hutbe-Zeyli)

KABİR

Men Rabbüke

"Herkes gibi ben de muhakkak gireceğim" diye hayalen kabrime girdim. Kabirde kendimi ümitsizlik içerisinde, yalnız, kimsesiz, soğuk, dar bir yerde mahpus hissederken Münker ve Nekir taifesinden iki mübarek arkadaş çıkıp geldi. Kalbim ve kabrim genişledi, nurlandı, hareketlendi. Ruhlar âlemine pencereler açıldı. Şimdi hayalen, istikbalde bizzat yaşayacağım o hâle sevindim.

Sarf ve nahiv ilmini okuyan bir medrese talebesi vefat etmiş. Kabirde Münker ve Nekir: "Men Rabbüke?- Senin Rabbin kimdir?" diye sormuş.

Talebe kendisini medresede zannedip nahiv ilmiyle cevap vermiş: "Men mübtedadır, Rabbüke onun haberidir. Müşkül bir meseleyi benden sorunuz, bu kolaydır." diyerek hem o melekleri, hem hazır ruhları, hem kabirdekilerin hâlini müşahade eden bir veliyi, hem de rahmet-i İlâhîyi tebessüm ettirmiş. Azaptan kurtulmuş.

Risale-i Nur'un bir şehid kahramanı olan Hafız Ali, hapiste aşk derecesindeki bir istekle Meyve Risalesi'ni yazarken vefat etmiş. Kabirde melâikenin sualine kendini mahkemede zannederek Meyve hakikatleriyle cevap vermiş.

İnşallah, ben de, Risale-i Nur şakirtleri de, şimdi hayalen, istikbalde hakikaten, o suallere Risale-i Nur'un parlak ve kuvvetli delilleriyle cevap vereceğiz. (11. Şua 11. Mesele)

SADAKAT

Bir Buçuk Mürid

Bir zamanlar, bir şeyhin müridlerinin çok fazla olduğu endişesiyle devrin hükümeti rahatsız olmuş. Onun cemaatini dağıtmak istemişler. O zât, hükümete, "Benim sadece bir buçuk müridim var, başka yok. İsterseniz tecrübe edelim." demiş.

Şeyh bir çadır kurup, binlerce müridini oraya toplatmış. "Ben bir imtihan yapacağım. Kim benim müridim olarak emrimi kabul ederse, Cennete girecek." demiş.

Sonra müritlerini birer birer çadıra çağırmış. Gizli bir koyun kesmiş. Güya bir müridini kesmiş ve onu Cennete göndermiş gibi, koyunun kanını göstermiş. O kanı gören binlerce mürit bir daha şeyhin sözünü dinlememiş. Sadece bir adam ve kadın, "Başım feda olsun!"

diyerek şeyhin yanına gitmişler. Şeyh, hükümetin adamlarına, işte benim bir buçuk müridim olduğunu gördünüz" demiş.

Cenâb-ı Hakk'a yüz binlerce kez şükür olsun ki, Risale-i Nur, Eskişehir imtihan ve mahkemesinde şakirtlerinden sadece bir buçuğunu kaybetti.(13. Şua)

Şeyhin Şeyhi

Bir zamanlar müslim olmayan bir zât, tarikattan hilâfet alabilmek için bir yol bulmuş ve irşada başlamış. Terbiyesindeki müridleri terakki etmişler. Birisi keşfen mürşidinin gayet sukutta olduğunu görmüş. O zât, ferasetiyle talebesinin kendi durumunu keşfettiğini anlamış.

Müridine: "İşte beni anladın." demiş.

Müridi: "Madem senin irşadınla bu makamı buldum; sana bundan sonra daha fazla hürmet edeceğim." demiş.

Cenâb-ı Hakk'a şeyhi için yalvarmış. Şeyhi birden bire terakki edip bütün müridlerini geçmiş, yine onlara mürşid-i hakikî olmuş.

Belki yaşantısında bazı kusurları bulunan, fakat Hakk'ın kapısında sadakat gösterip ısrar eden şeyh, sadakatiyle sukuttan kurtulduğu gibi, müridi de sadakatiyle şeyhine şeyh olmuş.

Asıl hüner kardeşinin kusurunu gördüğünde onu terk etmek değil, daha fazla kardeşlik göstererek ıslahına çalışmaktır. (13. Şua)

SULH

En Güzeli

Birisinin kardeşini veya akrabasını öldüren adam, milyonlarca dakika kalbinde sıkıntı ve hapisde azap çeker. Ölenin akrabalarının ise, ya intikam düşüncesinden veya düşman endişesinden hayatlarının lezzeti, ömürlerinin zevki kaçır. Hem korku, hem hiddet azabı çekerler.

Bu hâlin her iki taraf için de tek çaresi, Kur'ân'ın emrettiği, hak, hakikat, fayda, insanlık ve İslâmiyet'in gerektirdiği barışmaktır, sulhtur.

En güzel yol, barış yoludur. Maktûlün eceli geldiği, katilin de kaza-yı İlâhîye vesile olduğu düşünülmeli, eğer kin ve düşmanlık değil de, bir münafığın fitnesi sebep olmuşsa çabuk barışmak tercih edilmelidir. Yoksa o cüz'i musibet büyür.

Öldüren tövbe ederse, her iki taraf da giden bir kardeşe bedel, kardeşler kazanmış olur.

Denizli hapsinde, birbirine düşman mahpuslar Nur dersleri ile kardeş oldular.(14. Şua)

Eski Mahpuslara

Görürsünüz ki dışardan gelen yiyecek içecek dahil bütün eşyalarınız, içeriye bir bıçak girmesin, vahşi canavarlar gibi birbirinize saldırmayasınız diye karıştırılıyor ve size hizmet eden gardiyanlar çok zahmet çekiyor. Sizler de Denizli mahpusları ve Nur talebeleri gibi birbirinize kardeş olmalısınız.

Mânevî büyük bir kahramanlık göstererek idare heyetine deyiniz ki: "Kur'ân'ın, imanın, İslâm kardeşliğinin ve maslahatımızın emriyle ve irşadıyla, değil elimize bıçak, belki mavzer ve rovelver verilse, hem emir de verilse, biz bu musibettede arkadaşlarımıza dokunmayacağız. Eskiden aramızda yüz tane düşmanlığımız da olsa, haklarımızı helâl edip, birbirimizin hatırını kırmayacağız." (14. Şua)

Kılıç Çekilmez

Bediüzzaman Hazretleri Van'da mağarada yaşamakta iken, şarkta ihtilâl ve isyan hareketleri oluyor.

"Sizin nüfuzunuz kuvvetlidir" diyerek yardım isteyen bir zâtın mektubuna, "Türk milleti asırlardan beri İslâmiyet'e hizmet etmiş ve çok veliler yetiştirmiştir. Bunların torunlarına kılıç çekilmez. Siz de çekmeyiniz; teşebbüsünüzden vazgeçiniz. Millet irşad ve tenvir edilmelidir" diye cevap gönderiyor. Fakat yine, hükümet, Bediüzzaman'ı Batı Anadolu'ya sürüyor.

Van'daki mağaradan çıkarılıp jandarmalarla sevk edilirken, yollara dökülüp "Aman, efendi hazretleri, bizi bırakıp gitme. Müsaade buyur, sizi göndermeyelim. Arzu ederseniz Arabistan'a götürelim." diye yalvaran silâhlı guruplara, ahâlîye ve ileri gelen zâtlara, "Ben Anadolu'ya gidiyorum, onları istiyorum." diyerek, hepsini sakinleştiriyor.(Barla Hayatı)

CESARET

İkişer İkişer Gelsinler

Hizan Şeyhinin yaylasına gittiğinde baskıya tahammülsüzlüğünden ötürü dört talebe ile geçinemediler. Bir gün Şeyh Seyyid Nur Muhammed Hazretleri'nin huzuruna çıkıp, acizlik göstermeden ve arkadaşlarını şikayet etmeden şöyle dedi:

"Şeyh Efendi, bunlara söyleyiniz, benimle dövüşükleri vakit dördü birden olmasınlar, ikişer ikişer gelsinler."

Seyyid Nur Muhammed, küçük Said'in bu mertliğinden hoşlanarak:

"Sen benim talebemsin, sana kimse ilişemez." buyurdu. Bu hâdiseden sonra "Şeyh Talebesi" diye yad edildi.(İlk Hayatı)

Size Kıyam Edemem

Bediüzzaman, Cihan Harbi'nde, Bitlis civarında, yaralı olarak esir düşer. Sibiryâ'daki bir esir kampına gönderilir. Bir gün Nikola Nikolaviç kampı teftişe gelir. Bediüzzaman'ın önünden geçer. Bütün esirler ayağa kalkar, Bediüzzaman kalkmaz. Başkumandanın dikkatini çeker ve değişik bahanelerle üç defa geçer. O, yine ayağa kalkmaz. Üçüncüsünde önünde durur ve tercüman aracılığı ile sorar.

- Beni tanımadılar mı?
- Evet, tanıdım. Nikola Nikolaviç, Çarın dayısıdır, Kafkas Cephesi Başkumandanıdır.
- O hâlde ne için hakaret ettiler?

- Hayır, affetsinler, ben kendilerine hakaret etmiş değilim. Ben

mukaddesatımın emrettiğini yaptım.

- Mukaddesat ne emrediyormuş?

- Ben Müslüman âlimiyim. Kalbimde iman vardır. Kendisinde iman olan bir şahıs, imanı olmayan şahıstan efdaldır. Ben ona kıyam etseydim, mukaddesatıma hürmetsizlik yapmış olurum. Onun için ben kıyam etmedim.

- Şu hâlde, bana imansız demekle benim şahsımı, ordumu, milletimi ve çarı tahkir etmiş oluyor. Derhâl divanı harp kurulunda yargılsın.

Divan-ı harp kurulur. Karargahtaki Türk, Alman ve Avusturyalı subaylar özür dilemesini rica eder.

- Ben âhiret diyarına göçmek ve huzur-u Resûlullah'a varmak istiyorum. Bana bir pasaport lazımdır. Ben imanıma muhâlif hareket edemem, der.

Yargılanır, kurşunlanarak idamına karar verilir. Kararı infaz edecek bir manga askerin başındaki subaya:

"Müsaade ediniz, on beş dakika vazifemi ifa edeyim." der. Abdest alır, iki rekât namaz kılar. Nikola Nikolaviç gelir:

- Beni affediniz. Sizin beni tahkir için bu hareketi yaptığınızı zannediyordum. Hakkınızda kanunî muamele yaptım. Fakat şimdi anlıyorum ki, siz bu hareketinizi imanınızdan alıyorsunuz ve mukaddesatın emirlerini ifa ediyorsunuz. Hükmünüz iptal edildi; dini salahatinizden (salihliğinizden) dolayı şayan-ı takdirsiniz. Sizi rahatsız ettim, tekrar tekrar rica ediyorum, beni affediniz." (14.Şua)

Siz De Talebesiniz

Bir gün Şeyhan Yaylası'nda biraderi Molla Abdullah ile dövüşmüş. Taği Medresesi Müderrisi Mehmet Emin Efendi küçük Said'e:

"Niçin kardeşinin emrinden çıkıyorsun?" diyerek işe karışmış.

Bulundukları medrese meşhur Şeyh Abdurrahman Hazretlerine ait olduğu için, hocasına:

"Efendim, bu tekkede bulunduğunuz için siz de benim gibi talebesiniz. Bu durumda burada hocalık hakkınız yoktur." demiş. Sonra, gündüz vakti bile herkesin güçlkle geçebildiği büyük bir ormandan geceleyin geçerek Nurşin'e gelmiş.(İlk Hayatı)

At Yarışında

Mustafa Paşa ile bir gün at yarışına çıkarlar. Mustafa Paşa kastî olarak serkeş, talimsiz, hiç binilmemiş bir at hazırlanmasını emreder. Molla Said, on altı yaşındadır. Ata biner, biraz dolaştıktan sonra koşturmayı arzu eder. At, istediği istikametın dışına doğru koşmaya başlar ve kontrolden çıkar. Çocukların bulunduğu yere gider. Cezire ağalarından birisinin çocuğu yol üstündedir. At, iki ayağını kaldırıp çocuğun omzuna vurunca çocuk düşer ve atın ayakları

arasında çırpınmaya başlar. Ağanın hizmetçileri çocuğu hareketsiz görünce Molla Said'i öldürmek için hançerlerini çekerler.

Molla Said rovelverine el atar ve adamlara hitaben:

"Hakikate bakılırsa, çocuğu Allah öldürmüş. Zahir bakılırsa at öldürmüş. Sebebe bakılırsa Kel Mustafa öldürmüş, çünkü bu atı bana o verdi. Durunuz, ben gelip çocuğa bakayım; ölmüşse sonra muhabere edelim." der ve attan inerek çocuğu kucaklar. Çocukta hareket görmeyince soğuk suya batırıp çıkarır. Çocuk gülerek gözünü açar. (İlk Hayatı)

ZULÜM

Barla'ya Gönderilmesi

Bediüzzaman Barla'ya 1927 başında gönderilmiştir. Bu tarihlerde gizli dinsiz komiteleri, "İslâmi şeaırları birer birer kaldırarak İslâm ruhunu yok etmek, Kur'ân'ı toplatıp imha etmek" planlarını güdüyorlardı.

Buna muvaffak olunamayacağını iblisane düşünerek, "Otuz sene sonra gelecek neslin kendi eliyle Kur'ân'ı imha etmesini netice verecek bir plan yapalım." demişler ve bu planı tatbik koymuşlardı.

İslâmiyet'i yok etmek için tarihte görülmemiş bir tahribat ve tecavüzat hüküm sürmüştür.(Tarihçe- 2. Kısım-Barla Hayatı)

Ejderhanın Zararı

Dün bir çocukla babasını götürüp, ifadelerini aldıkları aynı dakikada, zabitanın telefonundan önemli bir vukuat haberi geldi, bütün yetkililer telâşa düştü. Vakıanın meydana geldiği yere gitmeye mecbur oldular. Manen onlara:

"Siz sinek kanadı kadar zararı olmayanı bırakınız; kartallar, belki ejderhalar gibi zararlara bakınız." denildi.

Hem camiden men hâdisesinin aynı vaktinde, men emrini veren yeni kaymakam, Afyon'da, ameliyata maruz kaldı. Hâl diliyle ona denildi ki: "Ölüm var! İnsanları ebedî ölümden kurtarmaya çalışanı tazyik değil, belki çok takdir ve memnun etmek gerektir."(Emirdağ 1)

Takip Ve Tarassut

Kurban bayramında hiç kimseyle görüşmediğim hâlde, bu mübarek bayramın dört gününde kapımda bir polis bulundurmak suretiyle, benim gibi garip, ihtiyar, hastalıklı bir adama şüphe isnad ederek şahsî hayatımı takip altında bulundurmakla sıkıntı verildi. Bu yetmiyormuş gibi, Nisan'ın dördüncü günü, altı aydır kış ve takipten ötürü dışarı çıkamamanın sıkıntısını hafifletmek için çıktığım gezintiden döndüğümde bir komiserle iki polisi evimin kapısında, bir komiserle iki polisi de bahçenin dışarısında beklerken buldum.

İçeri girdim, bir komiser ve iki polis de içeri girdiler, evimi aradılar. Kur'ân-ı Kerim cüzlerini ve Kur'ân'ın hakikatlerini izah eden eserlerimi alıp götürdüler.(Barla Lahikası)

Parmak Yaralansa

Nasıl ki, insanın parmağı yaralansa göz, akıl, kalb önemli vazifelerini bırakıp onunla meşgul olur. Öyle de, ehli dünyanın verdiği sıkıntılar bazen kalb ve ruhumuzu kendisi ile meşgul eder. Dünyayı unutmak gerektiği bir zamanda böyle bir meşguliyeti Cenâb-ı Hakk'ın fikri bir mücahede kabul etmesi ümidiyle teselli buldum.(13. Şua)

Kalbe Karışamazsınız

Nasıl ki ben, kış mevsiminde baharın gelmesini temenni ediyorum, arzuluyorum, fakat getirmeye gücüm yetmiyor. İnsanlığın salahını, ehl-i dünyanın ıslahını istiyor, dua ediyorum, elimden gelmiyor.

Öyle de, "Ben değil sizi, belki dünyanızı sevseydim, dünyadan çekilmezdim. Ne sizi ne de dünyanızı beğeniyorum. Sizin vazifeniz ele bakmaktır, kalbe bakmak değil.... El karışmadığı vakit, ne hakkınız var ki, hiç lâayk olmadığınız hâlde "Kalb de bizi sevsin" demeye?" (16. Mektup 4. Nokta 3. Sual)

İntikam

Bir adam, kardeşinin günahıyla hak nazarında mes'ul olmadığı hâlde, nasıl oluyor ki, bir beldenin veya bir cemaatin, topluluğun binlerce masumları, hiç münasebetleri olmadığı hâlde bir serkeşin yaptıklarından mesul tutulur, öldürölür. Hâlbuki, bir şehirde veya mahâlde fena bir adamın bulunması her zaman mümkündür, onları da rahatsız eder. (Sünihat - 3. Nokta)

Selâm Verene

Bediüzzaman'ın hapishaneye gelmesinden sonra, manen çok istifade eden bir mahkumun pencereden selâm verdiği görülünce, "Sen Bediüzzaman'a neden selâm verdin? Neden onun penceresine bakıyorsun?" diye dayak atılmıştı. Çok mübarek ve sevgili Üstadlarının hastalığında hizmetine koşan talebeleri yakalandığı zaman falakaya yatırılıyor, onlar da "Vur! Vur!" diye bağırarak, Üstadlarından aldıkları, "Zulmün yüzüne tükür, cesedin ezilse de ruhun kurtulsun." dersine uygun hareket ediyorlardı.(Afyon Hayatı)

Zehirlenmesi

Bir bekçi başı, siyasi bir memurun aldatması ve "İmhası için yukarıdan emir aldık." demesi üzerine, Üstadın penceresine geceleyin merdivenle çıkarak yemeğine zehir atmış; ertesi gün Üstad zehirlenerek kıvranmaya başlamıştı. Zehirin tesiri çok yüksek olduğu hâlde, kendisi: "Cevşenü'l- Kebir gibi kutsi virdlerin feyziyle ölümden muhafaza olunuyorum. Fakat hastalık, ızdırap çok şiddetlidir." diyordu.

Bir hafta kadar aç, susuz denecek bir hâlde perişan bir şekilde inlemiş, sonra Allah'ın izniyle şifa bulup, tekrar tashihat gibi Risale-i Nur vazifeleriyle iştigale başlamıştı. Bu şiddetli hastalık zamanlarında asla namazlarını terk etmezdi. Sadece, ikinci, üçüncü zehirlenmesinde hastalık dayanılmaz hâl alınca iki üç gün ancak farzları yatağında kılabilirdi.

Ölüm tehlikesi geçirdiği günlerde, gözyaşları içerisinde sabaha kadar başında nöbet bekleyen iki talebesi anlatıyor: "Bir gece sabaha yakın, gözleri kapalı olduğu hâlde doğruldu.

Ellerini dergâh-ı İlâhîye açıp yavaş bir sesle, birkaç kelime ile Risale-i Nur hizmetinin inkişâfına ve talebelerinin selâmetine dua etti. Sonra baygın bir hâlde yatağa düştü."

Bütün bunlar, büyük bir memurun, Nur talebesi olan bir arkadaşına da anlattığı gibi, öldürülmesi için verilen gizli emirlerin ve plânların neticesi idi.(Emirdağ Hayatı - Zehirlenmesi),

TEDBİR

Habbeyi Kubbe

Aziz, sıddık kardeşlerim Mehmed, Mustafa, İbrahim, Ceylan,

Evvelâ: Dün dördünüzün hararetli sohbetinizi gördüm, memnun oldum. Sanki yanınızdaymışım gibi içim açılarak dinledim. Birden iki yanınızda sizi dinleyenlerin olduğunu fark ettim. Yarım saat dinlediler. Endişelendim.

Kendi kendime: "Kardeşlerim sohbetin keyfinden ve ihtiyatsızlıktan dikkat etmiyorlar. Dinleyenler içerisinde bulunan bu casuslar en masum şeylerden bile yanlış manalar çıkarıyor ve habbeyi kubbe yapıyor." diye düşündüm. Elhamdülillah zarar verebilecek bir konuşma olmadı. Bu nazik zamanda ihtiyat lazımdır.(14. Şua)

Gavurun Güllesi

Birinci Cihan Harbi'nde, Pasinler Cephesi'nde şehit düşen merhum Molla Habib'le beraber Ruslar'a hücum niyetiyle gidiyorduk.

Onların topçuları birkaç dakika ara ile bize üç top güllesi atıyordu. Üç gülle tam başımızın iki metre üstünden geçti. Arkadaki dereye saklanan askerlerimiz geri kaçtılar. Denemek için:

"Molla Habib, ne dersin, ben bu gavurun güllesinden gizlenmeyeceğim." dedim.

O da: "Ben de senin arkandan çekilmeyeceğim." dedi.

İkinci top güllesi çok yakınıma isabet etti. Hıfz-ı İlâhî'nin bizi muhafaza ettiğine kanaat ederek Molla Habib'e:

"Haydi ileri! Gavurun top güllesi bizi öldüremez. Geri çekilmeye tenezzül etmeyeceğiz." dedim.

Hem Bitlis kuşatmasında avcı hattında iken, Rus'un üç güllesi öldürecek yerime isabet etti. Biri de şalvarımı delip geçti. O tehlikeli vaziyette sipere oturmaya tenezzül etmemek gibi bir ruh hâli taşıdığım için, arkadan "Aman çekilsin veya sipere otursun!" diyen kumandan Kel Ali ve Vali Memduh Bey, "Bu gavurun gülleleri bizi öldürmeyecek!" dediğime, hiç bir tedbire ehemmiyet vermediğime şahittirler.

O gençlik zamanındaki o zevkli hayatımın muhafazasına çalışmadığım, gençliğimde hayatımı pervasızca feda ettiğim hâlde, seksen yaşına girdiğim şu yıllardaki ihtiyat ve hayatımı muhafazanın, hatta vesvese derecesinde tehlikelerden çekinmek hâletimin elbette hikmetleri vardır.

İnsafsız düşmanlar Nur şakirtlerine bedel benimle uğraşıyorlar. Lem'alar, Sözler mecmuası çıkıncaya, Nur'lardan ürkütmek belâsı def oluncaya kadar hayatımı muhafazaya mecburiyet hissediyorum. (Emirdağ 2-Saniyen)

MÜNAFIK

Mühürlü Kalbler

Bir şahıs, Allah'ı ve insanları kandırmaya çalışan, bundan bir fayda uman bir şahıs fenalıktan men etmek için şu şekilde konuşur:

"Ey kişi! Aklın varsa yapmak istediğin şey imkansız ve sana zararlıdır. İyiyi kötüden ayırt etme kabiliyetin yok mu? Anlaşılan, karakterinde hakikati hurafe, tatlıyı acı gösteren bir hastalık var. Şüphesiz o hastalıktan kurtulup iyileşmek istiyorsun. Fakat senin bu hâlin, o hastalıktan kurtarmaz, artırır. Bu hâlinle zevk istersen azap bulursun. En sonunda, sarhoşluğu bırakıp, fenalıktan vaz geçmezsen zehirli hortumunla başkalarını ifsad etmemen için, hortumunun üzerine bir damga vurarak seni teşhir etmek gerekir."

Münafık ancak nefsini aldatır. Zararı kendinedir. Kendine zarar veren sefihtir.(İşarat-Bakara)

Zehirle Tedavi

Onlar fenalık yaparak gayz ve hasetlerine bir deva, bir ilaç arıyorlarsa, o ilaç zannettikleri, kalblerini, ruhlarını bozan bir zehirdir. Zehirle kendini tedaviye çalışan zelildir. Evet, kırık ve yaralı eliyle intikam almaya çalışan, yarasının artmasına sebep olan bir miskindir.

Münafığın, içerisindeki yalanı hileyle örtmeye çalışması beyhudedir. Kızbden pişmanlık duymayanın, başkasına zararı dokunmaması için yalancılığı teşhir edilir.(İşarat-Bakara)

Siyah Gözlük

Siyah gözlük takan adam her şeyi siyah ve çirkin görür. Bunun gibi, basiret gözü nifakla perdelenirse, kalb küfürle peçelenirse, bütün eşya çirkin ve kötü görünür. Bu hâl, bütün insanlara, belki de kâinata buğz etmesine ve düşmanlık duymasına sebep olur.

Bir makinede küçük bir dişlinin kırılması bütün makineyi etkilediği gibi, bir şahsın nifakı da insanlığı etkiler.

Fitne ve nifak öldürücü zehirdir.(İşarat-Bakara)

Sahte Ateş

Münafıklar, zahiren imana gelmişlerdir. Sonra kalben küfür ve inkâr etmişlerdir. Sonra hayret ve tereddüt içinde kalmışlardır. Sonra hakkı talep etmemişlerdir. Öyle olduğu için de dalaletten dönememiş, hakkı aramamışlardır.

Yani, evvelâ ateş yakmışlardır. Sonra o ateşi muhafaza edememişlerdir. Ateşleri sönmüştür. Kafaları karışıktır. Hiç bir şeyi göremez olmuşlardır. Ateşleri söndüğünden kör gibidirler. Bir muhatap ve yardımcıları olmadığından, sanki laldırlar. Bakışlarındaki

bulanıklığı durultmaya, yollarından dönmeye güç yetiremediklerinden sanki ruhsuz heykel kesilmişlerdir. (İşarat-Bakara)

Nimetin Mevkisi

Güneş, yağmur, su, ışık; çiçeklere isabet ederse hayat verir. Bitkilere isabet ederse, terbiye eder, nemlendirir. Pis şeylere isabet ederse kötü kokular doğurur. Ölülerini kokuşturur.

Yani rahmet ve nimet kendilerine lâıyk olan mevkilere isabet etmez, kıymetsiz ve kıymet bilmez mekânlara isabet ederlerse sıkıntıya ve zahmete döner.(İşarat-Bakara)

HIRİSTİYANLIK

İsa Ruhullah

Rüyamda sahrada gezerken bir kalabalığa rast geldim. Dersim olan kelime-i tevhidi okumaya devam ediyordum. O ahalinin tamamı Nasranî imiş. Açıktan kelime-i tevhidi okuduğumuzda iştirak ettiler.

Her yüz tanenin başında "Muhammedün Resûlullah" diyordum. Onlar, "İsa ruhullah" dediler.

Onlara: "Yahu biz İsa (aleyhisselâm)'ı tasdik ediyoruz." dedim. Kelime-i tevhidden sonra "İsa ruhullah" dedim. "İşte biz sizin peygamberinizi kabul ediyoruz, siz de bizim peygamberimizi tasdik etseniz ne olur?" diye sordum.

"Hayır! İsa (aleyhisselâm) gökten inip sizin peygamberinizi tasdik etmedikçe biz tasdik etmeyiz." dediler.

Bir anda yanımda iki kişi belirdi. Onlarla birlikte İsa (aleyhisselâm)'ın gökten inmesi için dua ettik. Önce kimseyi göremedik. Mahzun olduk.

Bir buçuk saat kadar sonra üç kişinin çıkıp geldiğini gördüm. Birisi sakallı idi. "İsa (aleyhisselâm) otuz üç yaşında göğre çekildi, niçin sakalında beyaz var?" diye aklıma geldi. İsa (aleyhisselâm) değil mi acaba diye korktum. Yanımıza geldiklerinde dikkatle baktım, o zâtın Üstadımız olduğunu gördüm.

Güya altımızda mağara varmış. Yanındaki iki kişiye: "Şurada kilitli haçlar var, hepsini çıkarın!" dedi. Çıkardılar. Nasaralara karşı hepsini kırdı ve Kelime-i Tevhid getirip, Peygamberimizi tasdik etti. Biz de Nasaralara:

"Bakın işte İsa (aleyhisselâm)'ın vekili geldi." deyince, hepsi birden Peygamberimizi tasdik ettiler.

Bu rüya, Üstadımızın Kur'ân-ı Hakim'den aldığı ve neşrettiği Risale-i Nur vasıtasıyla Nasaranın bir kısmının İslâmiyet'i kabul etmesine vesile olacağına işarettir.(Barla-Hafız Ahmet)

MÜCEDDİD

Mevlânâ Halid Ve Bediüzzaman

Ariflerin kutbu, Ziyaeddin Mevlâna Şeyh Hâlid'in, Zübdetü'r-Resail Umdetü'l Vesail isimli eserinin tercümesine dair bir risaleyi, on üç sene önce Bursa'da Hocam Hasan Efendi'den almıştım.

Risaleyi mütala ederken, İmam-ı Hakim'in Müstedrek'inde ve sair hadis kitaplarında geçen "Her yüz senede Cenâb-ı Hak bir müceddid gönderiyor" hadisi şerifinin nakledildiğini ve Mevlâna Halid'in bu hadis-i şerife mazhar ve masadak olduğunun anlatıldığını gördüm. Üstad Hazretleri'nin hayatını düşündüm. Hazreti Osman Bin Affan Efendimiz'in (radiyallâhu anh) neslinden olan Mevlâna Halid ile aralarında dört noktada benzerlik ve denk düşme vardı.

Birincisi: Hazreti Mevlâna 1193'te dünyaya gelmiş. Üstadım ise tam yüz sene sonra, 1293'te...

İkincisi: Mevlâna Halid 1224'te Hindistan'ın payitahtına girerek dinin tecdidi mücahedesine başlamış, Üstadım 1324'te Osmanlı payitahtına girmiş ve mânevî mücahedesine başlamış.

Üçüncüsü: Siyaset ehli Hazreti Mevlâna'nı şöhretinden endişe ederek 1238'de Şam'a naklettirmiş. Üstadım 1338'de Ankara'ya gitmiş. Onlarla uyuşamayıp Van'da bir mağarada inzivaya çekilmiş. 1338'deki Şeyh Said isyanından endişe eden siyaset ehli Üstadımızı Burdur ve Isparta'da ikamete mecbur etmiş.

Dördüncüsü: Mevlâna Halid yirmi yaşına geldiğinde bütün âlimlerden ileride görülmüş, dersler vermiş ve zamanın âlimi kabul edilmiş. Üstadım ise on dört yaşında icazet almış, bütün âlimlerle münazara etmiş, zamanın harikası manasına Bediüzzaman lakabını almış.

Mevlâna Halid neseben Hz. Osman-ı Zinnureyn'den olduğu gibi, Üstadımız da Risale-i Nur eczaları ile Kur'ân-ı Hakim'e hizmet ettiği için Hz. Osman'ın (radiyallâhu anh) arkasındadır. (Barla-Şamlı Hafız Tevfik)

Bir Sadık Rüya

1335 senesi Eylül'ünde, asrın hâdiselerinin verdiği ümitsizlikle, şiddetli bir ızdırap içindeydim. Bir nur arıyordum. Manen uyku olan uyanıkken bulamadım. Hakikî uyanıklık olan rüya-yı sadıkada gördüm. Şöyle ki:

Bir Cuma gecesinde uyku ile misal âlemine girdim. Biri geldi, dedi:

"İslâmın kaderi ile ilgili toplanan bir muhteşem meclis seni bekliyor."

Gittim, gördüm ki, nurlu, benzerini dünyada görmediğim, geçmiş asırların büyüklerinden ve asırların sahiplerinden, her asrın temsilcisinin içinde bulunduğu bir meclisti. Utandım ve kapıda durdum. Onlardan bir zât:

"Ey felâket, helâket asrının adamı, senin de reyin var. Fikrini beyan et!" dedi.

Ayakta durup dedim:

"Sorun cevap vereyim."

Biri: "Bu mağlubiyetin neticesi ne olacak; galibiyette ne olurdu?" dedi.

Dedim : "Musibet tam şer olmadığı gibi, bazen felâketten dahi saadet çıkar. Biz bu mağlubiyetle geçici, yakın saadeti kaybettik, fakat tecil edilmiş olan sürekli bir saadet bizi bekliyor. Küçük, değişebilir ve sınırlı olan zamanı, geniş istikbal ile değişen kazanır."

Dediler: "Dinsizliği görmüyor musun? Meydan alıyor. Din namına meydana çıkmak lazım."

Dedim: "Evet lazımdır. Fakat kesin bir şartla ki, hareket ettiren İslâmiyet aşkı ve dini gayret olmalı. Eğer, siyaset veya taraftarlıksa, tehlikelidir. Birincisi hata da etse, belki affedilir. İkincisi isabet de etse mesuldür."

Dediler: "İttihada şiddetle karşı idin. Neden şimdi susuyorsun?"

Dedim: "Düşmanlar onlara şiddetle hücum ettiği için... Bence yol ikidir: terazinin iki kefesi gibi. Birinin hafifliği, ötekinin ağırlığı hesabına geçer. Ben tokadımı Antranik ile beraber Enver'e, Venizelos ile beraber Said Halim'e vurmam. Nazarımda vuran da sefildir."(Sünuhat-Rüyada Bir Hitabe)

Mevlâna Halid'in Cübbesi

Bir gün, Mevlâna Halid (k.s.) Hazretlerinin, Küçük Aşık namındaki bir talebesinin neslinden Asiye isminde mübarek bir hanım, yanında senelerden beri muhafaza ettiği Mevlâna Hazretlerinin cübbesini, Ramazan-ı Şerifte, Feyzi ile, Üstadımızın yanında kalsın diye gönderir. Üstadımız hemen Emin kardeşimize yıkamasını emreder ve Cenâb-ı Hakk'a şükretmeye başlar. Feyzi'nin aklına: "Bu hanım, benimle yirmi beş gün için gönderdi, Üstadım neden sahip çıkıyor?" diye gelir.

Sonra o hanımı gördüğünde, o hanım: "Üstad hediyeleri kabul etmediğinden, bu şekilde belki kabul eder diye öyle söylemiştim. Fakat emanet onundur, canımız dahi feda olsun." der. O kardeşimizi hayretten kurtarır.

Evet, Üstadımızın o cübbeyi kabulü, Mevlâna Hâlid'den sonra dini tecdid etme vazifesinin kendisine intikaline bir alâmet telakki etmesindendir, derler. (Kastamonu Hayatı-Emin'in Mektubu)

İHTAR

Kıyas İçin Değil

Bir asker, başındaki onbaşıya karşı tam itaat ile hürmette kusur etmez. Bütün gücü ve iyiliği onun elinde zanneder. Padişahı az düşünür. Düşünse de, minneti ve teşekkürü onbaşına olur.

Birisi ona: "Yahu, padişah senin onbaşından daha büyüktür. Yalnız ona teşekkür et!" der.

Şimdi, bu söz, padişahın haşmeti ve hakikî kumandanlığı ile, onbaşının küçük ve surî kumandanlığını muvazene değil, askerin nazarındaki dengesizliği düzeltmektir. Yoksa öyle bir muvazene manasız olur. Neferin bağlılığını, kıymet ölçüsünü, teşekkür, tercih ve sevgisini hakikî istikametine çevirmek içindir.

İşte bunun gibi, nimeti vereni göstermek, zahirî sebeplere takılarak hakikî ikram sahibini göremeyenlerin nazarındaki gaflet perdesini yırtmak içindir.

Kör tabiatın ve sebeplerin hakikî tesirlerinin olmadığını söylemek, Cenâb- Hakk'ın büyüklüğünü kıyas için değil, teşekkür ve taktirin yüzünü çevirmek içindir.

Kur'ân, "Cenâb-ı Hak daha büyüktür, daha güzeldir." derken bunu murad eder.(32. Söz 3. Maksat 3. İşaret)

Mânevî İkaz

Hamza isimli, sesi güzel, on altı yaşındaki bir genç şarkı söylüyor, başkalarının da malayânî şeylere karşı iştahını açıyor, haylazlık yapıyordu. Ona dedim: "Böyle yapma, tokat yiyeceksin." İkinci gün, birden eli yerinden çıktı, iki hafta azabını çekti. (13.Şua Yedincisi)

SEVGİ

Bizzat Sevilen

Eskiden, faziletli ve kâmil insanları herkes arada bir irtibat bulunsun bulunmasın sever ve hürmet ederdi. Çünkü, fazilet ve güzellik kendini bizzat sevdirebilir. Başka bir sebebe ihtiyaç yoktur.

İşte, Cenâb- Hakk'ın bütün evsafı hakikî kemâl olduklarından bizzat sevilir.

Hem, O Zât-ı Zülcelâl, sıfat ve esmasının güzelliklerini kendine lââyık bir tarzda sever. Mahlûkâtında o güzelliklerin görünmesini sever. Güzel ahlâkın umumunu taşıyan Habib-i Ekremi, ona tabi olanları ve ihvanını sever.(32. Söz 3. Maksat 2. Remiz)

Mukaddes Memnuniyet Ve Muhabbet

Cömert ve şefkatli bir zât, fakirleri, açları, muhtaçları doyurmak için, seyahat eden güzel bir gemiye, leziz gıdalarla donanmış bir sofraya açar. Kendisi de o gemiyi seyrederek. Fukaranın karınlarının doyması, çocukların iniltisinin dinmesi onu son derece mesrur eder.

İşte, küçük bir sofranın, hakikî sahibi olmayan bir dağıtıcı adam, bu kadar memnuniyet duyarsa, zemini bir sofraya gibi önümüze açan Rahmeti Sonsuz'un, kim bilir ne denli mukaddes bir memnuniyeti ve muhabbeti vardır.

Plaksız konuşan bir radyoyu, televizyonu icad eden adamın sevinci ve o sanatına sevgisi ne kadar yüksektir.

Aynen öyle de, koca kâinatı bir musikî salonu, bir sinema perdesi ve insanı, bin ayrı şeyin fotoğrafçısı ve dili şeklinde yaratan Rabb'imizin memnuniyetindeki mukaddes mana tarifsizdir.

Hak edene hakkını vermeyi, adaleti, mazlumların göz yaşını silmeyi seven bir hakim, yüreğinde nasıl bir lezzet ve sevinç duyar.

İşte, Adil-i Mutlak'ın, varlık ve yaşamak neşvesi vermekten, hak edenin hakkını takdirden, haddi aşanlara karşı mazlumların muhakemesinde büyük adaletiyle tecelliden benzersiz ve mukaddes bir memnuniyeti vardır.

Onun muhabbeti ve şefkati, bir damlası payına düşen ve evlâdının saadetinden memnun olan, onlar için canını fedadan çekinmeyen annelerin şefkatinin çok ötesindedir.

Onun içindir ki, Vedud ismine mazhar evliyalar, "Kâinatın mayası muhabbettir." demişlerdir.(32. Söz 3. Maksat 4. Remiz)

Sevgi Kime

Bazı ahmaklar, güneşi tanımadıkları için, bir aynada güneşi görünce, aynayı sevmeye başlar. Ne zaman ki, aynanın kırılması ile güneşin kaybolmadığını anlar, o zaman sevgisini güneşe çevirir. Güneşin bekası ayna ile değil, belki aynanın bekası ve parlaması güneş iledir.

İşte, insanın kalbi ve mahiyeti de bir aynadır. Fıtratında ve ruhunda bulunan şiddetli muhabbetin yüzünü ayna gibi olan kalbine ve kendine değil, o aynayı güzel gösteren ve sevdiren Baki-i Zülcelâl'in muhabbetine çevirmesi gerekir.(17. Lem'a 14. Nota 2. Remiz)

ŞÜKÜR

Elma Sevgisi

Bir padişahın huzuruna kabul edilen adam, zevklerinin ve isteklerinin kölesi olduğu için, padişaha hiç bakmadan, padişahın misafirleri için hazırladığı ve masasının üzerine koyduğu elmalara saldırsa, o adam elbette ki huzurdan kovulup cezalandırılır.

Padişahın edeple huzurunda duran, bunu şeref ve lütufların en büyüğü kabul eden adam ise, elbette ki, en güzel hediyelere ve iltifatlara mazhar olur. Belki, ona bir elma değil, elma bağı hediye edilir.

Aynen öyle de, Allah (celle celâluhû), bize hazırladığı bu ziyafet sofrasında, nimetlerin ötesinde, nimetleri o sofraya koyan eli görmemizi, haddimizi ve hakkımızı bilmemizi, teşekkürle mukabele etmemizi ister. Yoksa behimî varlıklar gibi, isteklerine saldıran ve sahibini düşünmeyen adam, suratına sille-i tedib-i yiyecektir.

Bir padişahın verdiği elmada, iki türlü muhabbet ve lezzet vardır. Birincisi, o elma kendi lezzeti için sevilir. Padişah, o nefisperestane muhabbeti beğenmez, o adamdan nefret eder. O sevgi padişaha değildir. Lezzeti de küçüktür, ancak bir elma kadardır. Hem yedikten sonra lezzeti gider, hasreti ve üzüntüsü kalır.

İkinci muhabbet ise, o elma ile gösterilen iltifat-ı şahanedir. O elma, padişahın sevgisini gösteren bir numune olduğu için, lezzeti bin elmadan fazladır.

Aynen öyle de, nimetlerdeki maddî lezzet düşünülürse, o geçici ve elemlidir. Eğer, Cenâb-ı Hakk'ın, merhametinden gelen bir iltifat olarak görülürse, hem mânevî bir teşekkür, hem elemsiz bir lezzettir.(32. Söz 3. Mevkıf 2. Mebhas 2. Nükte)

Küfran-ı Nimet

Bir adam, yüksek bir minareye, her basamakta mertebesi yükselerek ve üzerine konulan hediyeleri alarak çıkarılsa, "Niçin o minareden daha yüksek bir yere çıkarılmadım?" diye şikâyet etmeye hakkı olmadığı gibi, karşılıksız verilen onca hediyeye teşekkür etmesi de insanlığının gereğidir.

Öyle de insan, yokluğun karanlıklarında bırakılmadığına, varlığına, vücuduna, hayatına, cansız bir varlık olmadığına, hayvan olmadığına, insan olmasına, İslâmiyet'i bulup dalalette kalmadığına, sıhhat ve selâmet nimetine... Ve hadsiz nimetlere şükretmeli; hırs ile, hak etmediği ve ücretini ödemediği şeyler hakkında, 'Niçin sahip değilim?' diyerek haddini aşmamalıdır. (22. Mektup 1. Makam 1. Remiz)

HAYAT

Şehitlerin Hayatı

İki adam, rüyalarında cennet gibi bir saraya girerler. Birisi rüyada olduğunu bilir. "Uyandığımda bu lezzetleri ve imkânları kaybedeceğim." diye düşündüğü için, o sarayın tam tadını alamaz. Diğer arkadaşı rüyada olduğunu farkında değildir. Kaybedecek olmanın endişesini taşımadığı için aldığı zevk ve lezzette bir eksiklik duymaz.

Birçok rivayetle ve hâdiselerle sabittir ki, şehitler kendilerini hâlâ bu âlemde bilirler. Ölüm ve ayrılık acısı onlara tattırılmamıştır. Şehitlerin seyidi Hz. Hamza'nın kendisinden yardım dileyenlere yardım ettiği, onların bazı dünyaya ait işlerini gördüğü meşhurdur.

Şehitler, hayatın dördüncü mertebesinde yaşarlar. Allah (celle celâluhû), hayatını hak yolunda feda eden şehitlere ikram olarak dünya hayatına benzer, fakat elemsiz bir hayat verir. Kabir ehli, öldüklerini bildiklerinden saadetleri ve aldıkları lezzet şehitlerinkine yetişemez.

Hayatın birinci tabakası bizim hayatımızdır ki, zaman, mekan, ihtiyaç gibi çok kayıtlarla sınırlıdır.

İkinci tabakası, Hz. Hızır ve İlyas (aleyhimesselem)'in hayatıdır ki, bir derece serbesttirler. Bir anda birçok yerde bulunabilir, mecbur olmamalarına rağmen, istedikleri zaman bizim gibi yiyip içebilirler.

Üçüncüsü, Hz. İdris ve İsa (aleyhimesselem)'in hayatlarıdır ki, beşeri ihtiyaçlardan sıyrılmış, âdeta melekleşmiş bir tarzda, nuranî cesetleri ile semada yaşarlar.

Beşinci hayat tabakası, kabir ehlinin ruhanî hayatlarıdır. (1. Mektup 1. Sual)

İnsanlar Adedince Dünya

Döşemesi, süslemesi, renkleriyle güzel bir odanın dört duvarına, dört kişiye ait, boydan boya dört ayna yerleştirilir. Böylece odaların sayısı beşe çıkar. Bir tanesi hakikî ve umumî, dört tanesi misalî ve hususî olur. Herkes, kendi aynası ile kendi odasının şeklini, rengini değiştirebilir. Çirkinleştirebilir, güzelleştirebilir. Bir parmakla odasını harap edebilir. Fakat, dışarıdaki umumî odayı kolaylıkla değiştiremez, belki bir taşını bile oynatamaz.

İşte, dünya süslü bir odadır. Herkesin hayatı bir endam aynasıdır. Bu dünyada, insanlar adedince dünyalar vardır. O dünyanın direği her insanın kendi hayatıdır. Belki o hususî dünyalar birer sayfa, hayatlar amelleri yazan birer kalemdir.

İnsan, kendi hususî dünyasını, umumî dünya gibi sabit zannetmemeli, ölümsüz gibi hareket etmemeli, kendi dünyasını berrak ve pırıl pırıl renklere boyamalıdır. Kendi dünyasına hırs ile sarılmak yerine, esma-i İlâhîye ayinedarlık ve âhirete mezra olan kaybolmaz ve eskimez yüzüne bağlanmalıdır. (1.Mektup 4.Sual)

Bir Saniye Bir Sene

Nasıl ki saatin saniyeleri, dakikaları, saatleri ve günleri sayan daireleri birbirine benzer, fakat süratleri birbirinden farklıdır. Öyle de, insandaki cisim, nefis, kalb, ruh daireleri birbirinden farklıdır.

Mesela, cismin hayatı, vücudu bulunduğu gün, belki saattir, mazi ve müstakbel onun için yoktur, ölüdür. Hâlbuki kalbin, bulunduğu günden çok gün evvel ve sonrasına kadar hayat dairesi geniştir. Ruhun ise, hayat dairesi seneler evveline ve sonrasına uzanır.

Onun içindir ki, kalbin ve ruhun hayatına göre, bu dünyadaki fani bir ömür, marifet-i Rabbanî cihetiyle ebedî, baki bir ömrü netice verir, baki bir ömür hükmüne geçer, ölümsüzleşir.

Evet, Baki-i Hakikînin muhabbet, marifet ve rızası yolunda bir saniye bir sene iken, onun yolunda olmazsa bir sene bir saniyedir. (3. Lem'a 3. Nükte)

Dar Dünya

Nasıl ki bir hat, süratle çevrilince bir satır gibi geniş görünür. Hâlbuki, hakikî vücûdu ince bir hattır.

Öyle de, insanın dünyası dar bir kabir gibidir. Fakat o dar kabir gibi menzilin duvarları camdan olduğu için, birbiri içinde aksettiğinden gözün gördüğü yere kadar, belki bir şehir kadar genişler.

Çünkü o dünyanın sağ duvarı olan geçmiş zaman ve sol duvarı olan gelecek zaman, hakikatte mevcut olmadığı hâlde, birbiri içinde aksedince gayet kısa ve dar olan hazır zamanın kanatları açılır.

Hakikat hayale karışınca olmayan dünya var zannedilir. O dar dünyada bir musibet insanı kımıldatınca başı çok uzak zannettiği duvara çarpar. Başındaki hayali uçar, uykusu kaçır. Ve o zaman anlar ki geniş zannettiği dünyası, kabirden daha dar, köprüden daha geçitsizdir. Ömrü şimşekten daha çabuk geçer ve çaydan daha çabuk akar.

Madem dünya hayatı, cismanî ve hayvanî hayat böyledir, insan hayvaniyetten çıkmalı, cismaniyetini bırakmalı, kalbin ve ruhun hayat derecelerine girmelidir. O zaman, hayal ettiği dünyadan çok daha geniş bir hayat dairesi, bir nur âlemi bulur. O âlemin anahtarı, kalbin ve ruhun hayat derecelerine girmenin yolu, kalbi ve ruhu marifetullah ve vahdaniyet sırlarını ifade eden "La ilahe illallah" kutsî kelâmı ile işletmektir.(17. Lem'a 14. Nota 4.Remiz)

Kıyamete Kadar

Bir adam, elindeki aynasını bir haneye, bir şehre veya bir bahçeye karşı tutsa, misali bir şehir, bahçe ve ev o aynada görünür. Fakat o ayna kırılrsa, dışarıdaki hane, şehir ve bahçenin devamı o adama fayda vermez.

İnsanın ömrü ve hayatı aynadır. Onun dünyasının direği kendi hayatıdır. Onun içindir ki insan, o direği kıyamete kadar duracak zannetmemeli, üzerine taşıyamayacağı yükü yüklememelidir.(17. Lem'a 3. Nota)

SİYASET

Nur ve Topuz

İnsan hayatı bir yolculuktur. Kur'ân'ın nuru ile bakılırsa, bu zamanda o yolun bir bataklığa girdiği görülür.

İnsanlar kabileler hâlinde karışık ve kokuşmuş çamurlar içerisinde düşe kalka yürüyor. Bazıları emniyetli bir yol, bazıları mümkün olduğunca çamura bulaşmayacak vasıtalar bulsa da, büyük çoğunluğu çamurun ve bataklığın kâranlığında kalıyor. Yüzde yirmisi, sarhoş olduklarından çamuru hoş kokulu temiz su zannediyor, eline yüzüne sürüyor, içine atlıyor, boğuluyor. Fakat yüzde sekseni, bataklıkta olduklarını biliyor, kurtulmak istiyor, nasıl çıkacağını bilememenin şaşkınlığını yaşıyor, batmış, çıkamıyor.

Bunları kurtarmanın iki yolu vardır. Birincisi, topuzla sarhoşları ayıltmaya çalışmak, ikincisi, bir nur ile o şaşkınlara kurtuluş yolunu göstermek...

Bu zamanda, yirmiye karşı seksen kişi eline topuz almış, onların başında kurtarıcı edasıyla duruyorlar. Hâlbuki o şaşkın garibanlara bir merhamet musluğu, bir nur aydınlığı gösterilmiyor. Gösterilse de, bir elinde nur tutan, diğer elinde topuz tutuyor. O insanlar, onlara itimat edemiyor. "Asıl niyeti beni kurtarmak mıdır, yoksa beni elindeki fener ile kendisine çektikten sonra kafama topuzu indirmek midir? " diye endişe ediyor.

O bataklık, insanların dalalet içerisinde ahlâksızlığı bayraklaştırdığı toplum hayatıdır. Yüzüne, gözüne sürenler, inat ile nura gözünü kapatanlardır. O şaşkınlara ise, dalaletten nefret eden, fakat günaha batıp çıkmaktan yakalarını bir türlü kurtaramayanlardır. Topuzlar, siyaset cereyanları, nurlar, Kur'ân'ın hakikatleridir.

Bugün yapılacak şey, 'Şeytandan sığındığım kadar siyasetten de Allah'a sığınırım.' diyerek, Kur'ân'ın nuruna iki el ile sarılmaktır. İnat ve tarafgirlik içerisinde kendini methedip başkalarına söverek nurdan uzaklaştırmamaktır. Rekâbet damarı ile çıkılan bir meydanda, nasihatteki tesiri kırmamaktır. İnsanları endişelendirecek, şüphelendirecek yollara girmemektir. İnsanların nazarında Kur'ân'ın elmas hakikatlerini cam parçası derecesine düşürmemektir.

Kur'ân'ın elmas hakikatlerinin nuru muhakkak ki gölge edilmediği takdirde gözleri kamaştıracak, gönüllerdeki paslı kilitleri açacaktır.(13. Mektup 3. Sual)

ŞEHİD

Çok Şey Kazanmak

Bir asker, bir saat işkenceye maruz kaldıktan sonra şehit olsa, öyle bir mertebeye ulaşır ki, belki başkaları on sene çalışsalar o makama ulaşamazlar. Eğer, o askere şehit olduktan sonra sorulabilse, "Az şeyle çok şey kazandım." diyecektir.

Aynen onun gibi, kader noktasından bakılırsa, Hz. Hüseyin Efendimiz'in (radiyallâhu anh) ve akrabasının, o facia ile kazandıkları uhrevî neticeler, ruhanî saltanatlar ve mânevî terakki o kadar yüksektir ki, o faciadan ötürü çektikleri zahmet gayet az ve ucuz kalır.(15. Mektup 2. Sual)

TAZİYE

Çocuk Taziyesi

Bir zamanlar, zindandaki bir zâtın sevimli küçük çocuğu yanına gönderildi. O biçare mahpus, hem kendi sıkıntılarını çekiyor, hem de çocuğunun istirahatini ve bakımını tam temin edemediği için üzülyordu. Merhametli padişah ona bir adamını gönderdi.

"O çocuk gerçi senin evlâdındır. Fakat, benim de raiyetimdir. Onu yanıma alacağım ve sarayımda besleyeceğim." dedi.

Adam, "Evlâdımı veremem." diyerek ağlayıp sızlamaya başladı. Arkadaşları dediler ki: "Senin üzüntün manasız. Eğer sen çocuğuna acıyorsan, çocuk bu sıkıntılı zindandan, rahat edeceği bir saraya gidecek. Eğer sen, nefsin için üzülyorsan, menfaatini arıyorsan, çocuğun yanında kalmasından aldığın küçük lezzet, onun bu sıkıntılara katlanmasından duyduğun elemnin yanında çok küçük kalır. Eğer oraya giderse, sana da binlerce faydası var. O çocuk, senin için padişahın yanında bir şefaathî olur, sana merhamet etmesini sağlar. Çocuk seninle görüştürmek isteyecektir. Padişah, onu alıp zindana getirecek değil ya, elbette ki seni alıp saraya götürecektir. Padişahı tanıyor ve ona itaat ediyorsan, sen de kurtulacaksın."

Adam, arkadaşlarına hak verdi.

İşte, misaldeki gibi, buluş çağına girmemiş çocuklar vefat ettiklerinde, elemli ve meşakkatli dünyadan, cennetin saadet saraylarına alınırlar. Cennetin ebedî çocukları olurlar. Anne ve babalarına şefaathî ederler. Çocuklar, ebeveynini görmek istediğinde, eğer mü'min fakat günahkâr oldukları için cehennemde iseler, Allah (celle celâluhü), çocuğu cehenneme gönderecek değil ya, belki onları alıp cennete getirecektir.(17. Mektup 2. Nokta)

ASAYİŞ

Endişelendirmemek

Hükümetin kanunları tarikat dersi vermeye, muska yazmaya ve şahsî nüfuz teminine müsaade etmediği ve benim de böyle şeylerle alâkam olmadığı için, tarikat ve muska niyeti ile yanıma gelmek isteyen bazı adamları, hükümetin kanununa riayet etmek ve hükümetin memurlarını sebepsiz kuşkulandırmamak için kabul etmedim. (Barla- S.Nursi)

Karışmanın

Mart'ın otuz birinci gününde yaşanan dehşetli hareketi, uzaktan iki üç dakika seyrettim. Değişik talepler işittim. Fakat yedi renk süratle çevrildiğinde sadece beyaz bir renk görüldüğü gibi, o ayrı ayrı taleplerdeki fesatlığı binden bire indiren, halkı anarşistlikten kurtaran şeriat lafzı göründü. Anladım iş fena, itaat bozuk, nasihat tesirsizdir. Yoksa her zamanki gibi yine o ateşin söndürülmesine teşebbüs edecektim. Fakat avam çok, bizim hemşehriler cahil, benim de yanlış bildikleri bir şöhetim var. Üç dakikadan sonra çekildim. Bakırköy'e gittim. Ta beni tanıyanlar karışmasınlar. Rast gelenlere de karışmamalarını tavsiye ettim. Eğer zerre kadar dahlim olsaydı, elbisem beni ele verdiği için, bu işte pek fazla görünecektim.

İsyanı bir derece bastırdım.

Ben ki tımarhaneyi bilfiil ziyaret etmiş bir adamım. "Neme lazım, böyle işleri akıllılar düşünsün." demediğimden cinayet ettim.(Divan- 9. Cinayet)

Tahriklere Kapılmamak

Üç mahkeme, yirmi senelik mektuplarımı, kitaplarımı ve davranışlarımı inceden inceye tetkik ettikten sonra bize ve kitaplarıma beraat verdi. Üç seneden beri telifatı terk ettim, haftada ancak bir mektup yazıyorum. Mecbur kalmadan, her biri bir gün nöbetle zarurî hizmetimi yapan üç- dört terzi çırağından başka kimseyi kabul etmiyorum. Serbestiyet verildiği hâlde memleketime gitmedim. Buna rağmen, hiç ömrümde görmediğim bir şekilde resmi görevliler, beni hiddetlendirip hâdise çıkarmak için, hakaretlerle, kin ve garazla kapımın kilidini kırıp, Kur'ân'ımı ve Arapça levhalarımı sanki zararlı evrakmış gibi alıp götürdüler. Adliyenin önemli bir memuru, resmen buradaki memurlara: "Said'i iki jandarma ile herkese göstererek ve zorla başına şapka giydirerek ifadeye getirmeliydiniz. Yanındakileri tutuklasaydınız." demiş. Apaçık anlaşılıyor ki, beni hiddetlendirerek asayiş bozdukmak gibi bir garazları var.

Cenâb-ı Hakk'a hadsiz şükür olsun ki, bana verdiği hisle, bu milletin asayişine, husûsan masum çocukların, muhterem ihtiyarların, biçare hastaların ve fakirlerin dünyevî istirahatlarına ve uhrevî saadetlerine binler hayatımı ve binler şerefimi feda etmeye hazırım.(Emirdağ 1- Maruzat)

Vacip Değil

Kelam ilminin büyük allemesi Sadettin-i Taftazani, Haccac-ı Zalim, Yezid ve Velid gibi heriflerden bahsederken, "Yezide lanet caizdir." demiş; fakat "Lanet vaciptir." dememiş. "Hayırdır ve sevabı vardır." dememiş.

Şimdi onlardan meydanda gezen çoktur. Şer'en bir adam, hiç melunları hatırına getirip lanet etmese, hiç bir zararı yok. Çünkü kötölemek ve lanet etmek, methetmek ve muhabbet gibi değil; onlar salih amele dahil olmazlar. Eğer zararı varsa daha fena....(Emirdağ 1 - 27.Mektup)

BEREKET

Cevizli Tatlı

Barla'da bir zât, ağaçtan bir kutuda, bana cevizli bir tatlı göndermişti. Ücretini ödediğim o bir buçuk kilo lokmalardan ben her gün altı tane yedim ve bazen o kadar da yanıma gelenlere ikram ettim. Sonra, merhum Galip Bey'le hesap ettik, onun beş altı misli bereket içinde olduğuna kanaatimiz geldi. Ben o zaman: "Bu zâtta ehemmiyetli bir bereket, bir ihlas var." dedim. (Kastamonu- S.Nursi)

Dokuz Zarar

Birkaç günden beri Üstadımızı ziyarete gidemediğimizden, kardeşim Emin ile beraber ziyaretine gittik. İkinci vakti beraber namaz kıldıktan sonra bize: "Size yemek yedireceğim, burada tayının var." dedi. "Yemezseniz bana dokuz zarar olur." diye tekrarlıyor, "Çünkü yiyeceğinize karşı Cenâb-ı Hak gönderecek." diyordu.

Yemekten affımızı diledikse de bize emretti: "Rızkınızı yiyin; bana gelir." dedi.

Emrini kırmamak için, lütuf buyurduğu tereyağı ve kabak tatlısını ekmekle yemeye başladık. Daha sofrada iken bir adam, elinde yediğimiz kadar ekmek, tereyağı ve kabak tatlısı ile geldi. Hiç bir tesadüfe verilemeyecek şekilde, Risale-i Nur şakirtlerinin rızkındaki bereket-i Rabbanîyi gözümüzle gördük.

Üstadımız: "İhsan on misli olur. Hâlbuki ikram tam tamına mislidir. Demek tayın ciheti galebe etti. Tayın temini ise, mizanla olur." dedi. Bu vazifenin karşılığı olarak bire bir gelmişti. (Kastamonu- 27.Mektup- Hilmi)

EĞİTİM

Şeyh Sanan Tepesinde

Bundan on sene evvel Tiflis'e gittim. Şeyh Sanan tepesine çıktım, dikkatle bakıyordum. Bir Rus yanıma geldi. Dedi: "Niye böyle dikkat ediyorsun?"

Dedim: "Medresemin planını yapıyorum."

Dedi: "Nerelisin?"

"Bitlisliyim" dedim.

Dedi: "Bu Tiflis'tir."

Dedim: "Bitlis, Tiflis birbirinin kardeşidir."

Dedi: "Ne demek?"

Dedim: "Asya'da, İslâm âleminde üç nur birbiri ardına doğmaya başlıyor. Sizde birbiri üstüne üç karanlık çöküyor. Şu zulüm ve baskı perdesi yırtılacak. Ben de gelip burada medrese yapacağım."

Dedi: "Heyhat! Şaşarım senin ümidine!"

Dedim: "Ben de senin aklına şaşarım. Bu kışın devamına ihtimal verebilir misin? Her kışın bir baharı, her gecenin bir sabahı vardır."

Dedi: "İslâm parça para olmuş."

Dedim: "Tahsile gitmişler. İşte Hindistan, İslâm'ın kabiliyetli bir çocuğudur; İngiliz lisesinde okuyor. Mısır, İslâm'ın zeki bir evlâdıdır; İngiliz idarecilik okulunda ders alıyor. Kafkas ve Türkistan, İslâmın iki bahadır oğullarıdır; Rus'un harp mektebinde tâlim görüyor. Ve diğerleri..."

Yahu, şu asilzade evlât, diplomalarını aldıktan sonra, her biri bir kıtanın başına geçecek, muhteşem adaletli pederleri olan İslâmiyet'in bayrağını yüksek ufuklarda dalgalandırarak, kötü bahtının inadına, insanlığa ezeli hikmetleri ilân edecektir." (Sünuhat 2.Sebeb)

Vatanın Birliği İçin

Esaretten kurtulduktan sonra İstanbul'a geldim. Hareket-i Milliye'ye hizmetimden dolayı Ankara'ya çağırdılar. Ben de gittim. Onlara, "Hayatım boyunca bu üniversitenin yapılmasına çalıştım. Sultan Reşad ve İttihatçılar 20 bin altın lirayı verdiler. Siz de o kadar ilave ediniz." dedim.

Bazı mebuslar: "Yalnız sen medrese usulüyle sırf İslâmiyet noktasında gidiyorsun. Hâlbuki şimdi garplılara benzemek lazım." dediler.

Dedim: "Doğu illeri İslâm dünyasının bir nevi merkezi hükmünde olduğu için fen bilimlerinin yanında dini ilimler de lazımdır. Çünkü ekser Peygamberlerin şarkta, ekser fen adamlarının da garpta gelmesi gösteriyor ki, şarkın yükselmesi din ile mümkündür. Başka illerde sırf fen ilimleri okuttursanız da, şarkta millet ve vatanın hayrı için özellikle dini ilimleri okutmalısınız. Yoksa Türk olmayan Müslümanlar, Türk'e hakikî kardeşliği hissetmeyecek. Şimdi bu kadar düşmanlara karşı yardımlaşmaya ve dayanışmaya mecburuz." (Emirdağ 2- Tefik İleri'ye)

Medresetü'z-Zehra

İstikbalde çıkacak olan hakikatlere bir zemin, bir beşik hazırlamak için bilmeden, iradesiz olarak bir medrese açmaya sevk olunuyorduk.

Sultan Reşat, 19 bin altın verdi ve Van'da Medresetü'z Zehra'nın temelleri atıldı. Fakat 1. Cihan Harbi çıktığı için geri kaldı.

Beş altı sene sonra Ankara'ya gittim, yine o hakikate çalıştım. İki yüz meb'ustan 163 meb'usun imzalarıyla medresemize 150 bir banknot iblağ edilerek o tahsisat kabul edildi. Daha sonra medreseler kapandı, yine geri kaldı. Fakat Cenâb-ı Erhamürrahimin, o medresenin mânevî hüviyetini Isparta'da tesis etti. Risale-i Nur'u tecessüm ettirdi. İnşallah istikbalde Risale-i Nur şakirtleri o yüksek hakikatin maddî suretini de tesis etmeye muvaffak olacaklar. (Kastamonu L)

İSTİKBAL

Avrupa'ya Hamile

Camiü'l Ezher'in Reis-i Uleması olan Şeyh Bahid Hazretleri (rahmetullâhi aleyh) İstanbul'da Eski Said'e sordu:

"Osmanlı hükümetindeki hürriyete ne diyorsun ve Avrupa hakkındaki fikrin nedir?"

Eski Said: "Osmanlı hükümeti Avrupa ile hamiledir; Avrupa gibi bir hükümeti doğuracak. Avrupa da İslâmiyet'e hamiledir; o da bir İslâm Devleti doğuracak." diye Şeyh Bahid'e cevap verdi.

O âlim zât: "Ben de tasdik ediyorum." dedikten sonra, beraberinde gelen hocalara, "Ben bununla münazara edip galebe edemem." dedi.

Birinci doğumu gözümüzle gördük. Dinden uzaklıkta Avrupa'dan bir çeyrek asır ilerde...

İkinci doğum ise inşallah yirmi otuz sene sonra olacak. Çok emarelerle hem şarkta, hem Avrupa'da İslâm güneşi doğacak.(Emirdağ 2- 2.Hakikat)

HÜRRİYET

Kim İstemez

Sual: Kafaları karıştıran, hürriyeti ve meşrutiyeti takdir etmeyen kimlerdir.

Cevap: Cehâlet ağının, inad efendinin, garaz beyin, intikam paşanın, taklit hazretlerinin, mösyö gevezenin emri altındaki bir gruptur.

Bir dirhem zararını bin lira milletin menfaatine feda etmeyen, menfaatini insanların zararında gören, her şeye muvazenesizce ve muhakemesizce manalar veren, şahsî garazlarını, intikamlarını, hırslarını feda etmediği hâlde millete ruhunu feda etmek iddiasında bulunan, kendi baskı ve beyliği ile özgürlüğün bir arada olacağını iddia edendir.(Münazarat-Sual)

GAVS-I ÂZAM

Bir Cevize Ve Fatiha

Ben sekiz dokuz yaşında iken etrafımızdaki herkes Nakşi tarikatında idi. Herkes Gavs-ı Hizan isimli bir zâttan ders alır, ondan medet umardı.

Ben akrabalarım ve umum hâlka rağmen "Ya Gavs-ı Geylanî" derdim.

Çocukluk hislerimle, elimden bir ceviz gibi ehemmiyetsiz bir şey kaybolursa, "Ya Şeyh! Sana bir Fatiha, sen benim bu şeyimi buldur" derdim. Gariptir ki, yemin ederim, bin defa böyle Hz. Şeyh, himmet ve duası ile imdadıma yetişti. Cevizim ortaya doğru yuvarlanırdı. Onun içindir ki, bütün hayatım boyunca ne kadar Fatiha ve zikir okumuşsam, Zât-ı Risaletten (a.s.v.) sonra Şeyh-i Geylanî'ye hediye ederdim.(Sikke- 8.Lem'a 5.Vecih)

Cerrahî Müdahale

İlâhî yardımın imdadına yetişip, gafletimi dağıttığı bir zamanda, Hz. Şeyh'in Fütuhu'l-Gayb isimli kitabı elime geçti. 28. Mektup'ta anlatıldığı gibi, Hz. Şeyh'in himmet ve irşadiyla eski Said (r.a.) yeni Said'e inkılap etti.

O Fütuhu'l Gayb kitabının tefeülünde ilk başta şu parça çıktı: "Ey biçare! Sen Darü'l Hikmeti'l-İslâmiye'de bir aza olduğun için gûya bir hekimsin, ehl-i İslâm'ın mânevî hastalıklarını tedavi ediyorsun. Hâlbuki, en fazla hasta sensin. Sen evvelâ kendine tabib ara, şifa bul; sonra başkasının şifasına çalış."

İşte o tefeülle, maddî hastalığım gibi mânevî hastalığımın da farkına vardım. O şeyhime: "Sen tabibim ol." dedim. O tabibim oldu. Fakat çok şiddetli bir cerrahi ameliyat yaptı.

Fütuhu'l Gayb'da "Ya Gulam." diye hitab ettiği bir talebesine pek şiddetli bir cerrahî ameliyat yapıyordu. Ben kendimi o "Gulam"ın yerine koydum. Fakat hitapları oldukça şiddetliydi. "Eyyühe'l- münafık" diyordu, "Ey dinini dünyaya satan riyakâr!" diyordu. Yarısını ancak okuyabildim. Sonra o risaleyi terk ettim. Bir hafta bakamadım. Fakat o cerrahî ameliyatın arkasından bir rahatlama, bir lezzet geldi, acı bir ilacı içiyormuşçasına tamamını içtim. Elhamdülillah, kabahatlerimi anladım, yaralarımı hissettim, gurur bir derece kırıldı. Hocamın sözü bitti. (Sikke- 8. Lem'a 5. Vecih)

İLİM

Peygamberleri Ziyaret

Bir gün rüyasında kıyametin koptuğunu, insanların yeniden dirildiğini görür. Molla Said, Peygamber Aleyhisselatü Vesselâmı nasıl ziyaret edeceğini düşünür. Nihayet sırat köprüsünü başına gidip durmak aklına gelir. "Herkes oradan geçer, ben de orada beklerim." der. Bütün Peygamberi İzam Hazeratını birer birer ziyaret eder. Peygamber Efendimizi de ziyarete mazhar olunca uyanır.

Bu rüyadan aldığı feyz ilim tahsili için onda büyük bir şevk uyandırır.(İlk Hayatı)

Üç Ayda Tahsil

Molla Cami'den nihayete kadar on beş senede okunup öğrenilen kitapları, her kitaptan bir iki ders, nihayet on ders okuyarak öğrendi, bitirdi. Hocası Şeyh Mehmed Celâli Hazretleri, niçin böyle yaptığını sorunca, Molla Said cevap olarak:

"Bu kadar kitabı okuyup anlamaya güç yetiremiyorum. Ancak bu kitaplar birer mücevherat kutusudur, anahtarı sizdedir. Sizden sadece bu kutuların içerisinde ne bulunduğunu göstermenizi rica ediyorum. Yani bu kitapların neden bahsettiklerini anlayayım da, sonra tabiatıma uygun olanlara çalışırım." dedi.

Maksadı fitratında bulunan icad ve yenilik fikrini medrese usullerinde göstermekti. Evet, kendisinin on beş senede öğrenilecek ilmi üç ayda öğrenmesi: "İnsanların dinî ilimleri öğrenmek için on beş senelerini değil bir senelerini bile ayırmayacağı günlerin geleceğine, böyle bir zamanda isteklilerin eline on beş senelik dersi on beş haftada verebilecek Kur'ânî

bir tefsirin çıkacağına ve onun hizmetinde Said'in bulunacağına" gaybî bir işarettir. (İlk Hayatı)

Kardeşi ve Molla Fethullah

On üç-on dört yaşlarında iken Şirvan'a gittiğinde, büyük kardeşi Molla Abdullah ile aralarında şu konuşma geçer:

Molla Abdullah: "Sizden sonra ben Şerh-i Şemsi kitabını bitirdim, siz ne okuyorsunuz?"

Bediüzzaman: "Ben seksen kitap okudum."

Molla Abdullah: "Ne demek?"

Bediüzzaman: "Bütün nüshâlarını bitirdim ve sizin okuduğunuz sıraya dahil olmayan başka kitapları da okudum."

Molla Abdullah: "Öyleyse seni imtihan edeyim."

Bediüzzaman: "Hazırım, ne sorarsanız sorunuz."

Molla Abdullah ne sordu ise, Molla Said cevap verir. Bunun üzerine sekiz ay önceki talebesini kendisine üstad kabul ederek ondan ders almaya başlar. Medresedeki talebeler anahtar deliğinden Molla Abdullah'ın küçük kardeşinden ders aldığına şahit olurlar. Talebelerine, "Nazar değmemesi için öyle yaptıklarını ve özel ders verdiğini söyler." Molla Abdullah'ın yanında bir müddet kaldıktan sonra ayrılır, Siirt'e, Molla Fethullah Efendi'nin medresesine gider. Molla Fethullah, Molla Said'e sorar:

"Geçen sene Süyûti okuyordunuz, bu sene Molla Cami'yi mi okuyorsunuz?"

Bediüzzaman: "Evet 'Cami'yi bitirdim."

Molla Fethullah hangi kitabı sordu ise "Bitirdim" cevabını alır: "Geçen sene deli idin, bu sene de mi delisin?" der.

Bediüzzaman: "İnsan nefsinı kırmak için hakikati saklayabilir. Fakat babasından daha muhterem olan üstadına karşı tam hakikatten başka bir şey söylenemez. Emrederseniz, söylediğim kitaplardan beni imtihan ediniz." der.

Molla Fethullah hangi kitaptan sordu ise, cevabını güzelce alır.

"Pekala, zekâda harikasınız. Fakat hıfzınız nasıldır? Makamat-ı Haririye'den birkaç satırını iki defa okumakla hıfzedebilir misiniz? " diyerek kitabı uzatır.

Molla Said, bir sayfayı bir defa okuyarak hıfzeder.

Molla Fethullah: "Zekâ ve hıfzın çok yüksek derecede bir kimsede olması nadirdir." diyerek hayretini ifade eder. Onu hem zekası hem hafızası çok kuvvetli olan Bediüzzaman-ı Hamedani'ye benzetir ve ona Bediüzzaman ismini verir.(İlk Hayatı)

Talebeliğin izzeti

Siirt'te, genç talebeler, ilmen mağlup edemedikleri Bediüzzaman'ı kavga ile küçük düşürmek ister. Araya halk ve jandarma girer. Bediüzzaman araya girmemeleri ve halkın nazarında talebeliğin ve ilmin itibarının sarsılmaması için tekrar talebelerin yanına gider ve yüzünü onlara dönerek:

"Beni öldürünüz, ilmin haysiyetini muhafaza ediniz" der.

Hiç bir talebe dokunmaz. Siirt Mutasarrıfı'nın kendisini korumak için gönderdiği jandarmalara da:

"Biz talebeyiz; birbirimizle dövüşürüz, barışırsız. Binaenaleyh, mesleğimiz haricinde bulunan birisinin bize karışması uygun olmadığından, gelemeyeceğim. Ve hata da benimdir" der. (İlk Hayatı)

Her Soruya Cevap Verilir

Bir gün Tahir Paşa, "Şark ulemasını mağlup ediyorsun, fakat İstanbul'a gidip o denizdeki büyük balıklara da meydan okuyabilecek misin?" demişti.

İstanbul'a gelir gelmez ulemayı münazaraya davet etti. Bunun üzerine İstanbul'daki meşhur âlimler guruplar hâlinde gelerek sualler sordular. O bütün suallere ikna edici bir üslupla ve fevkalâde bir dille cevap veriyordu. Bundan maksadı şark-i Anadolu'daki ilim ve irfan faaliyetlerine dikkatleri çekmekdi. Yoksa Molla Said kesinlikle gösterişi ve kendini beğenmişliği sevmiyordu. Her türlü gösteriştten sakınarak hareket ederdi. İlim, cesaret, hafıza ve zekâ itibarıyla ne kadar harika ise, ondan daha fazla da hâlis ve muhlisdi.

İstanbul'daki ikametgâhının kapısında: "Burada her müşkil hâll edilir, her suale cevap verilir; fakat sorulmaz." yazılı bir levha asılı idi. Bu hâli ilim ehlini ona karşı hayranlığa sevk ediyordu ve onu "Bediüzzaman" ünvanına hakkıyla lâayık görüyorlardı. O "zamanın harikası" idi. (İlk Hayatı)

Kabiliyet

Bir adamın müsait ve yetenekli olduğı şeyi bırakıp, ehil olmadığı bir işe teşebbüs etmesi yaratılış kanununa büyük bir itaatsizliktir.

İlme kabiliyetli birisi idareciliğe meylederse işini baskı ile hâll etmeye çalışır. İlme hizmet edecekken, ilmi hizmet ettirir. Bunun içindir ki, vazife ehil olmayanın eline geçti. Medreseler bundan çok etkilendi. (Muhakemat-1. Makale 12. Mukaddeme Hatimenin Hatimesi)

MEŞVERET

Kıtalar El Kaldıracak

Müslümanların toplum hayatındaki saadetlerinin anahtarı istişaredir. Nasıl ki, insanlığın fikirlerinin kitaplar vasıtası ile birbiri ile tanışması, görüşmesi, elden ele nakledilmesi, dünkü bilginin yarına aktarılması, bir nevi istişaredir, ki bütün yükselmelerin ve fenni ilerlemenin esasıdır. Asya'nın geri kalmasının bir sebebi de bu meşvereti terk etmesidir. Asya kıtasının istikbalinin kâşifi ve anahtarı istişaredir. Fertler birbirleri ile görüşüp istişare yaptığı, fikir

alışverişinde bulunduğu gibi, toplumlar ve hatta kıtalar dahi yapabilir. İnsanlığın saadeti bu meşverettir. Ve Müslümanların ayaklarına vurulan binlerce prangayı çözecek olan da meşverettir. Kur'ân işleri istişare ile yapmayı emreder.(Hutbe - 6. Kelime)

HIRSIZLIK

Hırsızlık Yok

Bir zamanlar bir adam, bir sahrada, hakikat ehli bir zâtın evine misafir olur. Onların mallarının muhafazasına hiç önem vermediğini görür. Hatta bazı paralarını açığa bırakmışlardır.

Misafirhane sahibine:

"Hırsızlıktan kokmuyor musunuz, böyle malınızı köşelere bırakmışsınız?" der.

Hane sahibi: "Bizde hırsızlık olmaz!" diye cevap verir. Misafir:

"Biz paralarımızı kasalarımıza koyduğumuz ve kilitlediğimiz hâlde çok defa hırsızlık oluyor." der.

Ev sahibi: "Biz" der "İlâhî emir ve şer'i adalet gereği hırsızın elini kesiyoruz."

Misafir şaşırır. "Öyleyse çoğunuzun bir elinin olmaması gerekir." der.

Ev sahibi: "Ben elli yaşıma girdim, bir tek elin kesildiğini gördüm" diye cevap verir.

Misafir: "Memleketimizde her gün elli adam hırsızlık ettiği için hapse atılır. Sizin buradaki adaletinizin yüzde biri kadar tesiri olmuyor." der.

Hane sahibi: "Bizde bir hırsız elini başkasının malına uzattığı anda şer'i haddin tatbik edilebileceği aklına gelir. Arş-ı İlâhî'den nazil olan emri düşünür. İman kalbde yasakçılık yapar. Hakikî adalet Allah'ın emri namıyla olur, ötesi yalnız vehimdir." diyerek cezaların tatbik için olmadığını, vazgeçiriciliğini, merhamet gibi görünen zalimliği ve hakikî şefkati anlatır. (Hutbe-Zeyli)

CERBEZE

Güzel Görmek

Cerbezenin özelliği, bir kötülüğü sümbüllendirerek iyiliğe galip etmektir. Herkes istediği ve hâline münasip gördüğü meyveyi koparır.

Mesela bir adam, bir saat gezmek için süslü bir bahçeye girse, kusurdan beri olan sadece cennet bahçeleri olduğu için, o bahçenin bazı köşelerinde gördüğü bazı kokuşmuş şeyleri bütün bahçeye mal eder. Güya bahçe sadece onlardan ibarettir.

Cerbeze farklı zaman ve mekandaki şeyleri birbirine karıştırır. Avamın ağzına verir. O kadar güzelliği göstermez, "Olmuş" gibi sahipsiz haberlerle uğraştırır. Ümitleri kırmaya çalışır. Falan gayr-i müslimle evlenmiş gibi... (Münazarat-Cevap)

Kusurları Görmek

Farklı büyük işlerde sadece kusurları görmek cerbezeliiktir, aldanır ve aldatır. Cerbezenin özelliği, bir kötülüğü sümbüllendirerek, dallandırarak iyiliğe galip etmektir.

Mesela, bir aşiretin bir günde attığı balgamin zaman ve mekân aşımı ile bir anda bir adama aitmişçesine çok gösterilmesi gibi...

Veya bir sene zarfında birisinden gelen kötü kokuların bir anda bir şahıstan yayıldığıının düşünülmesi gibi...

Bu durumda birinci adam ne derece pis, ikinci adam ne derece kokuşmuştur. Bunu duyan hayal gözünü kapatacak, vehim burnunu tutup kaçacak, aklın sözünü kimse dinlemeyecektir.(Tuluat)

CUMHURİYET

Cumhuriyetçi Karıncalar

Mola Said, Tillo'daki meşhur türbede kalırken yemeğini küçük kardeşi Mehmet getiriyordu. Yemeğin içindeki taneleri kubbenin etrafındaki karıncalara veriyor, kendisi ekmeğini yemeğin suyuna batırarak yiyordu.

"Neden dolayı taneleri karıncalara veriyorsun?" denildiğinde,

"Bunların toplum hayatını bildiklerini ve vazifelerine özenle dikkat ederek çalıştıklarını gördüğüm için, cumhuriyet sevgilerine mükafat olsun diye kendilerine yardım etmek istiyorum." diyordu. (İlk Hayatı)

SAVAŞ ADABI

Ermeni Çocukları

Bediüzzaman Hazretleri'nin Gönüllü Alay Kumandanı olarak Şark Cephesinde savaştığı yıllarda, muharebe esnasında Ermeni fedailerini bazı yerlerde çoluk çocuğu kesiyorlardı. Bazen Ermenilerin çocuklarının öldürüldüğü de oluyordu.

Bediüzzaman'ın bulunduğu nahiyeye binlerce Ermeni çocuğu toplanmıştı. Molla Said askerlere: "Bunlara ilişmeyiniz!" diye emretti. Daha sonra o çocukları serbest bıraktı, onlarda Rusların içerisindeki ailelerinin yanına döndüler.

Bu hâdiseler Ermenilere büyük bir ibret dersi oldu, Müslümanların ahlâkına hayran kaldılar. Artık Rusların istilâ ettikleri yerlerdeki çocuklara dokunmuyor, "Madem Molla Said bizim çocuklarımızı kesmedi, bize teslim etti; biz de bundan sonra Müslümanların çocuklarını kesmeyeceğiz." diyorlardı.

Molla Said binlerce masum çocuğun felâketten kurtulmasına vesile olmuştu. (İlk Hayatı)

HİCRAN

Çınar Ağacı

Barla'daki hayatı gerçi sürgün ve yalnızlık içinde ve takip altında geçtiği için acı idi; fakat Risale-i Nur hakikatlerinin yazıldığı yer olduğundan, Üstadın en tatlı ve şirin hayatı yine Barla hayatıdır denilebilir.

Bu defa Barla'ya sürgünle, hapisle değil, kendi rızasıyla gidiyordu. Güzel bir Bahar günü Barla'ya geldi. Barla'daki talebelerinin büyük bir kısmı Üstad'ı karşıladılar. Üstad, sekiz sene kaldığı Nur medresesine yaklaşırken kendisini tutamadı, mübarek gözlerinden yaşlar boşanıyordu. Haşmetli çınar ağacı da âdetâ kendisini selâmlıyordu.

Bir zamanlar; sekiz seneden sonra Barla'dan Isparta'ya Üstad'ı uğurlarken koca çınar, haşmetli kanatları olan dallarının Cenâb-ı Hakk'a olan secdevarî kulluğuyla ve ayrılık acısıyla inlemişti. Bu defa o uzun ayrılıktan sonra duyduğu sevinçle âdetâ Hâlık-ı Rahman'a şükür secdesine kapanıyordu.

Üstad, yanındaki talebelerinin ve ahâlinin kendisini yalnız bırakmasını istemiş, çınar ağacına sarılmış, göz yaşlarını salıvermişti. Bu dev adam, dev çınarla birlikte hıçkırıyordu. Kader bir kutsî yolda arkadaş etmişti onları... Nur dershanesi olan odasına girdi ve iki saat kadar kaldı. Hazin ağlayışı dışarıdan işitiliyordu.(Isparta Hayatı- Barla'ya Gidişi)

KİYAMET

Büyük Kıyamet

Gece ve gündüzde, kış ve baharda, havada, insanın hayatı boyunca ceset değiştirmesinde, ölüme benzeyen uyku ve uyanmada, haşır ve neşre benzeyen bir nevi küçük kıyametler, büyük kıyametten haberler veriyor.

Bizim saatimizdeki, saniyeler, dakikalar, saatler ve günler birbirine bakar, birbirinden haber verir. Allah'ın, dünya denilen büyük saatinde ise, günler, seneler, ömürler, devirler birbirine bakar, birbirini netice verir. Gecedden sonra sabahın, kıştan sonra baharın o tezgâhta işlenmesi, o büyük saatten, ölümden sonra da kıyamet sabahının çıkacağına işaret ve habercisidir.

Bir insanın, hayatı boyunca başına gelen birçok kıyamet çeşitleri vardır. Her gece bir kez daha ölüp, her sabah bir kez daha dirilmekle haşrin emaresini görür. Beş altı senede bütün zerrelere değişirken, senede iki defa ceset urbasının değiştirilip yenilenmesi de yine kıyamet ve haşre bir işarettir. Her baharda, üç yüz bin türden fazla bitki ve hayvan taifelerinin diriltilmesi de, bir kıyamet, haşır ve neşirdir.

Bu kadar haşır ve neşir, büyük kıyametin ve ondan sonra ki dirilişin birer sızıntısı ve işaretidir.(29.Söz 2.Maksat 2.Esas 4.Medar)

Güneşin Batıdan Doğması

Güneşin batıdan doğması kıyametin açık alametidir ve bu tevbe kapısının artık kapandığını gösteren bir semavî hâdisedir.

Dünya kafasının akli olan Kur'ân'ın onun başından çıkması ile zemin divaneleşir. İlâhî bir izinle başını başka bir gezegene çarpar. Batıdan doğuya olan seyahati, doğudan batıya doğru değişince, güneş batıdan doğar.

Malumdur ki, doğup batmak güneşin hareketinden değil, dünyanın onun etrafında ve kendi etrafında dönmesindendir.(5.Şua 2.Makam 20.Mesele)

Dâbbetü'l-Arz

"Dâbbetü'l-Arz" denilen ve yerde yürüyen, sürünen bir mahluk, bir hayvan, kıyamet alâmetleri arasında anlatılmaktadır.

Firavun'un kavmine musallat olan çekirge afatı ve bit belası, Kabe'yi tahribe çalışan Ebrehe'nin ordusuna eabil kuşlarının musallat edilmesi gibi, ahirzamanda Süfyan'ın ve deccallerin fitneleri ile bilerek ve severek isyana giren, Ye'cüc ve Me'cüc kavimleri gibi anarşiye düşen, küfür ile canavarlaşan insanların akıllarını başlarına getirmek hikmeti ile bir hayvan musallat olacak.

O dabbe bir türdür. Yalnız ve büyük bir fert değildir. Zira her yere yetişemez. Ağaçları kemiren kurtlar gibi, insanların bedenine dışından tırnağına kadar yerleşip, kemirecektir. İman ehli, kötü ahlâka düşmeme bereketi ile kurtulacaktır.(5.Şua 2.Makam 20.Mesele)

Sadece Bir Taş

Kâinat dediğimiz şu İlâhî apartman, öyle ulvi, derin ve ince nizamlara tabi, her bir unsuru öyle hassas bağlarla bağlıdır ki, eğer bir duvarı veya taşı "Yerinden çık!" emrini alsa, derhâl âlem ölüm hastalığına düşer, son soluklarını alıp vermeye başlar; yıldızlar arasında çarpışmalar, her bir unsur arasında harpler meydana gelir. Şu sınırsız feza boşluğu pek şiddetli, korkunç ve dehşet verici seslerle, sadalarla, gürültülerle, gümbürtülerle dolar.

Evet, kâinat denilen o iri insanın ölümü, küçük bir ölüm değildir. Sekârata başladığı zaman milyarlarca kürenin çarpışmasından oluşacak fırtınanın ne tasavvuru, ne de tarifi mümkündür. (İşarat)

Köprüler

Büyük değişiklikler, her iki taraf arasında geniş derelerin meydana gelmesine sebep olur. Her iki âlem arasında gidiş gelişler olması için köprüler lazımdır. Köprüler inkılabın cinsine ve derecesine göre değişik olur.

Mesela, uyku, uyanıklık ile mana âlemi arasında bir köprüdür. Berzah, dünya ile âhiret arasında bir köprüdür. Misal âlemi, cismani âlemle, ruhanî âlem arasında bir köprüdür. Bahar, kışla yaz arasında ayrı bir köprüdür. Kıyamette ise inkılap, değişiklik bir değildir. Pek çok ve büyük inkılaplar olacağından köprüsü de pek garip ve acip olması lazım gelir.

Kıyametle, âdeta dünya ile âhiret iç içe geçecek, her şey burası ile ötelere arasında köprüsünü kuracaktır.(Mesnevi- 10.Risale)

HİZMET

Vazife Başında

Bir padişahın sıradan bir hizmetkârı ve biçare bir askeri, padişah adına paşalara nişanlar, hediyeler verir, emirleri ulaştırır. Eğer paşalar, "Bu askere tenezzül edip elinden hediyeleri alamayız." deseler, mağrurane bir divaneliktir. O nefer de, vazifesi dışında paşaya kıyam etmez ise, onun yaptığı da büyük bir hata olur. Hem, paşalardan birisi memnuniyetini ifade için o askerin kulübesine tenezzül etse, paşayı ağırlayacak şeyleri olmayan o askeri mahcup etmemek için padişah ikramlarla dolu bir sofraya gönderir.

Öyle de, Kur'ân'ın sadık bir hizmetkârı, vazife başında iken en zengin ruhlu âlimlere Kur'ân'a ait elmas bir hakikati söyleyip, ders verebilir. (28.Mektup 3.Mesele 1.Nokta)

Rüyadaki Ziyaret

Şükrü Efendi Risale-i Nur şakirtlerine köşkünü tahsis etmiş. Rüyasında ona: "Senin o köşküne Hazreti Peygamber Aleyhisselatü Vesselâm gelmiş." demişler. O da koşarak köşküne gitmiş, Peygamber Efendimiz'i (sallallâhu aleyhi ve sellem) çok nurlu ve sevinçli bir hâlde görmüş, ziyaret etmiş.(Sikke-Rüştü-Üçüncüsü)

Sana İyi Hizmete Zarar

"Said'in sayesinde yaşıyor." denilen Süleyman'ın, sekiz sene benim gibi asabî bir adama hiç gücendirmeden, hiç bir maddî menfaati olmadan, kendi işini bırakıp hizmet ettiğine bu köy halkı şahittir. Bu tarz bir ahlâkın, böyle bir zamanda bulunması ibret vesilesidir.

Süleyman hizmetini o derece safî, hâlis ve lillah için yapıyordu ki, ne zaman yanımda olmasını arzu etsem hemen gelirdi. "Fesübhanallah" diyordum. "Benim kalbimden geçenleri mi biliyor?" Anladım ki o istihdam olunuyor; sadakatının kerâmetidir. Hatta o sadakatine bir İlâhî ikram olarak, bir gün benim yanımda olduğu bir anda, bir yaşındaki kızı yüksek bir damdan düşmüş. Hiç bir şey olmamış.

Gıybet hakkında ise o kadar hassastır ki, birisi, zararsız bir mesele de, "Hoca Efendi filan adama şöyle demiş mi?" diye sormuş. Bana sözü aynen nakledip, doğrulatmadan adama cevap vermedi.

Bir bardak çayımı bile, "Hizmetimize maddî fayda girmeyip, fisebilillah, ihlâslı olmak istiyoruz." diyerek almak istemiyor. Hatırımı kıramadığından bir parça ekmek alsa mukabelesiz bırakmıyor.

Bekir Bey, bir defa Süleyman'ın kızına meyve vermiş, ona mukabil birkaç defa patlıcan, biber, kavun gibi sebzeleri hediye olarak gönderdi. Bekir Bey buraya geldiğinde onun ve diğer misafirlerin hayvanlarına saman, arpa verdi.

Bir seferinde, bir kıyye kadar üzüm, kaysı kurusu ve bir kıyye balı, ben yemediğim ve misafirlere de yedirmek istemediğim için, ona, "Bu hediyemdir, teberrükümdür. Çocuklarınıza hediye ediyorum, almaya mecbursun." dedim. Aldı, iki şinik buğdayı değirmende öğüterek bana getirdi. Dört aydır daha bitmedi.

İnsafsız insanların onun hakkındaki sözlerine karşılık: "Evet, Üstadımın sayesinde kanaati ve iktisadi öğrendim, rahatla yaşıyorum. Halkların bu sözleri bana iyidir. Beni riyadan kurtarır, ihlasa sevk eder" dedi.

Ben de: "Sana iyidir, Hizmet-i Kur'ân'a zarardır." dedim. Onun için gerçekleri anlatıyorum. İhlâsla, lillah için çalışıyorlar.(Barla- Said Nursi)

Demokrat Dindar Milletvekillerine

Bu günlerde hastalığımдан ötürü kışın şiddetine tahammül edemedim. Daha evvelki birçok tecrübeme dayanarak havanın durumundan endişe ettim. Hava ile zemin, zelzele ve fırtına ile gazab-ı İlâhîyi haber veriyor gibi bir vaziyet gösterdiler.

Ben de bundan bir mânevî fırtınaya alâmet hissettim. Kalbime geldi ki: "Acaba yine İslâmiyet ve iman hakikatlerinin zararına bir umumî hata mı meydana geldi?" Adetimi olmadığı ve dünya siyasetini terk ettiğim hâlde bu nokta için sordum:

"Ne var? Gazeteler ne haber veriyorlar?"

Bana: "Din propagandasını yapan dindarlara serbestiyet kanunu geri kalmış. Fakat solcular hakkındaki kanunu acele ile tasdik etmişler." dediler.

Bu vatan ve İslâmiyet'in hayrı, her şeyden evvel dindarların serbestiyeti kanununun acele ile kabul ve tatbik edilmesi iledir.(Emirdağ 2- Bir İhtar)

Serçe Kuşu

Dün, birdenbire bir serçe kuşu pencereye geldi, vurdu. Biz, uçurmak için işaret ettik, gitmedi. "Mecbur kaldım, Ceylân'a, "Pencereyi aç, o ne diyecek?" dedim.

Girdi, sabaha kadar durdu. Sonra odayı ona bırakıp, yatak odama gittim. Sabah odaya girdim, tekrar çıktım, yarım dakika kapı açık kaldı. Geldiğimde "Küddüs, Küddüs" diye zikreden bir kuş gördüm. Gülererek: "Bu misafir niçin geldi?" dedim. Tam bir saat bana baktı, uçmadı, ürkmedi. Ben okuyordum; ekmek bıraktım, yemedi. Kapıyı açıp çıktım, yarım dakika sonra geldiğimde, gitmişti.

Evet, bu mesele küçük bir mesele değil; nur hizmeti ile kâinat alâkâdardır ve manen alkışlamaktadır.(Emirdağ 1)

Yılanlar

Perşembe günü tenezzühe çıkmıştım. Dönüşte, birbirine eklenmiş iki yılan gibi, uzun, siyah bir yılan arkadaşım ile aramızdan geçti. Arkadaşıma, korkup korkmadığını anlamak için sordum:

"Gördün mü?"

"Neyi?"

"Bu dehşetli yılanı."

"Yok, görmedim ve göremiyorum."

"Fesübhanallah" dedim. "O kadar büyük bir yılan ikimizin arasından geçtiği hâlde nasıl görmedin?"

O anda aklıma bir şey gelmedi. Fakat sonra kalbime "Bu sana işarettir, dikkat et!" diye geldi.

Düşündüm ki, o da geceleri gördüğüm yılanlardanmış. Yani, geceleri bir hainlik yapmak niyeti ile yanıma gelen memurları yılan suretinde görüyordum. Hatta bir seferinde müdüre: "Fena bir niyetle geldiğin zaman seni yılan suretinde görüyorum, dikkat et!" demiştim. Zaten ondan önceki müdürü hep öyle görürdüm. Demek ki, hainlikleri niyette kalmayacak, fiili bir tecavüzde bulunacaklar.

Bu defaki tecavüzleri zahiren küçükmüş. Vicdansız bir öğretmenin teşviki ile bir memur, "Misafirlerini camiden, namaz tesbihatı yaparken getirin." demiş. Maksatları beni kızdırmak ve mukabele ettirmektir. O bedbahtlar bilmiyor ki Said, dilinde Kur'ân'ın tezgâhından gelen elmas kılıç varken, elindeki kırık odun parçalarını müdafaada kullanmaz.

Fakat jandarmaların akılları başında olduğu için camide, namazda müdahale etmemişler. Memur, "Jandarmalar beni dinlemiyor!" diye kızıp, arkalarından bekçiye göndermiş. Cenâb-ı Hak, beni böyle yılanlarla uğraşmaya mecbur etmiyor.

Kardeşlerime, tenezzül edip onlarla konuşmamalarını, fakat kendilerini zayıf göstererek iştahlarını kabartmamalarını, dalkavukluk manasına gelecek hâllere girmemelerini ve gafletlerinden istifade edilmemesi için dikkatli olmalarını tavsiye ederim.(28.Mektup 4.Mesele 1.Nokta)

Gülistan'dan

Şeyh Sadi-i Şirazî Gülistan'ında bir hâdise anlatır: "Bir kalb ehlini tekkede, seyr-i sülûk ile meşgul iken görmüştüm. Birkaç gün sonra onu talebelerin içinde, medresede gördüm. Ne için o feyizli tekkeyi terk edip, bu medreseye geldin, dedim. O da dedi ki: Orada herkes, eğer muvaffak olursa, kendi nefsinı kurtarabilir. Burada ise, bu yüksek himmetli insanlar kendileri ile birlikte başkalarını da kurtarmaya çalışıyor. Ali cenaplık, fazilet ve himmet burada olduğu için buraya geldim."

Acaba, medreselerin sarf nahiv gibi dil bilgisi dersleri, tekkelerdeki virdlere tercih edilirse, Nur derslerindeki en inatçı zındıkları susturan iman hakikatleri nasıl tercih edilmelidir?(28.Lem'a)

Doğru Öğrenmiş mi

Ey bu Cami-i Emevi'de bu dersi dinleyen Arap kardeşlerim! Size ders vermek haddimin fevkindedir. Belki içinde yüze yakın ulema bulunan cemaate karşı benim misâlim, sabahleyin medreseye giden ve akşam geldiğinde öğrendiği şeyleri babasına arz eden çocuğun hâli gibidir. Ta ki çocuk dersini doğru almış mı, almamış mı belli olsun. Sizler bizim ve İslâm milletlerinin üstadlarısınız. (Hutbe)

Şemsi Söndürmek

Süreyya'yı süpürge yapmaya, üfürmekle güneşi söndürmeye ihtimâl veren, ahmaklığını ilân eder. Mesela, Ağrı Dağı ile Süphan Dağı, ikisini tartacak büyük bir terazinin iki kefesine konulsalar ve semada, Zuhâl'de duran bir melek de o terazinin ucunu tutsa; Ağrı Dağı üzerine bir dirhem ilave olursa, Süphan Dağı'nın asumana, Ağrı Dağı'nın zemine geldiğini görenlerden dar ve kısa fikirli olanlar bütün kıymet ve ağırlığı o ilâveye verirler.

İşte askerliğin haysiyeti, İslâmi gayret ve şeriat-ı Muhammediye, o büyük dağlara benzer. Dış sebepler bir dirhem kıymetindedir. Bu kıymetsiz sebepleri asıl sebep zannetmek, insaniyetin ve İslâmiyetin kıymetini bilmemektendir.

Asıl etki ve tesir her zaman mukaddesattadır. (Divan-Yarı Cinayet)

Sizi Titretmek İçin

"Siz dininizi ve âhiretinizi dünyanız uğruna feda ediyorsunuz..... Fakat Kur'ân-ı Hakimin feyzine ve işaretine istinaden, sizi titretmek için, size kat'i haber veriyorum ki:

Beni öldürdükten sonra yaşayamayacaksınız. Kahhar bir el ile cennetiniz ve mahbubunuz olan dünyadan tard edilip ebedî zulûmata çabuk atılacaksınız. Arkamdan, sizin nemrutlaşmış reisleriniz gebertilecek, yanıma gönderilecek. Ben de huzur-u İlâhîde yakalarını tutacağım. Adalet-i İlâhîye onları esfel-i safiline atmakla intikamımı alacağım.

Ey din ve âhiretini dünyaya satan bedbahtlar! Yaşamanızı isterseniz bana ilişmeyiniz. İlişseniz, intikamım muzaaf bir surette sizden alınacağını biliniz, titreyiniz! Ben rahmet-i İlâhî'den ümit ederim ki, mevtim hayatımdan ziyade dine hizmet edecek ve ölümüm başınızda bomba gibi patlayıp başınızı dağıtacak! Cesaretiniz varsa ilişiniz! Yapacağınız varsa göreceğiniz de var."(29.Mektup 6.Kısımın Zeyli Altıncısı)

Mekke'de Olsam

Dördüncüsü: mektubunda benim istirahatimi soruyor, hükümete Şam ve Hicaz taraflarına gitmem için müracaat etmekten bahsediyorsun:

Evvelâ: İmanı kurtarmak ve Kur'ân'a hizmet için, Mekke'de olsam da buraya gelmek lazımdı. Çünkü, en fazla burada ihtiyaç var. Binlerce ruhum olsa, binlerce hastalıkla müptela olsam ve zahmetler çeksem, yine bu milletin imanına ve saadetine hizmet için burada kalmaya karar verdim ve vermişiz.

Saniyen: Hürmet yerine hakaret gördüğümü mektubunuzda beyan ediyorsunuz. "Mısır'da, Amerika'da olsaydınız, tarihlerde hürmetle yad edilecektiniz." dersiniz.

Aziz, dikkatli kardeşim,

Biz, insanların hürmet ve saygısından ve şahsımıza ikramda, ihsanda bulunmalarından, bize hüsn-ü zan beslemelerinden mesleğimiz itibariyle cidden kaçıyoruz.(Emirdağ 1-Dördüncüsü)

KAYNAKKaynaklı / İndeksli / LügatliRİSALE-İ NUR KÜLLİYATI 1-2 Bediüzzaman Sait NursîNesil Basım Yayın-19961- Sözler Mektubat- Lemalar -Şualar2- İşaratü'l İ'caz- Mesnevi-i Nuriye-Barla Lahikası-Kastamonu LahikasıEmirdağ Lahikası- Tarihçe-i Hayat ve diğerleri**Arka Kapak:**

Temsiller ve hikayeler, insanlığın yaratıldığı günden bu yana hakikatlere açılan pencereler olarak kullanılmıştır.

Girift hakikatlerin inceliklerini görmeye yarayan bir mikroskop, uzak ve yüksek şeyleri aklın gözüne yaklaştıran bir dürbün ve teleskop vazifesi görürler.

Bu kitabı okuduğunuzda, Risale-i Nur külliyyatının özetini okumuş gibi olacaksınız ve inşaallah bu kitabı okuduktan sonra Nur'ları daha iyi anlayacaksınız.

Tanıtım için: Bu kitabı okuduğunuzda, Risale-i Nur külliyyatının özetini okumuş gibi olacaksınız.

Bu kitabı okuduktan sonra Nur'ları daha iyi anlayacaksınız.